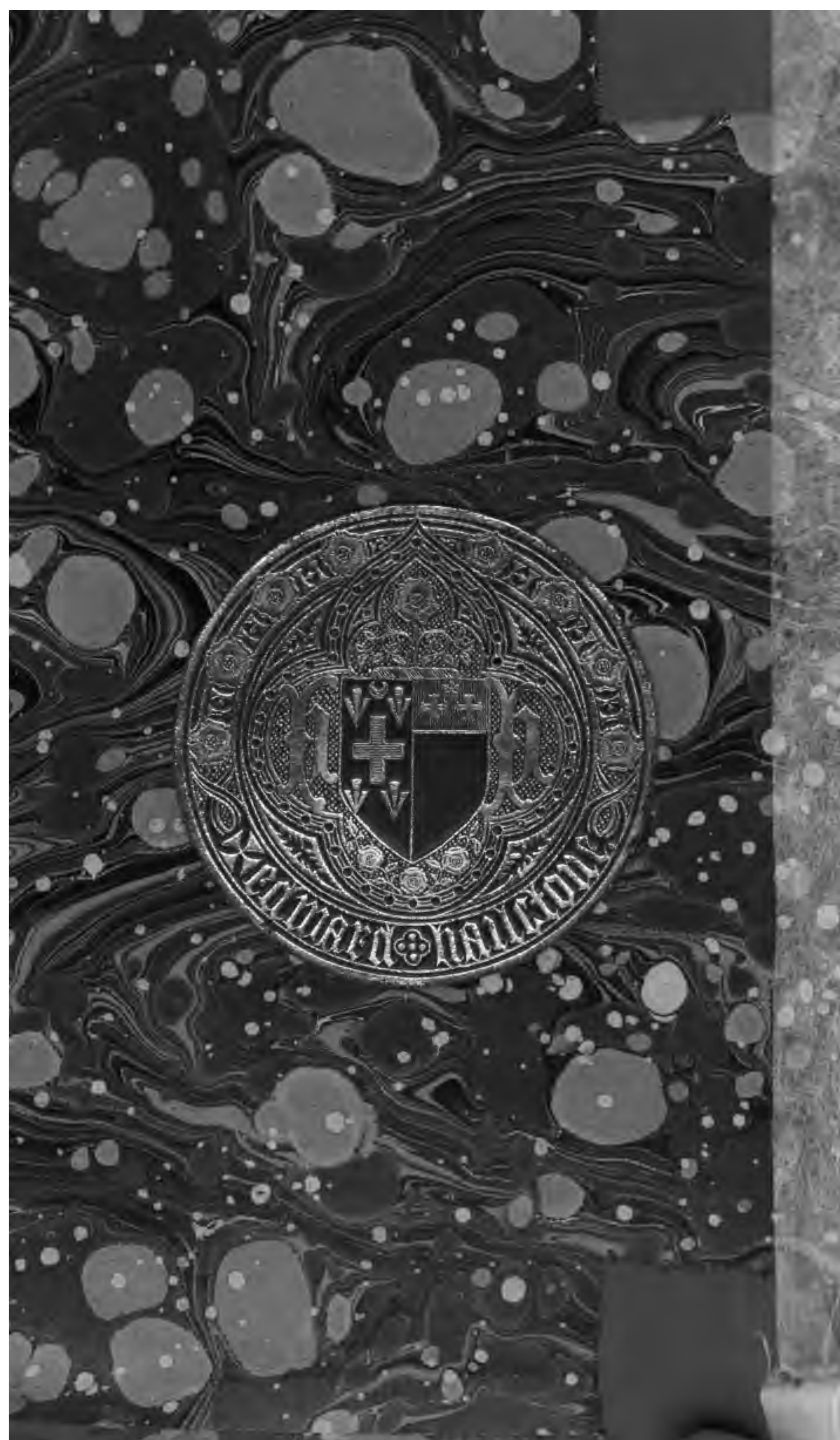

Edward Hailstone

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES

VENERABILIS

BEDÆ

OPERA HISTORICA

MINORA.

VENERABILIS

BEDÆ

OPERA HISTORICA

MINORA.

AD FIDEM
CODICUM MANUSCRIPTORUM
RECENSUIT

JOSEPHUS STEVENSON.

LONDINI:
SUMPTIBUS SOCIETATIS.
M DCCC XLI.

LELAND STANFORD JUNIOR
LIBRARY
UNIVERSITY

CONTENTS.

APPENDIX.

INTRODUCTION.

§ 1. THE volume now published contains such of the works written by the Venerable Beda as relate to English history, together with an Appendix of documents too intimately connected with the literary labours of that author to be omitted in a collection like the present. The contents are as follows: Contents of this volume.

§ 2. The Metrical Life of St. Cuthbert, which is referred to by Beda himself both in the list of his writings affixed to his Historia Ecclesiastica, and in the prose life of the same individual, which he wrote at a subsequent period. No doubt can, therefore, be entertained as to its authenticity. Shortly after its composition, and before it had come into general circulation, a certain presbyter named John, in whose welfare the author appears to have felt considerable interest, being about to visit Rome,[1] Beda inscribed the poem to his friend; partly, as he himself tells us, in token of his good wishes, and partly that the traveller might derive profit and consolation from the company of the Saint. The preface, short as it is, gives a lively and agreeable picture of the mind of its author, and has all the characteristics of a private letter. The metrical life of St. Cuthbert.

§ 3. The text here given is founded upon the following MSS.

H. The Harleian MS. 526, a manuscript of the ninth century, written without much elegance,

---

[1] Probably upon some of those ecclesiastical missions to the pope which had now become so frequent.

but furnishing a text which has in general been adopted. Many of the words are accompanied by a gloss, of which advantage has in a few instances been taken. This copy was used by Smith in his edition; having been lent to him by John Anstis, Garter King at Arms, by whom it was afterwards given to Harley, earl of Oxford.

H 2. The Harleian MS. 1117, fol. 45, a manuscript somewhat inferior in antiquity and accuracy to the former. At the end are some curious lines stating that the volume had been written by the command of a certain abbot named Wigbeorht, and probably presented by him to the church over which he presided; see the present volume, p. 43.

C. The Cottonian MS. Vitellius, A. xix. fol. 89, b, a manuscript of the tenth century, elegantly written.

Besides these manuscripts, the previous editions of Canisius,[2] from a MS. belonging to the library of St. Gallen, collated with another belonging to Velser; of Mabillon,[3] from a MS. formerly belonging to De Thou; and of Smith, from *H.* and two copies in the Bodleian Library, (N. E. B, 1, 20 and K. D, 175) have been collated.[4]

The prose life. § 4. The prose life of St. Cuthbert, the later but much more valuable of the two legends, is ascribed

---

[2] Antiqq. Lectt. ii, 1, edit. Basnage, fol. Antverp. 1725.

[3] Acta SS. Ord. S. Bened. ii, 915, edit. Paris.

[4] See also MS. Fairfax, 6; Laud. 55. Tanner quotes two editions of this poem as having been printed at Ingolst. in 1604 and 1608, in quarto, (Bibl. p. 88, note °,) which the present editor has not been able to find. It may be conjectured, however, that this is an erroneous reference to the first edition of the 'Antiquæ Lectiones' of Canisius, which appeared at the place and in the size specified by Tanner, during various years between 1601 and 1608.

to Beda upon the same authority as its predecessor. It is dedicated to Eadfrith, bishop of Holy Island, and the monks there resident; a fact which of itself would have been a sufficient security for the accuracy of the narrative. The Historian, apparently determined to remove all doubt as to the truth of the facts which he records, has detailed the successive examinations to which his materials were subjected. Having formed his narrative from the information of those who had the best means of knowing the truth of what they stated, the unpublished work was submitted as well to the inspection of one who had attended Cuthbert during his last illness, as of others equally well informed respecting the deceased Saint, and corrections were made according to their suggestions. A fair copy of the Legend was then sent to Lindisfarne, and during two days underwent a rigid scrutiny by the oldest and most judicious brethren of that monastery. When it had obtained their final sanction, and had been augmented by the insertion of certain additions for which they were the vouchers, the work was declared to be worthy of circulation, and was accordingly handed over to the transcribers.

§ 5. After so much precaution employed by men who had such favourable opportunities of knowing the truth, we may be assured that we are here put in possession of an authentic narrative of the principal facts in the life of St. Cuthbert.[5] Our faith

[5] It is unnecessary in this place to express any opinion respecting the miracles which are said to have been performed by St. Cuthbert. Admitting them to be spurious, their falsity does not shake our faith in the truth of Beda's general narrative. See Southey's Vindiciæ Ecclesiæ Anglicanæ, pp. 122, 131, 8vo. Lond. 1836.

in its historical veracity is augmented by noticing a fact, of which Beda has not informed us, namely, that it is founded upon, and in many parts transcribed from, an earlier life of the same Saint, of which a further notice will presently be given.[6]

§ 6. We are not able to decide with any accuracy when this Legend of Beda's was written; but as it is dedicated to Eadfrid, it cannot be referred to a date later than A. D. 721, when that individual died.

The text here printed is founded upon the following manuscripts.

The Harleian MS. 1117, fol. 2, already described (§ 3).

The Cottonian MS. Vitellius, A. xix, already described (§ 3).

Other copies are preserved in the Bodleian Library, N. E. B. i, 20, Laud F. 56, Digby 59, Bodl. N. E. F. iii. 9, Fairfax, 6, f. 13; and others are in existence. The edition of Smith, which has here been principally followed, was based upon five manuscripts. The variations of all these copies are few and unimportant.

The Lives of the Abbots of Wearmouth.

§ 7. The Lives of the Abbots of Wearmouth and Jarrow follow. This interesting narrative was first printed by Sir James Ware, 8vo. Dublin, 1664, and reprinted by Henry Wharton, 4to. Lond. 1693, both editors using a single Cottonian MS. Smith complained of the extreme incorrectness of this text, and corrected it by a copy at Durham, one at Pembroke College, Cambridge, and another belonging to Merton College, Oxford. Tanner points out copies existing in the Fairfax MS. vi. fol. 174,

[6] See this Preface, § 11.

and in the Digby MS. 112, both in the Bodleian Library. The present text follows that of Smith, collated with the valuable MS. Harl. and the Durham MS. B. II. 35.

The treatise 'De sex hujus seculi ætatibus.'

§ 8. The 'Chronicon' of Beda, or his treatise, 'De sex hujus seculi ætatibus,' being a general summary of history from the creation of the world to the year 729, necessarily contains a considerable portion of matter in no way connected with English history. It has been thought expedient, therefore, in the present instance, to depart from the authority of Smith, who has printed the whole of the six ages, and to limit this edition to the sixth age commencing with the Christian æra, prefixing, however, the general summary of the contents of the passages so omitted. The text adopted by Smith was formed upon four manuscripts, one in the Bodleian, (F. 3, 5, N. E.) one belonging to Magdalen College, Oxford; a third in the Royal Library, then at Westminster, but now in the British Museum; and a fourth in St. John's College, Cambridge. An examination of his text with the Royal MSS. 13 A. xi, fol. 89, and 12 D. iv, fol. 79, both written in the twelfth century, shows its general accuracy, and warrants its adoption in the present volume.

The Epistle to Ecgberct.

§ 9. The Epistle to Ecgberct, abounding with curious notices illustrating the state of monachism in England as it existed in the time of Beda, is here reprinted from the text of Smith, the present Editor not having had the opportunity of collating any manuscript copy.

The Appendix.

§ 10. The Appendix contains documents which either having been referred to by Beda, or as illustrating his Historical writings, seem to demand a

place in the present edition. The first of these is a letter from our historian to his friend Albinus, Abbot of Canterbury, thanking him for the transmission of certain presents, and sending him in return a copy of his treatise upon the Temple of Solomon.[7] The numbers II to VI inclusive are necessary to complete the account of the introduction of Christianity into Britain under St. Augustine; No. VII contains the proceedings of the Council of Rome under Boniface the Fourth, too intimately connected with the ecclesiastical history of our nation to be omitted; and No. VIII exhibits a short, but valuable, chronicle, chiefly of the affairs of Northumbria, extending from A. D. 731 to 766.

§ 11. With No. IX a more important series of documents commences, presenting us with some of the materials which Beda employed in preparing his shorter pieces, and enabling us, by a comparison of their narratives with his own, to form some estimate of his fidelity and accuracy as an historian.

The first of these is a Life of Cuthbert, written by one who had ample means of ascertaining full particulars regarding the life and conversation of the Saint, and who took care, as he himself states, (260, 20) to record nothing of the accuracy of which he was not fully informed. It has much in common with the prose Life written by Beda, having in fact, supplied him with the ground-work of his narrative, although he has in some places augmented, in others abridged its details, so as to prove that he was not indebted to it for all he knew respecting the Bishop of Lindisfarne. The Bollandists, by whom it was printed,[8] discovered two

[7] Opp. viii, 1, edit. 1612.

[8] Acta SS. mens. Martii, iii, 117.

very ancient manuscript copies, one belonging to the monastery of St. Bertin in the town of St. Omers, the other in the monastery of St. Maximin, near Treves. Although the work is anonymous, we are not left in ignorance respecting the age of the writer, or the place in which he lived, there being internal evidence that it was written while Ecgfrid filled the throne of Northumbria, and that the author was an inmate of the monastery of Lindisfarne.

§ 12. The history of the Translation of the body of St. Cuthbert, and of its various peregrinations until it was finally enshrined at Durham, together with the account of certain miracles which were wrought by its agency, forms the subject of No. x. It extends from A. D. 875 to the episcopate of William, Bishop of Durham, who succeeded Walcher in 1080. The text here given has necessarily been adopted from the Acta Sanctorum,[9] no manuscript copy being known in England; and the omissions have been supplied from the history of Symeon of Durham.

§ 13. The history of the Abbots of Wearmouth which follows, (No. xi) has furnished Beda with much of the information which he has given in his work upon the same subject; although here, as in a previous instance, he has made the narrative his own by numerous alterations. The writer was a monk of Wearmouth, and appears to have drawn up the present account as a commemorative discourse to be delivered on the anniversary of those persons whose virtues it records. Its information is, therefore, of the most authentic character. It is here printed, for the first time, from the Harleian

[9] Acta SS. mens. Martii, iii. 127.

MS. 3020, written apparently in the ninth century.

§ 14. The sermon upon the nativity of St. Benedict, with which the volume concludes, is the undoubted production of Beda, and is not, as stated in p. 335, of doubtful authenticity. It forms part of Beda's Homily[10] upon that Saint; and although furnishing little additional information to what he had already written, is here inserted in order to complete the series of his historical writings connected with the history of England.

[10] Opp. vii. 332, edit. 1612.

VITA S. CUTHBERTI METRICA,

AUCTORE

VEN. BEDA.

DOMINO IN DOMINO DOMINORUM DILECTISSIMO

JOHANNI PRESBYTERO BÆDA,

Famulus Christi, Salutem.

Dici non potest, dilectissime in Christo domine, quantum tua caritate afficiar, tuaque, si fieri posset, præsentia semper delecter; tuæ quoque sanctæ dulcedinis etiam inter longi itineris, quod inire cupis, angustias, perennis memoriæ stimulo compungar. Unde tibi vel ad memoriam meæ devotionis, vel ad tuæ peregrinationis levamentum, beati Cutberhti episcopi, quæ nuper versibus edidi, gesta obtuli. Absque ulla enim dubietate confido, quod tanti viri comitatus multum felicitatis conferat. Nam illius et mœrentem dulcedo consolatur affabilis, et decidem compunctio fervens excitat, et pericli-

---

NOTES AND VARIOUS READINGS.

7 *Salutem.*] 'Incipit Epistola Bedæ presbyteri, ad Johannem presbyterum,' *H* 2.; *C.*

12 *Perennis . . . compungar.*] Perenni . . . compungar, *H.*

tantem intercessio firma defendit. Scire autem debes, quod nequaquam omnia gesta illius exponere potui; quotidie namque et nova per reliquias ejus aguntur, et vetera noviter ab his, qui scire poterant, indicantur. Ex quibus unum est quod in me ipso, sicut jam tibi dixi, per linguæ curationem, dum miracula ejus canerem, expertus sum. Si vero vita comes fuerit, et nostræ dispositioni superna voluntas favendo annuerit, spero me in alio opere nonnulla ex his, quæ prætermiseram, memoriæ redditurum. Obsecro, cum ad limina beatorum apostolorum, Deo protegente, perveneris, pro me intercedere memineris.

INCIPIT LIBER

DE MIRACULIS SANCTI CUTHBERCHTI EPISCOPI.

MULTA suis Dominus fulgescere lumina seclis
Donavit, tetricas humanæ noctis ut umbras
Lustraret divina poli de culmine flamma.
Et licet ipse Deo natus de lumine Christus
Lux sit summa, Deus sanctos quoque jure lucernæ
Ecclesiæ rutilare dedit, quibus igne magistro
Sensibus instet amor, sermonibus æstuat ardor,
Multifidos varium lychnos qui sparsit in orbem.
Ut cunctum nova lux fidei face fusa sub axem
Omnia sidereis virtutibus arva repleret.
Roma Petri Paulique jubar mirata gemellum
Gaudet apostolicis semper victura trophæis.
Ast Asiæ lucem verbi serit ore Johannes,
Hauserat e Domini quæ pectore mystica ructans.
Bartholomeus eoa volat per regna triumphans,
Indomitosque armis lingua domat inclitus Indos.
Tu quoque Niliacos componens, Marce, furores
Sicca evangelicis satias de nubibus arva.
Affrica Cypriani dictis meritisque refulget,
Spernere delicias fuso qui sanguine suasit.
Pictavis Hilario multum radiata magistro

---

13 *Cunctum . . . axem.*] Cuncto . . . axe, *C.*

18 *Quæ.*] Qui, *H.*

20 *Lingua.*] Linguæ, *C.*

Discutit errorum vera jam luce tenebras.
Constantinopolim Chrysostomus ille Johannes
Aurato nitidæ lustrat fulgore loquelæ.
Nec jam orbis contenta sinu trans æquora lampas
Spargitur effulgens, hujusque Britannia consors
Temporibus genuit fulgur venerabile nostris,
Aurea qua Cutberhtus agens per sidera vitam,
Scandere celsa suis docuit jam passibus Anglos;
Hunc virtutis honor jam primo a limine vitæ,
Æthereumque decus signis comitatur apertis:
Cujus cuncta licet nequeam, tamen ultima malim
Commemorans operum vestigia tangere versu,
Queîs pateant interna sacræ fundamina mentis.
Tu rogo, summe, juva, donorum Spiritus auctor,
Te sine nam digne fari tua gratia nescit.
Flammivomisque soles dare qui nova famina linguis,
Munera da verbi linguæ tua dona canenti.

CAPUT I.

Quomodo puer Dei Cuthberhtus per infantem sit prædicto episcopatu admonitus.

Alma Deo cari primo cœlestis ab ævo
Vita micat famuli, lator quem muneris alti
Vera vocat Christus speciali ad gaudia dono,
Aurivagasque feri pompas contemnere secli,
Corque polo stabilire docet, quem denique dulci
Prima magisterio per tempora dirigit ævi,
Quandoque provectum sublimis inferat astris.
Forte vago gracilis dum gramine luderet ætas,
Intererat vacuis simul indoles alma palæstris,

11 *Cujus ... nequeam.*] Cujus cum nequeam cuncta, *H.*

20 Caput I.] Vit. Pros. Cap. I.

Subque levi lætas sumsit luctamine palmas.
Sed Dominus digno puerilia sensa magistro
Correxit; tenero nam de grege parvulus instans
Viribus admonuit, dubiis ne fidere mallet,
Et festina brevi consumere tempora luxu,
Sed stabilem Domini mentem firmaret amore.
At puer infantis risit sacra famina, nolens
Octennis trimum despectus habere magistrum;
Qui gemit et luctu faciem perfundit amaro.
Solvitur in lacrimas ludus, cunctique vicissim
Unius incertos satagunt abstergere fletus,
Nec valuere tamen solatia rapta novari.
Hunc pia conplexum Cutberhtus ad oscula mulcet,
Obsecrans siccare genas, deponere luctus,
Excipit et mœsto justas de corde querelas;
'Quid te, care, levi subdis per inania ludo,
Quem Deus æthereo sublimis honore sacravit,
Præficiens populis cœli quibus atria pandas?
Ingenuum stadio numquid concurrere servis
Fas erit, aut vulgi antistes similabitur actis?
Linque tuis ergo tam dissona frivola fatis,
Devotusque Deo sacrum conjungere pectus.'
Hæc ait, et pueri grandævum in pectore sensum
Spiritus instituit, cunctum comes almus in ævum.
Nec mirum infantes mysteria pandere Christi,
Lactantumque sacer repleat si viscera flatus,
Qui facit humanas asinam reboare loquelas.'

CAPUT II.

Quomodo genu dolente claudus effectus sit, et angelo medicante curatus.

PARVULUS interea subiti discrimine morbi
Plectitur, atque regit vestigia languida pino.

---

[29] CAPUT II.] Vit. Pros. Cap. II.

[33] *Pino.*] Id est, ligno, *H. gloss.*; baculo, *C.*

Cumque die quadam sub divo fessa locasset
Membra dolens solus mitis puer, ecce, repente
Venit eques niveo venerandus tegmine, nec non
Gratia cornipedi similis, recubumque salutat,
Obsequium sibi ferre rogans. Cui talia reddit,
'Obsequiis nunc ipse tuis adsistere promtus
Vellem, ni diro premeretur compede gressus.
Nam tumet ecce genu, nullis quod cura medentum
Tempore jam multo valuit mollire lagonis.'
Desilit hospes equo, palpat genu sedulus ægrum,
Sic fatus, 'Similæ nitidam cum lacte farinam
Olla coquat pariter ferventis in igne culinæ,
Hacque istum calida sanandus inunge tumorem.'
Hæc memorans conscendit equum, quo venerat, illo
Calle domum remeans; monitus medecina secuta est,
Agnovitque sacer medicum venisse superni
Judicis a solio summo, qui munere clausos
Restituit visus piscis de felle Tobiæ.

CAPUT III.

Quomodo ventis oratione mutatis, rates oceano delapsas revocarit ad littus:

Hinc sacra majori firmatus robore corda,
Celsithronum didicit precibus pulsare tonantem.
Est locus insignis fluvii super ostia Tini,
Eximio jam tunc monachorum examine pollens;
Qui veherent dum ligna feri per terga fluenti,
Fluminis et venti subito feriuntur ab ictu.

---

9 *Lagonis.*] Id est, herbis, *H.*; medicinis, vel cataplasmatibus, *C. H 2, gloss.*

16 *Monitus.*] Monitis, *C. H 2.*; monitum, *H.*

21 Caput III.] Vit. Pros. Cap. III.

Quinque fuere rates, rapido quæ gurgite cunctæ
Oceani canum pronæ labuntur in æquor.
Jamque oculis abstracta procul, velut aliger undis
Mergulus innaret, paret per cærula puppis.
Egreditur fraterna cohors, et poplite flexo
Æthera suspiciunt, vitam pacemque precantes.
Servatur sed et hæc puero victoria lecto,
Qui tum forte aliæ jam stabat in obice ripæ,
Vulgus et innumerum grandisque caterva ridentum;
(Gaudia nam reprobis sunt tristia fata proborum,)
'Noxia,' qui dixit, 'linquamus gaudia, fratres,
Condoleamus et his, quos verbera mœsta fatigant;
Vel Dominum potius, qui flabra creavit et undas,
Oremus, dignetur iter donare salutis;'
Rustica sed justis dissentit turba suadelis.
Ille genu flexo vultu mox presserat arva;
Mutantur venti, ratibusque in littora jactis,
Erubuit lætum viso pro numine vulgus,
Glorificatque Deum, firmat qui vota suorum.

CAPUT IV.

Quomodo cum pastoribus positus animam sancti Aidani episcopi ad cœlum ferri ab angelis aspexerit.

Hæc inter teneros lætis dum collibus agnos
Pasceret, ecce, vigil nocturnis cernit in hymnis
Ignea sidereis fulgescere castra maniplis,
Atque polis sanctam rutilæ per gaudia pompæ
Ferre animam; sociisque, sopor quos presserat, infit;
'Heu, miseri, lento premimur qui pectora somno,
Cernere nec vigilum cœlestia facta meremur!

---

[18] *Jactis.*] Latis, *C.* | [21] Caput IV.] Vit. Pros. Cap. iv.

Pervigil en modico magnalia tempore crevi
Tanta Dei, bifores portæ reserantur olympi,
Inditur æthereæ felix qua spiritus aulæ
Angelicis comitatus ovans, qui sidera flammis
Transit, et altithronum gaudet modo visere regem.
Antistes fuit iste, reor, plebisve sacratæ,
Summus in arce nitens, comitum quem flammea tantis
Excipit æthra choris, lucisque ad limina vexit.
Discite, pastores, vigili tutamine mandris
Insidias noctis furvosque cavere leones,
Vobis ut angelicæ pateant sacra carmina laudis,
Bethleaque Deum cernatis in arce potentem.'
Hæc memorans trepidas socio sub pectore laudes
Accendit; miranda fides rerum. Aidanus illo
Tempore decessit, Domini translatus ad aulam.

CAPUT V.

Quomodo idem Aidanus tempestatem nautis prædicens oleum, quo hæc mitigaretur, dederit.

Gesta sacerdotis hujus veneranda per orbem,
Et doctrina nitet memori narranda relatu;
Tangere sed breviter exemplis sufficit unum.
Presbyter undisoni quidam vaga cærula ponti
Scandere jussus, adit supplex oracula vatis,
Seque suosque rogans precibus tutarier almi;
Antistes cui celsus ait, 'Petis æquor ut altum,
Obvius adverso insurget septentrio flatu;
Venti sed fremitus tempestatesque sonoras

---

1 *Crevi.*] Vidi, *C. gloss.*
7 *Plebisve.*] Plebi suæ, *C.*
11 *Mandris.*] Altered in *C.* into 'in antris.'
19 Caput V.] H. E. iii. 15.
22 *Gesta.*] Festa, *H.*

Chrismate, quod dederim, promtim lenire memento.'
Unguine tunc sumto nautæ præpinguis olivæ
Æquora conscendunt, velique patentibus alis
Sulcabat medium puppis secura profundum.
Cum subito gravis instat hyems, furit undique pontus,
Tardans abreptæ vestigia cœpta carinæ.
Immisso tandem pinguis medicamine guttæ,
Mansuefacta feros componens unda tumores
Pandit iter lætum. Virtus sic una gemello
Effulget radio. Dictis qui tristibus ante
Terruerat, promto relevat solamine mœstos;
Quique prophetali præfatus mente futura,
Ipse elementa suis refrenat turbida jussis.

CAPUT VI.

Quomodo Cutberhtus iter faciens cibum, caballo indice, repperit.

Rursus casta Deo Cutberhtus pectora plenus,
Ingrediens itiner, pluvio concluditur euro,
Frigora quaque volant, percurrit sidera nimbus,
Divertitque rigens veteris sub tecta tabernæ,
Condiderat pecorum quam sola per avia custos,
Parieti et adnectit quo venerat ipse caballum.
Exspectansque udos Dominum componere flatus,
Divinis horam dum sacrat laudibus almus,
Cernit equum subito ipsius decerpere morsu
Tecta casæ, fenique fluunt in fasce cadentis
Missa pio juveni summo convivia dono.
Qualia siccato meruisti gramine quondam,

---

[16] Caput VI.] Vit. Pros. Cap. V.

[30] *Qualia.*] Hic poeta mutat personam, *C. gloss.*

Flammeus æthereas vates qui scandis ad auras.
Ergo sacer calidi panis, carnisque superna
Jam dape pastus agit grates, positisque procellis,
Carpit iter gaudens, Christo comitante, serenum.

CAPUT VII.

Quomodo angelum hospitio recipiens dum panem quærit ministrare terrenum, cœlesti ab eodem remunerari meruerit.

Hinc majora petens monachis Hrypensibus almus
Corpore, mente, habitu factisque adjungitur, et mox
Ponitur hospitibus famulus, jussoque libenter
Subditus obsequio, celsæ de mœnibus aulæ
Cernere promeruit gaudens et pascere civem.
Hospitis hic habitu mediæ sub tempore brumæ
Advenit, vatisque humili de more receptus
Artus abluitur sacros, quique algida blando
Palmarum adclinis mulcet vestigia fotu;
Subnixusque rogat dignetur ut usque morari
Defessus, lætis dapibus quo membra noventur,
Ne frigusque famesque, nivosaque flabra Decembris
Ingeminent itiner longo sub calle rigentis,
Qui matutinis advenerit algidus auris.
Atque reluctantem summi per regna tonantis
Adjurans, tandem sistitque, famemque repellit;
Digreditur, cupiens panem deferre calentem,

---

[1] *Æthereas vates.*] Ætherius vatis, *H.*

[5] Caput VII.] Vit. Pros. Cap. vii.

[27] *Sistitque.*] Sitimque, *C.*; but afterwards the following line has been substituted,
'Adjurans, tandem locat hunc, mensamque reponit,'
which is also found in *H* 2.

Hesternæ tantum superessent fragmina cœnæ;
Convivam rediens quærit, sed nulla viantis
Signa pedum niveo quoquam conspexit in arvo.
Interiora petens roseo nidore referta
Repperit hæc, mirum dictu! pariterque tuetur
Tres inibi e nitido fulgentes polline panes.
Talia tum pavido Cutberhtus pectore fatur,
'Cerno quod ætherea descenderat hospes ab aula,
Cognatisque levis se reddidit aliger astris,
Pascere, non pasci, veniens, et fercula portans
Qualia non surgunt nostræ de germine messis.
Lilia nec candent, nec sic rosa fulgida fragrat,
Nostraque mannifluo spernuntur mella sapore.
Non hæc ergo meus tosto de viscere fornax,
Sed, paradise, tuus gignit sacra munera fructus.
Nec mirum nostras dives quod respuit escas,
Perpetuo vitæ fruitur qui pane per ævum.'
Sæpe dehinc superum visu gustuque superni
Farris, et angelico meruit sermone potiri.
Nam vir mente Deo devotus et ore jocundus,
Sanctificos patrum Domini sub laudibus actus
Commemorare solens, proprios quoque sæpius infert,
Egerit æthereo tantum quos teste triumphos.

---

1 *Superessent.*] Superant quia, *C.*

18 *Perpetuo.*] Perpetuum, *H.*; vel perpetuo, *C.*

CAPUT VIII.

Quomodo animalia maris, in quo pernox oraverat, illi regresso præbuerint obsequium; et frater, qui hoc videbat præ timore languescens, ejus sit oratione recreatus.

INTEREA juvenis solitos nocturnus ad hymnos
Digreditur, lento quidam quem calle secutus
Illius incertos studuit dinoscere gressus.
Ad mare deveniunt; collo tenus inditus undis
Marmoreo Cutberhtus agit sub carmine noctem.
Egreditur ponto, genibusque in littore fixis,
Expandit geminas supplex ad sidera palmas.
Tum maris, ecce, duo veniunt animalia fundo,
Vatis et ante pedes fulva sternuntur arena;
Hinc gelidas villo flatuque foventia plantas,
Æquoreum tergunt sancto de corpore frigus;
Supplice tum nutu sese benedicier orant.
Qui parens votis, verbo dextraque ministris
Impendit grates, patriasque remittit ad undas,
Ac matutino tectis se tempore reddit.
Hæc comes ut vidit perculsus corda pavore,
Semianimem curvo flatum trahit abditus antro,
At revoluta dies noctis cum pelleret umbras,
Æger adest vati supplex, genibusque volutus
Se poscit Domino prece commendare profusa,
Inciderit mœstam subito quod pondere noctem.
'Num nostrum e speculis,' dixit, 'tentando latenter
Lustrabas itiner? sed nunc donabitur error
Jam tibi poscenti, retices si visa, quousque
Decedam mundo.' Summique exempla magistri

---

[1] CAPUT VIII.] Vit. Pros. Cap. X.

[13] *Animalia.*] Quæ Lutres a vulgo vocantur, *C. H* 2, *gloss.*

Exsequitur, misso renovans qui lumine cæcos
Præcipit auctorem reducis celare salutis;
Tum prece languorem pellit, culpamque relaxat.
Inque dies meritis crescenti summa tonantis
Gratia testis adest; pandunt miracula mentem;
Jamque prophetalis stellante e culmine virtus
Candida prærutilo irradiat præcordia flatu.

CAPUT IX.

Quomodo nautis tempestate præclusis serenum mare ad certum diem prædixerit, et orando cibos impetraverit.

PICTORUM interea puppi defertur ad oras;
Sed reducem rigido tardant freta clausa Decembre.
Nubila cum tonitrus, cum grando, polique micantes,
Cumque fames, frigusque, marisque pericla furentis
Externo trepidos quaterent sub littore nautas.
Venerat alma dies, natus qua corpore signis
Enituit Christus, cœlorum gloria terris.
Ille, ut erat placidus, blando sic pectore fatur,
'Quid rogo tanta tenet nostras ignavia mentes,
Tam fera qui nullo scindamus vincula nisu?
Cernitis æquorea canescit ut aggere tellus,
Aer aquas manat, glacies mare, nox tegit æthram,
Corda fame tabent, hominumque juvamina desunt.
Ergo Deum restat precibus pulsare supinis,

---

[8] CAPUT IX.] Vit. Pros. Cap. XI.
[19] *Externo.*] Extremo, *H.*
[20] *Alma dies.*] Epiphaniæ, *H* 2, *C. gloss.*
[24] *Qui.*] Quid, *C.*
[25] *Æquorea canescit.*] Æquoreo canescat, *H.*; æquoreo canescit, *C.*
[26] *Aquas.*] Aquis, *H.*

Rubra suis quondam pelagi qui limina pandit,
Nube domum, nimbo panem, dat pocula saxo,
Noctis et horriferas, flamma duce, discutit umbras;
Tanta dies præsens cujus de munere dona
Promeruit, qua terna magi thesaura ferentes
Mortalem regemque Deumque tuentur et orant;
Qua lavat ipse suo Dominus baptismate mundum,
Clausa diu reserans credentibus æthera seclis;
Dulcia qua fontis flagrant de gurgite vina,
Munere deque rubent Domini per pocula lymphæ;
Sic quoque nostra Deo remeant duce prospera credo,
Illum si rogitans firmet fiducia pectus.'
Hæc ubi dicta, freti socios sub littore sistens
Suerat ubi vigiles supplex jam ducere noctes;
Ceu decisa videt piscis tria viscere frusta,
Et genibus Dominum positis venerandus adorat,
Laudibus accumulans fidei venerabile donum.
Et super, ut vatis, 'Convivia solibus,' inquit,
'Conditor æquavit; quibus actis, æquora placans
Navigero patriam nos calle reducet ad oram.'
Tum laribus torrent epulas, gratesque gerendo
Exhibita triduo recreant dape cœlitus artus,
Quæ nova mellito testatur dona sapore.
Jamque die quarto læti cessantibus austris
Blanda salutiferum capiunt trans æquora portum.

---

17 *Frusta.*] Id est, delfinæ carnis, *C. gloss.*

22 *Patriam ... oram.*] Patrium ... arvum, *C.*

CAPUT X.

Quomodo iter faciens aquila ministra viaticum et percepturum se esse prædixerit et perceperit.

INDE sacerdotis meritoque graduque potitus,
Tendebat populos vitæ renovare fluentis.
Forte viæ comiti, sed præscius ipse futuri,
'Fare, sodalis,' ait, 'quo fercula sumere mens sit.'
'Hæc et ego,' dixit, 'dubio sub pectore mecum;
Prandia non tulimus vasis, domus hospita non est,
Jejuni fessique itiner complere nequimus.'
Respondit senior, 'Domino si fidere discas,
Providet ille dapes, vatem qui pascere corvos
Jussit; jam aspectas aquilam vaga flabra secantem?
Nos valet hac etiam Omnipotens satiare ministra.'
Dumque iter inceptum peragunt, venere sub amnem,
Et volucrem subito, quæ celsa sub axe volarat,
Marmoris in ripa residere tuentur. Adultus,
'Cernis,' ait vatis, 'nostram super æquora servam?
Curre rogo; Dominus misit quæ munera defer.'
Attulit ast piscem, medium secat, atque ministræ
Parte famem pellit, firmant sua pectora parte,
Atque viam superant; jussis lymphisque salutis
Pandit iter populis, cœli per regna vocandis.

---

[1] CAPUT X.] Vit. Pros. Cap. XII.

[7] *Quo . . . mens sit.*] Qua . . . mensa, *H.* which adds, as a gloss, 'debemus.'

[20] *Subito.*] Rubro, *H.*

[21] *Marmoris.*] Maris, *C. H 2, gloss.*

CAPUT XI.[1]

Quomodo prædicans populis phantasticum subito ignem diaboli et præviderit venturum, et venientem extinxerit.

TEMPORE non alio pandens cœlestia terris,
Impia jam pulchre ludibria prodidit anguis;
Namque repente sacris immiscet talia dictis,
'Panduntur quoties vobis mysteria regni,
Cor decet attentum sensusque adhibere benignos,
Ne vaga pestiferi ludat vos aura chelidri;
Qui sacra perversus conamina vertere nitens,
Gaudet vel modica turbari nube fideles;
Ut nos alloquio regis visuque superni
Abducat fallax vilis quasi servulus hostis.'
Hos inter monitus vacuo de fomite surgens
Vicinas rapit ignis edax sine viribus ædes;
Quaque faces volitant, ventus juvat, it fragor astris.
Exsilit elusum trepido phantasmate vulgus
Festinum ignivomis unda succurrere tectis.
Nescia sed fusis fallacia cedere lymphis,
Ipsa sui levitate perit; patriasque sub umbras
Pompa redit, vanusque vagis dolus abditur antris.
Confusi rediere domum, veniamque precantes
Exorant proni vatem, fragilesque superbi
Se gaudent agnosse dolos ac tela tyranni,
Spiritus extinxit sacri quæ præscia virtus.

---

[1] CAPUT XI.] Vit. Pros. Cap. XIII.

CAPUT XII.

Quomodo flammas domus cujusdam ardentis oratione restinxerit.

QUIN etiam veri flammis crepitantibus ignes
Arida diriperent tecti dum culmina quondam,
Incubuit precibus, ventosque laresque retorquens
Voce pericla fugat, juvenum quæ dextra nequibat.
Nec mirum vati fragilem cessisse caminum,
Igniferis Satanæ qui spicula torta pharetris
Æthereo suerat umbone relidere Christi.

CAPUT XIII.

Qualiter dæmonium ab uxore cujusdam, necdum adveniens ejecerit.

VIR venit ad procerem, trepidisque precamina supplex
Vocibus ingeminat, 'Leti sub limine conjux
Cara jacet; jam artus, sensu fugiente, rigescunt;
Vita tremens tantum sub pectore fervet anhelo.
Mitte, precor, Christi modo qui mysteria portet,
Spiritus ante fugax quam pallida membra relinquat.'
Dumque parat jam vatis, iter quem mittat in istud,
(Tempore namque fuit Lindisfarnensis in illo
Præpositus cellæ,) secreto numine discit
Non leti commune genus, sed dæmonis atri
Sævitiam miseræ diris incumbere pœnis.
Se magis exhibuit, subeunt iter, ecce, repente

---

[1] CAPUT XII.] Vit. Pros. Cap. XIV.

[11] CAPUT XIII.] Vit. Pros. Cap. XV.

Solvitur in lacrimas ductor, et pectore tristi
Sedulus horrescit, veniens ne vatis amatam
Dilectamque diu vesano corda furore
Pressam si cernat, priscæ suspicio vitæ
Surgat, et antiquam lædat nota improba famam;
Namque ministeriis adsistere sedula vatis
Consuerat, bibulasque aures præbere docenti.
Ille pio tetricas relevat solamine curas,
'Quid gemis, et taciti liquefactus ab igne camini
Ablueris tristis jam pectoris indice lympha?
Anne putas adeam charæ cum tecta sodalis,
Illam posse capi nexu bacchante chelydri?
Vinci qui crebris solitus conflictibus, et nunc
Victrici fidei gladio superabitur hostis.
Femina quin potius venientibus obvia nobis
Istas excipiet sanæ jam mentis habenas.'
Dicta fiunt, venere domum, fugit efferus anguis,
Occurrit mulier sospes, dextraque prehendens
Frena, rogat vatem descendere; adireque tecta
Dignetur famulæ, pandens nova dona salutis,
Ejus ad adventum fugiens ut cesserit hydros.

CAPUT XIV.

Qualiter anachoresim meditatus apud Lindisfarnenses monachos vixerit.

TALIA mirantum fragili ne laude supernæ,
Cœlestisque exsors famæ foret, abdita mavult
Secreti lustrare; Deo qua teste valeret
Laudis ab humanæ liber munirier aura,
Cumque sui primo jussis antistitis actus
Fratribus exemplo virtutis pandere callem.

---

1 *Tristi.*] Vel usti, *C. gloss.*
10 *Tristis.*] Tristi, *H.*
23 CAPUT XIV.] Vit. Pros. Cap. XVI.

Fit monachis socius, quos Lindisfarnea glauci
Insula clara maris refluis circumluit undis;
Inque brevi qua plura nitens per signa coruscus
Erigit innumeros pulsis languoribus ægros,
Hostis et atra crucis rutilo fugat arma trophæo.
Quæ facie quamvis absens, sed pectore præsens
Conterit, et fœdo Christi domum ab hospite mundat.
Internam quid enim coner describere vitam?
Quam dulcis sermone, gravisve sit actibus, et quam
Accensam lacrimis acuarit ad æthera mentem,
Cum decus externum puri sit pectoris index?

CAPUT XV.

Qualem sibi in insula Farne, pulsis dæmonibus, habitationem fecerit.

TANDEM Farne petit senior, cupitisque potitus
Sedibus indigenas patria fugat impiger atros.
Illa prius nam horrens larvalibus insula flabris
Arcebat humana minis consortia cæcis;
Quam Domini mox servus adit, cruce territus atrox
Turbo fugit per inane vagi quasi portio fumi.
Ille serena tenens, pereunte tyrannide, regna,
Terrestri æthereum sacer aggere condidit urbem,
Atque humiles celsis statuit sub mœnibus ædes;
E quibus astriferum tantum aspectare cacumen
Posset, et a celso secretus rege tueri.
Hæc et ut in cunctis divina patesceret almi

---

14 CAPUT XV.] Vit. Pros. Cap. XVII.

23 *Per . . . portio.*] Vagi quasi per mare portio, *C.*; per mare vagi quasi portio, *H* 2.

Virtus, missilibus firmavit mœnia saxis,
Vix quæ bis terni cervice subire potentes;
Ille sed asportans muris inponere solus
Sufficeret, summi dextra comitante Tonantis.

CAPUT XVI.

Qualiter precibus aquam de arida produxerit, qui etiam bibendo quondam aquas in vinum convertit.

Fontis inops fuerat locus hic, sed sanctus amœnam
Excutit insolita precibus dulcedine lympham.
Hæc sacri media Cutberhti nata sub aula
Præbet adhuc cunctis suavem potantibus haustum.
Nec mirum hæc Domini famulum potuisse mereri,
Qui quondam, saliente sitim dum pelleret unda,
In meracum latices valuit convertere nectar.

CAPUT XVII.

Qualiter a messe, quam sua manu severat, verbo volucres abegerit.

Quique suis cupiens victum conquirere palmis,
Incultam pertentat humum proscindere ferro,
Et sator edomitis anni spem credere glebis;
Dumque seges modico de semine surgeret ampla,
Tempus adest messis, rapidæ sed forte volucres
Flaventes prædare senis nituntur aristas,
Talia qui placidus sævis prædonibus infit,
'Quid, precor, illicito messem contingitis ausu,
Quæ vestro sulcis non est inserta labore?

[2] *Terni.*] Bini, *C. H* 2.
[5] Caput XVI.] Vit. Pros. Cap. xviii.
[17] Caput XVII.] Vit. Pros. Cap. xix.

Pauperies an vestra meam transcendit, ut istud
Incurvam merito falcem mittatis in æquor?
Quod si forte Deus jubet his instare rapinis,
Non veto; sin alias, vos finibus indite vestris.'
Dixerat, et cessit mox plumea turba, nec ultra
Militis audebat Domini jam lædere rura;
Quin potius dulci pacis quasi fœdere nexum,
Unanimemque sui generis redamabat amicum;
Nam teneras ceu pastor oves hanc ipse regebat.

CAPUT XVIII.

Quomodo corvi noxam, quam viro Dei intulerant, precibus et munere purgarint.

Rescindunt corvi nigro sub crimine pactum,
Effringuntque domos, ruptoque e culmine culmos
In propriæ gaudent transferre cubilia prolis.
Hos vates cessare monet, spretisque suadelis,
'Hospitium fratrum quid,' ait, 'laceratis? abite,
Hujus et extorres patriæ durate per ævum.'
Dixerat, et tristes abeunt, triduoque peracto
Alter adest vati, pedibusque volutus et alis
Lugubre sparsis veniam reditumque precatur;
Patrata qui pace redit, sociumque revisit.
Tandem ambo veniunt alacres, adipemque suillam
Secum digna ferunt vati dona, unguine cujus
Calceamenta pius mollire valeret; et exin
Innocuo condunt illic sua tecta paratu.
Quid fera prætumido cervice superbia ferves?
Cerne viam corvi, et cæcum depone furorem,
Qui precibus noxam fletuque et munere purgat.
Nec pudeat vitæ volucrum de pectore formam
Sumere, cum moneat Sapientia, Respice calles,
Quos formica terat, sensumque addisce sagacem.

---

6 *Rura.*] Vel jura, *C. H* 2. *gloss.*
10 Caput XVIII.] Vit. Pros. Cap. xx.
20 *Alis . . . sparsis.*] Alas . . . sparsus, *C.*

CAPUT XIX.

Qualiter eidem mare servierit.

Quid referam æquoreas justo famularier undas,
Obsequiumque illis elementa impendere, qui se
Imperiis subdunt devota mente supernis?
Namque suis casulam structurus ibi usibus aptam,
Quam bases a ponti fulciret parte, rogabat
Conveniens operi fratres adducere lignum.
Qui obliti rediere, maris sed proximus æstus
Attulit, et mirum dictu! jam limine in ipso
Quo fuerat corde, illius fundamina tecti
Pandere deposuit, hominumque oblivia pontus
Increpat, et nautas sua concutit unda pudore.

CAPUT XX.

Quomodo multis ad se venientibus monita dans salutis, fragiles exposuerit antiqui hostis insidias.

Fama citat multos vatis pia quærere dicta,
Et bibulas adhibere sonis cœlestibus aures,
Quos varia cordis fessos a clade levaret.
Mitis at ille sacro renovans solamine mœstos,
Gaudia summa poli cunctis fluxosque caduci
Commemorat luxus secli, variasque malignum
Tendere decipulas, Domini qua nudus amore
Labatur misere sensus; sed tela fidei
Perrumpant vacuas nullo discrimine fraudes.
'Me quoties,' inquit, 'celsa de rupe nefandi
Præcipitem mittunt! quoties ad pectora saxa
Acta rotant! nullo noceor sed hostis ab ictu;

---

1 Caput XIX.] Vit. Pros. Cap. XXI.

14 Caput XX.] Vit. Pros. Cap. XXII.

Credite, nec læsit summas offensio plantas,
Nec modicus saltim tetigit præcordia terror.
Nec quasi summa meæ stupeatis culmina vitæ,
Blanditias quod ego, luxu fallente, superbas
Calce terens, Domino cupiam secretus adesse.
Arctior est monachi, quæ semper subdita jussis
Vita sub imperio servit devota parendi,
Excubiasque, famemque, preces, manuumque laborem
Ad votum gaudent proni frenare regentis.
Me quorum multos vitæ per culmina novi,
Perque prophetalis radios præire sophiæ;
Boisilus, e quibus est Mailrosi gloria cœtus,
Quem totam memini quondam mihi pandere vitam,
Quæ me venturi restabat in ordine secli.
Unius et solum superat sententia verbi,
Quam cuperem nunquam faciat Deus arbiter orbis.'
Hæc sacer aiebat senior, quia præscius ipsum
Pontificem altiloquo prædixerat ore futurum.

CAPUT XXI.

Prophetia ejusdem de vita Ecgfridi regis, et episcopatu suo.

CUMQUE pium cuncti gauderent visere vatem,
Ejus et hortatu cordis componere fluctus;
Ecce, alios inter signis sublimibus acta
Regia virgo venit, regis quæ sponsa perennis
Virgineos, paradise, tui sub gaudia regni

---

[7] *Parendi.*] Parenti, *H.*
[10] *Regentis.*] Regentes, *H.*
[18] *Cuperem.*] Cuperam, *H.*
[22] CAPUT XXI.] Vit. Pros. Capp. XXIII. XXIV.

[23] *Prophetia.*] Quomodo abbatissa Aelflaed vel puella ejus, per zonam ipsius sint ab infirmitate sanatæ, *H* 2.

Mater casta choros generat, vatemque precatur,
Dignetur famulam monitis firmare supernis.
Annuit, et pelagi superato gurgite puppi
Progreditur, dictisque illam dum affatur amicis,
Femineis subito rogitat sic anxia curis.
'Jam claret meriti te præ fulgore nitentis
Præscia venturis intendere lumina seclis.
Dic ergo, adjuro summi per regna tonantis,
Ecgfridus imperium quod sit recturus in ævum.'
Vera cui dubio pandit sermone prophetes,
'Regna vocas longæva viro, quæ quamlibet annis
Centenis extenta brevi claudentur in hora;
Et nihili unius luxus reputabitur anni,
Mors ubi languentis diffunditur atra per artus.'
Quæ gemit, et lacrimis præsagia tristia deflens;
'Quem, rogo, linquet,' ait, 'regni qui sceptra gubernet,
Cum fratre et nato careat?' Cui talia vatis;
'Cernis ut hoc pelagus late vaga regmina fundat?
Forsan et hæc inter Dominus sibi servat, et hujus
Qui regat imperii lectus moderator habenas,
Ecgfridus utque, tibi fratris nectatur amore.'
Audet adhuc supplex virgo pulsare prophetem;
'O variis hominum finduntur pectora curis!
Pars nacto gaudet mortalis culmine pompæ,
Pars cupiens gazas luxu populante fugaces
Pauperiem nullo deponit fine perennem.
Tu licet oblatum mundi contemnis honorem,
Vilibus et mavis secretus condier antris,
Pontificis summi quam vis potiundus honore;
Quo nil nostra gerit merito sacratius ætas.'
'Non ego,' respondit, 'dignum me tanta subire
Culmina jam fateor, Domini sed dextera nullis
Effugitur cœli terræve marisve latebris.
Qui si tanta gradus jubeat me pondera ferre,

---

[11] *Viro.*] Virum, *H.* [19] *Fundat.*] Findat, *C. H* 2.

Credo brevi laxet, transacto et forte duorum
Curriculo annorum absolvar, rursumque adamatis
Gaudens secretis reddar. Sed tu quoque nostrum
Aelffleda colloquium perpes reticere memento,
Absolvar donec vinclis et carcere carnis.'
Nec mora, veriloqui complentur in ordine dicta;
Ecclesiæ jussis, precibus, lacrimisque coactus,
Vatis et ipse genas luctu perfusus amaro
Dulcibus extrahitur latebris, populisque regendis
Præficitur, modio lateat ne tecta lucerna;
Sed jubar alticomum Domini diffundat in ædem.
Ecclesiam gemino qui rexit episcopus anno,
Et priscis properavit ovans se reddere lustris.
Utque satisfieret vatis per singula dictis,
Sol magnum explevit solitis sub mensibus annum,
Pictorum infesto dum concidit Ecgfridus ense,
Et nothus in regni frater successit honorem,
Scottorum qui tum versatus in incola terris
Cœlestem intento spirabat corde sophiam.
Nam patriæ fines et dulcia liquerat arva
Sedulus, ut Domini mysteria disceret exsul.
Hujus nunc Tyrio venerabile pignus in ostro,
Jure datas patrio sceptri jam tractat habenas.
Utque novus Josia fideque animoque magis quam
Annis maturus, nostrum regit inclitus orbem.

CAPUT XXII.

Quomodo in episcopatu monachicam non relinquit vitam.

ERGO sacerdotis summi fastigia nactus,
Mente, manu fulget Cutberhtus, et ore coruscus,

---

[16] *Pictorum.*] The word 'Doemel' is written as a gloss between 'Pictorum' and 'nothus.'

[26] CAPUT XXII.] Vit. Pros. Cap. XXVI.

Commissosque greges precibus monitisque tuetur.
Pauperibus qui dives, inops sibi, blandus amaris,
In turbis monachus; neque enim vel tegmina sueta,
Arida vel eremi mutari fercula curat.
Virtutum titulis auget miracula mentis,
Quæ lyrico liceat cursim contingere plectro,
Ne potior lassis generet fastidia versus.

CAPUT XXIII.

Ut uxorem comitis per presbyterum suum aqua benedicta sanavit.

DOCTOR ubique pius cœlestia dona ministrans,
Per comitis tulit arva gradus, quem languida conjux
Tristabat perpessa luem, letoque propinquans.
Alma salutiferæ cui vatis munera lymphæ
Presbytero famulante dedit, tabemque removit;
Moxque illi obsequium præbebat femina sospes.

CAPUT XXIV.

Quomodo puellam chrismate perunctam a dolore capitis laterisque curavit.

TEMPORE non alio laterali tacta dolore
Virgo premebatur, capitisque gravedine fessa,
Ægra diu gemuit; sacro quam chrismate tinctam
Antistes rediviva novat per dona salutis.

---

9 CAPUT XXIII.] Vit. Pros. Cap. XXIX.

19 CAPUT XXIV.] Vit. Pros. Cap. XXX.

CAPUT XXV.

Quomodo pane a viro Dei benedicto sanatur infirmus.

VIR pater ipse domus morbo depressus acerbo,
Cogit amicorum suprema ad fata cohortes.
Conveniunt plures ; cui forte ibi protulit unus,
Quem sibi quondam almi doctoris dextra roganti
Sacrarat, dederatque pio pro munere panem.
Intingunt lymphis, potandum suscipit æger ;
Moxque medelifero morbi cessere sub haustu,
Laxatosque salus rediviva subintrat in artus.

CAPUT XXVI.

Quomodo oblatum in itinere juvenem moriturum oratione revocavit ad vitam.

JAM commissa vigil dum lustrat ovilia pastor,
Ecce iteris medio juvenis torpentia lecto
Membra ferunt, ægre suspiria sæva trahentis,
Utque juvet miserum rogitant. Qui protinus omnes
Ejicit, et precibus languentes impiger artus
Erigit, et comitem sociis mirantibus addit.

CAPUT XXVII.

Tempore mortalitatis morientem puerum matri sanum restituit.

TEMPORE quo pestis vastabat dira Britannos,
Dona sacer celsæ dum spargit ubique salutis,

---

[1] CAPUT XXV.] Vit. Pros. Cap. XXXI.

[11] CAPUT XXVI.] Vit. Pros. Cap. XXXII.

[16] *Trahentis.*] Trahentes, *H.*

[21] CAPUT XXVII.] Vit. Pros. Cap. XXXIII.

Ferre videt mœstam nati moritura parentem
Funera seminecis; compassus et ipse dolenti,
Basia dat puero, matremque affatur amaram,
'Linque metum lacrimasque, puer sanabitur iste,
Et tua tota domus mortis hac sorte carebit;'
Cujus dicta salus puerique domusque secuta est.

CAPUT XXVIII.

Quod omnia gesta illius enumerari non possint.

Dicere quid coner, quæ nullo edicere versu
Sufficiam, quoties languorum tabe peresos,
Invalidosque potens jam verbo erexerit artus;
Quotque focos febris sacra represserit unda;
Qualiter egestas fontano e gurgite lymphas
Fecerit in lætum vini transire saporem;
Spirituum quoties per devia fugerit horror,
Cutberhti consueta minis se linquere fassus
Pectora, et ignivomas barathri subcogier umbras,
Absentisque etiam pœnis se plectier atris;
Virtutesque sacri numero quid prendere certem,
Tanta prophetalis quem gratia fulcit honoris,
Tam puroque poli qui pervolat æthera visu?

CAPUT XXIX.

Quod interitum Ecfridi regis et militiæ ipsius, quem prædixerat futurum, in spiritu vidit absentem.

Pictorum interea premeret dum regna duello
Ecgfridus, atroces misero jam fine furores
Cedere mente vigil vates prospexit, et ora
Perfusus lacrimis, suspiria fundere crebra

---

[22] Caput XXIX.] Vit. Pros. Cap. xxvii.

Ingeminat, nunc arva tremens nunc æthera cernens.
'Forsan,' ait, 'noster confecto miles agone
Sortitur Domino decretum judice finem.'
Planius hunc rogitant eventum dicere pugnæ,
Agnita qui dubia sic celat voce pericla.
'Cernite, filioli, novus ut stupor aera turbet.
Nam Domini secreta latent arcana, nec ullus
Sufficit altithroni vestigia prendere Regis.'
Non multi fluxere dies, cum dira nefandam
Fama necem caneret plebis procerisque sub illa
Confectam mœrens qua vatis dixerat hora,
Absentem cernens quam creverat ante futuram,
Rectoris cum virgo rogans perquireret ævum.

CAPUT XXX.

Quomodo vir Dei Hereberhto anchoritæ obitum suum prædixerat, comitatumque illius a Domino precibus obtinuerit.

TUNC venit Hereberhtus, erat qui nexus amore
Præcipuo vati, illiusque per avia celsam
Edoctus monitis vitam secretam agebat,
Se cupiens solitis sacri firmarier orsis.
Qui dum sidereis verbi devota vicissim
Corda rigant dapibus, Cutberhtus talia jungit.
'Hunc decet, hunc epulis et linguæ ducere festis,
Frater amate, diem; semper quia pectore nexos
Nos genitor rerum facie conjunxit, et ante
Visere nos tribuit leti quam jure resolvi.
Idcircoque poli callis nunc ore petendus,
Toto nunc animo pulsanda est janua vitæ,
Dum licet æthereis succendere mutua flammis
Pectora; nam properans lethi me tempus adurget.'

---

15 CAPUT XXX.] Vit. Pros. Cap. XXVIII.

Ille, ubi percepit venerandi dicta prophetæ,
Corruit, obsecrat, mœret, lacrimatur, et infit;
'Me, rogo, ne linquas, carique memento sodalis,
Aurea ne rutuli penetres cum limina regni
Carnis ego tenear solus sub carcere clausus;
Dignius alta poli famulo comitatus adibis
Regna libens. Ideo supplex deposce Tonantem,
Ut parili terris premimur qui mortis in umbra,
Æternæ pariter lucis migremus ad oras.'
Incubuit precibus vates, sociumque gementem
Exorat siccare genas, deponere fletus,
Se precis auditu, Domino miserante, potitum.
Quid morer? unius ambo sub lance diei
Decedunt mundo, Dominique feruntur ad aulam.
Longo sed torrens Hereberhtus membra camino
Ignea, decoctum tandem super æthera flatum
Emisit; credo flammis ut mundior illis
Æquaret socium. Juncto qui sidera passu
Scandentes juncta mercede fruuntur in ævum.

CAPUT XXXI.

Animam cujusdam, qui de arbore cadendo mortuus est, ad cœlum ferri conspexit.

SEDERAT ad mensas, epulis sed pastus olympi
Vatis, ab humanis subito secernitur escis.
Concutit ossa pavor, tremefactaque dextera cultrum
Linquit, et attonito vibratur corde timore.
Aelffleda perquirit, quæ forte adsederat illi,
Forte recens veniat tanti quo causa tremoris.
'Venerat angelicus,' respondit, 'ab æthere cœtus,
Deque tuis secum prælecto milite castris
Aurea dulcisonis remeabat ad astra triumphis.'

---

20 CAPUT XXXI.] Vit. Pros. Cap. XXXIV.

Inquirit nomen ; 'Cras mystica,' dixit, 'ad altar
Obtulero cum sacra, mihi nomenque modusque,
Quo petit astra, tuis pandetur in ordine dictis.'
Quæ misso festina suos cursore per omnes
Jam tandem mane ediscit, vatique sacrandis
Intento votis precibusque renarrat ad aras;
Frondiferi quendam nemoris dum scanderet alta,
Cæderet ut pecori arboreo de pabula cono,
Deciduum membris animam posuisse solutis;
Illoque humanis ablatum in tempore rebus,
Quo sacer æthereas raptum cernebat ad auras.

CAPUT XXXII.

Post duos annos episcopatus vitam repetit solitariam.

Ecclesiam gemino qui postquam sedulus anno
Pontificis de jure regit, verbique fluentis
Vivida prata rigat, tanti venerandus honoris
Linquere perstat onus, eremique reclusus arena
Malebat Satanæ tetricis pulsarier armis,
Quam imperiti vacuos vulgi captare favores.
Desidiam generat quia laus blandita clientum;
Perpetuis at lucta beat perfecta coronis.
Maxime præsagio admonitus, cum spiritus orsis
Mortis adesse sibi gauderet tempus, et almam
Secretus cuperet mentem renovare, priusquam
Fluctivagis secli curis depressus obiret.

---

12 Caput XXXII.] Vit. Pros. Cap. xxxvi.

CAPUT XXXIII.

Quomodo languens in ipsa insula corpus suum poni præceperit, simul et de gloria posthuma commemorans illius.

Quem dilecta sacris reddit mox insula muris
Tangitur ingenito sensim pia membra dolore.
Inque dies instans cum cresceret ossibus ardor,
Dulcibus egreditur castris, sociamque catervam
Quæ fesso gaudebat ovans servire parenti,
Blandiloquis studuit creber firmare suadelis.
'Discite, filioli, fragilis retinacula secli
Rumpere, et æternas animo jam condere gazas.
In dubio pendet contemtus honorque caducus
Stamine, quo discunt meritis pia pectora justis
Haudquaquam volucri sub tempore quærere laudem,
Qua nemo latebras clausi vel noscere cordis
Prævalet, inventis vel digna rependere gestis;
Puro sed visu portam speculantia regni,
Quod dabit æthereæ dignus rex inclitus aulæ,
Condere oliviferis malunt sua lumina vasis.
En me sidereas animo spirasse supino
Jam stupuistis opes, sed pectoris abdita soli
Claustra patent Domino, carnis quæ pondere rupto
Incipient certis jam, credo, patescere signis.
Sed precor, insistens pulsat quia limina letum,
Hos ut in his tumulo mandetis mœnibus artus;
Spero licet flabris gelidisve absumar in undis,
Obvius in puncto, Christo veniente, resurgam.'

---

[1] Caput XXXIII.] Vit. Pros. Cap. xxxvii.

CAPUT XXXIV.

Quomodo graviora se dicit in extremis superasse certamina.

TALIA dum senior socias iteraret in aures,
Præcipit ad tempus remeant; qui cerula puppi
Exsuperant, fratrumque trahentes agmina secum,
Quinque dies postquam clausi ferventibus undis
Tardarant, tandem redeunt, ac supplice fletu
Impetrant, cari secum genitoris ut artus
Condere jam liceat. Vatis quibus et superaddit,
'Qui cupit altithronum victor conscendere regnum,
Turpiter infecto devitet cedere bello,
Et magis extremi ne vi superatus agonis
Jam prope perceptis fraudetur ab hoste coronis;
Qui longo nitens vacuare labore fideles,
Ultima jam majore quatit sub tempora pulsu.
Denique me crebris primævo a flore nefandus
Insidiis agitabat, et hæc modo quinque dierum
Pugna dolos superat transacti temporis omnes.
Sed facile infandi, Christo duce, tela repressi,
Cum nec parva cibi potusve alimenta darentur
Tabenti, licet ista loco nec membra moverem.
Vos quoque celsa precor servetis jura perennes,
Cœlestis patrum vobis quæ regula cavit,
Ipse vel exiguis sueram quæ promere dictis,
Dum sata quæ proceres summi seruere rigarem.
Quamlibet et rabidis adsurgat turbo procellis,
Omnia ferte fide, regni vi quæritur aula;
Fundatique petra gravibus ne cedite nimbis
Torrentum, furias aquilonis temnite sævas;
Ultima jam patris maneat sententia cordi.

---

[1] CAPUT XXXIV.] Vit. Pros. Cap. XXXVII.

Expedit istius patriæ vos linquere fines,
Limite quam trepidos mentem deflectere ab illo,
Quem sacra divinis depinxit littera chartis.
Nec quia multorum cineres locus ille sepultet,
Aurea flagranti peterent qui sidera cursu,
Vos favor aut vacuæ tentet vaga gloria laudis:
Illi nam meritis gaudent super astra coronis.
Haud aliter nostris stadio nos currere plantis
Convenit, et propriis bravium comprendere palmis.
Nec loca propter homo merito venerabilis exstat,
Sed locus ob homines exstat venerabilis almos;
Meque meæ rogito nunc indite mœnibus urbis,
Instat enim tempus carnis quo debita solvam.'

CAPUT XXXV.

Quomodo ministrum suum a profluvio ventris sanaverit ægrotus.

Talibus attoniti lacrimant, rogitantque gementes
Saucia secretis condat ne membra latebris,
Sed læti et vitæ confinia summa tenentem
Fraterno coram relevet solamine flammam.
Vel sacra suscipiat saltem sub tecta ministrum,
Qui obsequio fragiles procuret sedulus artus.
His motus vertit dum lumina blanda per omnes,
Aspiciens fratrem longa cui clade gravata
Tabida marcebant exhausto viscere membra;
'Hic, si vultis,' ait, 'subeat mea tecta, mihique
Labe sub hac fesso solamina præstet amoris.'
Qui vatem comitatus adit mox limina sacra,
Occurrens inopina salus complectitur ægros,
Depulso languore, sinus; dignumque saluti
Cedere, non ausos penetrare sub ædita morbos.

---

14 Caput XXXV.] Vit. Pros. Cap. xxxviii.

Nec mora, sospes abit qui intraverat æger; et illic
Presbyterum immittit, digne Cutberhtus ut illo
Sidera teste petat, quo vitam teste regebat.

CAPUT XXXVI.

Quomodo, percepto viatico, inter verba orationis spiritum reddiderit.

JAMQUE soporata torpebant omnia nocte,
Excubiis vigiles premeret dum Farne tenebras,
Quaque preces resonant, modulis fremit insula psalmis;
Vatis et ipse suæ prægustans gaudia palmæ,
Æthereis expendit ovans sub laudibus umbras.
Ast ubi flammicomos ardescens lucifer ortus
Attulit, ecce, sacer residens antistes ad altar
Pocula degustat vitæ, Christique supinum
Sanguine munit iter, vultusque ad sidera et almas
Sustollit gaudens palmas, animamque supernis
Laudibus intentam lætantibus indidit astris.

CAPUT XXXVII.

Quomodo juxta prophetiam psalmi, quem, eo moriente, cantaverant, Lindisfarnenses sint impugnati, sed, Domino juvante, protecti.

PRESBYTER egrediens vatis pia funera mœstis
Depromit sociis, tum forte canentibus hymnum
Hunc querula sub laude, 'Deus nos alme repellens
Destruis iratus, salvasque misertus ab hoste;
Arva moves turbasque potens, et territa sanas;
Propinasque tuis prætristia musta, sed hostis,

---

4 CAPUT XXXVI.] Vit. Pros. Cap. XXXIX.

18 CAPUT XXXVII.] Vit. Pros. Cap. XL.

Te duce, bella ruunt, tu noxia comprimis arma,
Libera ut electi potiantur luce per ævum.'
Indice tum flamma Lindisfarnensibus illa,
Qua vigil e speculis pernox servaverat hora,
Æthereas pandunt vatem penetrasse sub auras.
Qui jam nocturnæ tum forte sub ordine laudis,
Ipsi etiam mirum ejusdem modulamine psalmi
Verbera mœsta sequi Domini pia dona canebant.
Nec suspecta diu tardant præsagia; nam mox
Vatis honorifico mittuntur ut alma sepulchro
Altaris dextro subcondita marmore membra,
Insistens aquilo niveis confisus in armis
Hinc atque hinc adeo Lindisfarnea perosis
Tecta quatit flabris, ut nobilis illa parentum
Progenies fesso titubaret stamine rerum,
Cedere jamque loco quam extrema subire pericli
Eligeret. Nec jam longum manet irà, sed almam
Eadberechtus renovat sedato turbine pacem,
Dispersosque sacrum revocat sub ovile bidentes;
Præscius et lyrico resonabat ut ordine psalmus,
Pontificale decus plebisque instaurat honorem.

CAPUT XXXVIII.

Quomodo corpus ipsius post undecim sit annos sine corruptione repertum.

CONSPICUIQUE sacer solio patris inditus heres,
Undecimi postquam cursum transcenderat anni,
Complacuit cineres tumuli de sede beati
Elatos coram gremio levis inderet arcæ;
Sed, canit ut psalmus, quia mors pretiosa piorum
Ante Deum retinet, calicem qui haurire salutis
Non trepidant celsi tutati nomine regis.

---

22 CAPUT XXXVIII.] Vit. Pros. Cap. XLII.

30 *Retinet.*] Vel Rutilet, *H. gloss.*

Rursus et ut summo resonat lyra mystica cantu,
Nec sanctum dabis, Alte, tuum corrupta videre,
Aurea lucifluæ pandis cui limina vitæ.
Humanis divina nitent miracula membris,
Et Domini celso fulget quæ jure potestas,
Participi fidis donatur munere servis.
Intemerata sacro promuntur membra sepulchro,
Nescia quam noxæ, tam diræ immunia labis.
Nec durum ac rigidum sæva ceu morte gravatum,
Sed veluti placidum capiunt dum pectora somnum,
Flexile jam tota corpus compage videtur.
Nec minor eximiæ retinebat gratia vestis
Incorrupta solo, sanctos quæ texerat artus.
Hanc findi placuit, medium pia membra receptant,
Servatur medium signi memorabilis index.

CAPUT XXXIX.

Quomodo corpus Eadberhti episcopi in tumulo viri Dei ponentes, sarcophagum illius desuper posuerunt.

EADBERHTUS postquam rerum miracula dignis
Laudibus extulerat, versu memorabar ut olim
Illius egregios referens antistitis actus,
Febribus excoquitur, placidumque ad sidera flatum
Emittens, patriam conscendit corpore sedem.
Desuper at celsæ splendor componitur arcæ,
Immortale decus cohibens quæ martyris almi
Præfulget mirum cœlestibus inclita signis.
Morborum fugiunt labes, furor impius atri
Dæmonis absistit, vivensque solebat ut ante
Signorum monstrare jubar, modo sic quoque passim
Spargitur et functos virtus miranda per artus.

---

9 *Rigidum.*] Frigidum, *H.*

16 CAPUT XXXIX.] Vit. Pros. Cap. XLIII.

Te duce, bella ruunt, tu noxia comprimis arma,
Libera ut electi potiantur luce per ævum.'
Indice tum flamma Lindisfarnensibus illa,
Qua vigil e speculis pernox servaverat hora,
Æthereas pandunt vatem penetrasse sub auras.
Qui jam nocturnæ tum forte sub ordine laudis,
Ipsi etiam mirum ejusdem modulamine psalmi
Verbera mœsta sequi Domini pia dona canebant.
Nec suspecta diu tardant præsagia; nam mox
Vatis honorifico mittuntur ut alma sepulchro
Altaris dextro subcondita marmore membra,
Insistens aquilo niveis confisus in armis
[illegible]inc atque hinc adeo Lindisfarnea perosis
Ad patr[illegible]abris, ut nobilis illa parentum
Noverat, alma sa[illegible]aret stamine rerum,
Patroni quondam, terris ubi re[illegible]a subire pericli
Inde rapit partem modicam telluris, et ipsam
Immiscet latici, dictis sacraverat almis.
Dat potum puero, stridor mox cedit amarus;
Nec mora, plena salus redit. Ipse superna verenter
Munera collaudat, lætoque per omnia passu
Cutberhti cunctis donum venerabile pandit.

CAPUT XLI.

Quomodo ægrotus ad tumulum ejus orando curetur.

ALTER morbigeni consumtus ab igne camini,
Vix famuli manibus sanctam deducitur alti
Martyris ad tumbam, genu ponit, obsecrat illis
Eripiat vinclis tanti vox alma patroni.
Surgit, et ætherei firmatus munere doni
Libera sospitibus ponit vestigia plantis,
Perque dies priscæ recipit jam dona salutis.

---

[14] *Inde . . . ipsam.*] Inde rapit grandem modico de rure salutem. *H.*

[20] CAPUT XLI.] Vit. Pros. Cap. XLIV.

Rursus et ut summo resonat lyra mystica cantu,
Nec sanctum dabis, Alte, tuum corrupta videre,
Aurea lucifluæ pandis cui limina vitæ.
Humanis divina nitent miracula membris,
Et Domini celso fulget quæ jure potestas,
Participi fidis donatur munere servis.
Intemerata sacro promuntur membra sepulchro,
Nescia quam noxæ, tam diræ immunia labis.
Nec durum ac rigidum sæva ceu morte gravatum,
Sed veluti placidum capiunt dum pectora somnum,
Flexile jam tota corpus compage videtur.
Nec minor eximiæ retinebat gratia vestis
Incorrupta solo, sanctos quæ texerat artus.
Hanc findi placuit, medium pia membra re[illegible]
Servatur medium signi memor[illegible]

[illegible]cus calceamentis ejus sanatur.

Ast alius, resoluta gravi cui pondere membra
Officiis jacuere suis deserta, cuique
Irrita longævos auxit medicina dolores,
Calceamenta sacras tandem, quæ martyris almi
Vestierant plantas, plantis circumdedit ægris.
Mox primas suavis tenebras mitescere somnus,
Serus enim celsæ induerat sacra dona medelæ,
Fecit, et interno firmatis robore nervis,
Palpitat alterno læta inter somnia gressu,
Æquore deserti ludunt ceu littore pisces.
Evigilans baculo redivivos erigit artus,
Ac matutinas stando persolvere laudes
Incipit, et prisco solidatus membra vigore
Divinam collaudat opem, justasque tonanti
Offert sidereo sanus pro munere grates.

---

10 Caput XLIII.] Vit. Pros. Cap. xlv.

20 *Deserti.*] Deserto, *H.*

CAPUT XLIV.

Quomodo tegmine parietis ejus infirmi curentur.

NEC sanctum æthereo vacuatur munere tectum,
Quo sacer astra petens corpus exsangue reliquit,
Nunc quoque sed solitam partitur ubique medelam.
Altaque mirentur, proles Davitica, templi
Tecta tui, gemmis quoniam stellantibus æthram
Æquiparant, fulvisque micant redimita figuris:
Plus sed ego vatis humili sub domate miror
Pelliculam, sanctus fragilem qua texerat anglum,
Ne pluvia aut boreæ penetrabile frigus adurens
Irrueret passim, precibusque ardentia castis
Corda fatigaret; nec me sententia fallit.
Namque opus hoc, Salomon fulvo quod fecerat auro,
Chaldea petrarum obtexit, heu! flamma ruinis.
At sacra, Cutberhti appendit quæ dextera, vela
Munere Felgeldi patulum divisa per orbem
Latius in gentes fundunt medicamina donum;
Clarescitque chalybs Lybico pretiosior auro
Pellis, et eois præcellit fulgida gemmis.
Tertius hic proceris servat nunc castra, beatum
Alta secuturus heres ad regna parentem.

---

1 CAPUT XLIV.] Vit. Pros. Cap. XLVI.

17 *Munere.*] Muneret, *H.*

18 *In gentes . . . donum.*] Ingenti . . . doni, *H.*

CAPUT XLV.

Quantum Oidiluualdus successor viri Dei virtutes suas celare studuerit.

Hos nam intermedius sociis non segnior almis,
Oidiluualde, sacras rexisti providus arces.
Quem raro proprias aiunt voluisse cuiquam
Pandere virtutes, torvive cruenta chelydri
Tela quibus victor confregerit obvius armis.
Unde manet longum memorabilis illa beatis
Incaute prolapsa semel sententia labris.
Forte sacer fidam monitis cœlestibus aurem
Dum rigat, accipit has socio de pectore voces,
'Quæ, rogo, causa tuo toties quod ab ore fluentem
Perrumpant varientque silentia crebra loquelam,
Et mediis statuat metas oblivio dictis?'
Cui responsa pius paucis ita reddidit heros,
'Hoc te, dulcis amor, fixo memorique perennem
Corde tenere decet, studeat nisi quisque viventum
Funditus alloquiis avertere sedulus aures,
Non queat æthereas inter dare verba catervas,
Pandere nec lætis cœli concentibus aures.'
Dixerat, et trepido perculsus corda tremore
Singultu afficitur fervens, ac pectora pugnis
Casta ferit, tandemque gemens erumpit in istam
Perfusus lacrimis post mœsta silentia vocem,
'Obsecro te supplex, summi per sceptra tonantis,
Hæc cunctis ut dicta tegas, moribunda quousque
Membra solo reddam, gradiarque in calle parentum.'
Sic sua summa sacer conclavibus abdere quamvis

[1] Caput XLV.] Vit. Pros. XLVI.
[2] *Oidiluualdus.*] Æþelƿaldus, *C.*

[4] *Intermedius.*] Inter medios, *H.*

[18] *Viventum.*] Videntum, *H.*

Mallet, ab æthereo panduntur munera teste.
At pia Cutberhtus memorans sæpe acta priorum,
Ætherea sub laude sui quoque Christus agonis
Ut fuerat socius, suerat subnectere paucis.
Sicque duos vario jam munere spiritus idem
Lustravit per dona viros, atque ætheris alti
Tramite diviso regnum provexit ad unum.

CAPUT XLVI.

Qualiter anachorita Felgeldus ibidem sit a vultus tumore mundatus.

Ergo age, Felgeldus largitor muneris almi
Prima salutiferi ipse capit documenta vigoris.
Cui pridem facies informi tacta tumore est,
Squalens at rigido dum solus inabditur antro,
Latior ingenito surgit de fomite flamma,
Atque genas maculis livor respergit adurens.
Qui nova pro veteri dum culmina pangeret æde,
Illud ovans fesso direptum a pariete velum
Partiri docuit fide spes certa salutis.
Primaque dum lymphis corrigia tinguitur almis
Pervia cornigero pateat quo semita ferro,
Exsiliens lasciva sacro de gurgite gutta
Lumina respersit sancti vultumque rubentem.
Ille citus dextra lymphas abstergere curans
Miratur pestem stupefactus abisse, foresque
Pandere jam reduci sana sub fronte medelæ.
Et ne forte putet mendum me dicere quisquam,
Teste Deo dicam, quia presbyter ista fidelis
Pandebat, vatis fidam cui fatus in aurem,
'En,' inquit, 'nosti faciem quia presserat olim
Labes acerba meam, sed jam modo gratia Christi

---

4 *Fuerat.*] Altered in H. to 'fuerit.'

8 Caput XLVI.] Vit. Pros. Cap. XLVI.

Cutberhti meritis placavit tristia flagra.
Mitte manum et tangens me dicere vera probato.'
Clausus namque oculi non quibat acumine cerni,
Fecerat et priscam morbo fugiente salutem;
Adfore temporibus persensit ab æthere sanctis.

Oratio venerabilis Bædæ presbyteri.

HÆC tibi, cunctorum largitor, Christe, bonorum,
Dona tui obtulimus summo de munere doni,
Magnaque præmodicis libantes gaudia dictis
Sanctorum attigimus certamina celsa tuorum,
Sperantes, illis exoratoribus, ut tu
Sidereo dignos qui justus in axe coronas,
Indignis mitis laxes vel debita nobis.
Ultima sufficiunt illius in ædibus aulæ
Præmia, qua cunctos tua visio, Christe, beavit,
Vita manens castis, lumenque, salusque per ævum.

---

[3] *Oculi.*] Oculus, *H.*

[6] *Oratio.*] This title is wanting in the three MSS. which have been collated.

[16] *Ævum.*] 'Bedæ famuli Christi et presbyteri explicit Liber de Virtutibus S. Cutberhti Lindisfarnensis ecclesiæ episcopi.' *H.* The following lines occur at the end of H. 2.

'Jusserat ecclesiæ Uuigbeorhtus scribere nabla hoc
Abbas hujus, cunctos rogitat qui hic psallere captant,
Utque sui memores cantus cumulamine constent,
Quo Deus omnipotens sibi crimina cuncta relaxet.'

DOMINO SANCTO AC BEATISSIMO

PATRI EADFRIDO

EPISCOPO.

SED ET OMNI CONGREGATIONI FRATRUM, QUI IN LINDISFARNENSI INSULA CHRISTO DESERVIUNT, BÆDA, FIDELIS VESTER CONSERVUS, SALUTEM.

PRÆFATIO.

Beda's sources of information stated.

§ 1. QUIA jussistis, dilectissimi, ut in libro, quem de vita beatæ memoriæ patris nostri Cudbercti vestro rogatu composui, præfationem aliquam, juxta morem, in fronte præfigerem, per quam legentibus universis et vestræ desiderium voluntatis et obeditionis nostræ pariter assensio fraterna claresceret; placuit in capite præfationis et vobis qui nostis ad memoriam revocare, et eis qui ignorant hæc forte legentibus notum facere; quia nec sine certissima exquisitione rerum gestarum

[a] *Eadfrido.*] Eadfrith was bishop of Holy Island from A. D. 698 to 721, and the writer of the celebrated copy of the Gospels preserved in the Cottonian library, Nero. D. IV. Smith asserts, but upon what authority does not appear, that this volume was written for the especial use of St. Cuthbert himself.

aliquid de tanto viro scribere, nec tandem ea, quæ scripseram, sine subtilissima examinatione testium indubiorum passim transscribenda quibusdam dare præsumsi. Quin potius primo diligenter exordium, progressum et terminum, gloriosissimæ conversationis ac vitæ illius ab his, qui noverant, investigans, quorum etiam nomina in ipso libro, aliquoties ob indicium certum cognitæ veritatis apponenda judicavi, sic demum ad schedulas manum mittere incipio. At digesto opusculo, sed adhuc retento in schedulis, frequenter et reverentissimo fratri nostro Herefrido presbytero huc adventanti, et aliis, qui diutius cum viro Dei conversati vitam illius optime noverant, quæ scripsi legenda atque ex tempore retractanda præstiti, ac nonnulla ad arbitrium eorum, prout videbantur, sedulus emendavi; sicque omnibus scrupulorum ambagibus ad purum ablatis, certam veritatis indaginem simplicibus explicitam sermonibus commendare membranulis, atque ad vestræ quoque fraternitatis præsentiam asportare curavi, quatenus vestræ auctoritatis judicio vel emendarentur, vel probarentur vera esse, quæ scripta sunt. Quod cum, Domino juvante, patrarem, et coram senioribus ac doctoribus vestræ congregationis libellus biduo legeretur, ac sollertissime per singula ad vestrum pensaretur examen; nullus omnimodis inventus est sermo, qui mutari debuisset, sed

---

12 *Herefrido.*] Herefrith was abbot of the monastery of Holy Island (see the present Legend, ch. viii.) and attended St. Cuthbert during his last illness (ch. xxxvii.)

cuncta, quæ scripta erant, communi consilio decernebantur absque ulla dubietate legenda, et his, qui religionis studio vellent, ad transscribendum esse tradenda. Sed et alia multa nec minora his, quæ scripsimus, præsentibus nobis, adinvicem conferentes, de vita et virtutibus beati viri superintulistis, quæ prorsus memoriæ digna videbantur, si non deliberato ac perfecto, operi nova interserere vel superadicere minus congruum atque indecorum esse constaret.

He requests the prayers of the brethren.

§ 2. Dehinc admonendam vestræ almitatis coronam ratus sum, ut sicut ipse munus obedientiæ meæ, quod jubere estis dignati, promtus solvere non distuli, ita vos quoque ad reddendum mihi vestræ intercessionis præmium pigri non sitis; sed cum eundem libellum relegentes pia sanctissimi patris memoria vestros animos ad desideria regni cœlestis ardentius attollitis, pro mea quoque parvitate memineritis divinam exorare clementiam, quatenus et nunc pura mente desiderare et in futuro perfecta beatitudine merear videre bona Domini in terra viventium: sed, et me defuncto, pro redemtione animæ meæ, quasi familiaris et vernaculi vestri, orare, et missas facere, et nomen meum inter vestra scribere dignemini. Nam et tu, sanctissime antistes, hoc te mihi promisisse jam retines, in cujus etiam testimonium futuræ conscriptionis religioso fratri vestro Gudfrido man-

---

28 *Gudfrido.*] It appears from the H. E. v. i. (§ 359), that he afterwards became abbot of Lindisfarne.

sionario præcepisti, ut in albo vestræ sanctæ congregationis meum nunc quoque nomen apponeret. Sciat autem sanctitas vestra, quia vitam ejusdem Deo dilecti patris nostri, quam vobis prosa editam dedi, aliquanto quidem brevius, sed eodem tamen ordine, rogantibus quibusdam e nostris fratribus, heroicis dudum versibus edidi; quos si vos habere delectat, a nobis exemplar accipere potestis; in cujus operis præfatione promisi me alias de vita et miraculis ejus latius esse scripturum, quam videlicet promissionem in præsenti opusculo, prout Dominus dederit, adimplere satago. Orante ergo me pro vobis, beatitudinem vestram Dominus omnipotens custodire dignetur incolumem, dilectissimi fratres et domini mei. Amen.

---

[1] *Albo vestræ sanctæ congregationis.*] An allusion to the custom which prevailed in monastic establishments of recording the names of benefactors in a book which was called the 'Liber Vitæ.' The record of the Durham benefactors is yet preserved, and is written in alternate lines of gold and silver. See MS. Cott. Domit. A. vii, and a description of it in Raine's St. Cuthbert, p. 95, edit. 4, Durham, 1828. Much curious information respecting the recitation of names of benefactors in the Canon of the Mass is collected by Martene, in his work De Antiq. Eccl. Ritibus, i. 145, edit. Bass. 1738.

INCIPIT LIBER DE

VITA ET MIRACULIS

SANCTI CUDBERCTI

LINDISFARNENSIS EPISCOPI.

CAPUT I.

Quomodo puer Dei Cudberctus per infantem sit prædicto episcopatui admonitus.

St. Cuthbert's infancy.

§ 3. PRINCIPIUM nobis scribendi de vita beati Cudbercti Hieremias propheta consecrat, qui anachoreticæ perfectionis statum glorificans ait, Bonum est viro cum portaverit jugum ab adolescentia sua; sedebit solitarius et tacebit, quia levabit se super se. Hujus namque boni dulcedine accensus, vir Domini Cudberctus ab ineunte adolescentia jugo monachicæ institutionis collum subdidit; et ubi opportunitas juvit, arrepta etiam conversatione anachoretica, non pauco tempore solitarius sedere atque ob suavitatem divinæ contemplationis ab humanis tacere delectabatur alloquiis. Sed ut hæc in majore ætate posset, superna illum gratia ad viam veritatis paulatim a primis jam pueritiæ incitaverat annis; siquidem usque ad octavum ætatis

5 CAPUT I.] Vit. Met. Cap. 1; Vit. Anon. § 4.

9 *Hieremias.*] Thren. iii. 27.

annum, qui post infantiam pueritiæ primus est, solis parvulorum ludis et lasciviæ mentem dare noverat, ita ut illud beati Samuelis tunc de ipso posset testimonium dici, Porro Cudberctus necdum sciebat Dominum, neque revelatus fuerat ei sermo Domini. Quod in præconium laudis dictum est pueritiæ illius, qui ætate major perfecte jam cogniturus erat Dominum, ac sermonem Domini revelata cordis aure percepturus. Oblectabatur ergo, ut diximus, jocis et vagitibus, et juxta quod ætatis ordo poscebat, parvulorum conventiculis interesse cupiebat, ludentibus colludere desiderabat; et quia agilis natura atque acutus erat ingenio, contendentibus ludo sæpius prævalere consueverat, adeo ut, fessis nonnunquam ceteris, ille indefessus adhuc, si qui ultra secum vellent certare quasi victor lætabundus inquireret. Sive enim saltu, sive cursu, sive luctatu, seu quolibet alio membrorum sinuamine, se exercerent, ille omnes æquævos, et nonnullos etiam majores, a se gloriabatur esse superatos. Cum enim esset parvulus, ut parvulus sapiebat, ut parvulus cogitabat; qui postmodum factus vir plenissime ea, quæ parvuli erant, deposuit.

His future bishoprick predicted.

§ 4. Et quidem divina dispensatio primitus elationem animi puerilis digno pædagogo compescere dignata est. Nam, sicut beatæ memoriæ Trumuine episcopus ab ipso Cudbercto sibi dictum perhibebat, dum quadam die solito luctamini in

---

[3] *Samuelis.*] 1 Reg. iii. 7.

[28] *Trumuine episcopus.*] See Acta Sanct. Februar. tom. ii. p. 414. He was bishop of the Picts (H. E. iv. 12, § 288), was one of those who induced St. Cuthbert to accept the bishoprick of Lindisfarne (iv. 28, § 347), and upon the death of Ecgfrith, king of Northumbria, in A. D. 684, was driven from his diocese and compelled to take refuge in the monastery of Whitby (iv. 26, § 341).

campo quodam non modica puerorum turba insisteret, interesset et ipse, et sicut ludentium levitas solet, contra congruum naturæ statum variis flexibus membra plerique sinuarent, repente unus de parvulis, triennis ferme, ut videbatur, accurrit ad eum, et quasi senili constantia cœpit hortari, ne jocis et otio indulgeret, sed stabilitati potius mentem simul et membra subjugaret. Quo monita spernente, luget ille corruens in terram et faciem lacrimis rigans. Accurrunt consolaturi ceteri, sed ille perstat in fletibus. Interrogant quid haberet repentinum, unde tantis afficeretur lamentis. At ille tandem exclamans, consolanti se Cudbercto, 'Quid,' inquit, 'hæc, sanctissime antistes et presbyter Cudbercte, et naturæ et gradui tuo contraria geris? Ludere te inter parvulos non decet, quem Dominus etiam majoribus natu magistrum virtutis consecravit.' Audiens hæc bonæ indolis puer, fixa intentione suscepit, mæstumque infantem piis demulcens blanditiis, relicta continuo ludendi vanitate, domum rediit, ac stabilior jam ex illo tempore animoque adolescentior exsistere cœpit; illo nimirum Spiritu interius ejus præcordia docente, qui per os infantis extrinsecus ejus auribus insonuit. Nec mirandum cuiquam, parvuli lasciviam per parvulum potuisse, Domino agente, cohiberi, qui ad prohibendam prophetæ insipientiam in ore subjugalis muti rationabilia verba, cum voluit, edidit, in cujus laude veraciter dictum est, Quia ex ore infantium et lactantium perfecisti laudem.

---

28 *Subjugalis muti.*] 2 Pet. ii. 16.

29 *Dictum est.*] Psal. viii. 2.

CAPUT II.

Quomodo genu dolente claudus effectus sit, et angelo medicante sanatus.

His diseased knee cured by an angel.

§ 5. VERUM quia omni habenti dabitur et abundabit, id est, habenti propositum amoremque virtutum, harum copia superno munere donabitur; quoniam puer Domini Cudberctus, quæ per hominum accepit hortamenta, sedulo corde retinebat, etiam angelico visu et affatu confortari promeruit. Nam subito dolore genu correptum, illius acri cœpit tumore grossescere, ita ut nervis in poplite contractis, pedem primo a terra suspensum claudicans portaret, dehinc ingravescente molestia, omni privaretur incessu. Qui die quadam deportatus foras a ministris atque sub divo recumbens, vidit repente venientem de longe equitem albis indutum vestimentis et honorabilem vultu, sed et equum, cui sedebat, incomparandi decoris. Qui cum adveniens mansueto illum salutaret alloquio, addidit quasi per jocum inquirere, si aliquod tali hospiti præbere vellet obsequium. At ille, 'Jam,' inquit, 'promtissime cuperem tuis astare devotus obsequiis, si non, exigentibus culpis, hujus languoris compede retinerer. Diu namque est quod molestia genu tumentis oppressus, nulla cujuslibet medicorum industria possum sanari.' Qui desiliens equo ac genu languidum diligentius considerans, 'Coque,' inquit, 'triticeam in lacte farinam, et hac confectione calida tumorem superungue, et sanaberis.' Et his dictis, ascendens equum abiit. Ille

---

[1] CAPUT II.] Vit. Anon. § 7; Vit. Met. Cap. II.

jussis obtemperans post dies paucos sanatus est, agnovitque angelum fuisse, qui hæc sibi monita dedisset, mittente illo, qui quondam Raphaelem archangelum ad sanandos Tobiæ visus destinare dignatus est. Quod si cui videtur incredibile angelum in equo apparuisse, legat historiam Machabæorum, in qua angeli in equis, et ad Judæ Machabæi et ad ipsius Templi defensionem advenisse memorantur.

CAPUT III.

Quomodo ventis oratione mutatis, rates oceano delapsas revocavit ad litus.

Certain ships saved by his prayers.

§ 6. Ab hoc autem tempore devotus Domino puer, sicut ipse postea familiaribus suis attestari solebat, sæpe in angustiis se vallantibus orans ad Dominum, angelica meruit opitulatione defendi, nec non etiam pro aliis in periculo constitutis, quia benigna pietate supplicabat exaudiebatur ab illo, qui clamantem pauperem exaudire, et ex omnibus tribulationibus ejus consuevit eripere. Est denique monasterium non longe ab ostio Tini fluminis ad meridiem situm, tunc quidem virorum, nunc autem, mutato, ut solet per tempora rerum statu, Virginum Christo servientium, nobili examine pollens. Qui videlicet famuli Christi, dum ligna monasterii usibus apta per memorati alveum fluminis

---

[4] *Tobiæ.*] Cap. v. et vi.

[9] *Memorantur.*] 2 Machab. iii. 25; v. 2; x. 29.

[10] Caput III.] Vit. Met. Cap. iii; omitted in the Anonymous Life.

[21] *Tini fluminis.*] The Bollandists and Smith here understand the small stream in Lothian upon which was situated the monastery of Tiningham, not the river which divides the counties of Northumberland and Durham; but the facts mentioned in Cap. ix. make this questionable.

de longe ratibus veherent, jamque e regione ejusdem monasterii vehendo devenirent, ac rates ad terram educere conarentur, ecce, subito ventus ab occasu tempestivus assurgens abripuit rates, atque ab ostio fluminis trahere cœpit. Quod videntes e monasterio Fratres, emissis fluvio naviculis, eos, qui in ratibus laborabant, adjuvare nitebantur, sed vi fluminis ac ventorum violentia superati nequaquam valebant. Unde facta desperatione humani adjutorii, fugerunt ad Divinum. Egressi namque de monasterio, et labentibus in oceanum ratibus, collecti in proxima obice flectebant genua, supplicantes Domino pro his, quos in tantum mortis discrimen jamjamque irruere cernebant. Sed provisione divina, quamvis diu precantium vota sunt dilata, ut videlicet quanta esset in Cudbercto virtus precandi patesceret. Stabat enim in altera amnis ripa vulgaris turba non modica, in qua stabat et ipse. Quæ cum, aspectantibus cum tristitia monachis, raptas porro per mare cerneret rates, adeo ut quasi quinque aves parvulæ, (quinque enim rates,) undis insidentes apparerent, cœpit irridere vitam conversationis eorum, quasi merito talia paterentur, qui communia mortalium jura spernentes, nova et ignota darent statuta vivendi. Prohibuit Cudberctus probra deridentium, ‘Quid agitis,’ inquiens, ‘fratres, maledicentes his quos in letum jam trahi videtis? nonne melius esset et humanius Dominum pro eorum salute precari, quam de illorum gaudere periculis?’ At illi rustico et animo et ore stomachantes adversus eum, ‘Nullus,’ inquiunt, ‘hominum pro eis roget, nullius eorum misereatur Deus, et qui veteres culturas hominibus tulere, et novæ qualiter observari debeant nemo novit.’ Quo accepto responso, ipse oraturus Dominum genua flexit, caput in terram

declinavit, statimque retorta vis ventorum, rates cum his, qui ducebant, gaudentibus, integras ad terram ejecit, et juxta ipsum monasterium in loco opportuno deposuit. Videntes autem rustici erubuerunt de sua infidelitate, fidem vero venerabilis Cudbercti et tunc laude digna prædicabant, et deinceps prædicare nullatenus cessabant; adeo ut Frater quidam nostri monasterii probatissimus, cujus ipse hæc relatione didici, sese hæc ab uno ipsorum rusticæ simplicitatis viro, et simulandi prorsus ignaro, coram multis sæpe assistentibus audisse narraverit.

CAPUT IV.

Quomodo cum pastoribus positus animam sancti Aidani episcopi ad cœlum ferri ab angelis aspexerit.

A. D. 651. The death of St. Aidan revealed to him.

§ 7. At ubi gubernatrix vitæ fidelium gratia Christi voluit famulum suum arctioris propositi subire virtutem, altioris præmii gloriam promereri, contigit eum remotis in montibus commissorum sibi pecorum agere custodiam. Qui dum nocte quadam, dormientibus sociis, ipse juxta morem pervigil in oratione duraret, vidit subito fusum de cœlo lumen medias longæ noctis interrupisse tenebras. In quo cœlestium choros agminum terram petisse, nec mora sumta secum anima claritatis eximiæ cœlestem rediisse ad patriam. Compunctus est multum hoc visu Deo dilectus adolescens, ad subeundam gratiam exercitii spiritalis, ac promerendæ inter magnificos viros vitæ felicitatisque

---

13 Caput IV.] Vit. Met. Cap. iv.; Vit. Anon. § 8.

19 *Remotis in montibus.*] For the locality of these see the Anonymous Life, § 8.

A.D. 651. perennis confestim Deo laudes, gratiarumque referens actiones, sed et socios ad laudandum Dominum fraterna exhortatione provocans. 'Heu miseri,' inquit, 'qui somno et inertiæ dediti, non meremur semper vigilantium ministrorum Christi cernere lucem. En, ipse cum modico noctis tempore pervigil orarem, tanta Dei magnalia conspexi. Aperta est janua cœli, et inductus illuc angelico comitatu spiritus cujusdam sancti, qui nunc nobis in infima caligine versantibus, supernæ mansionis gloriam ac Regem illius Christum perpetuo beatus intuetur. Et quidem hunc vel episcopum quemlibet sanctum, vel eximium de fidelium numero virum fuisse existimo, quem tantæ splendore lucis, tot ducentium choris angelorum cœlis, allatum vidi.' Hæc dicens vir Domini Cudberctus non parum corda pastorum ad reverentiam divinæ laudationis accendit. Agnovitque, mane facto, antistitem Lindisfarnensis ecclesiæ Aidanum, magnæ utique virtutis virum, per id temporis, quo viderat raptum de corpore, cœlestia regna petisse, ac statim commendans suis pecora, quæ pascebat, dominis, monasterium petere decrevit.

---

18 *Mane facto.*] The narrative of the anonymous writer is here much more correct, according to whom the intelligence of Aidan's death did not reach Cuthbert until 'post paucos dies.'

19 *Aidanum.*] Acta SS. 31 Aug.

22 *Statim.*] If this expression is interpreted literally, it follows that Cuthbert embraced monachism in A. D. 651, in which year Aidan died.

CAPUT V.

Quomodo iter faciens cibos, Domino procurante, percepit.

§ 8. Cumque novum vitæ continentioris ingressum sedulo jam corde meditaretur, affuit gratia superna, quæ animum ejus arctius suo in proposito firmaret ac manifestis edoceret indiciis, quia quærentibus regnum Dei et justitiam ejus, et ea quæ ad victum corporis pertinent beneficio divinæ promissionis adjiciuntur. Quadam namque die dum iter solus ageret, divertit hora tertia in villam, quam eminus positam forte reperit. Intravitque domum cujusdam religiosæ matrisfamilias paululum ibidem quiescere desiderans, et jumento potius, cui sedebat, quam sibi alimentum poscere curans; erat enim tempus incipientis brumæ. Suscepit ergo eum mulier benigne, rogavitque solicite ut prandium parare atque illum reficere liceret. Negavit vir Domini, 'Non possum,' inquiens, 'adhuc manducare, quia dies Jejunii est,' erat namque sexta Sabbati, qua plerique fidelium ob reverentiam Dominicæ passionis usque ad nonam horam solent protelare jejunium. Perstitit in rogando mulier,

A. D. 651. Miraculously supplied with food.

---

[1] Caput V.] Vit. Met. Cap. vi.; Vit. Anon. § 9.

[20] *Dies Jejunii est.*] Considerable diversity of usage prevailed in different churches in regard to fasting on this day. 'Exorta est illa in regia illa veste varietas, ut alii, sicut maxime populi orientis, propter requiem significandam, mallent relaxare jejunium; alii propter humilitatem mortis Domini jejunare, sicut Romana et nonnullæ Occidentis ecclesiæ.' S. August. Ep. ad Casulanum, p. 392, ed. Basil. 1569. Concerning the adoption of this custom in England and the rules and decrees of Councils by which it was sanctioned, see Spelm. Conc. i. 417, Constit. Odonis Archiep. Cantuar. A. D. 943; p. 518, Concil. Ænham. Gener. A. D. 1009; p. 614, Capit. incert. temp.

A.D. 651. hospitalitatis studio devota. 'Ecce,' inquit, 'in itinere, quo vadis, nullum viculum, nulla hominum habitacula reperies; et quidem longum restat iter, neque ante solis occubitum valet consummari. Unde precor antequam egrediaris accipias cibos, ne tota die jejunium sustinere, vel etiam procrastinare cogaris.' At ille, quamvis multum rogante femina, rogantis instantiam religionis amore devincens, jejunus diem duxit ad vesperum.

§ 9. Cumque, instante jam vespera, cerneret se iter, quod proposuerat, eodem die non posse finire, neque ulla in proximo hominum hospitia, ubi manere posset, adesse, ecce, subito iter faciens vidit juxta pastorum tuguria, quæ æstate infirmiter posita, tunc jam deserta patebant. Huc propter manendum ingrediens, equum in quo venerat alligavit ad parietem, collectumque fœni fasciculum, quem tecto ventus abstulerat, edendum illi apposuit. Ipse orando horam ducere cœpit, at subito inter psalmodiam vidit equum elato sursum capite tecta casæ carpentem ore, josumque trahentem, atque inter cadentia fœna tecti involutum pariter decidere linteum; volensque dignoscere certius quid esset, finita oratione, accessit et invenit involutum linteo dimidium panis calidi et carnem, quæ ad unam sibi refectionem sufficere possent. Laudemque decantans beneficiis cœlestibus, 'Deo,' inquit, 'gratias ago, qui et mihi pro amore ejus jejunanti, et meo comiti cœnam prævidere dignatus est.' Divisit ergo fragmen panis, quod invenit, partemque ejus dimidiam equo dedit, reliquam suo esui reservavit, atque ex illo jam die promtior factus est ad jejunandum, quia nimirum intellexit

---

21 *Josumque trahentem.*] 'Jusum, id est, Deorsum, contrarium est ei Susum, vel Sursum.' Joh. de Janua.

ejus dono sibi refectionem procuratam in solitudine, qui quondam Heliam solitarium, quia nullus hominum aderat qui ministraret, ejusdemmodi cibo per volucres non pauco tempore pavit; cujus oculi super timentes eum, sperantes autem in misericordia ejus, ut eripiat a morte animas eorum, et alat eos in fame. Hæc mihi religiosus nostri monasterii, quod est ad ostium Uuiri fluminis, presbyter nomine Inguald, qui nunc longæ gratia senectutis, magis corde mundo cœlestia quam terrena carnalibus contemplatur aspectibus, ab ipso Cudbercto jam tunc episcopo se audisse perhibuit. A. D. 651.

CAPUT VI.

Quod ei testimonium venienti ad monasterium Boisil vir Sanctus in spiritu prophetaverit.

A. D. 651. Cuthbert's journey to Melrose.

§ 10. Interea venerabilis Domini servus, relictis seculi rebus, monasterialem properat subire disciplinam, utpote cœlesti visione ad appetenda perpetuæ gaudia beatitudinis incitatus, ad tolerandam pro Domino esuriem sitimque temporalem epulis invitatus cœlestibus. Et quidem Lindisfarnensem ecclesiam multos habere sanctos viros, quorum doctrina et exemplis instrui posset, noverat, sed fama preventus Boisili sublimium virtutum monachi et sacerdotis, Mailros petere maluit. Casuque contigit, ut cum illo proveniens equo desiluisset, ingressurusque ad orandum ecclesiam, ipsum pariter equum et hastam, quam tenuerat

---

26 *Mailros.*] See H. E. iv. 17.

29 *Hastam.*] The illuminations preserved in Saxon manuscripts, such as Caedmon, show that a traveller was generally provided with a spear during his journies.

A. D. 651. manu, ministro dedisset, nec dum enim habitum deposuerat secularem, Boisilus ipse præ foribus monasterii consistens, prior illum videret. Prævidens in spiritu quantus conversatione esset futurus, quem cernebat, hoc unum dixit astantibus, 'Ecce servus Dei,' imitatus illum, qui venientem ad se Nathanael intuitus, 'Ecce,' inquit, 'vir Israelita, in quo dolus non est.' Sicut religiosus ac veteranus Dei famulus et presbyter Sigfridus solet attestari, qui eidem Boisilo hæc dicenti inter alios adstabat, tunc in ipso monasterio adolescens primis adhuc monachicæ vitæ rudimentis institutus, nunc in nostro, id est Gyrvensi, monasterio perfectum in Christo agens virum, et inter ægra spiritus extremi suspiria lætum vitæ alterius sitiens introitum. Nec plura loquens Boisilus pervenientem mox ad se Cudberctum benigne suscepit, causamque sui itineris exponentem, quia, videlicet, monasterium seculo prætulerit, benignus secum retinuit. Erat enim Præpositus ejusdem monasterii.

Becomes a monk there.

§ 11. Et post dies paucos, adveniente viro beatæ recordationis Eata, tunc presbytero et abbate monasterii ipsius, postea Lindisfarnensis ecclesiæ, simul et ejusdem loci antistite, indicavit ei de Cudbercto, et quia boni propositi animum gereret exposuit, obtinuitque apud eum ut, accepta tonsura, Fratrum consortio jungeretur. Quod ingressus monasterium confestim æqualem ceteris Fratribus Vitæ Regularis observantiam tenere, vel etiam arctioris disciplinæ studiis supergredi curabat, legendi videlicet, operandi, vigilandi, at-

---

7 *Inquit.*] St. John i. 47.

9 *Sigfridus.*] A different individual from the abbot of Wearmouth, who died in A. D. 689.

32 *Operandi.*] The rule of St.

A.D. 651.

que orandi solertior. Sed et juxta exemplum Samsonis fortissimi quondam Nazarei, ab omni quod inebriare potest sedulus abstinebat; non autem tantam escarum valebat subire continentiam, ne necessariis minus idoneus efficeretur operibus. Erat enim robustus corpore et integer viribus, et ad quæcunque volebat aptus exercitia laboris.

CAPUT VII.

Quomodo angelum hospitio suscipiens dum panem quærit ministrare terrenum, cœlesti ab eodem remunerari meruerit.

Visited by an angel at Hrypum.

§ 12. CUMQUE post aliquot annos regi Alchfrido placeret pro redemtione animæ suæ locum quendam regni sui, qui vocatur Inhrypum, ad construendum ibidem monasterium, Eatan abbati donare, tollens idem abbas quosdam e Fratribus secum, in quibus et Cudberctum, condidit ibi quod petebatur monasterium, atque eisdem quibus antea Mailros institutis Disciplinæ Regularis imbuit. Ubi famulus Domini Cudberctus suscipiendorum officio Præpositus hospitum, probandæ suæ gratia devo-

---

Benedict (cap. 48), as well as almost every other code of monastic discipline, enjoined manual labour upon its followers, and a number of illustrations collected by Martene, De Antiq. Eccl. Rit. iv. 23, proves how generally such commands were obeyed.

[9] CAPUT VII.] Vit. Met. Cap. VII; Vit. Anon. § 12.

[15] *Inhrypum.*] The grant was made before A. D. 660.

[22] *Præpositus hospitum.*] An office of trust and dignity. In the graphic account of his duties given in the Consuetudinary of the Canons Regular of St. Victor at Paris (printed by Martene, de Antiq. Eccl. Disc. iii. App. p. 260), he is described as '..virum moribus et disciplina eruditum, qui sciat singulis advenientibus, prout religio et honestas exigit, morem gerere et deferre obsequium.'

A.D.651. tionis angelum Domini suo suscepisse fertur hospitio. Exiens etenim primo mane de interioribus monasterii ædibus ad hospitum cellulam, invenit inibi quendam sedentem juvenem, quem hominem æstimans solito mox humanitatis more suscepit. Nam lavandis manibus aquam dedit, pedes ipse abluit, linteo extersit, fovendos humiliter manibus suo in sinu composuit, atque ut horam diei tertiam etiam cibo reficiendus exspectaret, rogavit, ne, si jejunus iret, fame pariter et frigore lassaretur hiberno. Putabat namque hominem nocturno itinere simul et flatibus defessum niveis, illo requiescendi gratia diluculo divertisse. Negavit ille, et se cito iturum, quia longius esset mansio ad quam properaret, respondit. At Cudberctus diu multum rogans, tandem adjuratione addita divini nominis, ad manendum coegit; statimque ut, expletis horæ tertiæ precibus, vescendi tempus aderat, adposuit mensam, sumendas obtulit escas, et 'Obsecro te,' inquit, 'frater, reficias, dum rediens panem calidum adfero, spero enim quia jam cocti sunt modo.' At ubi rediit, non invenit hospitem, quem edentem reliquerat, explorat vestigia quo iret, sed nulla uspiam cernit, recens autem nivis terram texerat, quæ facillime viantis iter proderet, et quo declinaret, monstraret. Stupefactus ergo vir Domini, et secum quærens de facto reposuit mensam in conclavi. Quod ingressus continuo obviam habuit miri odoris fragrantiam. Circumspiciens autem unde esset orta tanta odoris suavitas, vidit juxta positos tres panes calidos, insoliti candoris et gratiæ. Pavensque talia secum loquitur, 'Cerno quod angelus Dei erat quem suscepi, pascere, non

---

[8] *Horam diei tertiam.*] The duties which Cuthbert here discharged are illustrated by the work referred to in the last note.

pasci veniens. En, panes attulit quales terra gignere nequit; nam et lilia candore, et rosas odore, et mella præcellunt sapore. Unde constat quia non densa tellure orti, sed de paradiso voluptatis allati sunt. Nec mirum quod epulas in terris sumere respuerit humanas, qui æterno vitæ pane fruitur in cœlis.' Itaque vir Domini de ostensa miraculi virtute compunctus, majorem ex eo virtutum operibus curam impendebat; crescentibus autem virtutibus crevit et gratia cœlestis. Denique sæpius ex eo tempore angelos videre et alloqui, sed et esuriens cibis specialibus sibi a Domino præparatis meruit refici. Nam quia affabilis et jocundus moribus erat, plerumque dum ad exemplum vivendi præsentibus patrum præcedentium gesta referret, etiam quid sibi doni spiritalis superna pietas contulerit humiliter interserere solebat; et aliquando autem velate, quasi sub persona alterius, id facere curabat. Quod tamen qui audiere, quia de seipso dixerit intelligebant, juxta exemplum Magistri gentium, qui modo aperte suas virtutes replicat, modo sub prætextu alterius personæ loquitur, 'Scio hominem in Christo, ante annos quatuordecim raptum usque ad tertium cœlum.'

A.D. 651.

---

23 *Loquitur.*] 2 Corinth. xii. 2.

CAPUT VIII.

Quod salvato a languore Cudbercto Boisil moriturus quæ essent ventura prædixerit.

A.D. 661. Expelled from Hrypum.

§ 13. INTEREA, quia fragilis est et more freti volubilis omnis seculi status, instante subito turbine, præfatus abbas Eata cum Cudbercto et ceteris, quos secum adduxerat, Fratribus domum repulsus est, et locus monasterii, quod condiderat, aliis ad incolendum monachis datur. Nec memoratus athleta Christi mutatione locorum mutavit mentem ab arrepto semel proposito militiæ cœlestis; verum diligentissime, juxta quod et ante facere consueverat, beati Boisili dictis pariter auscultabat et actis. Quo tempore, sicut Herefridus familiaris ejus presbyter, et abbas quondam monasterii Lindisfarnensis ipsum referre solitum testatur, morbo pestilentiæ, quo tunc plurimi per Brittaniam longe lateque deficiebant, correptus est. At Fratres monasterii illius totam pro ejus vita et salute precantes noctem duxere pervigilem; omnes enim quasi hominis sancti necessariam sibi ejus adhuc in carne præsentiam rebantur. Quod dum ipsi mane quidam de illis indicaret, nam nesciente eo

---

7 *Repulsus est.*] Concerning this measure see H. E. iii. 25, and v. 19, 20, by which it appears that the congregation of which St. Cuthbert was a monk was expelled to make room for St. Wilfrid and those, who like him, adhered to the Roman computation of Easter. Mabillon, Act. SS. Ord. S. Bened. ii. 878, (edit. Paris) appears, therefore, to be in error when he affirms that St. Cuthbert did not receive the Scottish tonsure, but the Roman; the passage in the Anonymous Life (§ 12), on which this assertion is founded being considered by the Editors of the Acta SS. to be an interpolation. The substance of this note is borrowed from Smith.

14 *Herefridus.*] See the Preface to the present Life, § 1.

A.D. 661.

fecerant, respondens statim, 'Et quid jaceo?' inquit, 'neque enim putandum est, quia tot taliumque virorum preces Deus despexerit. Date baculum et caligas;'—confestimque exsurgens cœpit tentare incessum, baculo innitens, et crescente per dies virtute, sanitatem quidem recepit: sed quia tumor, qui in femore ejus parebat, paulatim a superficie detumescens corporis ad viscerum interiora prolapsus est, toto pæne vitæ suæ tempore aliquantulum interaneorum non cessabat sentire dolorem, videlicet ut juxta Apostolorum, 'Virtus in infirmitate perficeretur.'

His recovery from illness.

§ 14. Quem cum famulus Domini Boisil a valetudine sanatum cerneret, ait, 'Vides, frater, quia liberatus es a molestia, qua laborabas, et dico tibi quod ea jam ultra tangendus non es, neque hoc moriturus in tempore; simulque moneo, ut quia me mors vicina præstolatur, discere a me aliquid quamdiu docere valeam non omittas. Non enim plusquam septem dies sunt, quibus mihi ad docendum sanitas corporis, et linguæ suppetat virtus.' Respondit Cudberctus, nihil hæsitans de veritate dictorum illius, 'Et quid, rogo, optimum mihi est legere, quod tamen una valeam consummare septimana?' At ille, 'Johannem,' inquit, 'Evangelistam. Est autem mihi codex habens quater-

---

[13] *Boisil.*] The death of Boisil is proved by Smith to have happened shortly after the expulsion of Eata from Hrypun, A. D. 661, in opposition to those who wish to extend it to A. D. 664. See H. E. v. 19; III. 26; IV. 27.

[25] *Johannem Evangelistam.*] There is a striking similarity between the manner in which Boisil spent the last days of his life, and what we know of Beda's occupations under similar circumstances. See the letter of Cuthbert, Beda's disciple, printed in the Preface to the first volume of this Edition.

[26] *Quaternio.*] A fold or gathering of parchment, similar to one of our folded sheets in a printed book.

A.D. 661.

Death of Boisil.

niones septem, quas singulis diebus singulas possumus, Domino adjuvante, legendo, et, quantum opus est inter nos, conferendo percurrere.' Factum est ut dixerat. Quam ideo lectionem tam citissime complere valebant, quia solam in ea fidei, quæ per dilectionem operatur, simplicitatem, non autem quæstionum profunda tractabant. Completa ergo post septem dies lectione, memorato arreptus morbo vir Domini Boisil diem pervenit ad ultimum, et hoc magna exsultatione transcenso, gaudia perpetuæ lucis intravit. Ferunt illum his septem diebus omnia Cudbercto, quæ ei futura restabant, exposuisse; propheticus namque, ut dixi, et miræ sanctitatis erat homo. Denique præfatæ acerbitatem pestilentiæ triennio priusquam veniret Eatan abbati suo prædixit fuisse futuram, nec se illa tollendum celavit; ipsum vero abbatem suum non ea moriturum, sed illo potius morbo, quem dysenteriam medici appellant, veridico, ut rerum exitus docuit, sermone præmonuit. Sed et Cudbercto inter alia, quia episcopus esset ordinandus insinuavit. Unde idem Cudberctus postmodum in secessu anachoreseos positus, dicere quidem nulli volebat, quia episcopum eum prædixerit futurum; sed tamen visitantibus se aliquoties Fratribus, solebat multo cum dolore protestari, 'Quia etiam si fieri possit, ut in caute permodicam domunculam habens deliteam, ubi circumferentes me undique fluctus oceani tumescentis a cunctorum mortalium visu pariter et cognitione recludant; nec sic quidem liberum me ab insidiis mundi fallentis æstimo, sed ibi quoque, quia qualibet ex causa philargyria me tentans abripere possit, vereor.'

CAPUT IX.

Quam sedulus erga ministerium verbi Cudberctus exstiterit.

§ 15. Post obitum ergo dilecti Deo sacerdotis Boisili memoratum Præpositi officium Cudberctus suscepit, et per aliquot annos spiritali, ut sanctum decebat, exercens industria, non solum ipsi monasterio regularis vitæ monita, simul et exempla præferebat, sed et vulgus circumpositum longe lateque a vita stultæ consuetudinis ad cœlestium gaudiorum convertere curabat amorem. Nam et multi fidem, quam habebant, iniquis profanabant operibus; et aliqui etiam tempore mortalitatis, neglecto fidei, quo imbuti erant, sacramento, ad erratica idololatriæ medicamina concurrebant, quasi missam a Deo conditore plagam per incantationes vel alligaturas, vel alia quælibet dæmoniacæ artis arcana, cohibere valerent. Ad utrorumque ergo corrigendum errorem crebro ipse de monasterio egressus, aliquoties equo sedens, sed sæpius pedibus incedens, circumpositas veniebat ad villas, et viam veritatis prædicabat errantibus, quod ipsum etiam Boisilus suo tempore facere consueverat. Erat quippe moris eo tempore populis Anglorum, ut, veniente in villam clerico vel presbytero, cuncti ad ejus imperium Verbum audituri confluerent, libenter ea, quæ dicerentur, audirent, libentiusque, quæ audire et intelligere poterant, operando sequerentur. Porro Cudbercto tanta erat docendi

A. D. 661.
St. Cuthbert instructs the people.

---

[1] Caput IX.] See H. E. iv. 27.

[17] *Alligaturas.*] Amulets bound round parts of the body. See Du Cange, under the word '*Ligatura*.'

A. D. 661. peritia, tantus amor persuadendi quæ cœperat, tale vultus angelici lumen, ut nullus præsentium latebras ei sui cordis celare præsumeret, omnes palam, quæ gesserant, confitendo proferrent, quia nimirum hæc eadem illum latere nullo modo putabant, et confessa dignis, ut imperabat, pœnitentiæ fructibus abstergerent. Solebat autem ea maxime loca peragrare, illis prædicare in viculis, qui in arduis, asperisque montibus procul positi aliis horrori erant ad visendum, et paupertate pariter ac rusticitate sua doctorum prohibebant accessum. Quos tamen ille pio libenter mancipatus labori tanta doctrinæ excolebat industria, ut de monasterio egrediens, sæpe hebdomada integra, aliquando duabus vel tribus, nonnunquam etiam mense pleno, domum non rediret, sed demoratus in montanis plebem rusticam verbo prædicationis simul et exemplo virtutis ad cœlestia vocaret.

CAPUT X.

Quomodo animalia maris, in quo pernox oraverat, illi regresso præbuerint obsequium, et Frater, qui hæc videbat, præ timore languescens, ejus sit oratione recreatus.

Visits Coldingham.

§ 16. CUM vero sanctus vir in eodem monasterio virtutibus signisque succresceret, famaque operum ejus circumquaque crebresceret, erat sanctimonalis femina et Mater ancillarum Christi, nomine Æbbe,

---

19 CAPUT X.] Vit. Anon. § 13; Vit. Met. Cap. VIII.

24 *In eodem monasterio.*] Namely, Melrose.

27 *Æbbe.*] She was the daughter of Ethelfrith king of Northumbria, and sister of Oswi and Oswald. She died A. D. 683, Capgrave says upon the 8th of the kalends of September, four years before the decease of St. Cuthbert.

A. D. 661.

regens monasterium, quod situm est in loco, quem Coludi Urbem nuncupant, religione pariter et nobilitate cunctis honorabilis, namque erat soror uterina regis Osuiu. Hæc ad virum Dei mittens, rogavit, ut se suumque monasterium gratia exhortationis invisere dignaretur. Nec negare potuit quod ab eo caritas ex ancillæ Dei corde poposcit. Venit igitur ad locum, diesque aliquot ibi permanens viam justitiæ, quam prædicabat, omnibus actu pariter et sermone pandebat.

Circumstances which there occur.

§ 17. Qui cum more sibi solito, quiescentibus noctu ceteris, ad orationem solus exiret, et post longas intempestæ noctis vigilias tandem, instante hora communis synaxeos, domum rediret; quadam nocte unus e Fratribus ejusdem monasterii, cum egredientem illum silentio cerneret, clanculo secutus ejus vestigia, quo ire, quidve agere vellet, dignoscere quærebat. At ille egressus monasterio, sequente exploratore, descendit ad mare, cujus ripæ monasterium idem superpositum erat; ingressusque altitudinem maris, donec ad collum usque ac brachia unda tumens adsurgeret, pervigiles undisonis in laudibus tenebras noctis exegit. Appropinquante autem diluculo, ascendens in terram, denuo cœpit in littore flexis genibus orare. Quod dum ageret, venere continuo duo de profundo maris quadrupedia, quæ vulgo Lutræ vocantur. Hæc ante illum strata in arena, anhelitu suo pedes ejus fovere cœperunt, ac villo satagebant extergere; completoque ministerio, percepta ab eo benedictione, patrias sunt relapsa sub undas. Ipse domum reversus, canonicos cum Fratribus

---

2 *Coludi Urbem.*] Coldingham in Berwickshire. See H. E. iv. 19.

14 *Communis synaxeos.*] Mattins, or lauds, celebrated at the dawn of day.

A. D. 661. hymnos hora competente complevit. At Frater, qui eum de speculis præstolabatur, perculsus pavore ingenti, vix præ angustia premente domum nutante gressu pervenit; primoque mane accedens ad eum sese in terram stravit, veniam de reatu stulti ausus cum lachrimis flagitavit, nil dubitans illum nosse quid ipse noctu egerit, quidve pateretur. Cui ille, 'Quid,' inquit, 'habes, Frater? Quid fecisti? Num nostrum iter nocturnum lustrando explorare tentasti? Sed ea solum conditione tibi hoc indulgeo commissum, si promiseris te, quæ vidisti, nulli ante meum obitum esse dicturum.' In quo nimirum præcepto ejus secutus est exemplum, qui Discipulis in Monte suæ gloriam majestatis ostendens, ait, 'Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis a mortuis resurgat.' Promittentem ergo quæ jusserat Fratrem benedixit, pariterque culpam et molestiam, quam temerarius incurrebat, abstersit; qui virtutem, quam viderat, ipso vivente, silentio tegens, post obitum ejus plurimis indicare curavit.

CAPUT XI.

Quomodo nautis tempestate præclusis serenum mare ad certum diem prædixerit, et orando cibos impetraverit.

Food obtained by his prayers.

§ 18. Cœpit inter ista vir Dei etiam prophetiæ spiritu pollere, ventura prædicere, præsentibus absentia nunciare. Quodam etenim tempore pergens de suo monasterio pro necessitatis causa

[15] *Nemini.*] Matth. xvii. 9.
[22] Caput XI.] Vit. Anon. § 15; Vit. Met. Cap. ix.
[28] *Suo Monasterio.*] He was still an inmate of Melrose.

accidentis, ad terram Pictorum, quæ Niduari vocatur, navigando pervenit, comitantibus eum duobus e Fratribus, quorum unus postea presbyterii functus officio virtutem miraculi, quam ibidem vir Domini monstravit, multorum notitiæ patefecit. Venerunt autem illo post Natalis Dominici diem, sperantes se, quia undarum simul et aurarum arridebat temperies, citius esse redituros; ideoque nec cibaria secum tulere, tanquam ocius reversuri. Sed longe aliter, quam putabant, evenit. Nam mox ut terram tetigere, tempestas fera suborta est, quæ iter eis omne remeandi præcluderet. Cumque per dies aliquot ibidem inter famis et frigoris pericula taberent, quo tamen tempore vir Dei non marcida luxu otia gerere, nec somnis vacare volebat inertibus, sed pernox in oratione perstare satagebat; aderat sacratissima Dominicæ Apparitionis dies. Tum ille socios blando, ut jocundus atque affabilis erat, sermone alloquitur. 'Quid rogo tanta ignavia torpemus, et non quacunque parte iter salutis inquirimus? En tellus nivibus, nebulis cœlum horrescit, aer flatibus adversis furit, fluctibus æquor: ipsi inopia deficimus, nec adest homo qui reficiat. Pulsemus ergo Dominum precibus, qui suo quondam populo Maris Rubri viam aperuit, eumque in deserto mirabiliter pavit, orantes ut nostri quoque misereatur in periculis. Credo, si non nostra fides titubat, non vult nos hodierna die jejunos permanere, quam ipse per tot ac tanta suæ miracula majestatis inlustrare cura- A.D. 661.

[1] *Niduari.*] See Vit. Anon. § 15.

[17] *Dominicæ apparitionis dies.*] The Epiphany.

[29] *Ipse per tot .... miracula.*] The Latin Church celebrated upon this day three appearances or manifestations of Christ's glory, namely, his adoration by the Magi, his baptism, and his first miracle at Cana. See Martene de Antiq. Eccl. Rit. iii. 42.

A. D. 661. vit; precorque eamus alicubi quærentes quid nobis epularum in gaudium suæ festivitatis præstare dignetur.' Hæc dicens, eduxit eos sub ripam, quo ipse noctu pervigil orare consueverat, ubi advenientes invenerunt tria frusta delphininæ carnis, quasi humano ministerio secta et præparata ad cocturam; flexisque genibus gratias egerunt Deo. Dixit autem Cudberctus, 'Videtis, dilectissimi, quæ sit gratia Dei confidenti et speranti in Domino. Ecce et cibaria famulis suis præparavit, et ternario quoque numero quot diebus hic residendum sit nobis ostendit. Sumite ergo munera, quæ misit nobis Christus, et abeuntes reficiamus nos, maneamusque intrepidi; certissima enim nobis post triduum serenitas cœli et maris adveniet.' Factum est, ut dixerat; manente triduo tempestate pervalida, quarto demum die tranquillitas promissa secuta est, quæ illos secundis flatibus in patriam referret.

CAPUT XII.

Quomodo iter faciens ab aquila ministra et viaticum percepturum se esse prædixerit, et perceperit.

Supplied with food by an eagle.

§ 19. QUADAM quoque die cum prædicaturus, juxta consuetudinem suam, populis, de monasterio exiret, uno comite puero, jamque diu gradiendo fatigatis non parum adhuc restaret itineris, quousque ad vicum, quo tendebant, pervenirent, ait ad puerum, tentans eum, 'Dic age, sodalis, ubi hodie refici disponas, an habeas aliquem in via ad quem divertere valeas hospitem?' At ille respondens,

---

[20] CAPUT XII.] Vit. Met. Cap. x.; Vit. Anon. § 17.

'Et hæc ipsa,' inquit, 'mecum tacito in corde tractavi; quia nec viaticum ituri tulimus nobiscum, neque aliquem in itinere notum habemus, qui nos suo recipere velit hospitio, et non parum adhuc itineris superest, quod jejuni sine molestia complere nequimus.' Cui vir Dei, 'Disce,' inquit, 'filiole, fidem semper et spem habere in Domino, quia nunquam fame perit, qui Deo fideliter servit.' Et aspectans sursum, vidensque aquilam in alto volantem, 'Cernis,' inquit, 'aquilam illam porro volantem? Etiam per hujus ministerium possibile est Domino nos hodie reficere.' Talia confabulantes agebant iter juxta fluvium quendam, et ecce, subito vident aquilam in ripa residentem, dixitque vir Dei, 'Vides ubi nostra, quam prædixi, ministra residet? Curre rogo, et quid nobis epularum, Domino mittente, attulerit, inspice et citius adfer.' Qui accurens attulit piscem non modicum, quem illa nuper de fluvio prendiderat. At vir Dei, 'Quid,' inquit, 'fecisti, fili? Quare ministræ suam partem non dedisti? Seca citius medium, et illi partem, quam nobis ministrando meretur, remitte.' Fecit ut jusserat, tulitque secum partem reliquam. Ubi tempus reficiendi aderat, diverterunt ad proximum vicum, et dato ad assandum pisciculo, se pariter et eos, ad quos intrabant, gratissimo reficiebant convivio, prædicante Cudbercto Verbum Dei, atque ejus beneficia collaudante; et quia beatus vir cujus est nomen Domini spes ejus, et non respexit in vanitates et in insanias falsas. Ac sic resumto itinere ad docendum eos, quos proposuere, profecti sunt. A.D. 661.

CAPUT XIII.

Quomodo prædicans populis phantasticum subito ignem Diaboli et præviderit venturum, et venientem exstinxerit.

A. D. 661. Frustrates a project of the devil.

§ 20. EODEM tempore dum congregatis in quadam villula perplurimis Verbum Vitæ prædicaret, prævidit subito in spiritu antiquum Hostem ad retardandum opus salutis adesse, moxque ejus insidias, quas futuras intellexit, docendo præoccupare curavit. Namque inter ea, quæ disputaverat, repente hujusmodi monita inseruit, 'Oportet, carissimi, ut quoties vobis mysteria regni cœlestis prædicantur, intento hæc corde et sensu semper vigilantissimo audiatis, ne forte diabolus, qui mille nocendi habet artes, supervacuis vos curis ab æternæ salutis auditione præpediat.' Et hæc dicens, denuo sermonis, quem intermiserat, ordinem repetiit, statimque hostis ille nequissimus phantasticum deferens ignem, domum juxta positam incendit, ita ut viderentur faces ignium totam volare per villulam, ac juvante vento, fragor aera concutere. Tum exsiliens quasi ad exstinguendum ignem turba pene tota, quam docebat, nam paucos ipse manu missa retinuit, certatim aquas jactabat, nec tamen unda vera falsas potuit restinguere flammas, donec, orante viro Dei Cudbercto, fugatus auctor fallaciarum, ficta secum incendia vacuas reportaret in auras. Quod videns turba multum salubriter erubuit, rursusque ad virum Dei ingressa, flexis genibus instabilis animi veniam precabatur,

---

[1] CAPUT. XIII.] Vit. Met. Cap. XI.; Vit. Anon. § 19.

confitens se intellexisse quia Diabolus ab impedienda salute humana ne ad horam vacaret. At ipse confirmans inconstantiam fragilium, rursus, quæ cœperat, vitæ monita exsequitur. A.D. 661.

CAPUT XIV.

Quomodo flammas domus cujusdam vero igne ardentis oratione restinxerit.

A fire extinguished by his prayers.

§ 21. NEC tantum ignem phantasticum, sed etiam verum, quem multi frigidis fontium undis minime valebant exstinguere, ipse solus ferventibus lacrimarum rivulis compressit. Siquidem dum, more Apostolorum, gratia salutiferæ instructionis universa pertransiret, devenit die quadam in domum cujusdam devotæ Deo feminæ, quam crebrius invisere curabat, quia et bonis actibus intentam noverat, et ipsa eum primis pueritiæ nutriebat ab annis, unde et Mater ab eo cognominari solebat. Habebat autem domum in occidentali parte viculi, quam cum vir Domini Cudberctus Verbum seminaturus intraret, repente in orientali plaga ejusdem vici per culpam incuriæ domus incensa vehementissime cœpit ardere. Nam et ventus ab eodem climate non modicus adsurgens, abripiebat ignitos fenei tecti fasciculos, et totam jactabat late per villam. Jactantes aquam qui aderant fortior flamma repulit, longiusque fugavit. Tum præfata Dei famula cucurrit concita ad domum, in qua virum Dei receperat, obsecrans ut orando succurreret, priusquam domus ipsius et tota simul villa periret. At ille, 'Ne timeas,' inquit, 'Mater, animæquior esto; non enim tibi tuisve hæc quamlibet vorax

---

CAPUT XIV.] Vit. Met. Cap. XII.; Vit. Anon. § 20.

A.D. 661. flamma nocebit.' Statimque egressus ante ostium prosternitur in terram; quo adhuc orante, mutatur flatus ventorum, spiransque ab occasu totum tanti incendii periculum ab invasione villulæ, quam vir Domini intraverat, rejecit.

§ 22. Sicque in duobus miraculis duorum Patrum est virtutes imitatus; in phantasticis quidem prævisis et evacuatis incendiis, virtutem reverendissimi et sanctissimi patris Benedicti, qui simulatum ab antiquo hoste quasi coquinæ ardentis incendium ab oculis discipulorum orando pepulit; in veris vero æque victis ac retortis ignium globis, virtutem viri venerabilis Marcellini Anconitani antistitis, qui ardente eadem civitate, ipse contra ignem positus orando flammas compescuit, quas tanta civium manus aquam projiciendo nequiverat. Nec mirandum perfectos et fideliter Deo servientes viros tantam contra vim flammarum accipere potentiam, qui quotidiana virtutum industria et incentiva suæ carnis edomare, et omnia tela nequissimi ignea norunt exstinguere; quibus aptissime congruit illud propheticum, 'Cum transieris in igne non combureris, et flamma non ardebit in te.' At ego et mei similes propriæ fragilitatis et inertiæ conscii, certi quidem sumus quia contra ignem materialem nil tale audemus; incerti autem an ignem illum inexstinguibilem futuræ castigationis immunes evadere queamus. Sed potens est et larga pietas Salvatoris nostri, quæ indignis nobis et nunc ad exstinguenda vitiorum incendia, et ad evadendas in futuro pœnarum flammas, gratiam suæ protectionis impendat.

---

9 *Benedicti.*] See Acta SS. 21 Marc.

13 *Marcellini.*] See Acta SS. mens. Januar. tom. i. p. 590.

22 *Propheticum.*] Esai. xliii. 2.

CAPUT XV.

Qualiter dæmonium ab uxore Præfecti, nec dum adveniens, ejecerit.

A. D. 661. Casts out a devil.

§ 23. VERUM quia paulo superius quantum isdem venerabilis Cudberctus adversus simulatitias Diaboli fraudes valuerit, exposuimus, nunc etiam quid adversus verum apertumque ejus furorem valeat, explicemus. Erat Præfectus Ecgfridi regis Hildmaer nomine, vir religiosis cum omni domo sua deditus operibus, ideoque a beato Cudbercto specialiter dilectus, et cum itineris propinquitas congrueret, crebro ab eo visitatus. Cujus uxor cum eleemosynis et ceteris virtutum fructibus esset intenta, subito correpta a dæmone acerrime cœpit vexari, ita ut stridendo dentibus, voces miserabiles emittendo, brachia vel cetera sui corporis membra in diversa raptando, non minimum cunctis intuentibus vel audientibus incuteret horrorem. Cumque jaceret explosa et jamjamque videretur esse moritura, ascendit vir ejus equum, et concitus venit ad hominem Dei, precatusque est eum dicens, 'Obsecro quia uxor mea male habet, et videtur jam proxima morti, ut mittas presbyterum, qui illam priusquam moriatur visitet, eique Corporis et Sanguinis Dominici sacramenta ministret; sed et corpus ipsius hic locis sanctis sepeliri permittas.' Erubescebat enim eam confiteri insanam, quam vir Domini sobriam semper videre consueverat. Qui cum parumper ab eo diverteret, visurus quem mitteret presbyterum cum illo, cognovit repente in

---

1 CAPUT XV.] Vit. Met. Cap. XIII.; Vit. Anon. § 21.

8 *Ecgfridi.*] Ecgfrith ascended the throne of Northumberland in A. D. 670, and was killed in 685.

spiritu quia non communi infirmitate, sed dæmonis infestatione premeretur conjux, pro qua supplicabat. Reversusque ad eum, 'Non,' inquit, 'alium mittere, sed ipse ad visitandam eam tecum pergere debeo.'

§ 24. Cumque agerent iter, cœpit flere homo et dolorem cordis profluentibus in maxillam lacrimis prodere; timebat enim, ne cum eam dæmoniosam inveniret, arbitrari inciperet, quia non integra Domino sed ficta fide servisset. Quem vir Domini blande consolatus, 'Noli,' inquit, 'plorare, quasi inventurus sim conjugem tuam qualem non velim. Scio enim ipse, quamvis te dicere pudeat, quia dæmonio vexatur; scio etiam quia priusquam illo pervenerimus, fugato dæmonio, liberabitur, ac nobis advenientibus cum gaudio occurrens, has ipsa habenas sanissima mente excipiet, nosque intrare citius obsecrans, ministerium, quod consueverat, nobis sedulo impendet; neque enim tali tormento soli subjiciuntur mali, sed occulto Dei judicio aliquoties etiam innocentes in hoc seculo, non tantum corpore sed et mente captivantur a Diabolo.' Dumque hæc et hujusmodi verba in consolationem atque eruditionem illius perorante Cudbercto, adpropinquarent domui, fugit repente spiritus nequam, adventum Spiritus Sancti, quo plenus erat vir Dei, ferre non valens. Cujus soluta vinculis mulier, quasi gravi expergefacta de somno, surrexit continuo, ac viro Dei gratulabunda occurrens, jumentum, quo sedebat, per frenum tenuit; moxque ad integrum recepto vigore mentis et corporis, eum cito descendere, atque ad benedicendam domum suam precabatur ingredi, devotumque illi ministerium præbens testabatur palam quomodo ad primum freni tactum, omni se molestia priscæ vexationis absolutam sensisset.

CAPUT XVI.

Qualiter in Lindisfarnensi monasterio vixerit vel docuerit.

§ 25. CUM ergo venerabilis Domini famulus multos in Mailrosensi monasterio degens annos multis virtutum spiritalium claresceret signis, transtulit eum reverentissimus abbas ipsius Eata in monasterium, quod in Lindisfarnensium insula situm est, ut ibi quoque regulam monachicæ perfectionis, et Præpositi auctoritate doceret, et exemplo virtutis ostenderet; nam et ipsum locum tunc idem reverentissimus pater abbatis jure regebat. Neque aliquis miretur, quod in eadem insula Lindisfarnea cum permodica sit, et supra episcopi, et nunc abbatis ac monachorum esse locum dixerimus; revera enim ita est. Namque una eademque servorum Dei habitatio utrosque simul tenet, imo omnes monachos tenet. Aidan quippe, qui primus ejusdem loci episcopus fuit, monachus erat, et monachicam cum suis omnibus vitam semper agere solebat. Unde ab illo omnes loci ipsius antistites usque hodie sic episcopale exercent officium, ut regente monasterium abbate, quem ipsi cum consilio Fratrum elegerint, omnes presbyteri, diaconi, cantores, lectores, ceterique gradus ecclesiastici, monachicam per omnia cum ipso episcopo regulam servent. Quam vivendi normam multum se diligere probavit beatus papa Gregorius, cum scisci-

His residence at Lindisfarne;

its ecclesiastical constitution.

---

[1] CAPUT XVI.] Vit. Met. Cap. xv.; Vit. Anon. § 23.

[11] *Ipsum locum.*] See H. E. iv. 27.

tante per litterulas Augustino, quem primum genti Anglorum episcopum miserat, qualiter episcopi cum suis clericis conversari debeant, respondit inter alia, ‘ Sed quia tua fraternitas, monasterii regulis erudita, seorsum fieri non debet a clericis suis; in ecclesia Anglorum, quæ, auctore Deo, nuper adhuc ad fidem producta est, hanc debes conversationem instituere, quæ initio nascentis ecclesiæ fuit patribus nostris, in quibus nullus eorum ex his, quæ possidebant, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia.’ Igitur ad Lindisfarnensem ecclesiam, sive monasterium, vir Domini adveniens mox instituta monachica Fratribus vivendo pariter et docendo tradebat; sed et circumquaque morantem vulgi multitudinem, more suo, crebra visitatione ad cœlestia quærenda et promerenda succendebat. Nec non etiam signis clarior effectus, plurimos variis languoribus et tormentis comprehensos orationum instantia priscæ sanitati restituit; nonnullos ab immundorum spirituum vexatione, non solum præsens tangendo, orando, imperando, exorcizando, sed et absens vel tantum orando, vel certe eorum sanationem prædicendo, curavit; in quibus erat et illa Præfecti uxor, de qua supra retulimus.

Cuthbert's gentleness,

§ 26. Erant autem quidam in monasterio Fratres, qui priscæ suæ consuetudini, quam regulari, mallent obtemperare custodiæ. Quos tamen ille modesta patientiæ suæ virtute superabat, et quotidiano exercitio paulatim ad melioris propositi statum convertebat. Denique sæpius in cœtu Fratrum de Regula disputans, cum acerrimis contradicentium fatigaretur injuriis, exsurgebat repente et placido

---

25 *Supra.*] Cap. xv.

vultu atque animo egrediens dimittebat conventum, ac sequenti nihilominus die, quasi nil objectionis pridie sustinuisset, eadem quæ prius monita eisdem dabat auditoribus, donec illos paulatim, ut diximus, ad ea, quæ vellet, converteret. Erat namque vir patientiæ virtute præcipuus, atque ad perferenda fortiter omnia, quæ vel animo vel corpori adversa ingerebantur, invictissimus, nec minus inter tristia quæ contigissent faciem prætendens hilarem, ita ut palam daretur intelligi, quia interna Spiritus Sancti consolatione pressuras contemneret extrinsecas. A. D. 664.

§ 27. Sed et vigiliarum atque orationis adeo studiosus exsistebat, ut aliquoties tres sive quatuor noctes continuas pervigil transegisse credatur; cum per tantum temporis neque ad lectum proprium veniret, neque extra Dormitorium Fratrum locum aliquem, in quo pausare posset, haberet. Sive enim locis secretioribus solus orationi vacabat, sive inter psallendum operabatur aliquid manibus, torporemque dormitandi laborando propellebat, seu certe circuibat insulam, quomodo se singula quæque haberent pius explorator inquirens, pariter et longitudinem sibi psalmodiæ ac vigiliarum incedendo allevians. Denique arguere solebat pusillanimitatem Fratrum, qui graviter ferrent, si qui se nocturnæ vel meridianæ quietis tempore, importuna forte inquietudine, suscitarent, 'Nemo,' inquiens, 'mihi molestiam facit me excitando de somno, sed potius lætificat me qui exsuscitat; facit enim me, discusso torpore, somni utilitatis aliquid agere vel cogitare.' Tantum autem compunctioni erat deditus, tantum cœlestibus ardebat desideriis, ut Missarum solemnia celebrans, nequaquam sine profusione lacrimarum implere posset officium. Sed congruo satis ordine dum his severities, devotion, and vestments,

A. D. 664. Passionis dominicæ mysteria celebraret, imitaretur ipse quod ageret, seipsum videlicet Deo in cordis contritione mactando; sed et adstantes populos Sursum Corda habere, et gratias agere Domino Deo nostro, magis ipse cor quam vocem exaltando, potius gemendo quam canendo admoneret. Erat zelo justitiæ fervidus ad arguendum peccantes, erat spiritu mansuetudinis modestus ad ignoscendum pœnitentibus, ita ut non nunquam confitentibus sibi peccata sua his, qui deliquerant, prior ipse miserans infirmos, lacrimas funderet, et quid peccatori agendum esset, ipse justus suo præmonstraret exemplo. Vestimentis utebatur communibus, ita temperanter agens, ut horum neque munditiis neque sordibus esset notabilis. Unde usque hodie in eodem monasterio exemplo ejus observatur, nequis varii aut pretiosi coloris habeat indumentum, sed ea maxime vestium specie sint contenti, quam naturalis ovium lana ministrat.

his vestments.

§ 28. His et hujusmodi spiritalibus exercitiis vir venerabilis, et bonorum quorumque ad se imitandum provocabat affectum, et improbos quoque ac rebelles vitæ regularis a pertinacia sui revocabat erroris.

---

4 *Sursum Corda.*] These and the words which immediately follow are taken from the Canon of the Mass, and a translation of them is preserved in the Introduction to the Thanksgiving in our own Communion Service. See Palmer on the Liturgy, ii. 110.

CAPUT XVII.

Qualem sibi in insula Farnæ, pulsis dæmonibus, habitationem fecerit.

A. D. 676. Retires to Farne Island.

§ 29. Ac postquam in eodem monasterio multa annorum curricula explevit, tandem diu concupita, quæsita, ac petita solitudinis secreta, comitante præfati abbatis sui simul et Fratrum gratia, multum lætabundus adiit. Gaudebat namque quia de longa perfectione conversationis activæ, ad otium divinæ speculationis jam mereretur ascendere; lætabatur ad eorum se sortem pertingere, de quibus canitur in Psalmo, 'Ambulabunt sancti de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Sion.' Et quidem in primis vitæ solitariæ rudimentis secessit ad locum quendam, qui in exterioribus ejus cellæ partibus secretior apparet. At cum ibidem aliquandiu solitarius cum hoste invisibili orando ac jejunando certaret, tandem majora præsumens, longinquiorem ac remotiorem ab hominibus locum certaminis petiit. Farne dicitur insula medio in mari posita,—quæ non sicut Lindisfarnensium incolarum regio, bis quotidie accedente æstu oceani, quem rheuma vocant Græci, fit insula, bis renudatis abeunte rheumate littoribus, contigua terræ redditur;—sed aliquot millibus passuum ab hac semiinsula ad eurum secreta, et hinc altissimo, et inde infinito clauditur oceano. Nullus hanc facile ante famulum Domini Cudberctum solus

---

4 *Ac postquam.*] This was after a residence of twelve years at Lindisfarne, consequently in A. D. 676.

13 *Psalmo.*] Ps. li. 20.

A. D. 676.

valebat inhabitare colonus, proper videlicet demorantium ibi phantasias Dæmonum; verum intrante eam milite Christi armato galea salutis, scuto fidei, et gladio spiritus, quod est Verbum Dei, et omnia tela nequissimi ignea extincta, et ipse nequissimus cum omni satellitum suorum turba porro fugatus est hostis.

Description of his residence.

§ 30. Qui videlicet miles Christi, ut devicta tyrannorum acie monarchus terræ, quam adierat, factus est, condidit civitatem suo aptam imperio, et domos in hac æque civitati congruas erexit. Est autem ædificium situ pæne rotundum, a muro usque ad murum mensura quatuor ferme, sive quinque, perticarum distentum; murus ipse deforis altior longitudine stantis hominis: nam intrinsecus vivam cædendo rupem multo illum fecit altiorem, quatenus ad cohibendam oculorum simul et cogitatuum lasciviam, ad erigendam in superna desideria totam mentis intentionem, pius incola nil de sua mansione præter cœlum posset intueri. Quem videlicet murum, non secto lapide, vel latere et cæmento, sed impolitis prorsus lapidibus et cespite, quem de medio loci fodiendo tulerat, composuit. E quibus quidam tantæ erant granditatis ut vix a quatuor viris viderentur potuisse levari, quos tamen ipse, angelico adjutus auxilio, illuc attulisse aliunde et muro imposuisse repertus est. Duas in mansione habebat domos, Oratorium scilicet, et aliud ad communes usus aptum habitaculum. Quorum parietes quidem de naturali terra multum intus forisque circumfodiendo, sive cædendo, confecit, culmina vero de lignis informibus et fæno superposuit. Porro ad portum insulæ major erat domus, in qua visitantes eum Fratres suscipi et quiescere possent, nec longe ab ea fons eorundem usibus accommodus.

CAPUT XVIII.

Quomodo precibus aquam de arida produxerit, vel qualiter ipse in anachoresi profecerit.

A. D. 676. Obtains a fountain of water by his prayers.

§ 31. At vero ipsa ejus mansio aquæ erat indiga, utpote in durissima et prope saxea rupe condita. Accitis ergo vir Domini Fratribus, necdum enim se ab advenientium secluserat aspectibus, 'Cernitis,' inquit, 'quia fontis inops sit mansio quam adii; sed rogemus, obsecro, illum, qui convertit solidam petram in stagnum aquæ et rupes in fontes aquarum, ut non nobis, sed nomini suo dans gloriam, de hac quoque rupe saxosa nobis venam fontis aperire dignetur. Fodiamus in medio tuguriunculi mei, credo torrente voluptatis suæ potabit nos.' Fecerunt ergo foveam, quam in crastinum emanante ab internis unda repletam invenerunt. Unde dubium non erat, hanc orationibus viri Dei de aridissima ac durissima prius terra elicitam fuisse aquam. Quæ videlicet aqua mirum in modum primis contenta ripis, nec foras ebulliendo pavimentum invadere, nec hauriendo novit deficere, ita moderante gratia largitoris, ut nec necessitati accipientis superflueret, nec sustentandæ necessitati copia deesset.

His increased austerities.

§ 32. Facta ergo, juvantibus se Fratribus, mansione ac domibus præfatis, incipit habitare solus vir Domini Cudberctus. Et primo quidem venientibus ad se Fratribus de sua cellula egredi, eisque ministrare solebat. Quorum dum pedes aqua calida devotus lavaret, coactus est aliquoties

---

[1] Caput XVIII.] Vit. Anon. § 28; Vit. Met. Cap. xvi.

A.D. 676. ab eis etiam se discalceare, suosque pedes illis ad abluendum præbere. Namque in tantum a cultu sui corporis animum sustulerat, atque ad animæ solius cultum contulerat, ut semel calceatus tibracis, quas pellicias habere solebat, sic menses perduraret integros. Aliquando etiam calceatus in Pascha, non nisi post annum, redeunte Paschæ tempore, proper lavationem pedum, quæ in Cœna Domini fieri solet, se discalceare dicatur. Unde ob crebras preces incurvationesque genuum, quas calceatus exercebat, callum oblongum nec exilem in confinio pedum et tibiarum habuisse deprehensus est. Deinde, increscente studio perfectionis, in-

---

[4] *Tibracis.*] 'Tribucus, Trabacus, Tubrucus, Tybrugus, *i. e.* Ocrea lanea, ocreis aut calceis coriaceis superimponi solita, quam vulgo [nos Galli] *Gamache* appellamus.' Martene in voce.

[6] *Aliquando enim calceatus in Pascha.*] The custom here alluded to may be illustrated from the following extract from a Consuetudinary printed by Martene, de Antiq. Eccl. Rit. iii. 124. 'Quando signum pulsatur ad Tertiam more solito præparentur, et interim cum Tertia dicitur, calceamenta, quæ danda sunt Fratribus, in Capitulo per ordinem suspendantur in medio in quatuor perticas, et totidem columnis affixis sustentantes eas . . . . . Post Sermonem factum surgant Camerarii, unus hic et alius inde, et calceamenta Fratribus distribuantur, sicut conscripta sunt.'

[8] *Proper lavationem pedum.*] This custom of the Church, founded upon the example and command of our Lord (St. John, xiii. 4, 5, 14, 15, concerning the extent of the obligation, however, see Toletus in Johan. ii. 44, edit. Colon. 1589), was declared binding upon the churches of Spain and Gaul by the third canon of the Council of Toledo, held in A. D. 694, and its neglect was punished by two months' banishment from the holy Communion.

[13] *Studio perfectionis.*] In order to understand the theory of the monastic system to which St. Cuthbert now more completely devoted himself, the following passages from Bellarmine are given. In the first place he defines the 'Consilium perfectionis' to be 'bonum opus a Christo nobis non imperatum, sed demonstratum; non mandatum, sed commendatum.' He then gives three different opinions upon the subject, and concludes, 'Quarta sententia est Catholicorum omnium, multa esse vere et proprie Consilia Evangelica, sed præcipue tria, Continentiam, Obedientiam, et Paupertatem, quæ nec sunt præcepta, nec indifferentia, sed Deo grata, et ab illo commendata.' De Monachis, capp. vii. viii.

cluditur in suo monasterio, atque ab hominum remotus aspectibus, solitariam in jejuniis, orationibus, et vigiliis discit agere vitam, raro cum advenientibus de intus habens colloquium, et hoc per fenestram; qua primitus aperta et videri a Fratribus, et Fratres, quos alloquebatur, ipse videre gaudebat: exin, procedente tempore, et ipsam occlusit, nec nisi vel dandæ benedictionis, vel alterius cujuslibet certæ necessitatis gratia poscente reserabat. A. D. 676.

CAPUT XIX.

Qualiter a messe, quam sua manu severat, verbo volucres abegerit.

§ 33. Et primum quidem permodicum ab eis panem, quo vesceretur, accipiebat, ac suo bibebat e fonte; postmodum vero proprio manuum labore, juxta exempla Patrum, vivere magis aptum ducebat. Rogavit ergo adferri sibi instrumenta, quibus terram exerceret, et triticum quod sereret; sed seminata verno tempore terra nullos usque ad medium æstatis reddidit fructus. Unde visitantibus se juxta morem Fratribus, aiebat vir Dei, 'Forsitan aut telluris hujusce natura, aut voluntas Dei non est, ut hoc in loco mihi triticum nascatur; adferte, rogo, hordeum, si forte vel illud fructum facere possit. Quod si nec illi Deus incrementum dare voluerit, satius est me ad cœnobium reverti, quam alieno hic labore sustentari.' Allatumque hordeum dum ultra omne tempus serendi, ultra om- Banishes the birds from his field.

---

[12] Caput XIX.] Vit. Met. Cap. xvii.

A. D. 676. nem spem fructificandi, terræ commendaret, mox abundanter exortum fecit fructum copiosum. Qui dum maturescere cœpisset, venere volucres et huic depascendo certatim insistebant. Ad quos piissimus Christi servus adpropians, sicut post ipse referebat,—solebat enim sæpe, quia læti vultus et affabilis erat, ad confirmandam fidem audientium, aliqua etiam de eis, quæ ipse credendo obtinuerit, in medium proferre;—'Quid tangitis,' inquit, 'sata, quæ non seruistis? An forte vos plus me his opus habetis? Si tamen a Deo licentiam accepistis, facite quod ipse permisit; sin autem, recedite, neque ulterius aliena lædatis.' Dixerat, et ad primam jubentis vocem, universa volucrum multitudo recessit, seque per omnia deinceps ab ejusdem messis invasione continuit. Et hic quoque venerabilis Christi famulus in duobus miraculis duorum Patrum est facta secutus; in aqua, videlicet, elicita de rupe, factum beati patris Benedicti, qui idem pœne et eodem modo legitur fecisse miraculum; sed idcirco uberius, quia plures erant, qui aquæ inopia laborarent. Porro in arcessitis a messe volatilibus reverentissimi et sanctissimi patris Antonii sequebatur exemplum, qui a læsione hortuli, quem ipse plantaverat, uno onagros sermone compescuit.

---

[20] *Benedicti.*] See Gregorii Magni Dialog. ii. 5; Acta SS. Ord. S. Bened. i. 8, edit. Paris.

[24] *Antonii.*] Vit. Sanct. edit. Surii, i. 121, edit. 1581.

CAPUT XX.

Quomodo corvi injuriam, quam viro Dei intulerant, precibus et munere purgarint.

§ 34. LIBET etiam quoddam beati Cudbercti in exemplum præfati patris Benedicti factum narrare miraculum, in quo avium obedientia et humilitate palam contumacia et superbia condemnatur humana. Erant siquidem corvi multo ex tempore ejusdem insulæ sedibus assueti; quos cum die quadam vir Dei nidificantes, hospitiolum Fratrum, de quo præfatus sum, rostro lacerare, ablatosque culmos, quibus tectum fuerat, ad fabricam nidi ore ferre, conspiceret, coercuit eos levi protensione dexteræ, atque a læsura Fratrum jam cessare præcepit. Spernentibusque imperium, 'In nomine,' inquit, 'Jesu Christi, abite quantocius, neque in loco, quem læditis, ultra manere præsumatis.' Vix verba compleverat, et confestim tristes abiere. Peracto autem triduo, unus e duobus rediit, et fodientem reperiens famulum Christi, sparsis lamentabiliter pennis, et submisso ad pedes ejus capite, atque humiliata voce, quibus valebat indiciis veniam precabatur admissi; quod intelligens venerabilis pater dedit facultatem remeandi. At ille, impetrata redeundi licentia, mox sodalem adducturus abiit. Nec mora, redeunt ambo, et secum digna munera ferunt, dimidiam videlicet axungiam porcinam; quam vir Domini adventantibus postea Fratribus sæpius ostendere atque ad

A. D. 676. Miracle of the crows.

---

[1] CAPUT XX.] Vit. Anon. § 27; Vit. Met. Cap. XVIII.

[11] *Præfatus sum.*] See § 29.

[28] *Axungiam porcinam.*] . . . . 'quasi dimidiam suis adipem . . .' Vit. Anon. § 27.

A.D. 676. ungendas caligas præbere solebat; contestans eis quanta hominibus obedientiæ, quanta sit cura humilitatis habenda, cum avis superbissima injuriam, quam homini intulerat, precibus, lamentis et muneribus festinaret abluere. Denique ad dandum hominibus exemplum correctionis, multos deinceps annos in ipsa insula manebant et nidificabant, neque aliquid molestiæ cuiquam irrogare audebant. Nulli autem videatur absurdum a volatilibus formam discere virtutis, cum Salomon dicat, 'Vade ad formicam, O piger, et considera vias ejus, et disce sapientiam.'

CAPUT XXI.

Qualiter ejus necessitatibus etiam mare servierit.

Miraculously supplied with timber.

§ 35. NON solum autem aeris, sed et maris animalia, imo et ipsum mare, sicut et aer et ignis, juxta quod in superioribus exposuimus, viro venerabili præbuere obsequium. Qui enim Auctori omnium creaturarum fideliter et integro corde famulatur, non est mirandum si ejus imperiis ac votis omnis creatura deserviat. At nos plerumque idcirco subjectæ nobis creaturæ dominium perdimus, quia Domino et Creatori omnium ipsi servire negligimus. Et ipsum, inquam, mare promtum famulo Christi, ubi opus habuit, impendebat officium. Disponebat namque parvulam sibi in suo monasterio, sed et quotidianis necessitatibus aptam, condere casulam, cui a parte maris, qua

---

10 *Salomon dicat.*] Prov. vi. 6.
13 CAPUT XXI.] Vit. Anon. § 26; Vit. Met. Cap. XIX.
17 *Superioribus.*] See chapters iii, x, xiii, xiv, xvii.

alluvione frequentium gurgitum excavata rupes altissimum nec brevem fecerat hiatum, basis subponenda erat, et hæc juxta latitudinem hiatus duodecim pedum longa. Rogavit ergo Fratres, qui se visitaturi advenerant, ut cum redire vellent, lignum sibi longitudinis duodecim pedum ad faciendam domunculæ basim deferrent; qui promiserunt se libentissime facturos quod petiit. Sed ubi, accepta ab eo benedictione, domum reversi sunt, fugit mentem petitio Patris; reversique die debito ad eum, non adtulere quod rogabantur. Quibus ille benignissime receptis et oratione solita Deo commendatis, 'Ubi est,' inquit, 'lignum, quod vos adferre rogabam?' Tum illi reminiscentes petitionem ejus, suamque confitentes oblivionem, veniam de admisso precabantur. At vir mitissimus blando illos sermone consolatus usque ad mane in insula manere et requiescere præcepit, dicens, 'Credo quia Deus non obliviscatur meæ voluntatis et necessitatis.' Fecerunt ut dixerat, et exsurgentes mane viderunt, quia nocturnus oceani æstus lignum memoratæ longitudinis attulit, et in ipso insuper loco deposuit, ubi in ædificium desuper erat imponendum. Videntes autem mox et viri venerabilis sanctitatem mirabantur, cui etiam elementa servirent; et suæ mentis tarditatem debito cum pudore culpabant, quos etiam insensibile elementum quam sit sanctis obtemperandum doceret. A.D. 676.

CAPUT XXII.

Quomodo multis ad se venientibus monita dans salutis, fragiles exposuerit antiqui hostis insidias.

A.D. 676. § 36. VENIEBANT autem multi ad virum Dei, non solum de proximis Lindisfarnensium finibus, sed etiam de remotioribus Brittaniæ partibus, fama nimirum virtutum ejus acciti; qui vel sua, quæ commisissent, errata, vel dæmonum, quæ paterentur, tentamenta profitentes, vel certe communia mortalium, quibus affligerentur, adversa patefacientes, a tanto sanctitatis viro se consolandos sperabant. Nec eos fefellit spes. Namque nullus ab eo sine gaudio consolationis abibat, nullum dolor animi, quem illo attulerat, redeuntem comitatus est. Noverat quippe mœstos pia exhortatione refovere, sciebat angustiatis gaudia vitæ cœlestis ad memoriam revocare, fragilia seculi hujus et prospera simul et adversa monstrare; didicerat temtatis multifarias antiqui hostis pandere versutias, quibus facile caperetur animus, qui vel fraterno vel divino amore nudatus exsisteret; at qui integra fide roboratus incederet, insidias adversarii, Domino auxiliante, quasi casses transiret araneæ. 'Quoties,' inquit, 'meipsum de alta rupe per præceps misere? quoties quasi ad interficiendum me lapides jactabant? Sed et aliis aliisque phantasiarum tentamentis me appetentes deterrere, ac de loco hujus certaminis conabantur eliminare, nec tamen ullatenus vel corpus

---

[1] CAPUT XXII.] Vit. Met. Cap. xx.

meum læsura aliqua, vel mentem timore, contaminare valebant.' A. D. 676.

Boisil commended.

§ 37. Hoc quoque Fratribus solebat crebrius intimare, ne conversationem ejus quasi singulariter excelsam mirarentur, quia contemtis secularibus curis, secretus vivere mallet. 'Sed jure,' inquit, 'est cœnobitarum vita miranda, qui abbatis per omnia subjiciuntur imperiis, ad ejus arbitrium cuncta vigilandi, orandi, jejunandi, atque operandi tempora moderantur; quorum plurimos novi meam parvitatem longe et munditia mentis et culmine gratiæ prophetalis anteire. E quibus est venerabilis et cum omni honorificentia nominandus servus Christi Boisilus, qui me in Mailrosensi monasterio quondam senex adolescentem nutriebat, et inter erudiendum cuncta, quæ mihi erant ventura, prophetica veritate prædixit; et unum tantummodo restat ex omnibus ab eo mihi prædictis, quod utinam nunquam impleatur.' Hoc autem dicebat, quia præfatus Christi famulus episcopatus eum gradu significabat esse futurum, cujus perceptionem ipse non parum desiderio vitæ secretioris horrebat.

CAPUT XXIII.

Quomodo Ælfled abbatissa et puella ejus per zonam ipsius sint ab infirmitate sanatæ.

Cuthbert cures St. Elfleda,

§ 38. Neque vero sanitatum miracula per hominem Dei, tametsi longe ab hominibus positum, fieri cessabant. Siquidem venerabilis ancilla

[14] *Boisilus.*] See § 10.

[24] Caput XXIII.] Vit. Anon. § 28; Vit. Met. Cap. xxi.

A. D. 676. Christi Ælfled, quæ inter gaudia virginitatis non paucis famularum Christi agminibus maternæ pietatis curam adhibebat, ac regalis stemmata nobilitatis potiori nobilitate summæ virtutis accumulabat, multo virum Dei semper excolebat amore. Hæc eo tempore, sicut ipsa postea reverentissimo Lindisfarnensis ecclesiæ presbytero Herefrido, et ille mihi referebat, gravi percussa languore ac diu vexata, pæne visa est pervenisse ad mortem. Cui cum nil curationis valuissent adhibere medici, subito divina intrinsecus gratia curante, paulatim morti subtracta est, nec tamen plene sanata. Nam dolor quidem interaneorum abscessit, membrorum vigor rediit, sed facultas standi vel ambulandi prorsus abfuit; quia nec ad standum erigi, nec nisi quadrupes valebat ingredi. Cœpit ergo tristis æternam timere debilitatem, nam et de medicorum auxilio jam pridem fuerat facta desperatio. Cui cum die quadam inter angustias tristium cogitationum veniret in mentem beata et quieta conversatio reverentissimi patris Cudbercti, 'Utinam,' inquit, 'haberem aliquid de rebus Cudbercti mei, scio certe et confido in Domino quia cito sanarer.' At non multo post advenit qui ei zonam lineam ab eo missam deferret; quæ multum gavisa de munere, et desiderium suum viro sancto jam cœlitus patefactum intelligens, succinxit se illa, et mane mox erecta ad standum, tertia vero die plene est reddita sanitati.

and one of her nuns.

§ 39. Post dies autem paucos cœpit ægrotare quædam de virginibus monasterii ipsius dolore capitis intolerabili. Quæ cum, ingravescente morbo, per dies videretur esse moritura, intravit

[1] *Ælfled.*] See H. E. iii. 24. [7] *Herefrido.*] See § 1.

ad visitandam eam venerabilis ejus abbatissa. Cumque eam graviter afflictam conspiceret, tulit memoratam viri Dei zonam, et hac illi caput circumligare curavit; quæ eodem mox die, abeunte dolore, sanata est, tollensque zonam sua condidit in capsa. Quam cum post dies aliquot abbatissa requireret, neque in capsa eadem, neque uspiam prorsus potuit inveniri. Quod divina dispensatione factum intelligitur, videlicet, ut per duo sanitatis miracula Deo dilecti patris sanctitas appareret credentibus, et deinceps dubitandi de sanctitate illius occasio tolleretur incredulis. Si enim eadem zona semper adesset, semper ad hanc concurrere voluissent ægroti; et dum aliquis ex his forte non meruisset a sua infirmitate curari, derogaret impotentiæ non salvantis, cum ipse potius esset salutis indignus. Unde provida, ut dictum est, dispensatione supernæ pietatis, postquam fides credentium confirmata est, mox invidiæ perfidorum materia detrahendi est prorsus ablata. A. D. 676.

CAPUT XXIV.

Quid sciscitanti eidem Ælfledæ de vita Ecgfridi regis et episcopatu suo prædixerit.

§ 40. ALIO tempore misit eadem reverentissima virgo et mater virginum Christi Ælflæd, rogavitque virum Dei adjurans in nomine Domini, ut eum videre et de necessariis mereretur adloqui. Qui, A. D. 684. Further communications with Elfleda.

---

[25] *Alio tempore.*] The date of this narrative is ascertained by observing that it occurred a year before the death of king Ecgfrid, which took place in A. D. 685. H. E. iv. 26.

A.D. 684. ascensa cum Fratribus navi, venit ad insulam, quæ Coquedi fluminis ostio præjacens, ab eodem accepit cognomen, et ipsa monachorum cœtibus insignis. Nam præfata abbatissa illo eum sibi occurrere rogabat; cujus potita colloquiis, cum multa ab eo quæ sciscitabatur audiret, ecce, repente in medio sermone advoluta pedibus ejus, adjuravit eum per nomen illud terribile ac venerabile superni Regis et angelorum ejus, ut diceret illi quam longo tempore victurus esset Ecgfridus frater illius, et regnum gubernaturus Anglorum; 'Scio enim,' inquit, 'quia prophetiæ spiritu quo abundas, etiam hoc dicere potes, si vis.' At ille expavens ad juramentum, nec tamen aperte volens quod petebatur revelare secretum, 'Mirum,' inquit, 'quare sapiens femina et in sanctis erudita Scripturis, longa vocare velis tempora vitæ humanæ, dicente Psalmista, quia anni nostri sicut aranea meditabuntur; et cum moneat Salomon, si annis multis vixerit homo, et in his omnibus lætus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis et dierum multorum; qui cum venerint, vanitatis arguuntur præterita: quanto magis is, cui unius solum anni vita superest, brevi videtur tempore vixisse, ubi mors adstiterit in januis?'

§ 41. Hæc audiens illa fusis lacrimis præsagia dira deflebat, extersaque facie, rursus audacia feminea adjuravit per majestatem summæ divinitatis, ut diceret, quem habiturus esset heredem regni, cum filiis careret et fratribus. Qui parum silens, 'Ne,' inquit, 'dicas quia caret; habebit enim successorem, quem germana ut ipsum Ecg-

---

[2] *Coquedi fluminis.*] The river Coquet runs through the county of Northumberland, and gives its name to an island opposite the spot where it falls into the sea.

A. D. 684.

fridum dilectione complectaris.' At illa, 'Obsecro,' inquit, 'dicas quibus in locis sit ille?' Qui ait, 'Cernis hoc mare magnum et spatiosum, quot abundet insulis? Facile est Deo de aliqua harum sibi providere, quem regno præficiat Anglorum.' Intellexit ergo quia de Aldfrido diceret, qui ferebatur filius fuisse patris illius, et tunc in insulis Scottorum ob studium literarum exsulabat. Sciebat autem quia proponeret Ecgfridus eum constituere episcopum, volensque dinoscere si propositum sequeretur effectus, ita quærendo exorsa est, 'O quam varia intentione dividuntur corda mortalium! Quidam adeptis gaudent divitiis, alii amantes divitias semper egent; tu gloriam mundi quamvis offeratur respuis, etiamsi ad episcopatum pertingere possis, quo sublimius apud mortales aliquid non est, tui claustra deserti huic gradui præfers.' At ille, 'Scio me,' inquit, 'tanto gradu dignum non esse, nec tamen judicium superni Gubernatoris uspiam effugere queo; qui si tanto oneri me subjiciendum disposuit, credo quia post modicum liberum reddat, et fortasse non amplius quam duobus annis exactis, solitam me meæ solitudinis remittat ad quietem. Præcipio autem tibi in nomine Domini et Salvatoris nostri, ne cui ante meum obitum, quæ a me audisti, referas.' Cumque illi multa et alia, quæ quærebat, exponeret, atque eam de quibus opus habebat instrueret, reversus ad insulam et monasterium suum, solitariam, ut cœperat, agebat sedulus vitam.

§ 42. Nec multo post, congregata synodo non Becomes

---

6 *Aldfrido.*] See H. E. iv. 26.

7 *In insulis Scottorum.*] At Iona, see Vit. Anon. § 28.

31 *Nec multo.*] Vit. Anon. § 30.

31 *Nec multo post.*] Namely, in the autumn of A. D. 684.

31 *Synodo.*] See H. E. iv. 28.

A.D. 684. bishop of Lindisfarne.

parva, sub præsentia piissimi ac Deo dilecti regis Ecgfridi, cui beatæ memoriæ Theodorus archiepiscopus præsidebat, unanimo omnium consensu ad episcopatum ecclesiæ Lindisfarnensis electus est. Qui cum, multis legatariis ac literis ad se præmissis, nequaquam suo loco posset erui, tandem rex ipse præfatus, una cum sanctissimo antistite Trumuine, nec non et aliis quamplurimis religiosis ac potentibus viris, ad insulam navigavit; genuflectunt omnes, adjurant per Dominum, lacrimas fundunt, obsecrant, donec ipsum quoque lacrimis plenum dulcibus extrahunt latebris, atque ad synodum pertrahunt. Quo dum perveniret, quamvis multum renitens, unanima omnium voluntate superatur, atque ad suscipiendum episcopatus officium collum submittere compellitur; nec tamen statim ordinatio, sed peracta hieme, quæ imminebat, expleta est. Atque ut verbis ejus propheticis per omnia satisfieret, Ecgfridus post annum Pictorum gladio trucidatur, et Aldfridus in regnum frater ejus nothus substituitur, qui non paucis antea temporibus in regionibus Scottorum lectioni operam dabat, ipse ob amorem sapientiæ spontaneum passus exsilium.

---

17 *Ordinatio.*] At York, on Easter, 26 March, 685. See H. E. iv. 28.

19 *Post annum.*] He was slain 20 May, A. D. 685.

CAPUT XXV.

Quod electus ad episcopatum servum comitis languentem aqua benedicta curaverit.

§ 43. Cum ergo electus ad episcopatum vir Domini Cudberctus suam remeasset ad insulam, atque aliquantulum temporis secretus Domino solita devotione militaret, evocavit eum venerabilis episscopus ejus Eata, atque ad suum colloquium Mailros venire præcepit. Quo expleto colloquio, dum domum redire cœpisset, occurrit illi comes quidam Ecgfridi regis, rogavitque obnixe, ut ad benedictionem dandam in villulam suam domumque diverteret. Quo cum pervenisset, et gratifico omnium susceptus esset officio, indicavit ei vir de infirmitate famuli sui, 'Deo,' inquiens, 'gratias ago, sanctissime pater, quod nos videre nostramque domum intrare dignatus es, et vere credimus quia maximum nobis lucrum et mentis et corporis tuus præstet adventus. Est autem nobis famulus pessima diutius infirmitate cruciatus, et in tantum doloris hodie perductus, ut morienti similior quam languenti pareat. Extrema namque corporis parte præmortua, permodicum ore et naribus flatum trahere videtur.' Qui confestim benedixit aquam, et dedit ministro comitis nomine Baldhelmo, qui nunc usque superest, et in ecclesia Lindisfarnensi presbyterii gradum officio tenens moribus implet, virtutesque viri Dei cunctis scire volentibus referre melle dulcius habet, qui et mihi hoc ipsum, quod refero, miraculum narravit. Huic ergo dans aquam

A.D. 684. A cure wrought by him.

---

[1] Caput XXV.] Vit. Anon. § 36.

[10] *Comes.*] The Anonymous Life gives the name of this Comes, which was Sibba.

A.D. 684. benedictam vir Dei, 'Vade,' inquit, 'et gustandam præbe languenti.' Qui dictis parens adtulit aquam ægrotanti; quam dum tertio ori ejus infunderet, continuo contra morem se quietum dimisit in soporem; erat enim jam vespertina hora. Qui etiam silentio transegit noctem, et visitanti se domino suo salvus mane apparuit.

CAPUT XXVI.

Qualiter in episcopatu vixerit.

His exemplary conduct.

§ 44. Susceptum autem episcopatus ordinem venerabilis vir Domini Cudberctus juxta præcepta et exempla apostolica virtutum ornabat operibus. Commissam namque sibi plebem et orationibus protegebat assiduis, et admonitionibus saluberrimis ad cœlestia vocabat, et, quod maxime doctores juvat, ea, quæ agenda docebat, ipse prius agendo præmonstrabat. Eripiebat inopem de manu fortioris ejus, egenum et pauperem a rapientibus eum. Tristes ac pusillanimes consolari, male autem gaudentes ad tristitiam, quæ secundum Deum est, revocare curabat. Solitam sibi parsimoniam sedulus exercere, et inter frequentiam turbarum monachicæ vitæ rigorem sollicitus observare gaudebat. Esurientibus alimenta, indumenta præbebat algentibus, ceterisque vitæ pontificalis insignibus rite decoratus incedebat. Cujus internis, id est, animæ virtutibus, ea quoque, quibus foras effulgebat, miraculorum signa testimonium dabant. Ex quibus aliqua breviter memoriæ commendare curavimus.

---

[8] Caput XXVI.] Vit. Met. Cap. xxii; Vit. Anon. § 30, 31.

CAPUT XXVII.

Quomodo interitum Ecgfridi regis, et militiæ ipsius, quem prædixerat futurum, in spiritu videret absens.

A. D. 685. The death of King Ecgfrid revealed to him.

§ 45. Igitur dum Ecgfridus rex ausu temerario exercitum in Pictos duceret, eorumque regna atroci sævitia devastaret, sciens vir Domini Cudberctus adesse tempus de quo anno præterito interroganti ejus sorori prædixerat, non eum amplius quam uno solum anno esse victurum, venit ad Lugubaliam civitatem (quæ a populis Anglorum corrupte Luel vocatur), ut alloqueretur reginam, quæ ibidem in monasterio suæ sororis eventum belli exspectare disposuit. Postera autem die deducentibus eum civibus, ut videret mœnia civitatis, fontemque in ea miro quondam Romanorum opere exstructum, repente turbatus spiritu, ut stabat super baculum, mœstam faciem deflexit ad terram, rursumque erigens se atque ad cœlum oculos adtollens, ingemuit graviter, et non grandi voce ait, 'Forte modo discrimen factum est certaminis.' At presbyter qui adstabat, intelligens de quo diceret,

---

1 Caput XXVII.] Vit. Anon. § 37; Vit. Met. Cap. xxix.

10 *Lugubalia.*] The city of Carlisle.

12 *Luel.*] It is so named in the Anonymous Life, § 37.

12 *Reginam.*] Etheltruda, daughter of Anna, king of East Anglia. See H. E. iv. 19. She is sometimes called Etheldritha, sometimes Etheldreda. She afterwards became abbess of Ely.

15 *Civibus.*] The Anonymous Life informs us that Paga, the 'præpositus civitatis,' accompanied the visitors in their inspection of the curiosities.

15 *Fontemque.*] The description of a fountain, or a building supposed to have been one, in which the traces of Roman workmanship are still discernible, is given in Lyson's Magna Brit. Cumberland, p. ccvii. Smith appears to have had the same information from Nicolson, then bishop of Carlisle.

A.D. 685. incauta velocitate ductus respondit, et dixit, 'Unde scis?' Nolens autem ille amplius de his, quæ sibi erant revelata, patefacere, 'Nonne videtis,' inquit, 'quam mire mutatus ac turbatus sit aer? Et quis mortalium sufficit investigare judicia Dei?' Attamen confestim intravit ad reginam, et secreto eam alloquens, erat autem dies Sabbati, 'Vide,' inquit, 'mature inlucescente secunda Sabbati ascendas currum, quia die dominico curru ire non licet, vadasque et Regiam Civitatem citissime introeas, ne forte occisus sit rex. Ego autem, quia crastina die ad vicinum monasterium, ob dedicandam ibi ecclesiam, venire rogatus sum, expleta dedicatione, te continuo subsequor.'

His exhortation to the monks.

§ 46. Veniente autem die dominico, prædicans Verbum Dei Fratribus ejusdem monasterii, finito sermone et faventibus cunctis qui aderant, rursus ita cœpit, 'Obsecro, dilectissimi, juxta Apostoli monita vigiletis, stetis in fide, viriliter agatis, et confortemini, ne forte superveniens aliqua tentatio vos inparatos inveniat; sed memores potius semper illius dominici præcepti, vigilate et orate, ne intretis in tentationem.' Putabant autem, quia non multo ante pestilentiæ clades et eos et multos circumquaque lata cæde straverat, eum de hujusmodi plaga jam reditura fuisse locutum. At ille rursus adsumto sermone, 'Quondam,' inquit, 'cum adhuc in mea demorarer insula solitarius, venerunt ad me quidam de Fratribus die sancto dominicæ Nativitatis, rogabantque ut de mea casula et mansione egrediens sollemnem cum eis et lætum diem tantæ venerationis transigerem, quorum precibus devotis adquiescens egrediebar, et consedimus ad epulas. At in media forte refectione dixi ad eos, Obsecro, Fratres, caute agamus nos et vigilanter, ne per incuriam forte et securitatem

inducamur in tentationem. At illi responderunt, A. D. 685. Obsecramus, hodie lætum agamus diem, quia Natale est Domini nostri Jesu Christi. Et ego, Sic, inquam, faciamus. Cumque post hæc aliquandiu epulis, exsultationi ac fabulis indulgeremus, rursus admonere cœpi, ut solliciti exsisteremus in orationibus et vigiliis, atque ad omnes tentationum incursus parati. Et illi, Bene, inquiunt, et optime doces; sed tamen, quia abundant dies jejuniorum, orationis et vigiliarum, hodie gaudeamus in Domino. Nam et angelus, nascente Domino, evangelizabat pastoribus gaudium magnum, quod esset omni populo celebrandum. Et ego, Bene, inquam, faciamus sic. Sed cum epulantibus nobis et diem lætum ducentibus, tertio ejusdem admonitionis verba repeterem, intellexere illi, quia non frustra hæc tam studiose suggererem, et expavescentes dicebant, Faciamus ut doces, quia necessitas magna nobis incumbit, ut contra insidias Diaboli, et omnia tentamenta semper accincti spiritaliter vigilemus. Hæc dicens ego nesciebam, sicut nec illi, aliquid nobis occursurum novæ tentationis; sed tantum instinctu mentis admonitus sum adversus subitas tentationum procellas statum cordis semper esse muniendum. At ubi reversi a me, mane ad suum, id est, Lindisfarnense monasterium, redierunt, ecce, quendam de suis morbo pestilentiæ obiisse repererunt; et crescente ac sæviente per dies, imo etiam per menses et annum pene totum, eadem clade, nobilissimus ille Patrum Fratrumque cœtus spiritalium pene universus migravit ad Dominum. Et nunc ergo, Fratres, vigilate et vos in orationibus, ut si quid vobis tribulationis ingruerit, vos jam paratos inveniat.'

§ 47. Hæc dicente venerabili antistite Cudbercto, rebantur, ut præfatus sum, quia de reditu

A. D. 685. pestilentiæ diceret. Sed post unum diem adveniens qui fugerat e bello, occulta viri Dei vaticinia miseris exponebat eloquiis. Probatumque est ipsa die eademque hora, qua viro Dei juxta puteum stanti revelatum est, cæsis circumtutoribus, regem hostili gladio fuisse prostratum.

CAPUT XXVIII.

Quomodo Hereberćto anachoritæ obitum suum prædixerit, comitatumque illius a Domino precibus obtinuerit.

A. D. 686. Foretells his own death.

§ 48. Non multo post tempore, idem famulus Domini Cudberctus ad eandem Lugubaliam civitatem rogatus advenit, quatenus ibidem sacerdotes consecrare, sed et ipsam reginam, dato habitu sanctæ conversationis, benedicere deberet. Erat autem presbyter vitæ venerabilis nomine Hereberctus jamdudum viro Dei Cudbercto spiritalis amicitiæ fœdere copulatus. Qui in insula stagni illius pergrandis, de quo Dioruuentionis fluvii primordia erumpunt, vitam solitariam ducens, annis singulis ad eum venire, et monita ab eo perpetuæ salutis accipere, consueverat. Hic cum audisset eum illa in civitate demoratum, venit ex more, cupiens salutaribus ejus exhortationibus ad superna desideria magis magisque inflammari. Qui dum sese alterutrum cœlestis sapientiæ poculis debriarent, dixit inter alia Cudberctus, 'Memento, frater

6 *Prostratum.*] See H. E. iv. 26.

7 Caput XXVIII.] Vit. Anon. § 38.

16 *Hereberctus.*] Concerning him see H. E. iv. 29, and Acta SS. mens. Mart. tom. iii. p. 142.

19 *Dioruuentionis fluvii.*] The river Derwent.

Herebercte, ut modo quicquid opus habes me interroges, mecumque loquaris, quia postquam ab invicem digressi fuerimus, non ultra nos invicem in hoc seculo carneis oculis videbimus. Certus sum enim quia tempus meæ resolutionis instat, et velox est depositio tabernaculi mei.' Qui hæc audiens, provolutus ejus pedibus, fusis cum gemitu lacrimis, 'Obsecro,' inquit, 'per Dominum, ne me derelinquas, sed tui sodalis memineris, rogesque supernam pietatem, ut cui pariter in terris servivimus, ad ejus videndam claritatem pariter transeamus ad cœlos. Nosti enim quia ad tui oris imperium semper vivere studui, et quicquid ignorantia vel fragilitate deliqui, æque ad tuæ voluntatis arbitrium castigare curavi.' Incubuit precibus episcopus, statimque edoctus in spiritu impetrasse se quod petierat a Domino, 'Surge,' inquit, 'frater mi, et noli plorare, sed gaudio gaude, quia donavit nobis superna clementia quod rogavimus eam.' Cujus promissionem et prophetiæ veritatem, sequens rerum finis adstruxit; quia digredientes ab invicem non amplius se corporaliter viderunt, et unius ejusdemque momento temporis egredientes e corpore spiritus eorum mox beata invicem visione conjuncti sunt, atque angelico ministerio pariter ad regnum cœleste translati. Sed Hereberctus diutina prius infirmitate decoquitur, illa fortassis dispensatione dominicæ pietatis, ut si quid minus haberet meriti a beato Cudbercto, suppleret dolor continuus longæ ægritudinis; quatenus æquatus gratia suo intercessori, sicut uno eodemque diei tempore cum eo de corpore egredi, ita etiam una atque indissimili sede perpetuæ beatitudinis mereretur recipi. A. D. 686.

CAPUT XXIX.

Quomodo uxorem comitis per presbyterum suum aqua benedicta sanaverit.

A.D. 686. Cures the wife of an earl.

§ 49. QUADAM autem die dum parochiam suam circuiens, monita salutis omnibus ruribus, casis et vinculis largiretur, nec non etiam nuper baptizatis ad accipiendam Spiritus Sancti gratiam manum imponeret, devenit ad villulam cujusdam comitis, cujus uxor male habens quasi morti proxima jacebat. Cui jam venienti occurrens ipse comes, flexis genibus gratias egit Domino de adventu illius, et introducens eum benigno recepit hospitio. Cumque lotis more hospitalitatis manibus ac pedibus, resedisset antistes, cœpit referre illi vir de languore conjugis desperatæ, obsecrans ut ad aspergendam eam aquam benediceret. 'Credo,' inquit, 'quia mox aut sanitati, Deo donante, restituatur, aut si moritura est perpetuam de morte transeat ad vitam, citiusque moriendo compendium tam miserabilis ac diutinæ vexationis accipiat.' Adnuit deprecanti vir Dei, et adlatam benedicens aquam dedit presbytero, præcipiens ut super languidam aspergeret. Qui introgressus cubiculum, in quo illa exanimi simillima jacebat, aspersit ipsam et lectulum ejus, sed et os illius aperiens gustum salutiferi haustus immisit. Res mira et vehementer stupenda! mox ut eam aqua benedicta contigit languentem, et quid erga eam gereretur prorsus ignorantem, ita plenam et mentis et corporis sanitatem recepit, ut confestim resipiscens benediceret

---

[1] CAPUT XXIX.] Vit. Anon. § 32.

Dominum, gratiasque referret ei, qui tales tantosque hospites ad se visitandam curandamque destinare dignatus est. Nec mora, exsurgens ipsis suæ sanitatis ministris ministerium sana præbuit, pulchroque spectaculo ipsa prima de tota tanti viri familia episcopo potum refectionis obtulit, quæ per ipsius benedictionem poculum mortis evasit; secuta exemplum socrus apostoli Petri, quæ curata a febribus per Dominum, continuo surgens ministrabat illi et discipulis ejus. A. D. 686.

CAPUT XXX.

Quomodo puellam oleo perunctam a dolore capitis laterisque curaverit.

§ 50. NEQUE huic dissimile sanitatis miraculum a venerabili antistite Cudbercto factum, multi qui præsentes fuere testati sunt; e quibus est religiosus presbyter Ædiluald tunc minister viri Dei, nunc autem abbas cœnobii Mailrosensis. Dum enim more suo pertransiret universos docendo, devenit in vicum quendam, in quo erant feminæ sanctimoniales non multæ, quibus timore barbarici exercitus a monasterio suo profugis, ibidem manendi sedem vir Domini paulo ante donaverat. Quarum una, quæ erat cognata præfati sacerdotis Ædiluualdi, gravissimo tenebatur languore depressa; per integrum namque annum intolerabili capitis et totius lateris alterius dolore vexata, funditus a medicis erat desperata. Indicantibus

Another cure effected by him.

---

11 CAPUT XXX.] Vit. Anon. § 33.

17 *Ædiluald.*] See H. E. v. 12; and Acta SS. ad 12 Februar.

A.D. 686. autem de illa viro Dei, et pro sanatione ejus obsecrantibus his qui venerant cum eo, miseratus ille miseram unxit oleo benedicto. Quæ ab illa mox hora meliorari incipiens, post dies paucos plena sospitate convaluit.

CAPUT XXXI.

Quomodo per panem ab eo benedictum infirmus sit sanatus.

Cures Hildmer.

§ 51. Nec silentio prætereundum arbitramur miraculum quod ejusdem viri venerabilis virtute, quamvis ipso absente, patratum cognovimus. Meminimus supra Hildmeri Præfecti, cujus uxorem vir Dei ab immundo spiritu liberaverit. Idem autem Præfectus postea decidit in infirmitatem gravissimam, adeo ut, crescente per dies molestia, sterneretur in lectum, et videretur jam jamque esse moriturus. Aderant multi amicorum, qui ad consolandum venerant languentem. Cumque lecto jacentis assiderent, repente unus eorum intulit, quia secum haberet panem, quem sibi nuper vir Domini Cudberctus benedictionis gratia daret, 'Et credo,' inquit, 'quia hujus gustu possit, si tamen fidei nostræ tarditas non obsistit, medelam recipere salutis.' Erant autem laici omnes, sed religiosi. Conversi igitur ad invicem confitebantur singuli, quia absque ulla dubietate crederent, per ejusdem benedicti panis communionem eum posse sanari. Implentesque aqua calicem, immiserunt pauxillulum panis illius, et dederunt ei bibere.

---

12 *Hildmeri.*] See Cap. xv.

Cujus statim ut viscera gustus ille aquæ per panem sanctificatus attigit, fugit dolor interaneorum omnis, fugit exteriorum tabitudo membrorum. Nec mora, expeditum a languore virum salus subsecuta confirmavit, atque ad laudandam famuli Christi sanctitatem, et admirandam fidei non fictæ virtutem, merito et ipsum et omnes qui celeritatem tam inopinatæ sanationis videre vel audiere sustulit. A. D. 686.

CAPUT XXXII.

Qualiter oblatum sibi in itinere juvenem moriturum orando revocaret ad vitam.

§ 52. QUODAM quoque tempore dum sanctissimus gregis dominici pastor sua lustrando circuiret ovilia, devenit in montana et agrestia loca, ubi multi erant de circumpositis late villulis congregati, quibus manus erat imponenda. Nec tamen in montibus ecclesia vel locus inveniri potuit aptus qui pontificem cum suo comitatu susciperet. Tetenderunt ergo ei tentoria in via, et cæsis de vicina silva ramusculis, sibi quique tabernacula ad manendum, qualia potuere, fixerunt. Ubi dum confluentibus ad se turbis vir Dei Verbum biduo prædicaret, ac Spiritus Sancti gratiam nuper regeneratis in Christo per manus impositionem ministraret; ecce, subito apparuerunt mulieres ferentes in grabbato juvenem, longæ ægritudinis acerbitate tabefactum, ponentesque in exitu silvæ, miserunt ad episcopum, rogantes, ut ad accipiendam bene- Cures a youth.

---

10 CAPUT XXXII.] Vit. Anon. § 34.

24 *Regeneratis.*] 'MSS. Baptizatis,' Acta SS. *var. lect.*

A.D. 686. dictionem ad se hunc adferri permitteret. Quem cum ad se perductum acerrime vexatum conspiceret, jussit omnes secedere longius. Et ad solita orationis arma confugiens, data benedictione, pepulit pestem, quam sollicita medicorum manus pigmentorum compositione nequiverat. Denique eadem hora surgens et accepto cibo confortatus, reddita Deo gratiarum actione, regressus est ad eas, quæ se portaverant, feminas. Sicque factum est, ut quæ eum illo tristes languidum advexerant, cum eis inde gaudentibus et ipse sospes ac lætabundus domum rediret.

CAPUT XXXIII.

Quomodo tempore mortalitatis morientem puerum matri sanum restituerit.

Cures the plague.

§ 53. EODEM tempore pestilentia subito exorta illis in partibus gravissima nece incubuit, ita ut in magnis quondam refertisque habitatoribus villis ac possessionibus, vix parvæ raræque reliquiæ et interdum nullæ residerent. Unde sanctissimus pater Cudberctus diligentissime suam lustrans parochiam, eisdem parvissimis, quæ superfuere, reliquiis ministerium Verbi et necessariæ consolationis opem ferre non desiit. Adveniens autem in viculum quendam, ibidemque omnibus, quos invenerat, auxilio exhortationis adhibito, dixit ad presbyterum suum, 'Putasne superest quispiam his in locis cui nostra visitatione et allocutione opus sit; an cunctis qui male habebant visis, jam

---

[13] CAPUT XXXIII.] Vit. Pros. § 35.

A. D. 686.

transire ad alios licet?' Qui circumspiciens omnia, vidit mulierem eminus stantem, quæ, extincto paulo ante filio, fratrem ejus jam morti proximum tenebat in manibus, lacrimisque faciem rigantibus præteritam pariter et præsentem testabatur ærumnam. Quam cum viro Dei ostenderet, nil moratus ille accessit ad eam, et benedicens dedit osculum puero, dixitque ad matrem, 'Ne timeas, nec mœsta sis; sanabitur enim et vivet infans, neque ullus ultra de domo tua hac mortalitatis peste deficiet.' Cujus prophetiæ veritati ipsa cum filio mater multo exinde tempore vivens testimonium dabat.

CAPUT XXXIV.

Qualiter animam cujusdam, qui de arbore cadendo mortuus est, ad cœlum ferri conspexerit.

A revelation made to him.

§ 54. INTEREA dum præscius vicini sui obitus vir Domini Cudberctus jam decrevisset animo, deposita cura pastoralis officii, solitariam redire ad vitam, quatenus excussa sollicitudine externa, inter libera orationum et psalmodiæ studia diem mortis, vel potius vitæ cœlestis, præstolaretur ingressum; voluit prius, non solum sua circuita parochia, sed et aliis circa fidelium mansionibus visitatis, cunctos necessario exhortationis verbo confirmare, ac sic ipse desideratæ solitudinis gaudio refoveri. Quod dum ageret, rogatus a nobilissima et sanctissima virgine Christi Ælflæde abbatissa, cujus superius memoriam feci, venit ad possessionem monasterii ipsius, quatenus ibidem

27 *Ælflæde.*] See Capp. xxiii and xxiv.

A. D. 686. et ipsam videre atque alloqui, et ecclesiam dedicare deberet; nam et ipsa possessio non pauco famulorum Christi examine pollebat. Ubi dum hora refectionis ad mensam consedissent, subito Cudberctus aversam a carnalibus epulis mentem ad spiritalia contemplanda sustulit. Unde lassatis ab officio suo membris corporis, mutato colore faciei, et quasi attonitis contra morem oculis, cultellus quoque, quem tenebat, decidit in mensam. Quod dum presbyter ejus, qui adstabat et ministrabat, aspiceret, inclinatus ad abbatissam dixit silentio, 'Interroga episcopum quid viderit modo; scio enim quia non sine causa manus ejus tremefacta cultellum deseruit, vultusque mutatur illius; sed vidit aliquid spiritale, quod nos ceteri videre non quivimus.' At illa statim conversa ad eum, 'Obsecro,' inquit, 'domine mi episcope, dicas quid videris modo; neque enim frustra lassata tua dextera cultellum, quem tenebat, amisit.' Qui dissimulare conatus vidisse se quippiam secreti, jocose respondit, 'Num tota die manducare valebam? jam aliquando quiescere debui.' Illa autem diligentius adjurante ac flagitante, ut exponeret visionem, 'Vidi,' inquit, 'animam cujusdam sancti manibus angelicis ad regni cœlestis gaudia ferri.' Rursus illa, 'De quo,' inquit, 'loco adsumta est?' Respondit, 'De tuo monasterio.' Adjecit nomen inquirere. Et ille, 'Tu mihi,' inquit, 'die crastino missas celebranti nomen ejus indicabis.' Hæc audiens illa, confestim misit ad majus suum monasterium, videre qui nuper raptus esset e corpore. At nuncius omnes ibidem salvos incolumesque reperiens, postquam, mane facto, reverti ad dominam cœpit, obvios habuit eos, qui corpus defuncti fratris sepeliendum in carro deferrent. Interrogansque qui esset, didicit quia quidam de pastoribus

A. D. 686.

bonæ actionis vir, incautius in arborem ascendens deciderat deorsum, et, contrito corpore, ipsa hora spiritum exhalavit, qua hunc vir Domini ad cœlestia ductum videbat. Quod dum rediens abbatissæ referret, statim illa ingressa ad episcopum jam tunc dedicantem ecclesiam, stupore femineo, quasi novum aliquid incertumque nunciatura, 'Precor,' inquit, 'domine mi episcope, memineris ad Missas Haduualdi mei (hoc enim viro erat nomen), qui heri cadendo de arbore defunctus est.' Tunc liquido omnibus patuit, quia multiformis prophetiæ spiritus viri sancti præcordiis inerat; qui et in præsenti occultum animæ raptum videre, et quid sibi in futuro ab aliis indicandum esset potuit prævidere.

CAPUT XXXV.

Quomodo aquam gustando in vini saporem converterit.

Changes water into wine.

§ 55. INDE peragratis ex ordine superioribus locis, venit ad monasterium Virginum, quod non longe ab ostio Tini fluminis situm supra docuimus; ubi a religiosa, et ad seculum quoque nobilissima famula Christi Verca abbatissa magnifice susceptus, postquam de meridiana quiete surrexerunt, sitire se dicens, ut biberet rogavit. Quærebant quid bibere vellet, rogantes ut vinum, sive cervisiam, afferri liceret. 'Aquam,' inquit, 'date mihi;' qui haustam de fonte aquam obtulerunt ei. At ille, data benedictione, ubi paululum gustavit,

[20] *Supra.*] Cap. III.

[23] *De meridiana quiete.*] Concerning this custom, introduced from the monachism of the South, see Martene De Antiq. Ecclesiæ Rit. iii. 299, 312.

A.D. 686.

dedit adstanti presbytero suo, qui reddidit ministro; et minister, accepto poculo, 'Licet,' inquit, 'mihi bibere de potu, de quo bibit episcopus?' Respondit, 'Etiam, quare non licet?' erat autem et ille presbyter ejusdem monasterii. Bibit ergo, et visa est ei aqua quasi in saporem vini conversa; tantique sibi testem volens adhibere miraculi Fratrem, qui proxime adstabat, porrexit ei poculum; qui cum et ipse biberet, ejus quoque palato pro aqua vinum sapiebat. Aspectabant autem mirantes ad invicem, et ubi vacuum tempus ad loquendum receperunt, confitebantur alterutrum, quia viderentur sibi nunquam melius vinum bibisse; sicut unus ex ipsis postea in nostro monasterio, quod est ad ostium Uuiri fluminis, non parvo tempore demoratus, ibidemque nunc placida quiete sepultus, sua mihi relatione testatus est.

CAPUT XXXVI.

Quomodo inobedientes ei quosdam fratres tempestas maris obsederit.

A.D. 687. Returns to Farne.

§ 56. Duobus igitur annis in regimine episcopali transactis, sciens in spiritu vir Domini Cudberctus adpropinquare diem sui transitus, abjecit pondus curæ pastoralis, atque ad dilectum eremiticæ conversationis agonem quantocius remeare curavit, quatenus inolita sibi sollicitudinis mundanæ spi-

---

19 Caput XXXVI.] Vit. Anon. § 40.

21 *Duobus annis.*] The editors of the Acta Sanctorum satisfactorily show that the calculation here is made from the election, not the consecration of St. Cuthbert; in which they are followed by Pagi and Smith.

neta liberior priscæ conpunctionis flamma consumeret. Quo tempore sæpius ad visitantes se Fratres de mansione sua egredi, eosque præsens solebat alloqui. Libet autem referre quoddam tunc ab eo factum miraculum, quo clarius elucescat, quantum viris sanctis obtemperandum sit, etiam in his, quæ negligentius imperare videntur. Quadam die dum venissent quidam, egressusque ille exhortatorio eos sermone reficeret, post admonitionem completam subjunxit dicens, 'Jam hora est ut ad mansionem meam regrediar; vos autem, quia proficisci disponitis, primo sumite cibos, et aucam illam (pendebat enim auca in pariete), coquite et comedite, et sic in nomine Domini navem ascendite ac domum redite.' Dixerat hæc, et data oratione ac benedictione, suam mansionem introiit. Illi autem, ut præceperat, sumsere cibos; sed quia abundabant cibis, quos secum adtulerant, aucam, de qua præceperat, tangere non curabant. A. D. 687.

§ 57. At cum refecti naviculam vellent ascendere, exorta subito tempestas fera omnem eis navigandi facultatem abstulit. Factumque est ut septem diebus fervente unda conclusi tristes in insula residerent; nec tamen culpam inobedientiæ, pro qua hujusmodi carcerem patiebantur, ad memoriam revocarent. Qui cum sedulo ad patris colloquium reversi, ac de reditus sui dispendio conquesti, patientiæ ab illo monita perciperent; septima tandem die egressus ipse ad eos, volebat mœstitiam eorum gratia suæ visitationis et consolationis piæ verbo lenire. Ingressus autem domum, in qua manebant, ut vidit aucam non fuisse comestam, placido vultu et læto potius sermone redarguit eorum inobedientiam, 'Nonne,' inquiens, 'incomesta adhuc pendet auca? et quid mirum si vos mare non sivit abire? Citissime ergo mittite

Punishes the disobedience of the monks of Lindisfarne.

A.D. 687.

eam in caldariam; coquite et comedite, ut possit mare quiescere, et vos domum remittere.'

§ 58. Fecerunt statim ut jusserat, contigitque miro ordine, ut cum ad præceptum viri Dei coctura in caldaria, foco agente, fervere cœpisset, eadem hora unda in mari, cessantibus ventis, suo a fervore quiesceret. Expleta itaque refectione, videntes mare placidum ascenderunt navim, et secundis flatibus cum gaudio simul et pudore domum remeaverunt. Pudebat namque eos inobedientiæ et sensus tardioris, quo vetabantur suum etiam inter flagella Conditoris dignoscere et emendare reatum. Gaudebant quia intellexere tantam fuisse Deo curam de fideli suo famulo, ut contemtum ejus etiam per elementa vindicaret. Gaudebant quia videre tantam suimet curam suo fuisse Creatori, ut etiam manifesto miraculo ipsorum errata corrigeret. Hoc sane, quod retuli, miraculum, non quolibet auctore, sed uno eorum qui interfuere narrante cognovi, vitæ videlicet venerabilis monacho et presbytero ejusdem monasterii Cynemundo, qui plurimis late fidelium longævitatis et vitæ gratia jam notus exsistit.

CAPUT XXXVII.

Quanta ægrotus tentamenta pertulerit, quidve de sua sepultura mandaverit.

His illness and death,

§ 59. Repetiit autem insulam mansionemque suam vir Dei Cudberctus mox peracta die solemni Nativitatis Dominicæ. Cumque eum navem ascensurum caterva Fratrum circumstaret, interro-

---

24 Caput XXXVII.] Vit. Anon. § 41; Vit. Met. Cap. xxxiv.

A. D. 687.

gavit unus ex eis, veteranus et venerabilis vitæ monachus, fortis quidem fide, sed dysenteriæ morbo corpore jam factus imbecillis, 'Dic nobis,' inquiens, 'domine episcope, quando reditum tuum sperare debeamus.' At ille simpliciter interroganti, simpliciter et ipse quod verum noverat pandens, 'Quando,' inquit, 'meum corpus huc referetis.' Qui cum duos ferme menses in magna repetitæ suæ quietis exsultatione transigeret, multo consuetæ districtionis rigore corpus mentemque constringeret, arreptus infirmitate subita, temporalis igne doloris ad perpetuæ cœpit beatitudinis gaudia præparari. Cujus obitum libet verbis illius, cujus relatione didici, describere, Herefridi, videlicet, devotæ religionis presbyteri, qui etiam tunc Lindisfarnensi monasterio abbatis jure præfuit.

From the relation of an eye-witness.

§ 60. 'Tribus,' inquit, 'hebdomadibus continuis infirmitate decoctus, sic ad extrema pervenit. Siquidem quarta feria cœpit ægrotare, et rursus quarta feria, finita ægritudine, migravit ad Dominum. At cum mane primo inchoatæ infirmitatis venirem,—nam et ante triduum cum Fratribus insulam adieram,—cupiens solitæ benedictionis et exhortationis ab eo solatio percipere, ut, dato juxta morem signo, me advenisse prodidi, processit ad fenestram, et salutanti se mihi suspirium pro responso reddidit. Cui ego, Quid habes, inquam, domine mi episcope; an forte nocte hac tuus te languor tetigit? At ille, Etiam, inquit, languor me tetigit nocte hac. Putabam quia de veteri sua infirmitate, cujus quotidiana pene molestia consueverat excoqui, non autem de nova et

---

20 *Cœpit ægrotare.*] Namely, on 27 February, A. D. 687; see Pagi, ad ann. § 5.

A. D. 687. insolita diceret. Nec plura interrogans, Da, inquam, benedictionem nobis, quia jam tempus navigandi, ac domum repetendi adest. Facite, inquit, ut dicis, ascendite navem, ac domum salvi redite. Cum autem Deus susceperit animam meam, sepelite me in hac mansione juxta Oratorium meum ad meridiem, contra orientalem plagam Sanctæ Crucis, quam ibidem erexi. Est autem ad aquilonalem ejusdem Oratorii partem sarcophagum terræ cespite abditum, quod olim mihi Cudda venerabilis abbas donavit. In hoc meum corpus reponite, involventes in sindone, quam invenietis istic. Nolui quidem ea vivens indui, sed pro amore dilectæ Deo feminæ, quæ hanc mihi misit, Vercæ videlicet abbatissæ, ad obvolvendum corpus meum reservare curavi. Audiens hæc, Obsecro, inquam, pater quia infirmantem et moriturum te audio, aliquos de Fratribus hic ad ministrandum tibi remanere permittas. At ille, Ite, inquit, modo, tempore autem opportuno redite. Cumque diligentius obsecrans, ut ministerium susciperet, nequaquam impetrare valerem; tandem interrogavi quando deberemus reverti. Qui ait, Quando Deus voluerit, et Ipse vobis ostenderit. Fecimus ut jusserat, convocatisque mox in ecclesiam Fratribus cunctis, jussi orationem fieri sine intermissione

---

7 *Contra . . . . Crucis.*] This passage shows that St. Cuthbert was anxious that he should be buried with his face looking towards the east, respecting which custom, see Martene Antiq. Eccl. Rit. ii. 374. What St. Cuthbert says respecting the cross near his tomb will be best illustrated by the following extract from Durand's Rationale Div. Offic. vii. 35, § 39. 'Et in quocunque loco extra cœmiterium Christianus sepeliatur, semper crux capiti illius apponi debet, ad notandum illum Christianum fuisse . . . .'

12 *In sindone.*] A mass of curious information respecting this custom may be seen in the treatise of I. E. Franzenius, De Funeribus Vet. Christianorum, p. 85, edit. Helm. 1709.

15 *Vercæ.*] See Cap. xxxv, § 55.

pro eo; quia videtur, inquiens, mihi ex quibusdam verbis illius adpropinquare diem quo sit exiturus ad Deum. A. D. 687.

§ 61. 'Eram autem sollicitus de reditu propter infirmitatem ejus, sed quinque diebus obstitit tempestas, ne redire possemus; quod divinitus dispensatum fuisse rei probavit eventus. Ut enim Omnipotens Deus famulum suum ab omni labe mundanæ fragilitatis ad purum castigaret, utque adversariis ejus, quam nihil contra fidei fortitudinem valerent, ostenderet, voluit eum tanto tempore segregatum ab hominibus, et suæ carnis dolore et antiqui hostis acriori certamine probari. Ut autem, reddita tranquillitate, insulam repetivimus, invenimus eum suo monasterio egressum sedere in domu, in qua nos manere solebamus. Et quia necessitas quædam poscebat Fratres, qui mecum venerant, renavigare ad proximum littus, ipse remanens in insula confestim patri ministerium præbere curavi. Siquidem calefaciens aquam abluebam pedem ejus, qui gratia diutini tumoris jam tunc ulcus habebat, ac, profluente sanie, cura indigebat; sed et vinum calefaciens attuli, eumque gustare rogavi; videbam namque in facie ejus, quia multum inedia simul et languore erat defessus. Completa curatione resedit quietus in stratu, resedi et ego juxta eum.

§ 62. 'Cumque sileret, dixi, Video, domine episcope, quia multum vexatus es ab infirmitate postquam recessimus a te; et mirum quare nolueris, ut aliquos nostrum, qui tibi ministrarent, hic dimitteremus abeuntes. At ille, Dei, inquit, providentia et voluntate gestum est, ut præsentia et

---

[22] *Ulcus.*] See Cap. XVIII. where the cause of this sore is indicated.

A. D. 687. auxilio destitutus humano, aliqua paterer adversa. Postquam enim a me digressi estis continuo cœpit ingravescere languor; ideoque de mea mansione egrediens huc intravi, ut quicunque vestrum mihi ministraturi advenirent, hic me invenire possent, nec meam mansionem necesse haberent ingredi. Ex quo autem ingrediens hac in sede membra composui, non movi me hinc, sed quinque diebus his et noctibus hic quietus permansi. Cui ego, Et quomodo, inquam, domine mi episcope, sic vivere potuisti? Num absque cibi perceptione tanto tempore mansisti? Tum ille, retecto lectisternio, cui supersedebat, ostendit ibi cepas quinque reconditas, et ait, Hic mihi victus erat his diebus. Quotiescunque enim os ariditate ac siti nimia ardebat, hæc gustando me refrigerare ac recreare curavi. (Videbatur autem una de cepis minus quam dimidia parte corrosa.) Insuper et concertatores mei nunquam per omne tempus, ex quo in hac insula conversari cœpi, tot mihi persecutiones, quot in his quinque diebus, intulere. Non audebam interrogare, quæ essent tentationes de quibus dixerat; tantum rogavi, ut ministros susciperet. Adnuit ille, et quosdam nostrum secum retinuit, in quibus erat major Bæda presbyter, qui ministerio ejus familiariter semper adesse consueverat. Ideoque donationum acceptationumque ejus omnium conscius erat indubius, quem ob id maxime secum manere voluit, ut si cujuslibet acceptis muneribus digna recompensatione non respondisset, illius admonitione recoleret et, priusquam obiret, sua cuique restitueret. Sed et alium quendam de Fratribus specialiter, ut inter ministros sibi adesset, designavit; qui longo quidem ventris fluxu graviter ægrotabat, neque a medicis poterat curari; sed merito religionis, pru-

dentiæ, et gravitatis dignus exstiterat, qui testis esset verborum, quæ vir Dei ultima diceret, vel quo ordine migraret ad Dominum. A. D. 687.

§ 63. 'Interea rediens domum narrabam Fratribus, quia venerabilis Pater in sua se insula sepeliri juberet. Et videtur, inquam, mihi justius esse multo et dignius impetrare ab eo, quatenus huc transferri corpus suum, et juxta honorem congruum in ecclesia condi, permittat. Placuerunt illis quæ dixeram, et venientes ad episcopum rogabamus, dicentes, Non ausi sumus, domine episcope, contemnere jussionem tuam, qua te hic tumulari mandasti, et tamen rogandum videbatur nobis, ut te ad nos transferre et nobiscum mereamur habere. At ille, Et meæ, inquit, voluntatis erat hic requiescere corpore, ubi quantulumcunque pro Domino certamen certavi, ubi cursum consummare desidero, unde ad coronam justitiæ sublevandum me a pio Judice spero. Sed et vobis quoque commodius esse arbitror, ut hic requiescam, propter incursionem profugorum vel noxiorum quorumlibet; qui cum ad corpus meum forte confugerint, quia qualiscunque sum, fama tamen exiit de me quia famulus Christi sim, necesse habetis sæpius pro talibus apud potentes seculi intercedere, atque ideo de præsentia corporis mei multum tolerare laborem. At nobis multum diu precantibus, laboremque hujusmodi gratum nobis ac levem fore asseverantibus, tandem cum consilio locutus vir Domini, Si meam, inquit, dispositionem superare, et meum corpus illo reducere vultis,

---

9 *In ecclesia condi.*] Frantzenius de Funeribus Vett. Christ. IV. ii. § 2.

21 *Profugorum.*] The origin and history of Sanctuaries for criminals is discussed at some length by Bingham, viii. 11.

A. D. 687. videtur mihi optimum, ut in interioribus basilicæ vestræ illud tumuletis, quatenus et ipsi cum vultis meum sepulchrum visitare possitis, et in potestate vestra sit an aliqui illo de advenientibus accedant. Gratias egimus permissioni et consilio illius, flexis in terra genibus, ac domum redeuntes frequentius illum exinde visitare non destitimus.

CAPUT XXXVIII.

Quomodo ministrum suum a profluvio ventris sanaverit ægrotus.

Cures Uualhstod. § 64. 'CUMQUE, increscente languore, videret tempus suæ resolutionis instare, præcepit se in suam mansiunculam atque Oratorium referri; erat autem hora diei tertia. Portavimus ergo illum, quia præ molestia languoris ipse non valebat ingredi. At ubi ad portam pervenimus, rogabamus, ut alicui nostrum liceret ad ministrandum ei pariter intrare; non enim per annos plurimos quispiam illuc præter ipsum intraverat. Qui circumspectis omnibus, vidit Fratrem, cujus supra memini, ventris fluxu languentem, et ait, Uualhstod ingrediatur mecum, —hoc enim erat nomen Fratri. Qui cum ad nonam usque horam intus cum illo maneret, sic egrediens vocavit me, Episcopus, inquiens, te jussit intrare ad se. Possum autem tibi rem referre novam permirabilem, quia ex quo ingrediens illuc tetigi episcopum deducturus eum ad Oratorium, continuo sensi me omni illa longæ infirmitatis molestia carere. Non autem dubitandum supernæ pietatis

---

8 CAPUT XXXVIII.] Vit. Met. Cap. XXXV.

20 *Supra.*] Namely, in the preceding chapter, § 59.

hoc dispensatione procuratum, ut qui multos antea sospes adhuc valensque curaverat, hunc quoque moriturus curaret; quatenus hoc quoque indicio pateret, etiam corpore infirmatus vir sanctus quantum spiritu valeret. In qua profecto curatione sequebatur exemplum sanctissimi et reverentissimi patris Aurelii Augustini episcopi; qui dum pressus infirmitate, qua et mortuus est, in lecto decumberet, venit quidam cum suo ægroto, rogans ut eidem manum imponeret, quo sanus esse posset. At ille, Si, inquit, aliquid in his possem, mihi hoc utique primitus præstitissem. Rursus is qui venerat, Te, inquit, visitare præceptus sum, siquidem in somnis dictum accepi, Vade ad Augustinum episcopum, ut ille tibi manum imponat et salvus eris. Quo ille audito, mox ægrotanti manum benedicens imposuit; nec mora, sanatum ad propria remisit. A. D. 687.

CAPUT XXXIX.

Quæ ultima Fratribus mandata dederit, et ut, per cepto Viatico, inter verba orationis spiritum reddiderit.

§ 65. ‘ INTRAVI autem, inquit, ad eum circa horam diei circiter nonam, invenique eum recumbentem in angulo sui Oratorii contra Altare; adsidere cœpi et ipse; nec multa loquebatur, quia pondus ægritudinis facilitatem loquendi minoraverat. Verum me diligentius inquirente, quem hereditarium sermonem, quod ultimum Vale, Fra-

---

19 CAPUT XXXIX.] Vit. Met. Cap. xxxvi.

A.D. 687. tribus relinqueret, cœpit disserere pauca, sed fortia, de pace et humilitate, cavendisque eis, qui his obluctari quam oblectari mallent. Pacem, inquit, inter vos semper et charitatem custodite divinam, et cum de vestro statu consilium vos agere necessitas poposcerit, videte attentius, ut unanimes exsistatis in consiliis. Sed et cum aliis Christi famulis mutuam habetote concordiam, nec venientes ad vos hospitalitatis gratia domesticos fidei habeatis contemtui, sed familiariter ac benigne tales suscipere, tenere, ac dimittere curate; nequaquam vos meliores arbitrantes ceteris ejusdem fidei et vitæ consortibus. Cum illis autem, qui ab unitate catholicæ pacis, vel Pascha non suo tempore celebrando, vel perverse vivendo, aberrant, vobis sit nulla communio. Sciatisque et memoria retineatis, quia si vos unum e duobus adversis eligere necessitas coegerit, multo plus diligo, ut eruentes de tumulo tollentesque vobiscum mea ossa recedatis ab his locis, et ubicumque Deus providerit incolæ maneatis, quam ut ulla ratione consentientes iniquitati schismaticorum jugo colla subdatis. Catholica Patrum statuta diligentissime discere atque observare contendite; ea quoque, quæ per meum ministerium vobis divina pietas instituta vitæ Regularis dare dignata est, exercete solliciti. Scio enim quia, etsi quibusdam contemtibilis vixi, post meum tamen obitum apertius qualis fuerim, et quam mea doctrina non sit contemnenda videbitis.

§ 66. ‘ Hæc et his similia vir Domini per intervalla locutus, quia vis, ut diximus, infirmitatis possibilitatem loquendi ademerat, quietum exspectatione futuræ beatitudinis diem duxit ad vesperam, cui etiam pervigilem quietus in precibus continuavit et noctem. At ubi consuetum noc-

turnæ orationis tempus aderat, acceptis a me sacramentis salutaribus, exitum suum, quem jam venisse cognovit, Dominici Corporis et Sanguinis communione munivit; atque elevatis ad cœlum oculis, extensisque in altum manibus, intentam supernis laudibus animam ad gaudia regni cœlestis emisit. A.D. 687.

CAPUT XL.

Quomodo juxta prophetiam psalmi, quem, eo moriente, cantaverant, Lindisfarnenses sint impugnati, sed Domino juvante, iterum protecti.

The intelligence reaches Lindisfarne.

§ 67. ' AT ego statim egressus, nunciavi obitum ejus Fratribus, qui et ipsi noctem vigilando atque orando transegerant, et tunc forte sub ordine nocturnæ laudis dicebant psalmum quinquagesimum nonum, cujus initium est, Deus repulisti nos et destruxisti nos, iratus es et misertus es nobis. Nec mora, currens unus ex eis accendit duas candelas; et utraque tenens manu ascendit eminentiorem locum, ad ostendendum Fratribus, qui in Lindisfarnensi monasterio manebant, quia sancta illa anima jam migrasset ad Dominum; tale namque inter se signum sanctissimi ejus obitus condixerant. Quod cum videret Frater, qui in specula Lindisfarnensis insulæ longe de contra eventus ejusdem pervigil exspectaverat horam, cucurrit citius ad ecclesiam, ubi collectus omnis Fratrum cœtus nocturnæ psalmodiæ sollemnia celebrabat; contigitque ut ipsi quoque, in-

---

[8] CAPUT XL.] Vit. Met. Cap. XXXVII.

[15] *Psalmum.*] The same psalm (the sixtieth in our version) still forms one of the number used in the evening service of the fourth day of the week according to the Ritual of the church of Rome.

A.D. 687.

trante illo, præfatum canerent psalmum. Quod superna dispensatione procuratum rerum exitus ostendit. Siquidem sepulto viro Dei, tanta ecclesiam illam tentationis aura concussit, ut plures e Fratribus loco magis cedere, quam talibus vellent interesse periculis.

Ordination of Eadberct.

'Attamen post annum ordinato in episcopatum Eadbercto, magnarum virtutum viro et in Scripturis nobiliter erudito, maximeque eleemosynarum operibus dedito, fugatis perturbationum procellis, ut Scripturæ verbis loquar, ædificavit Hierusalem, id est, visionem pacis Dominus, et dispersiones Israel congregavit. Sanavit contritos corde, et alligavit contritiones eorum; ut palam daretur intelligi quid significaverit psalmus tum, cognita beati viri morte, cantatus; quia, videlicet, post ejus obitum repellendi ac destruendi essent cives ejus, sed post ostensionem iræ minantis cœlesti protinus miseratione refovendi. Cujus sequentia quoque psalmi eidem sensui concordare, qui retractat intelligit.

The body conveyed thither.

Impositum autem navi corpus venerabile patris, ad insulam Lindisfarnensium retulimus; quod magno occurrentium agmine chorisque canentium susceptum est, atque in ecclesia beati apostoli Petri in dextera parte altaris petrino in sarcophago repositum.'

---

[4] *Tentationis aura.*] The Bollandists imagine that the obscure terms in which Beda speaks of the trials and temptations which the monks of Lindisfarne underwent immediately after the death of St. Cuthbert, have reference to the attempt then made by Wilfrid bishop of York to introduce the Rule of St. Benedict, instead of the 'instituta vitæ Regularis,' which they had been admonished by their dying bishop to retain, see § 65 above. Mabillon, the historian of the Benedictine Order, pronounces this theory to be 'prorsus incerta.' (Acta SS. Ord. S. Bened. ii. 910.)

[21] *Intelligit.*] A further allusion to the persecution which the monks of Lindisfarne had suffered, and their escape from it.

CAPUT XLI.

Quomodo puer dæmoniacus sit humo, cui lavacrum corporis ejus infusum est, in aquam missa sanatus.

§ 69. SED nec defuncto ac tumulato Christi famulo, signa sanitatum, quæ vivens exercuerat, cessare potuerunt. Contigit namque puerum quendam in territorio Lindisfarnensium, atrocissimo dæmone vexari, ita ut sensu rationis funditus amisso clamaret, ejularet, et vel sua membra, vel quicquid attingere posset, morsibus dilaniare niteretur. Missus est ad energumenum presbyter de monasterio; qui cum solitus fuisset per exorcismi gratiam immundos fugare spiritus, huic tamen obsesso prodesse nil prorsus valebat; unde dedit consilium patri illius, ut impositum carro puerum ad monasterium deferret, atque ad reliquias beatorum martyrum, quæ ibi sunt, Dominum pro illo precaretur. Fecit, ut monuerat; sed noluere sancti Dei martyres ei petitam reddere sanitatem, ut quam celsum inter se locum Cudberctus haberet, ostenderent. Cum ergo insanus ululando, ingemiscendo, et frendendo dentibus nimio cunctorum visus et auditus horrore concuteret, nec esset, qui aliquod remedii genus excogitare quivisset, tum ecce, quidam de presbyteris edoctus in spiritu per opitulationem beati patris Cudbercti illum posse sanari, venit clanculo ad locum, ubi noverat effusam fuisse aquam, qua corpus ejus defunctum fuerat lotum, tollensque inde modicam humi particulam immisit in aquam; quam deferens ad

A. D. 687.
A demoniac cured by his influence.

---

[1] CAPUT. XLI.] Vit. Anon. § 44; Vit. Met. Cap.

A. D. 687. patientem, infudit in ore ejus, quo horribiliter hiante voces diras ac flebiles emittebat. Statim autem ut attigit aquam continuit clamores, clausit os, clausit et oculos qui sanguinei et furibundi patebant, caput et corpus totum reclinavit in requiem. Qui etiam placido sopore noctem transegit, et mane de somno simul et vesania consurgens, liberatum se a dæmonio, quo premebatur, beati Cudbercti meritis et intercessione cognovit. Mirandum et bonis omnibus delectabile spectaculum, cum videres filium cum patre sospitem loca sancta circuire, ac Sanctorum auxilio gratias sanissima mente referre, qui pridie præ insania mentis nec seipsum quis esset, vel ubi esset, poterat agnoscere. Qui ubi tota Fratrum caterva adstante, vidente et congratulante, ad reliquias Martyrum genibus flexis dedit laudem Deo Domino et Salvatori nostro Jesu Christo, jam et ab hostis verbere liberatus, et in fide firmior quam fuerat effectus, ad propria rediit. Ostenditur usque hodie fossa illa, cui memorabile infusum est lavacrum, quadrato schemate facta, ligno undique circumdata et lapillis intus impleta; est autem juxta ecclesiam, in qua corpus ejus requiescit, ad partem meridianam. Factumque est ex eo tempore, ut plures sanitatum operationes per eosdem lapides, vel eandem terram, Domino donante, fierent.

CAPUT XLII.[1]

Quomodo corpus ipsius post undecim sit annos sine corruptione repertum.

A. D. 698. His remains discovered in a state of incorruption.

§ 70. VOLENS autem latius monstrare divina dispensatio, quanta in gloria vir sanctus post mortem viveret, cujus ante mortem vita sublimis crebris etiam miraculorum patebat indiciis, transactis sepulturæ ejus annis undecim, immisit in animo Fratrum, ut tollerent ossa illius, quæ, more mortuorum consumto jam et in pulverem redacto corpore reliquo, sicca invenienda rebantur, atque in levi arca recondita, in eodem quidem loco, sed supra pavimentum dignæ venerationis gratia locarent. Quod dum sibi placuisse Eadbercto antistiti suo medio ferme quadragesimæ tempore referrent, adnuit consilio eorum, jussitque, ut die Depositionis ejus, quæ est tertia decima kalendarum Aprilium, hoc facere meminissent. Fecerunt autem ita; et aperientes sepulchrum, invenerunt corpus totum, quasi adhuc viveret, integrum, et flexibilibus artuum compagibus multo dormienti, quam mortuo, similius. Sed et vestimenta omnia, quibus indutum erat, non solum intemerata, verum etiam prisca novitate et claritudine miranda parebant. Quod ubi viderunt Fratres, nimio mox timore sunt et tremore perculsi, adeo ut vix aliquid loqui, vix auderent intueri miraculum quod patebat, vix ipsi quid agerent nossent.

§ 71. Extremam autem indumentorum ejus partem pro ostendendo incorruptionis signo tollentes,—nam quæ carni illius proxima aderant

[1] CAPUT XLII.] See H. E. iv. 30; Vit. Anon. § 43.

A.D. 698. prorsus tangere timebant, festinarunt referre antistiti quod invenerant; qui tum forte in remotiore a monasterio loco, refluis undique maris fluctibus cincto, solitarius manebat. In hoc etenim semper Quadragesimæ tempus agere, in hoc quadraginta ante Dominicum Natale dies in magna continentiæ, orationis, et lacrimarum devotione ducere consueverat. In quo etiam venerabilis præcessor ejus Cudberctus, priusquam Farne peteret, sicut et supra docuimus, aliquamdiu secretus Domino militabat. Attulerunt autem et partem indumentorum, quæ corpus sanctum ambierant. Quæ cum ille et munera gratanter acciperet, et miracula libenter audiret, nam et ipsa indumenta quasi Patris adhuc corpori circumdata miro deosculabatur affectu: 'Nova,' inquit, 'indumenta corpori pro his, quæ tulistis, circumdate, et sic reponite in theca, quam parastis. Scio autem certissime, quia non diu vacuus remanebit locus, qui tanta cœlestis miraculi virtute consecratus est. Et beatus est multum, cui in eo sedem quiescendi Dominus veræ beatitudinis auctor atque largitor concedere dignatur.' Adjecitque mirando, quæ quondam versibus dixi, et ait,

§ 72. 'Quis Domini expediet cœlestia munera dictis,
Vel paradisiacas quæ capit auris opes?
Dum pius, infesti disrupto pondere leti,
Vivere siderea semper in arce dabit;
Mortua nunc tanto qui membra decorat honore,
Pulchraque perpetuæ pignora præstat opis.
Quamque beata domus, sub tanto quæ hospite fulges,
Nescia quæ nævi, lumine læta micas!
Nec tibi difficile, Omnipotens, mandare sub arvo,
Ne depasta voret funera labes edax;
Qui triduo servas ceti sub viscere vatem,
Lucis iter pandens mortis ab ore tuo;

A. D. 698.

Qui ignibus in mediis insontia membra tueris,
  Ne Hebræum noceat Chaldea flamma decus.
Dena quater renovas per frigora plebis amictum
  Quæ variam fugiens, invia servat, humum.
Qui rediviva levem formas in membra favillam,
  Cum tremet angelicis mundus ab axe tubis.'

Hæc et hujusmodi plura ubi multis cum lacrimis ac magna compunctione pontifex tremente lingua complevit, fecerunt Fratres, ut jusserat; et involutum novo amictu corpus levique in theca reconditum, super pavimentum Sanctuarii conposuerunt.

CAPUT XLIII.

Quomodo corpus Eadbercti episcopi in tumulo viri Dei ponentes, sarcophagum illius desuper posuerint.

Burial and miracles of Eadberct.

§ 73. INTEREA Deo dilectus antistes Eadberctus morbo corripitur acerbo, et crescente per dies multumque ingravescente ardore languoris, non multo post, id est, pridie Nonas Maias, etiam ipse migravit ad Dominum; impetrato ab Eo munere, quod diligentissime petierat, videlicet, ut non repentina morte, sed longa excoctus ægritudine, transiret e corpore. Cujus corpus in sepulcro beati Patris Cudbercti ponentes, adposuerunt desuper arcam, in qua incorrupta ejusdem Patris membra locaverant; ubi nunc usque, si petentium fides exigat, miraculorum signa fieri non desinunt. Sed et

---

[5] *Variam.*] Phariam, *Boll.*

[14] CAPUT XLIII.] Vit. Met. Cap. XXXIX.

[20] *Pridie Nonas Maias.*] That is, on 6 May, under which day see the Acta Sanctorum, and also H. E. iv. 30.

A. D. 698. indumenta, quæ sanctissimum corpus ejus, vel vivum, vel sepultum, vestierant, a gratia curandi non vacant.

CAPUT XLIV.

Qualiter ægrotus ad tumbam ejus sit orando curatus.

Further miracles.

§ 74. Denique adveniens transmarinis e partibus clericus quidam reverentissimi et sanctissimi Uuilbrordi Clementis Fresonum gentis episcopi, dum aliquot dies ibidem hospes moraretur, decidit in infirmitatem gravissimam, ita ut, invalescente per longum tempus molestia, jam desperatus jaceret. Qui cum victus dolore videretur sibi nec mori, nec vivere, posse, invento salubri consilio, dixit ministro suo, ‘Obsecro perducas me hodie post celebratas Missas, adorare ad corpus sacratissimi viri Dei, (erat enim Dies Dominica,) spero per gratiam intercessionis ejus his cruciatibus eripiar, ut vel sanatus ad præsentem vitam redeam, vel defunctus perveniam ad æternam.’ Fecit ille ut rogaverat, baculoque innitentem ægrotum in ecclesiam non parvo cum labore perduxit. Qui cum ad sepulchrum sanctissimi ac Deo dilecti Patris genua curvaret, caput in terram dimitteret, pro sua sospitate rogaret, tantas continuo vires suum corpus de incorrupto illius corpore accepisse persensit, ut absque labore ipse ab oratione resurgeret; absque adminiculo vel ministri ducentis, vel baculi sustentantis, ad hospitium rediret. Qui post dies paucos roborata ad integrum virtute, viam quam disposuerat peregit.

---

5 Caput XLIV.] Vit. Met. cap. xii.

7 Uuilbrordi.] See H. E. v. 10, 11; Op. Alcuini, ii. 183, edit. 1777.

CAPUT XLV.

Quomodo paralyticus sit per ejus calceamenta sanatus.

A. D. 698.

§ 75. Erat in monasterio quodam non procul inde posito adolescens, ea, quam Græci paralysin vocant, infirmitate, omni membrorum officio destitutus. Unde abbas ipsius sciens in monasterio Lindisfarnensium medicos esse peritissimos, misit eum illo, rogans infirmanti, si quid possent curationis conferrent. Qui cum, suo quoque abbate et episcopo jubentibus, diligenter illi adsisterent, et quicquid nossent erga eum industriæ medicinalis impenderent, nihil omnino proficere valebant; quin potius crescebat quotidie morbus et paulatim in deteriora vergebat, adeo ut, excepto ore, nullum pene membrum posset loco movere. Cumque a carnalibus medicis diu frustra laborantibus desperatus ac desertus jaceret, confugit ad auxilium medici cœlestis; qui in veritate petitus, propitius fit omnibus iniquitatibus nostris, et qui sanat omnes languores nostros. Rogavit namque ministrum suum, ut aliquam sibi portionem de incorruptibilibus sacri corporis adferret exuviis, quia crederet per hujus se virtutem ad gratiam sanitatis, Domino largiente, reversurum. Qui, consulto abbate, attulit calceamenta, quæ viri Dei in sepulchro pedes induerant, et ea pedibus dissolutis ægroti circumdedit; siquidem primo a pedibus eum paralysis adprehenderat. Fecit autem hoc

[1] Caput xlv.] Vit. Met. Cap. xliii.

[26] *Calceamenta.*] See Martene, De Antiq. Eccl. Rit. ii. 367.

A.D. 698. noctis initio, cum tempus requiescendi adesset; statimque ille placidum dimissus in soporem, procedente intempestæ noctis silentio, cœpit alternis palpitare pedibus, ut palam qui vigilabant et videbant ministri animadverterent, quia donata per reliquias viri sancti virtute medicandi, sanitas optata a planta pedum per cetera membra esset transitura: at ubi consuetum in monasterio nocturnæ Orationis signum insonuit, excitatus sonitu resedit ipse. Nec mora, solidatis interna virtute nervis, artuumque compagibus universis, ac dolore fugato, sanatum se esse intelligens surrexit, et in gratiarum actione Domino omne nocturnæ, sive matutinæ, psalmodiæ tempus stando persolvit. Mane autem jam facto, processit ad ecclesiam, videntibusque et congratulantibus universis, circuit loca sancta orando, et suo Salvatori sacrificium laudis offerendo. Factumque est ut pulcherrima rerum conversione, is qui dissolutus toto corpore illuc in vehiculo perlatus fuerat, inde strictis firmatisque membris omnibus, domum per se rediret incolumis. Unde meminisse juvat, quia hæc est immutatio dexteræ Excelsi, cujus memoranda ab initio mirabilia mundo fulgere non cessant.

CAPUT XLVI.

Qualiter anachorita Felgeldus operimento parietis ejus sit a vultus tumore mundatus.

§ 76. Nec prætereundum arbitror quid miraculi cœlestis etiam per reliquias sanctissimi Oratorii, in quo Pater venerabilis solitarius Domino mili-

---

25 CAPUT XLVI.] Vit. Met. Cap. XLIV. XLV. XLVI.

tare consueverat, divina pietas ostenderit. Quod tamen utrum meritis ejusdem beati Patris Cudbercti, an successoris ejus Ædiluualdi, viri æque Deo dediti, adscribendum sit, internus Arbiter noverit. Neque aliqua ratio vetat utriusque merito factum credi, comitante etiam fide reverentissimi Patris Felgeldi; per quem et in quo miraculum ipsum, quod refero, sanationis completum est. Ipse est qui tertius ejusdem loci et militiæ spiritalis heres, hodie major septuagenario in magno vitæ futuræ desiderio terminum præsentis exspectat. A. D. 698.

§ 77. Cum ergo viro Domini Cudbercto ad cœlestia regna translato, Ædiluualdus ejusdem insulæ et monasterii colonus exsistere cœpisset, qui et ipse multos antea per annos in monachica conversatione probatus, rite gradum anachoreticæ sublimitatis ascendebat; reperit quia parietes præfati Oratorii, qui tabulis minus diligenter coaptatis erant compositi, longa essent vetustate dissoluti, et separatis ab invicem tabulis, facilem turbinibus præbuissent ingressum. Sed vir venerabilis, qui cœlestis ædificii magis quam terreni decorem quærebat, sumto fæno, vel argilla, vel quicquid hujusmodi materiæ reperisset, stipaverat rimulas, ne quotidianis imbrium sive ventorum injuriis ab orandi retardaretur instantia. Cum hæc igitur Ædiluualdus ingressus locum vidisset, postulavit a frequentantibus se Fratribus pelliculam vituli, eamque illo in angulo, quo et ipse et prædecessor

---

[3] *Ædiluualdi.*] See Acta Sanctorum, Mart. iii. 463, where every thing respecting this individual is collected.

[19] *Oratorii.*] The monks continued to reside at Farne, and established a daughter cell there, the history of which may be traced in the collection of Original Charters printed in Raine's North Durham, App. dcxcvi—dccxxv.

A.D. 698. ejus Cudberctus sæpius orans stare vel genuflectere solebat, clavis adfixam violentiis procellarum opposuit.

§ 78. At postquam ipse quoque, expletis ibi duodecim continuis annis, gaudium supernæ beatitudinis intravit, ac tertius locum eundem Felgeldus incolere cepit, placuit reverentissimo Lindisfarnensis ecclesiæ pontifici Eadfrido, dissolutum vetustate Oratorium illud a fundamentis restaurare. Quod dum esset opus expletum, et multi devota religione a beato Christi athleta Felgeldo postularent, quatenus aliquam illis particulam de Reliquiis sancti ac Deo dilecti Patris Cudbercti, sive successoris ejus Ædiluualdi, dare debuisset; visum est illi divisam particulatim memoratam pelliculam petentibus dandam. Sed daturus eam aliis, prius in se ipse, quid hæc virtutis haberet, expertus est. Habebat namque vultum deformi rubore simul et tumore perfusum; cujus quidem futuri in eo languoris et prius, cum adhuc communi inter Fratres vita degeret, aspicientibus in facie ejus signa patebant. At cum in solitudine remotus minorem corpori cultum, majorem adhiberet continentiam, et quasi diutino carcere inclusus, rarius vel fotu solis, vel aeris uteretur afflatu, excrevit languor in majus, faciemque totam tumenti ardore replevit. Timens ergo, ne forte magnitudine hujusmodi infirmitatis solitariam deserere vitam, et communem necesse esset conversationem repetere, fideli usus est præsumtione, speravitque se illorum ope curandum, quorum se mansionem tenere et vitam gaudebat imitari. Mittens enim præfatæ partem

---

[a] *Eadfrido.*] This is he to whom Beda dedicates the present Treatise.

pelliculæ in aquam, ipsa aqua lavit suam faciem, A. D 698. statimque tumor omnis, qui hanc obsederat, et scabies fœda recessit; juxta quod mihi et primo religiosus quidam Presbyter hujus monasterii Gyruuensis indicavit, qui se vultum illius et prius tumentum ac deformem nosse, et postea mundatum per fenestram manu palpasse, referebat; et ipse postmodum Felgeldus retulit, astruens quia res ita, ut Presbyter narraverat, esset expleta, et quod ex eo tempore, cum inclusus per multa annorum curricula maneret, ut prius, immunem ab hujusmodi molestia vultum semper haberet; agente gratia Dei omnipotentis, quæ et in præsenti multos et in futuro omnes cordis et corporis nostri languores sanare consuevit, satiansque in bonis desiderium nostrum, sua nos in perpetuum misericordia et miseratione coronat. AMEN.

INCIPIT

VITA BEATORUM ABBATUM

BENEDICTI, CEOLFRIDI,

EOSTERWINI, SIGFRIDI ATQUE

HWÆTBERHTI.

Benedict Biscop, his origin,

§ 1. RELIGIOSUS Christi famulus Biscopus, cognomento Benedictus, aspirante superna gratia, monasterium construxit in honorem beatissimi Apostolorum principis Petri, juxta ostium fluminis Uuiri ad aquilonem, juvante se ac terram tribuente venerabili ac piissimo gentis illius rege Æcgfrido; idemque monasterium annis sedecim, inter innumeros vel itinerum vel infirmitatum labores, eadem, qua construxit, religione, sedulus rexit. Qui, ut beati papæ Gregorii verbis, quibus cognominis ejus abbatis vitam glorificat, utar, fuit vir vitæ venerabilis, gratia Benedictus et nomine, ab ipso pueritiæ suæ tempore cor gerens senile, ætatem quippe moribus transiens, nulli animum voluptati dedit.

---

[1] *Incipit.*] Incipit Vita Sanctorum Abbatum Monasterii in Uuiramutha et Gyruum, Benedicti, Ceolfridi, Easteruini, Sigfridi atque Huætbercti, ab ejusdem Monasterii Presbytero et Monacho Bæda composita. *Smith.*

[6] *Religiosus.*] The narrative upon which these lives are founded may be seen in the Appendix.

[7] *Benedictus.*] Called also Baducing by Fridegodus in his Life of Wilfrid, in Mabill. Acta SS. Ord. S. Bened. III. i. 173.

Nobili quidem stirpe gentis Anglorum progenitus, sed non minori nobilitate mentis ad promerenda semper angelorum consortia suspensus. Denique, cum esset minister Oswiu regis, et possessionem terræ suo gradui competentem, illo donante, perciperet, annos natus circiter viginti et quinque, fastidivit possessionem caducam, ut adquirere posset æternam; despexit militiam cum corruptibili donativo terrestrem, ut vero regi militaret, et regnum in superna civitate mereretur habere perpetuum. Reliquit domum, cognatos et patriam, propter Christum et propter Evangelium, ut centuplum acciperet et vitam æternam possideret; respuit nuptiis servire carnalibus, ut sequi valeret Agnum virginitatis gloria candidum in regnis cœlestibus; abnuit liberos carne procreare mortales, prædestinatus a Christo ad educandos ei spirituali doctrina filios cœlesti in vita perennes.

A. D. 653. his first voyage to Rome,

§ 2. Dimissa ergo patria, Romam adiit, beatorum Apostolorum, quorum desiderio semper ardere consueverat, etiam loca corporum corporaliter visere atque adorare curavit. Ad patriam mox reversus, studiosius ea quæ vidit ecclesiasticæ vitæ instituta, diligere, venerari, et quibus potuit prædicare, non desiit. Quo tempore Alchfridus, supradicti regis Oswii filius et ipse propter adoranda Apostolorum limina Romam venire disponens, comitem eum ejusdem itineris accepit. Quem cum pater suus ab intentione memorati itineris revocaret, atque in patria ac regno suo faceret

11 *Reliquit domum.*] Beda has here had before his mind's eye the Sermon which he wrote upon this text 'In Natale S. Benedicti abbatis.' It will be found in the Appendix.

19 *Romam adiit.*] He left England in the society of Wilfrid, whom he accompanied as far as Lyons, H. E. v. 19. This was in the middle of the year 654, according to Pagi A. D. 658, § 9, or in the previous year, according to Smith's calculation.

25 *Alchfridus.*] See H. E. v. 19.

residere, nihilominus ipse, ut bonæ indolis adoles- A. D. 653. cens, cœptum confestim explens iter, summa sub festinatione Romam rediit, tempore cujus supra A. D. 665. beatæ memoriæ Vitaliani papæ; et non pauca his second voyage, scientiæ salutaris, quemadmodum et prius, hausta dulcedine, post menses aliquot inde digrediens ad insulam Lirinensem, ibidem se monachorum cœtui tradidit, tonsuram accepit, et disciplinam regularem monachi voto insignitus debita cum sollicitudine servavit; ubi per biennium idonea monasticæ conversationis doctrina institutus, rursus beati Petri Apostolorum principis amore devictus, sacratam ejus corpore civitatem repedare statuit.

§ 3. Nec post longum, adveniente nave merca- A. D. 667. his third voyage, toria, desiderio satisfecit. Eo autem tempore miserat Ecgberchtus Cantuariorum rex de Brittania electum ad episcopatus officium virum, nomine Uigghardum, qui a Romanis beati papæ Gregorii discipulis in Cantia fuerat omni de ecclesiastica institutione sufficienter edoctus; cupiens eum sibi Romæ ordinari episcopum, quatinus suæ gentis et linguæ habens antistitem, tanto perfectius cum subjectis sibi populis, vel verbis imbueretur fidei, vel mysteriis, quanto hæc non per interpretem, sed per cognati et contribulis viri linguam simul manumque susciperet. Qui videlicet Uicghardus Romam veniens, cum cunctis, qui secum venere, comitibus, antequam gradum pontificatus perciperet, morbo ingruente, defunctus est. At vero papa apostolicus, ne legatariis obeuntibus legatio religiosa fidelium fructu competente careret, inito consilio elegit de suis, quem Brittanias

---

2 *Explens iter.*] Florence of Worcester places this A. D. 665, with whom Smith agrees.

13 *Repedare statuit.*] That this third voyage to Rome took place in A. D. 667 seems clear from a comparison of the facts mentioned in the H. E. iii. 29, and iv. 1.

A. D. 669. return to England,

archiepiscopum mitteret, Theodorum videlicet, seculari simul et ecclesiastica philosophia præditum virum, et hoc in utraque lingua, Græca scilicet et Latina, dato ei collega et consiliatore, viro æque strenuissimo ac prudentissimo, Adriano abbate. Et quia venerabilem Benedictum sapientem, industrium, religiosum ac nobilem virum fore conspexit, huic ordinatum cum suis omnibus commendavit episcopum, præcepitque ut, relicta peregrinatione, quam pro Christo susceperat, commodi altioris intuitu patriam reversus, doctorem ei veritatis, quem sedula quæsierat, adduceret, cui vel illo pergenti vel ibidem docenti, pariter interpres exsistere posset et ductor. Fecit Benedictus ut jusserat: venerunt Cantiam; gratissime sunt suscepti; Theodorus sedem episcopatus conscendit; Benedictus suscepit monasterium beati Petri Apostoli ad regendum, cujus postea præfatus Adrianus factus est abbas.

A. D. 671. his fourth voyage to Rome,

§ 4. Quod ubi duobus annis monasterium rexit, tertium de Brittania Romam iter arripiens solita prosperitate complevit, librosque omnis divinæ eruditionis non paucos vel placito pretio emtos, vel amicorum dono largitos, retulit. Rediens autem ubi Viennam pervenit, emticios ibi, quos apud amicos commendaverat, recepit. At ingressus Brittaniam, ad regem se Occidentalium Saxonum nomine Coniuualh conferendum putavit, cujus et ante non semel amicitiis usus et beneficiis erat adjutus. Sed ipso eodem tempore immatura morte prærepto, tandem ad patriam gentem solumque,

---

[15] *Venerunt Cantiam.*] Theodore took possession of his church of Canterbury on Sunday, 6 kal. June, 669, H. E. iv. 2.

[21] *Tertium . . . iter.*] The third journey from Britain, but really the fourth to Rome, took place in A. D. 671.

[28] *Conuualh.*] The Saxon Chronicle places the death of Conuualh in A. D. 672.

A. D. 678.

ne-
su,
ua
in-
be-
m,
li,
et,
æ,
m
d

A. D. 682.
Ecgfrid's further donation.

su,

mo-
runt,'
ng to
Ap-

A.D. 676. nec solum opus postulatum compleverunt, sed et Anglorum ex eo gentem hujusmodi artificium nosse ac discere fecerunt; artificium nimirum vel lampadis ecclesiæ claustris, vel vasorum multifariis usibus, non ignobiliter aptum. Sed et cuncta, quæ ad altaris et ecclesiæ ministerium competebant, vasa sancta, vel vestimenta, quia domi invenire non potuit, de transmarinis regionibus advectare religiosus emtor curabat.

A.D. 678. His fifth voyage to Rome.

§ 6. Et ut ea quoque, quæ nec in Gallia quidem reperiri valebant, Romanis e finibus ecclesiæ suæ provisor impiger ornamenta vel munimenta conferret, quarta illo, post compositum juxta regulam monasterium, profectione completa, multipliciore quam prius spiritualium mercium fœnore cumulatus rediit. Primo, quod innumerabilem librorum omnis generis copiam apportavit; secundo, quod reliquiarum beatorum Apostolorum martyrumque Christi abundantem gratiam multis Anglorum ecclesiis profuturam advexit; tertio, quod ordinem cantandi, psallendi, atque in ecclesia ministrandi, juxta morem Romanæ institutionis suo monasterio contradidit, postulato videlicet atque accepto ab Agathone papa archicantore ecclesiæ beati Apostoli Petri et abbate monasterii beati Martini Johanne, quem sui futurum magistrum monasterii Brittanias, Romanum Anglis adduceret. Qui illo perveniens, non solum viva voce, quæ Romæ didicit, ecclesiastica discentibus tradidit; sed et non pauca etiam literis mandata reliquit, quæ hactenus in ejusdem monasterii bibliotheca memoriæ gratia servantur. Quartum, Benedictus

---

3 *Lampadis.*] Limpidis, Mabill. sec. ii. p. 1004.

13 *Quarta.*] This expedition should probably be referred to the year 678, Agatho, who is presently mentioned in conjunction with it, having been consecrated on 27 June in that year. See Pagi, ad ann. § 2.

26 *Johanne.*] See H. E. iv. 18.

non vile munus attulit, epistolam privilegii a venerabili papa Agathone cum licentia, consensu, desiderio, et hortatu Ecgfridi regis acceptam, qua monasterium, quod fecit, ab omni prorsus extrinseca irruptione tutum perpetuo redderetur ac liberum. Quintum, picturas imaginum sanctarum, quas ad ornandum ecclesiam beati Petri Apostoli, quam construxerat, detulit; imaginem, videlicet, beatæ Dei Genetricis semperque virginis Mariæ, simul et duodecim Apostolorum, quibus mediam ejusdem ecclesiæ testudinem, ducto a pariete ad parietem tabulato, præcingeret; imagines evangelicæ historiæ, quibus australem ecclesiæ parietem decoraret; imagines visionum Apocalypsis beati Johannis, quibus septentrionalem æque parietem ornaret, quatenus intrantes ecclesiam omnes, etiam literarum ignari, quaquaversum intenderent, vel semper amabilem Christi sanctorumque ejus, quamvis in imagine, contemplarentur aspectum; vel Dominicæ incarnationis gratiam vigilantiore mente recolerent; vel extremi discrimen examinis quasi coram oculis habentes, districtius se ipsi examinare meminissent. A. D. 678.

§ 7. Igitur venerabilis Benedicti virtute, industria ac religione, rex Ecgfridus non minimum delectatus, terram, quam ad construendum monasterium ei donaverat, quia bene se ac fructuose ordinatum esse conspexit, quadraginta adhuc familiarum data possessione, augmentare curavit; ubi post annum, missis monachis numero ferme decem et septem, et præposito abbate ac presbytero, Ceolfrido, Benedictus consultu, immo etiam jussu, A. D. 682. Ecgfrid's further donation.

[1] *Epistolam privilegii.*] See H. E. iv. 18.

[28] *Ordinatum esse.*] Donasse, *Smith.*

[29] *Augmentare curavit.*] 'Post octo annos quam præfatum monasterium statuere cœperunt,' that is, in A. D. 682, according to the Narrative printed in the Appendix, § 11.

A. D. 682. præfati Ecgfridi regis, monasterium beati Apostoli Pauli construxit, ea duntaxat ratione, ut una utriusque loci pax et concordia, eadem perpetua familiaritas conservaretur et gratia; ut, sicut verbi gratia, corpus a capite per quod spirat non potest avelli, caput corporis sine quo non vivit nequit oblivisci, ita nullus hæc monasteria, primorum Apostolorum fraterna societate conjuncta, aliquo ab invicem temtaret disturbare conatu. Ceolfridus autem hic, quem abbatem constituit Benedictus, a primis instituti monasterii prioris exordiis adjutor illi per omnia strenuissimus aderat, et cum eo tempore congruo Romam discendi necessaria simul et adorandi gratia adierat. Quo tempore etiam presbyterum Eosterwini de monasterio beati Petri eligens abbatem, eidem monasterio regendi jure præfecit; ut quem solus non poterat laborem, socia dilectissimi commilitonis virtute levius ferret. Nec ab re videatur cuiquam duos unum monasterium simul habuisse abbates. Fecit hoc frequens illius pro monasterii utilitate profectio, creber trans oceanum egressus incertusque regressus. Nam et beatissimum Petrum Apostolum Romæ pontifices sub se duos per ordinem ad regendam ecclesiam constituisse, causa instante necessaria, tradunt historiæ; et ipse magnus abbas Benedictus, sicut de illo beatus papa Gregorius scribit, duodecim abbates suis discipulis, prout

---

2 *Construxit.*] The dedication of the church of Jarrow is recorded in a contemporary inscription yet preserved in it. It stands thus, 'Dedicatio basilicæ sci. Pauli viii kl. Mai anno xv Ecgfridi reg .·. .·. Ceolfridi abb. ejusdem q. q. eccles. Deo auctore conditoris anno iiii.' See Surtees' Hist. Durham, ii. 67.

23 *Petrum.*] See Epiphan. Hæres. xxvii. Nat. Alexand. Hist. Eccl. iv. 369. Mabillon, sec. ii. p. 1005, has collected other examples of a similar arrangement.

27 *Gregorius.*] Vita S. Benedict. Cap. viii. ap. Mabill. Act. SS. Ord. S. Bened. sec. i. p. 10.

utile judicavit, sine charitatis detrimento, immo pro augmento charitatis, præfecit. A. D. 682.

Life of Eosterwini.

§ 8. Suscepit igitur memoratus vir curam monasterii regendi, nono, ex quo fundatum est, anno. Permansit in eo usque ad obitum suum annis quatuor, vir ad seculum nobilis, sed insigne nobilitatis non ad jactantiæ materiem, ut quidam, despectumque aliorum, sed ad majorem, ut Dei servum decet, animi nobilitatem convertens. Patruelis quippe erat abbatis sui Benedicti, sed amborum tanta mentis ingenuitas, talis mundanæ ingenuitatis fuit pro nihilo contemtus, ut neque iste monasterium ingressus, aliquem sibi præ ceteris ob intuitum consanguinitatis aut nobilitatis honorem quærendum, neque ille putaret offerendum; sed æquali cum Fratribus lance boni propositi juvenis gloriabatur se regularem per omnia servare disciplinam. Et quidem cum fuisset minister Æcgfridi regis, relictis semel negotiis secularibus, depositis armis, assumta militia spirituali tantum, mansit humilis, Fratrumque similimus aliorum, ut ventilare cum eis et triturare, oves vitulasque mulgere, in pistrino, in horto, in coquina, in cunctis monasterii operibus, jocundus et obediens gauderet exerceri. Sed et abbatis nomine graduque assumto, eodem animo quo prius manebat ad omnes, juxta id quod quidam sapiens admonet, dicens, ‘Rectorem te constituerunt, noli extolli, sed esto in illis, quasi unus ex illis, mitis, affabilis, et benignus omnibus.’ Et quidem, ubi opportunum comperiebat, peccantes regulari disciplina coercens, sed magis tamen ingenita diligendi consuetudine sedulus admonens, ne qui peccare vellet, et limpidissimam vultus ejus lucem

---

[6] *Ad seculum.*] These words are omitted by Smith.

[25] *Nomine.*] Regimine, Smith.

A. D. 682.

nubilo sibi suæ inquietudinis abscondere. Sæpe pro curandis monasterii negotiis alicubi digrediens, ubi operantes invenit Fratres, solebat eis confestim in opere conjungi; vel aratri gressum stiva regendo, vel ferrum malleo domando, vel ventilabrum manu concutiendo, vel aliud quid tale gerendo. Erat enim et viribus fortis juvenis, et lingua suavis; sed et animo hilaris, et beneficio largus, et honestus aspectu. Eodem quo Fratres ceteri cibo, semper eadem vescebatur in domo, ipso quo prius quam abbas esset communi dormiebat in loco, adeo ut etiam morbo correptus et obitus sui certis ex signis jam præscius, duos adhuc dies in dormitorio Fratrum quiesceret. Nam quinque reliquos usque ad exitus horam dies in secretiori se æde locabat; qua die quadam egrediens, et sub divo residens, accitis ad se Fratribus cunctis, more naturæ misericordis osculum pacis eis flentibus ac de abscessu tanti patris et pastoris

A. D. 685.

mœrentibus dedit. Obiit autem per nonas Martias, noctu, Fratribus matutinæ psalmodiæ laude vacantibus. Viginti quatuor annorum erat cum monasterium peteret, duodecim in eo vixit annis, septem presbyteratu functus est annis, quatuor ex eis monasterii regimen agebat; ac sic terrenos artus moribundaque membra relinquens, cœlestia regna petivit.

Benedict again visits Rome.

§ 9. Verum his de vita venerabilis Æosterwyni breviter prælibatis, redeamus ad ordinem narrandi. Constituto illo abbate Benedictus monasterio beati Petri Apostoli, constituto et Ceolfrido monasterio beati Pauli, non multo post temporis spatio quinta vice de Brittania Romam adcurrens, innumeris (sicut semper) ecclesiasticorum donis commodorum

---

[4] *Stiva.*] Stiba, MS.

[32] *Quinta.*] According to Florence of Worcester, in A. D. 684.

A. D. 685.

locupletatus rediit; magna quidem copia voluminum sacrorum; sed non minori (sicut et prius) sanctarum imaginum munere ditatus. Nam et tunc dominicæ historiæ picturas, quibus totam beatæ Dei Genetricis, quam in monasterio majore fecerat, ecclesiam in gyro coronaret, adtulit; imagines quoque ad ornandum monasterium ecclesiamque beati Pauli Apostoli, de concordia veteris ei novi Testamenti summa ratione compositas, exhibuit; verbi gratia, Isaac ligna, quibus immolaretur, portantem, et Dominum crucem, in qua pateretur, æque portantem, proxima super invicem regione, pictura conjunxit. Item, serpenti in eremo a Moyse exaltato, Filium Hominis in cruce exaltatum comparavit. Attulit inter alia, et pallia duo oloserica incomparandi operis, quibus postea ab Aldfrido rege ejusque consiliariis, namque Ecgfridum postquam rediit jam interfectum reperit, terram trium familiarum ad austrum Uuiri fluminis juxta ostium, comparavit.

His return home.

§ 10. Verum inter læta quæ veniens attulit, tristia domi reperit; venerabilem videlicet presbyterum Eosterwini, quem abiturus abbatem constituerat, simul et fratrum ei commissorum catervam non paucam, per cuncta grassante pestilentia, jam migrasse de seculo. Sed aderat et solamen, quia in loco Eosterwyni virum æque reverentissimum ac mitissimum de monasterio eodem, Sicgfridum videlicet diaconum, electione Fratrum suorum simul et coabbatis ejus Ceolfridi, mox substitutum cognovit; virum scientia quidem Scripturarum sufficienter instructum, moribus optimis ornatum, mira abstinentiæ virtute præditum, sed ad custodiam virtutum animi corporis infirmi-

---

25 *Pestilentia.*] See H. E. iv. 7, 14, etc.

A.D. 685. tate non minime depressum, ad conservandam cordis innocentiam nocivo et irremediabili pulmonum vitio laborantem.

His last illness.

§ 11. Nec multo post etiam Benedictus ipse morbo cœpit ingruente fatigari. Ut enim tantam religionis instantiam etiam patientiæ virtus adjuncta probaret, divina utrumque pietas temporali ægritudine prostravit in lectum; ut post ægritudinem morte devictam perpetua supernæ pacis et lucis quiete refoveret. Nam et Sigfridus, ut diximus, longa interiorum molestia castigatus diem pervenit ad ultimum. Et Benedictus, per triennium languore paulatim accrescente, tanta paralysi dissolutus est, ut ab omni prorsus inferiorum membrorum factus sit parte præmortuus, superioribus solum, sine quorum vita vivere nequit homo, ad officium patientiæ virtutumque reservatis, studebant in dolore semper Auctori gratias referre, semper Dei laudibus fraternisve hortatibus vacare. Agebat Benedictus advenientes sæpius ad se Fratres de custodienda, quam statuerat, Regula firmare; 'Neque enim putare habetis,' inquit, 'quod ex meo hæc, quæ vobis statui, decreta indoctus corde protulerim. Ex decem quippe et septem monasteriis, quæ inter longos meæ crebræ peregrinationis discursus optima comperi, hæc universa didici, et vobis salubriter observanda contradidi.' Bibliothecam, quam de Roma nobilissimam copiosissimamque advexerat, ad instructionem ecclesiæ necessariam, sollicite servari integram, nec per incuriam fœdari, aut passim dissipari præcepit. Sed et hoc sedulus eisdem solebat iterare mandatum, ne quis in electione abbatis, generis prosapiam, et non magis vivendi docendique probitatem, putaret esse quærendam. 'Et vere,' inquit, 'dico vobis, quia in comparatione duorum malorum, tolerabilius mihi multo est totum hunc locum, in

A. D. 685.

quo monasterium feci, si sic judicaverit Deus, in solitudinem sempiternam redigi, quam ut frater meus carnalis, quem novimus viam veritatis non ingredi, in eo regendo post me abbatis nomine succedat. Ideoque multum cavetote, Fratres, semper, ne secundum genus unquam, ne deforis aliunde, vobis Patrem quæratis; sed juxta quod Regula magni quondam abbatis Benedicti, juxta quod privilegii nostri continent decreta, in conventu vestræ congregationis communi consilio perquiratis, qui secundum vitæ meritum et sapientiæ doctrinam aptior ad tale ministerium perficiendum digniorque probetur, et quemcunque omnes unanimæ charitatis inquisitione optimum cognoscentes elegeritis; hunc vobis, accito episcopo, rogetis abbatem consueta benedictione firmari. Nam qui carnali,' inquit, 'ordine carnales filios generant, carnali necesse est ac terrenæ suæ hæreditati carnales terrenosque quærant heredes; at qui spirituales Deo filios spirituali semine Verbi procreant, spiritualia oportet sint cuncta, quæ agunt. Inter spirituales suos liberos eum majorem, qui ampliori Spiritus gratia sit præditus, æstiment; quomodo terreni parentes, quem primum partu fuderint, eum principium liberorum suorum cognoscere, et ceteris in partienda sua hereditate præferendum ducere solent.'

Incidents which occurred during it.

§ 12. Neque hoc reticendum, quod venerabilis abbas Benedictus ad temperandum sæpe longæ noctis tædium, quam præ infirmitatis onere ducebat insomnem, advocato lectore, vel exemplar patientiæ Job, vel aliud quid Scripturarum quo consolaretur ægrotus, quo depressus in infimis vivacius ad superna erigeretur, coram se recitari

---

7 *Regula.*] See the Rule of St. Benedict, cap. lxiv.

A.D. 685. jubebat. Et quia nullatenus ad orandum surgere, non facile ad explendum solitæ psalmodiæ cursum linguam vocemve poterat levare, didicit vir prudens, affectu religionis dictante, per singulas diurnæ sive nocturnæ orationis horas, aliquos ad se Fratrum vocare, quibus psalmos consuetos duobus in choris resonantibus, et ipse cum eis quatinus poterat psallendo, quod per se solum nequiverat, eorum juvamine suppleret.

§ 13. At ubi uterque abbas lassatus infirmitate diutina, jam se morti vicinum, nec regendo monasterio idoneum fore conspexit; tanta namque eos affecit infirmitas carnis, ut perficeretur in eis virtus Christi, ut cum quadam die desiderantibus eis se invicem, priusquam de hoc seculo migrarent, videre et alloqui, Sigfridus in feretro deportaretur ad cubiculum ubi Benedictus et ipse suo jacebat in grabato, eisque uno in loco ministrorum manu compositis, caput utriusque in eodem cervicali locaretur, lacrimabili spectaculo, nec tantum habuere virium, ut propius posita ora ad osculandum se alterutrum conjungere possent, sed et hoc fraterno compleverunt officio. Inito Benedictus cum eo, cumque universis Fratribus salubri consilio, acciit abbatem Ceolfridum, quem monasterio beati Pauli Apostoli præfecerat, virum videlicet sibi non tam carnis necessitudine, quam virtutum societate propinquum; et eum utrique monasterio, cunctis faventibus atque hoc utillimum judicantibus, præposuit Patrem; salubre ratus per omnia ad conservandam pacem, unitatem, concordiamque locorum, si unum perpetuo Patrem rectoremque tenerent; commemorans sæpius Israelitici regni exemplum, quod inexterminabile semper exteris nationibus, inviolatumque perduravit, quamdiu unis iisdemque suæ gentis regebatur a ducibus; at postquam præcedentium causa peccatorum ini-

mico ab invicem certamine direptum periit paulisper, et a sua concussum soliditate defecit. Sed et Evangelicam illam monebat sine intermissione recolendam esse sententiam, 'Quia omne regnum in seipso divisum desolabitur.' A.D. 685.

§ 14. Igitur post hæc revolutis mensibus duobus, primo venerabilis ac Deo dilectus abbas Sigfridus, pertransito igne et aqua tribulationum temporalium, inductus est in refrigerium sempiternæ quietis, introiit in domum regni cœlestis, in holocaustis perpetuæ laudationis reddens sua vota Domino, quæ sedula labiorum mundorum distinctione promiserat; ac deinde, adjunctis aliis mensibus quatuor, vitiorum victor Benedictus et virtutum patrator egregius, victus infirmitate carnis ad extrema pervenit. Nox ruit hibernis algida flatibus; dies mox sancta nascitura æternæ felicitatis, serenitatis et lucis. Conveniunt Fratres ad ecclesiam, insomnes orationibus et psalmis transigunt umbras noctis; et paternæ decessionis pondus continua divinæ laudis modulatione solantur. Alii cubiculum, in quo æger, animo robustus, egressum mortis et vitæ exspectabat ingressum, non deserunt. Evangelium tota nocte pro doloris levamine, quod et aliis noctibus fieri consueverat, a presbytero legitur; Dominici corporis et sanguinis Sacramentum, hora exitus instante, pro Viatico datur; et sic anima illa sancta, longis flagellorum felicium excocta atque examinata flammis, luteam carnis fornacem deserit, et supernæ beatitudinis libera pervolat ad gloriam. Cujus egressui victoriosissimo, neque ab immundis spiritibus aliquatenus impediendo vel retardando, etiam psalmus, qui tum pro eo canebatur, testimonium dat. Namque Fratres ad ecclesiam principio noctis concurrentes, psalterium ex ordine decantantes, ad octogesimum

A.D. 689. His death.

A. D. 689. tunc et secundum cantando pervenerant psalmum, qui habet in capite, 'Deus, quis similis erit tibi?' Cujus totus hoc resonat textus, quod inimici nominis Christi, sive carnales sive spirituales, semper ecclesiam Christi, semper animam quamque fidelem disperdere ac dissipare conentur; sed e contra ipsi confusi et conturbati sint perituri in seculum, enervante illos Domino, cui non est quisquam similis, qui est solus altissimus super omnem terram. Unde recte dabatur intelligi cœlitus dispensatum, ut talis diceretur psalmus ea hora, qua exiret de corpore anima, cui, juvante Domino, A. D. 690. nullus prævalere posset inimicus. Sextodecimo postquam monasterium fundavit anno, quievit in Domino confessor, pridie iduum Januariarum, sepultus in ecclesia beati Apostoli Petri; ut quem degens in carne semper solebat amare, quo pandente januam regni cœlestis intrabat, ab hujus reliquiis et altari post mortem nec corpore longius abesset. Sedecim, ut diximus, annos monasterium rexit; primos octo per se sine alterius assumtione abbatis, reliquos, totidem viris venerabilibus et sanctis Eosterwyni, Sigfrido et Ceolfrido abbatis se nomine, auctoritate et officio juvantibus; primo quatuor annos, secundo tres, tertio unum.

Life of Ceolfrid.

§ 15. Qui et ipse tertius, id est, Ceolfridus, industrius per omnia vir, acutus ingenio, actu impiger, maturus animo, religionis zelo fervens, prius, sicut et supra meminimus, jubente pariter et juvante Benedicto, monasterium beati Pauli Apostoli septem annis, fundavit, perfecit, rexit; ac deinde utrique monasterio, vel sicut rectius dicere possumus, in duobus locis posito uni monas-

---

14 *Quievit.*] Matthew of Westminster erroneously refers this event to A. D. 703, whereas the whole tenor of the narrative shows that it must have happened in 690.

terio beatorum Apostolorum Petri et Pauli, viginti et octo annos sollerti regimine præfuit; et cuncta, quæ suus predecessor egregia virtutum opera cœpit, ipse non segnius perficere curavit. Siquidem inter cetera monasterii necessaria, quæ longo regendi tempore disponenda comperiit, etiam plura fecit oratoria; altaris et ecclesiæ vasa, vel vestimenta omnis generis ampliavit; bibliothecam utriusque monasterii, quam Benedictus abbas magna cœpit instantia, ipse non minori geminavit industria: ita ut tres pandectes novæ translationis ad unum vetustæ translationis, quem de Roma attulerat, ipse super adjungeret; quorum unum senex Romam rediens secum inter alia pro munere sumsit, duos utrique monasterio reliquit; dato quoque cosmographorum codice mirandi operis, quem Romæ Benedictus emerat, terram octo familiarum juxta fluvium Fresca ab Aldfrido rege in Scripturis, doctissimo, in possessionem monasterii beati Pauli Apostoli comparavit; quem comparandi ordinem ipse, dum adhuc viveret, Benedictus cum eodem rege Aldfrido taxaverat, sed prius quam complere potuisset, obiit. Verum pro hac terra postmodum, Osredo regnante, Ceolfridus, addito pretio digno, terram viginti familiarum in loco, quí incolarum lingua Ad villam Sambuce vocatur, quia hæc vicinior eidem monasterio videbatur, accepit. Missis Romam monachis tempore beatæ recordationis Sergii papæ, privilegium ab eo pro tuitione sui monasterii instar illius, quod Agatho papa Benedicto dederat, accepit; quod Brittanias perlatum, et coram synodo patefactum, præsentium episcoporum simul et magnifici regis Aldfridi subscriptione confirmatum A. D. 690.

---

[24] *Osredo.*] Ossedo, *H.*

A. D. 690. est, quomodo etiam prius illud sui temporis regem et episcopos in synodo publice confirmasse non latet. Temporibus illius tradens se monasterio beati Petri Apostoli, quod regebat veteranus ac religiosus, et in omni tam seculari quam Scripturarum scientia eruditus Christi famulus Uitmær, terram decem familiarum, quam ab Aldfrido rege in possessionem acceperat, in loco villæ, quæ Daltun nuncupatur, eidem monasterio perpetuæ possessionis jure donavit.

A. D. 716. Resolves to retire to Rome.

§ 16. At ubi Ceolfridus post multam regularis observantiæ disciplinam, quam sibi pariter ac suis, pater providus ex priorum auctoritate contribuit; post incomparabilem orandi psallendique sollertiam, qua ipse quotidianus exerceri non desiit; post mirabilem et coercendi improbos fervorem, et modestiam consolandi infirmos; post insolitam rectoribus et escæ potusque parcitatem, et habitus vilitatem; vidit se jam senior et plenus dierum non ultra posse subditis, ob impedimentum supremæ ætatis, debitam spiritualis exercitii, vel docendo vel vivendo, præfigere formam; multa diu secum mente versans, utilius decrevit, dato Fratribus præcepto, ut juxta sui statuta privilegii, juxtaque Regulam sancti abbatis Benedicti, de suis sibi ipsi Patrem, qui aptior esset, eligerent; ipse beatorum Apostolorum, ubi juvenis cum Benedicto fuerat, Romæ loca sancta repeteret: quatinus et ipse ante mortem aliquamdiu seculi curis absolutus, liberius sibimet secreta quiete vacaret; et illi,

9 *Daltun.*] Daldun, *Smith.*

12 *Quam sibi . . . providus.*] Quam sibi ipsi, pariter ac suus pater Benedictus, providus, *Smith.*

22 *Præfigere.*] Præcipere, *Smith.*

28 *Romæ . . . repeteret.*] These words, necessary to complete the sense of the passage, are now for the first time introduced into the text from MS. *H.*

sumto abbate juveniore, perfectius juxta ætatem magistri, quæ vitæ regularis essent instituta, servarent. A. D. 716.

His departure.

§ 17. Obnitentibus licet primo omnibus, et in lacrimas singultusque genua cum obsecratione crebra flectentibus, factum est quod voluit. Tantaque erat proficiscendi cupido, ut tertia die, ex quo Fratribus secretum sui propositi aperuit, iter arriperet. Timebat enim quod evenit, ne priusquam Romam pervenire posset, obiret; simul devitans, ne ab amicis sive viris principalibus, quibus cunctis erat honorabilis, ejus cœpta retardarentur, et ne pecunia daretur illi a quibusdam, quam retribuere pro tempore nequiret; hanc habens semper consuetudinem, ut si quis ei aliquid muneris offerret, hoc illi vel statim, vel post intervallum competens, non minore gratia rependeret. Cantata ergo primo mane missa in ecclesia beatæ Dei Genetricis semperque virginis Mariæ, et in ecclesia Apostoli Petri, pridie nonas Junias, quinta feria, et communicantibus qui aderant, continuo præparatur ad eundum. Conveniunt omnes in ecclesiam beatri Petri, ipse thure incenso et dicta oratione ad altare, pacem dat omnibus, stans in gradibus, thuribulum habens in manu. Hinc fletibus universorum inter letanias resonantibus, exeunt; beati Laurentii martyris oratorium, quod in dormitorio Fratrum erat obvium, intrant; vale dicens ultimum, de conservanda invicem dilectione, et delinquentibus juxta Evangelii regulam corripiendis, admonet; omnibus, si quid forte deliquissent, gratiam suæ remissionis et placationis offert; omnes pro se orare, sibi placatos exsistere, si sint quos durius justo redarguisset, obsecrat. Veniunt ad litus; rursum osculo pacis inter lacrimas omnibus dato, genua flectunt; dat orationem, ascendit navem cum comitibus. Ascendunt et diacones

A.D. 716. ecclesiæ cereas ardentes et crucem ferentes auream, transit flumen, adorat crucem, ascendit equum et abiit, relictis in monasteriis suis Fratribus numero ferme sexcentis.

Election of Hwætberht.

§ 18. Illo autem abeunte cum sociis, redeunt ad ecclesiam Fratres, se ac sua Domino fletibus et oratione commendant: et post non grande intervallum completa horæ tertiæ psalmodia, rursum conveniunt omnes; quid agendum sit consulunt; orando, psallendo, et jejunando Patrem citius a Deo quærendum decernunt; monachis beati Pauli, Fratribus videlicet suis, per eorum quosdam qui aderant, necnon et suorum aliquos, quid decreverint, pandunt. Assentiunt et illi, fit utrorumque animus unus, omnium corda sursum, omnium levantur voces ad Dominum. Tandem die tertia, veniente dominico die Pentecostes, conveniunt omnes qui erant in monasterio beati Petri in concilium, assunt et de monasterio beati Pauli seniorum non pauci. Fit una concordia, eadem utrorumque sententia. Eligitur itaque abbas Hwætberchtus, qui a primis pueritiæ temporibus eodem in monasterio non solum regularis observantia disciplinæ institutus, sed et scribendi, cantandi, legendi ac docendi fuerat non parva exercitatus industria. Romam quoque temporibus beatæ memoriæ Sergii papæ accurrens, et non parvo ibidem temporis spatio demoratus, quæque sibi necessaria judicabat, didicit, descripsit, retulit; insuper et duodecim ante hæc annos presbyterii est functus officio. Hic igitur electus abbas ab omnibus utriusque præfati monasterii Fratribus, statim assumtis secum aliquibus Fratrum, venit ad abbatem Ceolfridum cursum navis, qua oceanum transiret, ex-

[22] *Qui . . . commendatoriam.*] By an oversight of the scribe these and the intermediate words are omitted in *H*.

A.D. 716.

spectantem; quem elegerant abbatem nunciant; 'Deo gratias,' respondit, electionem confirmat, et commendatoriam ab eo epistolam apostolico papæ Gregorio deferendam suscepit; cujus, memoriæ causa, putavimus etiam in hoc opere versus aliquot esse ponendos.

Commendatory letter to the pope.

§ 19. 'Domino in Domino Dominorum dilectissimo, terque beatissimo papæ Gregorio, Hwætberchtus humilis servus vester, abbas cœnobii beatissimi Apostolorum principis Petri in Saxonia, perpetuam in Domino salutem.

'Gratias agere non cesso dispensationi superni examinis, una cum sanctis Fratribus, qui mecum in his locis ad inveniendam requiem animabus suis suavissimum Christi jugum portare desiderant, quod te nostris temporibus tam glorificum electionis vas regimini totius ecclesiæ præficere dignatus est, quatenus per hoc quo ipse impleris lumen veritatis et fidei, etiam minores quosque affatim jubare suæ pietatis aspergeret. Commendamus autem tuæ sanctæ benignitati, dilectissime in Christo pater et domine, venerabiles patris nostri dilectissimi canos, Ceolfridi videlicet abbatis, ac nutritoris tutorisque nostræ spiritualis in monastica quiete libertatis et pacis. Et primum quidem gratias agimus sanctæ et individuæ Trinitati, quod ipse, etsi non sine maximo nostro dolore, gemitu, luctu, ac prosecutione lacrimarum a nobis abiit, ad suæ tamen diu desideratæ quietis gaudia sancta pervenit; dum ea, quæ juvenem se adiisse, vidisse atque adorasse semper recordans exsultabat, etiam senio defessus beatorum Apostolorum devotus limina repetiit. Et post longos amplius quadraginta annorum labores curasque continuas, quibus monasteriis regendis abbatis jure præfuit, incomparabili virtutis amore, quasi nuper ad conversa-

A.D. 716. tionem vitæ cœlestis accitus, ultima confectus ætate, et prope jam moriturus, rursus incipit peregrinari pro Christo, quo liberius prisca sollicitudinum secularium spineta, camino spirituali fervens compunctionis ignis absumat.

'Deinde etiam vestræ paternitati supplicamus, ut quod nos facere non meruimus, vos erga illum ultimæ pietatis seduli munus expleatis; pro certo scientes, quia etsi vos corpus habetis ipsius, et nos tamen et vos Deo devotum ejus spiritum sive in corpore manentem, seu carneis vinculis absolutum, magnum pro nostris excessibus apud supernam pietatem intercessorem habemus et patronum.' Et cetera, quæ epistolæ sequentia continent.

Hwætberht's exploits.

§ 20. Reverso autem domum Hwætberchto, advocatur episcopus Acca, et solita illum in abbatis officium benedictione confirmat. Qui inter innumera monasterii jura, quæ juvenili sagax solertia recuperabat, hoc in primis omnibus delectabile et gratificum fecit; sustulit ossa Eosterwini abbatis, quæ in porticu ingressus ecclesiæ beati Apostoli Petri erant posita; necnon et ossa Sicgfridi abbatis ac magistri quondam sui, quæ foris Sacrarium ad meridiem fuerant condita, et utraque in una theca, sed medio pariete divisa, recludens, intus in eadem ecclesia juxta corpus beati patris Benedicti composuit. Fecit autem hæc die natalis Sicgfridi, id est, undecimo kalendarum Septembrium, quo etiam die mira Dei providentia contigit, ut venerandus Christi famulus Uitmær, cujus supra meminimus, excederet, et in loco ubi prædicti abbates prius sepulti fuerant, ipse, qui eorum imitator fuerat, conderetur.

---

31 *Excederet.*] Exciderat, *H.*, which, by the carelessness of the scribe, passes on to the words 'honorifice sepultus,' in the following paragraph.

A.D. 716. Ceolfrid's death and burial.

§ 21. Christi vero famulus Ceolfridus, ut supra dictum est, ad limina beatorum apostolorum tendens, prius quam illo pervenisset, tactus infirmitate diem clausit ultimum. Perveniens namque Lingonas circa horam diei tertiam, decima ipsius diei hora migravit ad Dominum, et crastino in ecclesia beatorum Geminorum martyrum honorifice sepultus est, non solum Anglis genere, qui plus quam octoginta numero in ejus fuerant comitatu, sed et illius loci accolis, pro retardato tam reverendi senis desiderio, in lacrimas luctusque solutis. Neque enim facile quisquam lacrimas tenere potuit, videns comites ipsius partim, patre amisso, cœptum iter agere; partim, mutata intentione, qua Romam ire desiderarant, domum magis qua hunc sepultum nunciarent reverti; partim ad tumbam defuncti inter eos, quorum nec linguam noverant, pro inextinguibili patris affectu residere.

§ 22. Erat autem quando obiit annorum septuaginta quatuor, presbyterii gradu functus annis quadraginta septem, abbatis officium ministrans annis triginta quinque, vel potius annis quadraginta tribus, quia scilicet a primo tempore quo Benedictus in honore beatissimi apostolorum principis suum cœpit condere monasterium, ipse illi comes individuus, cooperator et doctor regularis et monasticæ institutionis aderat. Cui ne prisci morem rigoris, vel ætatis, vel infirmitatis, vel itineris unquam minueret occasio; ex die quo de monasterio suo profectus abiit usque ad diem quo defunctus est, id est, a pridie nonas Junias usque ad septimum kalendarum Octobrium diem, per dies centum quatuordecim, exceptis canonicis orationum horis, quotidie bis psalterium ex ordine decantare curavit; etiam cum ad hoc per infirmi-

A.D. 716. tatem deveniret, ut equitare non valens feretro caballario veheretur, quotidie missa cantata salutaris hostiæ Deo munus offerret, excepto uno, quo oceanum navigabat, et tribus ante exitum diebus.

§ 23. Obiit autem septimo kalendarum Octobrium die, anno ab incarnatione Domini septingentesimo sextodecimo, feria sexta, post horam nonam, in pratis memoratæ civitatis; sepultus in crastinum ad austrum ejusdem civitatis miliario primo in monasterio Geminorum, astante ac psalmos resonante exercitu non parvo tam Anglorum, qui cum eo advenerant, quam monasterii ejusdem vel civitatis incolarum. Sunt autem Gemini martyres, in quorum monasterio et ecclesia conditus est, Speusippus, Eleusippus, Meleusippus, qui uno partu matris editi, eadem ecclesiæ fide renati, simul cum avia sua Leonella, dignam loco illi sui martyrii reliquere memoriam, qui piam etiam nobis indignis et nostro parenti opem suæ intercessionis et protectionis impendant.

---

[20] *Impendant.*] *H.* adds this Rubric, 'Explicit Vita SS. abbatum Benedicti, Ceolfridi, Eosterwini atque Sigfridi, venerabilium, qui luminaria sanctæ ecclesiæ præcipua gubernaverunt monasteria SS. apostolorum Petri et Pauli, ut Liber præscriptus a beato Beda luculenter ostendit.'

VENERABILIS BEDÆ PRESBYTERI

ANGLOSAXONIS,

CHRONICON,

SIVE

DE SEX HUJUS SECULI ÆTATIBUS.

De sex hujus mundi ætatibus, ac septima vel octava quietis vitæque cœlestis, et supra in comparatione primæ hebdomadis, in qua mundus ornatus est, aliquanta perstrinximus, et nunc in comparatione ævi unius hominis, qui μικρόκοσμος Græce a philosophis, hoc est, minor mundus, solet nuncupari, de iisdem aliquanto latius exponemus.

Prima est ergo mundi hujus ætas ab Adam usque ad Noe, continens annos juxta Hebraicam veritatem MDCLVI, juxta Septuaginta interpretes MMCCXLII, generationes juxta utramque editionem numero X. Quæ universali est deleta Diluvio,

---

[5] *De sex hujus seculi ætatibus.*] The treatise here printed, although forming in reality the LXVIth Chapter of Beda's work De Ratione Temporum, has frequently been regarded as a separate production. The present text is founded upon Smith's, collated with a copy in the Royal MS. 12 D. IV, fol. 79. In an edition intended solely for the illustration of English history, it has been thought unnecessary to make remarks upon many passages, which in themselves might appear to require annotation.

sicut primam cujusque hominis oblivio demergere consuevit ætatem; quotus enim quisque est qui suam recordetur infantiam?

Secunda ætas a Noe usque ad Abraham, generationes juxta Hebraicam auctoritatem complexa X, annos autem CCXCII; porro juxta Septuaginta interpretes annos MLXXII, generationes vero XI. Hæc quasi pueritia fuit generis populi Dei, et ideo in ea Lingua inventa est, id est, Hebræa. A pueritia namque incipit homo nosse loqui post infantiam, quæ hinc appellata est, quod fari non potest.

Tertia ab Abraham usque ad David, generationes juxta utramque auctoritatem XIV, annos vero DCCCCXLII, complectens. Hæc velut quædam adolescentia fuit populi Dei, a qua ætate quia incipit homo posse generare, propterea Matthæus evangelista generationum ex Abraham sumsit exordium, qui etiam pater Gentium constitutus est, quando mutatum nomen accepit.

Quarta a David usque ad transmigrationem Babylonis, annos habens juxta Hebraicam veritatem CCCCLXXIII, juxta Septuaginta translationem XII amplius, generationes juxta utrosque codices XVII. Quas tamen evangelista Matthæus certi mysterii gratia XIV ponit. A qua velut juvenili ætate in populo Dei regum tempora cœperunt; hæc namque in hominibus ætas apta gubernando solet exsistere regno.

Quinta quasi senilis ætas, a transmigratione Babylonis, usque in adventum Domini Salvatoris in carnem, generationibus et ipsa XIV, porro annis DLXXXIX extenta, in qua, ut gravi senectute fessa, malis crebrioribus plebs Hebræa quassatur.

Sexta, quæ nunc agitur ætas, nulla generationum vel temporum serie certa est, sed ut ætas decrepita,

ipsa totius seculi morte consummanda. Has ærumnosas, plenasque laboribus mundi ætates quique felici morte vicerunt, septima jam Sabbati perennis ætate suscepti, octavam beatæ resurrectionis ætatem, in qua semper cum Domino regnent, exspectant.

PRIMA ÆTAS.

PRIMA igitur ætate seculi nascentis, prima hujus die, fecit Deus lucem, quam appellavit diem. Secunda, firmamentum cœli in medio libravit aquarum, ipsis aquis ac terra, cum cœlo superiore ac virtutibus quæ in eo conditorem laudarent, ante horum sex dierum exordium creatis. Tertia die, congregatis in suum locum aquis, quæ cuncta contexerant, aridam jussit apparere. Quarta, sidera in firmamento cœli posuit, quæ nunc, quantum æquinoctii conjectura colligimus, duodecima kalendarum Aprilium vocatur. Quinta, natatilia et volatilia creavit animantia. Sexta, animalia terrestria et ipsum hominem formavit Adam, de cujus latere dormientis matrem omnium viventium produxit Evam, quæ nunc, quantum mihi videtur esse credibile, decima kalendarum Aprilium dies appellatur. Unde merito creditur, si non verior sententia vincit, quod beatus Theophilus, cum ceteris, non solum Palæstinæ, sed et permultis aliarum regionum episcopis, de Pascha disputans, scripsit, eodem decimo kalendarum Aprilium die Dominum fuisse crucifixum. Decebat enim una

[25] *Theophilus.*] He was bishop of Cæsarea in Palestine, and flourished about A. D. 192. See Eusebius, H. E. v. 23. There is a further notice of him in the present Chronicle, A. D. 194, p. 174.

eademque non solum hebdomadis, sed et mensis die, secundum Adam pro generis humani salute, vivifica morte sopitum, de productis e latere suo Sacramentis cœlestibus sponsam sibi sanctificare Ecclesiam; qua videlicet die primum Adam, patrem videlicet humani generis, ipse creaverat, eique de latere costam tollens ædificavit mulierem, cujus adjutorio genus propagaret humanum.

SECUNDA ÆTAS.

A.M. 1656. A.M. 1656. SECUNDA seculi ætate, prima hujus die, quæ est vicesima septima mensis secundi, egressus est Noe de arca, in qua pauci, id est, octo animæ salvæ factæ sunt per aquam. Quod commemorans in Epistola beatus apostolus Petrus mirifice statim exponere curavit, cum subjunxit, Quod et nos nunc similis formæ salvos fecit baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum, per resurrectionem Jesu Christi, qui est in dextra Dei. In aqua diluvii baptismum, in arca et iis quæ continebat ecclesiam et fideles illius, in octonario animarum numero mysterium Dominicæ resurrectionis, in cujus fide baptizamur, docens esse figuratum.

---

8 *Humanum.*] It has been considered expedient to retain only the general outline of this and the following ages up to the Sixth, omitting the particulars which follow in the original.

14 *Epistola.*] 1 Epist. S. Pet. iii. 21.

TERTIA ÆTAS.

TERTIA mundi ætas a nativitate cœpit Abraham patriarchæ; qui LXXV annorum cum esset, relicta gente patria, ad imperium Dei venit in terram Chanaan, accipiens promissionem nascituri de suo semine Salvatoris, in quo benedicerentur omnes gentes, simul et seipsum in gentem magnam esse futurum; quarum una spiritalis, altera est promissio carnalis. His temporibus Ninus et Semiramis Assyriis regnant.

A.M. 2083. Sec. Hebr. A.M. 3389. Sec. Sept.

QUARTA ÆTAS.

QUARTA mundi ætas, non solum cum inchoato Judææ gentis imperio, sed et cum innovata promissione, quæ patribus olim data est, imperii Christiani sumit exordium, jurante Domino David veritate, de fructu ventris ejus sedere super sedem ejus.

QUINTA ÆTAS.

QUINTA mundi ætas ab exterminio cœpit regni Judaici, quod juxta Prophetiam Hieremiæ LXX annis permansit.

SEXTA ÆTAS.

ANNO Cæsaris Augusti XLII, a morte vero Cleopatræ et Antonii, quando et Ægyptus in provinciam versa est, anno XXVII, Olympiadis CXCIIII

Anno Mundi. 3952. Anno Christi. 1.

Anno Mundi. Christi.

3952. 1. anno tertio, ab Urbe autem condita anno DCCLII, id est, eo anno, quo compressis cunctarum per orbem terræ gentium motibus, firmissimam verissimamque pacem ordinatione Dei Cæsar composuit, Jesus Christus, Filius Dei, sextam mundi ætatem suo consecravit adventu. Anno imperii Augusti XLVII Herodes morbo intercutis aquæ, et scatentibus toto corpore vermibus, miserabiliter et digne moritur, pro quo substitutus ab Augusto filius ejus Archelaus, regnavit annis novem, id est, usque ad ipsius Augusti finem. Tunc enim non ferentibus ultra, sed accusantibus apud Augustum ferocitatem ejus Judæis, in Viennam urbem Galliæ relegatur, et ad minuendam Judaici regni potentiam, insolentiamque domandam, quatuor fratres ejus pro eo sunt tetrarchæ creati, Herodes, Antipater, Lysias et Philippus; quorum Philippus, et Herodes, qui Antipas prius nuncupabatur, etiam vivente Archelao, tetrarchæ fuerant ordinati.

3989. 38. Tiberius privignus Augusti, hoc est, Liviæ uxoris ejus filius, ex superiore genitus conjuge, regnavit annis XXIII. Hujus anno duodecimo, Pilatus Judææ procurator ab eodem dirigitur. Herodes tetrarcha, qui Judæorum principatum tenet annis XXIV, in honorem Tiberii et matris ejus Liviæ, Tiberiadem condidit et Libiadem.

3981. 30. Anno quinto decimo imperii Tiberii, Dominus post baptismum, quod prædicavit Joannes, mundo regnum cœlorum annunciat, peractis a principio mundi secundum Hebræos annis, ut Eusebius in Chronicis suis signat, IV millibus, adnotando quod sexto decimo Tiberii anno principium fuerit octuagesimi primi Jubilei, secundum Hebræos. Quare autem nostra supputatio undeviginti minus ponendos æstimaverit annos facile qui superiora libelli hujus legerit, inveniet. Juxta vero Chronica eadem,

Anno Mundi. Christi.

quæ ipse Eusebius de utraque editione, ut sibi
videbatur, composuit, anni sunt VMCCXXVIII. 3981. 30.

Anno XVIII imperii Tiberii Dominus sua passi- 3984. 33.
one mundum redemit, et prædicaturi per Judææ regiones apostoli, Jacobum fratrem Domini Hierosolymis ordinant episcopum, ordinant et septem diaconos, et lapidato Stephano, Ecclesia per regiones Judææ et Samariæ dispergitur. Agrippa cognomento Herodes, filius Aristobuli filii Herodis regis, accusator Herodis tetrarchæ Romam profectus, a Tiberio in vincula conjicitur, ubi plurimos sibi adscivit ad amicitiam, et maxime Germanici filium Gaium.

Gaius cognomento Caligula regnavit annos III 3993. 42.
et menses X, dies VIII. Hic Herodem Agrippam amicum suum vinculis liberatum regem Judææ facit, qui permanet in regno annis VII, id est, usque ad quartum Claudii annum; quo ab angelo percusso, successit in regnum filius ejus Agrippa, et usque ad exterminium Judæorum XXVI annis perseverat. Herodes tetrarcha et ipse Gaii amicitiam petens, cogente Herodiade, Romam venit, sed accusatus ab Agrippa etiam tetrarchiam perdidit, fugiensque in Hispaniam cum Herodiade, mœrore periit. Pilatus, qui sententiam damnationis in Christum dixerat, tantis irrogante Gaio angoribus coarctatus est, ut sua se manu peremerit. Gaius in deos se referens, Judæorum loca sancta sordibus idolorum prophanat. Matthæus in Judæa prædicans evangelium scripsit.

Claudius annos XIII, menses VII, dies XXVIII. 4007. 56.
Petrus apostolus cum primus Antiochenam fundasset ecclesiam, Romam pergit, ibique XXV annis cathedram tenet episcopalem, id est, usque ad ultimum Neronis annum. Marcus evangelium, quod Romæ scripserat, Ægypto, Petro mittente,

Anno Mundi. Christi.

praedicat. Quarto Claudii anno fames gravissima,
4007. 56. cujus Lucas meminit, facta est. Eodem anno ipse Brittaniam adiens, quam neque ante Julium Cæsarem, neque post eum quisquam attingere ausus fuerat, sine ullo prœlio ac sanguine, intra paucissimos dies plurimam insulæ partem in ditionem recepit. Orcadas etiam insulas Romano adjecit imperio, ac sexto quam profectus erat mense, Romam rediit. Nono regni sui anno Judæos tumultuantes Roma expulit, quod et Lucas refert. Sequenti anno fames maxima Romam corripit.

4021. 70. Nero annos XIII, menses VII, dies XXVIII. Hujus secundo anno Festus Judææ procurator successit Felici, a quo Paulus Romam vinctus mittitur, et biennium in libera manens custodia, post hæc ad prædicandum dimittitur, necdum Nerone in tanta erumpente scelera, quanta de eo narrant historiæ. Jacobus frater Domini, cum XXX annis Hierosolymorum rexisset ecclesiam, septimo Neronis anno lapidatur a Judæis, vindicantibus in illo, quod Paulum interficere nequiverunt. Festo in magistratu Judææ succedit Albinus, Albino Florus; cujus luxuriam et avaritiam ceteraque flagitia non ferentes Judæi, contra Romanos rebellaverunt, adversum quos Vespasianus magister militiæ transmissus plurimas urbes Judææ cepit. Primus Nero super omnia scelera sua etiam Christianos persequitur, quorum eximios Romæ, Petrum cruce, Paulum occidit gladio. Hic in re militari nihil omnino ausus, Brittaniam pene amisit; nam duo sub eo nobilissima oppida illic capta atque eversa sunt.

---

1 *Quarto.*] See H. E. 1, iii. § 10.

2 *Lucas.*] Act. App. xi. 28.

10 *Lucas.*] Act. App. xviii. 2.

30 *Brittaniam.*] H. E. 1, iii. § 11.

Vespasianus annos IX, menses XI, dies XXII. Anno Mundi. Christi.
Hic apud Judæam imperator ab exercitu appella- 4031. 80.
tus, et bellum Tito filio commendans, Romam per Alexandriam proficiscitur; qui Titus secundo anno Judææ regnum subvertit, Templumque solo stravit, post annos primæ ædificationis ejus MLXXXIX Consummatum est hoc bellum annis IV, duobus quidem Nerone vivente, et duobus aliis postea. Vespasianus inter alia magnorum operum in privata adhuc vita in Germaniam ac deinde in Brittaniam a Claudio missus, tricies et bis cum hoste conflixit, duas validissimas gentes, XX oppida, insulam Vectam Brittaniæ proximam, imperio Romano adjecit. Colossus erigitur, habens altitudinis pedes CVII.

Titus annos II, menses II. Vir omnium virtu- 4033. 82.
tum genere mirabilis, adeo ut amor et deliciæ humani generis diceretur. Hic amphitheatrum Romæ ædificat, et in dedicatione ejus V ferarum millia occidit.

Domitianus frater Titi junior annos XV, menses 4049. 98.
V. Hic secundus post Neronem Christianos persequitur; sub quo apostolus Joannes in Pathmum insulam relegatus est; et Flavia Domitilla, Flavii Clementis consulis ex sorore neptis, in insulam Pontianam ob fidei testimonium exsulat. Qui et ipsum Joannem fertur in ferventis olei dolium misisse, sed Joannem tam immunem redisse a pœnis, quam a corruptione carnis manebat semper immunis.

Nerva annum I, menses IV, dies VIII. Hic 4050. 99.
primo edicto suo cunctos exsules revocavit, unde et Joannes apostolus hac generali indulgentia

---

13 *Vectam.*] H. E. 1, iii. § 11.

Anno Mundi. Christi.

4050. 99. liberatus, Ephesum rediit. Et quia concussam, se absente, per hæreticos vidit ecclesiæ fidem, confestim hanc, descripta in evangelio suo Verbi Dei æternitate, stabilivit.

4069. 118. Trajanus annos XIX, menses VI, dies XV. Joannes apostolus sexagesimo octavo anno post passionem Domini, ætatis autem suæ nonagesimo octavo, Ephesi placida morte quievit. Trajano adversum Christianos persecutionem movente, Simeon, qui et Simon filius Cleophæ, Hierosolymorum episcopus crucifigitur; et Ignatius Antiochiæ episcopus Romam perductus bestiis traditur. Alexander quoque Romanæ urbis episcopus martyrio coronatur, et septimo ab urbe milliario via Numentana, ubi decollatus est, sepelitur. Plinius secundus Novocomensis orator et historicus insignis habetur, cujus plurima ingenii opera exstant. Pantheon Romæ, quod Domitianus fecerat, fulmine concrematum; cui nomen inde datum est, quod omnium deorum sit ipsa domus habitaculum. Judæi per diversas terrarum partes seditionem moventes, digna cæde sternuntur. Trajanus Romani imperii, quod post Augustum defensum magis fuerat quam nobiliter ampliatum, fines longe lateque diffudit.

4090. 139. Adrianus consobrinæ Trajani filius annos XXI. Hic per Quadratam discipulum Apostolorum, et Aristidem Atheniensem, virum fide sapientiaque plenum, et per Serenum Granium legatum, libris de Christiana religione compositis instructus, præcepit per epistolam Christianos sine objectu criminum non damnari. Idem Judæos secundo rebelles ultima cæde perdomuit, etiam introeundi eis Hierosolymam licentia ablata, quam ipse in optimum statum murorum exstructione reparavit, et Æliam vocari de nomine suo præcepit. Idem eruditissimus

in utraque lingua bibliothecam Athenis miri operis exstruxit. Hierosolymæ primus ex gentibus con- Anno Mundi. Christi. 4090. 139.
stituitur episcopus Marcus, cessantibus his qui fuerant ex Judæis, qui sunt numero XV, et præfuerunt a passione Domini per annos fere C et VII.

Antoninus cognomento Pius, cum filiis suis 4112. 161.
Aurelio et Lucio, annos XXII, menses III. Justinus philosophus librum pro Christiana religione compositum Antonino tradidit, benignumque eum erga Christianos homines fecit. Qui non longe post, suscitante persecutionem Crescente Cynico, pro Christo sanguinem fudit sub Pio Romæ episcopo. Hermes scripsit librum, qui dicitur Pastor, in quo præceptum angeli continet, ut Pascha die dominico celebraretur. Polycarpus Romam veniens multos ab hæretica labe castigavit, qui Valentini et Cerdonis fuerant nuper doctrina corrupti.

M. Antoninus Verus, cum fratre Lucio Aurelio 4131. 180.
Commodo, annos XVIIII, mensem unum. Hi primum æquo jure imperium administraverunt, cum usque ad hoc tempus singuli Augusti fuerint; bellum deinde contra Parthos admirabili virtute et felicitate gesserunt. Persecutione orta in Asia, Polycarpus et Pionius fecere martyrium; in Gallia quoque plurimi gloriose pro Christo sanguinem fudere. Nec multo post vindex scelerum lues multas late provincias, Italiam maxime Romamque, vastavit. Defuncto Commodo fratre, Antoninus Commodum filium suum consortem regni facit. Antonino imperatori Melito Asianus Sardensis episcopus Apologeticum pro Christianis tradidit. Lucius Britanniæ rex missa ad Eleuthe-

---

32 *Lucius.*] H. E. 1, iv. § 12. Upon comparing these notices together a considerable chronological difficulty is discovered, Beda here following the authority of Eusebius, although in his larger work he had adopted the arrangement of Orosius.

Anno Mundi. Christi.

rum Romæ episcopum epistola, ut Christianus
4131. 180. efficiatur impetrat. Apollinaris Asianus Hierapoli, et Dionysius Corinthi, clari habentur episcopi.

4144. 193. L. Antoninus Commodus post mortem patris regnavit annos XIII. Hic adversum Germanos bellum feliciter gessit, ceterum ipse per omnia luxuriæ et obscœnitati mancipatus nihil paternæ virtutis et pietatis simile gessit. Irenæus episcopus Lugdunensis insignis habetur. Commodus imperator, Colossi capite sublato, suæ imaginis caput ei jussit imponi.

4145. 194. Ælius Pertinax menses VI. Hic Juliani jurisperiti scelere occiditur in palatio, quem, mense septimo postquam cœperat imperare, Severus apud pontem Milvium bello victum interfecit. Victor decimus tertius Romæ episcopus datis late libellis constituit pascha die dominico celebrari, sicut et prædecessor ejus Eleutherus a quinta decima luna primi mensis usque in vicesimam primam. Cujus decretis favens Theophilus Cæsareæ Palæstinæ episcopus, scripsit adversus eos, qui quarta decima luna cum Judæis pascha celebrant, cum ceteris, qui in eodem Concilio aderant episcopis, synodicam et valde utilem epistolam.

4163. 212. Severus Pertinax annos XVIII. Clemens Alexandrinæ ecclesiæ presbyter, et Pantænus Stoicus philosophus, in disputatione dogmatis nostri disertissimi habentur. Narcissus Hierosolymorum episcopus, et Theophilus Cæsareensis, Polycarpus quoque et Bachylus, Asianæ provinciæ episcopi, insignes habentur. Persecutione in Christianos facta, plurimi per diversas provincias, inter quos et Leonides pater Origenis, martyrio coronati sunt. Clodio Albino, qui se in Gallia Cæsarem fecerat, apud Lugdunum interfecto, Severus in Britannias bellum transfert, ubi ut receptas provincias ab

incursione barbarica faceret securiores, magnam fossam, firmissimumque vallum crebris insuper turribus communitum, per CXXXII millia passuum a mari usque ad mare duxit, et Eburaci obiit. Perpetua et Felicitas apud Carthaginem Africæ in castris, bestiis deputatæ pro Christo nonis Martiis. Anno Mundi. Christi. 4163. 212.

Antoninus cognomento Caracalla Severi filius, annos VII. Alexander episcopus Cappadociæ, cum, desiderio locorum sanctorum Hierosolymam venisset, vivente adhuc Narcisso ejusdem urbis episcopo, persenilis ætatis viro, et ipse ibi ordinatur episcopus, Domino, ut id fieri deberet, per revelationem monente. Tertullianus Afer centurionis proconsularis filius omnium ecclesiarum sermone celebratur. 4170. 219.

Macrinus annum I. Abgarus vir sanctus regnavit Edessæ, ut vult Africanus. Macrinus cum filio Diadumeno, cum quo imperium invasit, apud Archilaidem militari tumultu occiditur. 4171. 220.

M. Aurelius Antoninus annos IV. In Palæstina Nicopolis, quæ prius Emmaus vocabatur, urbs condita est, legationis industriam pro ea suscipiente Julio Africano scriptore temporum. Hæc est Emmaus, quam Dominus post resurrectionem suo ingressu, sicut Lucas narrat, sanctificare dignatus est. Hippolytus episcopus, multorum conditor opusculorum, temporum Canonem, quem scripsit, hucusque perduxit; qui etiam sedecennalem paschæ circulum reperiens, Eusebio, qui super eodem pascha decennovenalem circulum composuit, occasionem dedit. 4175. 224.

---

3 132 *millia passuum.*] An error is obvious in this measurement, the island not being so broad at this point. See H. E. 1, v. § 13.

26 *Lucas.*] St. Luke, xxiv. 13.

Anno Mundi. Christi.

4188. 237. Aurelius Alexander annis XIII. Hic in Mammeam matrem suam unice pius fuit, et ob id omnibus amabilis. Urbanus Romæ episcopus multos nobilium ad fidem Christi et martyrium perduxit. Origenes Alexandriæ, imo toto orbe, clarus habetur; denique Mammea, mater Alexandri, eum audire curavit, et Antiochiam accitum summo honore habuit.

4191. 240. Maximinus annis III. Hic adversus ecclesiarum sacerdotes et clericos, id est, doctores, persecutionem exercet, maxime propter Christianam Alexandri cui successerat, et Mammeæ matris ejus familiam, vel præcipue propter Origenem presbyterum. Pontianus et Antherus, Romanæ urbis episcopi, martyrio coronati, et in cœmeterio Calixti sunt sepulti.

4197. 246. Gordianus annis VI. Julius Africanus inter scriptores ecclesiasticos nobilis habetur; qui in Chronicis, quæ conscripsit, refert se Alexandriam properare, Heraclæ opinione celeberrima provocatum, quem et in divinis et in philosophicis studiis atque omni Græcorum doctrina instructissimum fama loqueretur. Origenes in Cæsarea Palæstinæ Theodorum cognomento Gregorium, et Athenodorum, adolescentulos fratres, Ponti postea nobilissimos episcopos, divina philosophia imbuit.

4204. 253. Philippus cum Philippo filio annis VII. Hic primus imperatorum omnium Christianus fuit; ac post tertium imperii ejus annum millesimus a conditione Romæ annus expletus est; ita magnificis ludis augustissimus omnium præteritorum hic natalis annus a Christiano imperatore celebratus est. Origenes adversus quendam Celsum Epicureum philosophum, qui contra nos libros conscripserat, octo voluminibus respondit; qui, ut breviter dicam, tam scribendi sedulus fuit, ut

Hieronymus quodam loco VI librorum ejus millia se legisse meminerit. Anno Mundi. Christi. 4204. 253.

Decius anno I, mensibus III. Hic cum Philippos 4205. 254.
patrem et filium interfecisset, ob odium eorum in Christianos persecutionem movet, in qua Fabianus in urbe Roma martyrio coronatus, sedem sui episcopatus Cornelio dereliquit, qui et ipse martyrio coronatus est. Alexander Hierosolymorum episcopus apud Cæsaream Palæstinæ, et Antiochiæ Babylas interficiuntur. Hæc autem persecutio, ut Dionysius Alexandriæ episcopus refert, non ex præcepto imperatoris sumsit exordium, sed anno, inquit, integro principalia prævenit edicta minister dæmonum, qui dicebatur in civitate nostra Divinus, superstitiosum contra nos exagitans vulgus.

Gallus cum Volusiano filio annis II, mensibus 4207. 256.
IV. Hujus imperii Dionysius Alexandriæ antistes ita meminit, At ne Gallus quidem malum Decii aut videre potuit, aut cavere, sed in eundem lapidem offensionis impegit; cujus cum regnum floreret initio, et cuncta ei ex sententia cederent, sanctos viros, qui pro pace regni ejus Deo summo supplicabant, persecutus est, cum quibus et prosperitatem suam fugavit et pacem. Origenes, septuagesimo ætatis anno non ad integrum impleto, defunctus, et in urbe Tyri sepultus est. Cornelius Romæ episcopus rogatus a quadam matrona Lucina, corpora apostolorum de catacumbis levavit noctu, et posuit Pauli quidem via Hostiensi ubi decollatus est, Petri autem juxta locum ubi crucifixus est, inter corpora sanctorum episcoporum in templum Apollinis, in monte Aureo, in Vaticano Palatii Neroniani, tertio kalendarum Juliarum.

Valerianus cum filio Gallieno annis XV. Hic 4222. 271.
in Christianos persecutione commota, statim a Sapore Persarum rege capitur, ibique luminibus

Anno Mundi. Christi.

orbatus servitute miserabili consenescit. Unde

4222. 271. Gallienus tam claro Dei judicio territus pacem nostris reddidit; sed ob meritum tamen vel propriæ libidinis vel paternæ theomachiæ, innumera a barbaris adsurgentibus Romani regni detrimenta sustinuit. Hac persecutione Cyprianus Carthaginensis episcopus, cujus doctissima exstant opuscula, martyrio coronatur; cujus vitæ et passionis volumen egregium reliquit Pontius diaconus ejus, qui usque ad diem passionis ejus cum ipso exsilium sustinuit. Theodorus, cujus supra meminimus, cognomento Gregorius, Neocæsareæ Ponti episcopus, magna virtutum gloria claret; e quibus unum est, quod, ut ecclesiæ faciendæ locus sufficeret, montem precibus movit. Stephanus et Xistus Romæ episcopi martyrium passi.

4224. 273. Claudius anno I, mensibus IX. Iste Gothos jam per annos XV Illyricum Macedoniamque vastantes superat; ob quæ in curia clypeus ei aureus, et in Capitolio statua aurea collocata est. Malchion disertissimus Antiochenæ presbyter ecclesiæ, quippe qui in eadem urbe rhetoricam docuerat, adversus Paulum de Samosata, qui Antiochiæ episcopus dogmatizabat Christum communis naturæ hominem tantum fuisse, accipientibus notariis, disputavit; qui Dialogus usque hodie exstat.

4229. 278. Aurelianus annos V, menses VI. Hic cum adversum nos persecutionem movisset, fulmen ante eum magno pavore circumstantium ruit; ac non multo post a militibus occisus est, itineris medio quod inter Constantinopolim et Heracleam est, stratæ veteris loco, qui Cænofrurium appellatur. Eutychianus Romæ episcopus martyrio coronatus in cœmeterio Callisti sepelitur, qui et ipse CCCXIII martyres manu sua sepelivit.

4230. 279. Tacitus menses VI. Quo apud Pontum occiso,

obtinuit Florianus imperium diebus LXXXVIII, et Anno Mundi. Christi.
sic apud Tharsum interficitur. Anatolius natione 4230. 279.
Alexandrinus, Laodiceæ Syriæ episcopus, philosophorum disciplinis eruditus, plurimo sermone celebratur; cujus ingenii magnitudo de libro, quem super Pascha composuit, et de decem libris Arithmeticæ institutionis, potest apertissime cognosci.

Probus annis VI, menses IV. Hic Gallias jam- 4236. 285.
dudum a barbaris occupatas, per multa et gravia prœlia, deletis tandem hostibus, ad perfectum liberavit. Secundo hujus anno, qui, ut in Chronicis Eusebii legimus, juxta Antiochenos CCCXXV annus fuit, juxta Tyrios CCCCII, juxta Laodicenos CCCXXIV, juxta Edessenos DLXXXVIII, juxta Ascalonitas CCCLXXX, secundum Hebræos initium LXXXVI Jubilei, quod significat annos MMMMCCL, insana Manichæorum hæresis in commune humani generis malum exorta. Archelaus Mesopotamiæ episcopus, librum disputationis suæ, quam habuit adversus Manichæum exeuntem de Perside, Syro sermone composuit, qui translatus a Græcis habetur a multis.

Carus cum filiis Carino et Numeriano annis II. 4238. 287.
Gaius Romanæ ecclesiæ fulget episcopus, qui a Diocletiano martyrium passus est. Pierius presbyter Alexandriæ, sub Theone episcopo florentissime populos docuit, et tantam sermonis diversorumque tractatuum, qui usque hodie exstant, invenit elegantiam, ut Origenes junior vocaretur, vir miræ parsimoniæ, et voluntariæ paupertatis appetitor, qui post persecutionem omni tempore vitæ Romæ versatus est.

Diocletianus cum Herculio Maximiano annis 4258. 307.
XX. Carausius, sumta purpura, Brittanias occu-

---

34 *Carausius.*] H. E. 1, vi. § 14.

Anno Mundi. Christi.
4258. 307. pavit. Narseus rex Persarum orienti bellum intulit. Quinquegentiani Africam vastaverunt. Ægyptum Achilleus obtinuit; ob quod Constantius et Galerius Maximianus Cæsares assumuntur in regnum. Constantius privignam Herculii Theodoram accepit, ex qua postea VI liberos Constantini fratres habuit; Galerius filiam Diocletiani Valeriam. Post X annos per Asclepiodotum præfectum Prætorio Brittaniæ receptæ. Decimo et nono anno Diocletiani, ipse in oriente, Maximianus Herculius in occidente, vastari ecclesias, affligi, interficique Christianos præcipiunt. Secundo autem persecutionis anno, Diocletianus Nicomediæ, Maximianus Mediolani purpuram deposuerunt; attamen cœpta semel persecutio usque ad septimum Constantini annum fervere non cessat. Constantius decimo sexto imperii anno, summæ mansuetudinis et civilitatis vir, in Brittania diem obiit Eburaci. Hæc persecutio tam crudelis et crebra flagrabat, ut intra unum mensem XVII millia martyrum pro Christo passa inveniantur; nam et oceani limbum transgressa, Albanum, Aäron, et Julium Brittaniæ, cum aliis pluribus viris ac feminis felici cruore damnavit. Passus est hac Pamphilus presbyter, Eusebii Cæsareensis episcopi necessarius, cujus vitam ipse tribus libris comprehendit.

4259. 308. Tertio persecutionis anno, quo et Constantius obiit, Maximinus et Severus a Galerio Maximiano Cæsares facti, e quibus Maximinus maleficia et stupra sua Christianorum persecutionibus accu-

---

[8] *Asclepiodotum.*] H. E. 1, vi. § 14.

[11] *Vastari ecclesias.*] H. E. 1, vi. § 15.

[18] *Britannia.*] H. E. 1, viii. § 23.

[22] *Albanum.*] H. E. 1, vii. § 16.

Anno Mundi. Christi.

mulat. Passus est ea tempestate Petrus Alexandriæ episcopus cum pluribus Ægypti episcopis, 4259. 308. Lucianus quoque vir moribus et continentia et eruditione præcipuus Antiochenus presbyter; passus est et Timotheus Romæ, decimo kalendarum Juliarum.

Constantinus Constantii ex concubina Helena 4290. 339. filius, in Brittania creatus imperator, regnavit annis XXX et mensibus X. Ab anno persecutionis quarto, Maxentius Herculii Maximiani filius Romæ Augustus appellatur. Licinius Constantiæ sororis Constantini vir, Carnunti imperator creatur. Constantinus de persecutore Christianus efficitur. In Nicæno concilio fides Catholica exponitur, anno post Alexandrum sexcentesimo tricesimo sexto, die mensis, secundum Græcos, Desii nonodecimo, quod est tertiodecimo kalendarum Juliarum, consulatu Paulini et Juliani VV. CC. Constantinus fecit Romæ, ubi baptizatus est, basilicam beati Joannis baptistæ, quæ appellata est Constantiniana; item basilicam beato Petro in templo Apollinis, nec non et beato Paulo, corpus utriusque ære Cyprio circumdans V pedes grosso; item basilicam in palatio Sessoriano, quæ cognominatur Hierusalem, ubi de ligno crucis Domini posuit; item basilicam sanctæ martyris Agnetis ex rogatu filiæ suæ, et baptisterium in eodem loco, ubi et baptizata est soror ejus Constantia cum filia Augusta; item basilicam beato Laurentio martyri via Tiburtina in agro Verano; item basilicam via Lavicana inter duas laurus beato Petro et Marcellino martyribus, et mausoleum, ubi matrem suam posuit in sarcophago purpureo; item basilicam in civitate Hostia, juxta portum urbis Romæ,

---

6 *Britannia.*] H. E. 1, viii. § 23.

Anno Mundi. Christi.

beatorum apostolorum Petri et Pauli et Joannis
4290. 339. baptistæ; item basilicam in civitate Albanensi sancti Joannis baptistæ; item basilicam in urbe Neapoli; item Constantinus Drepanam Bithyniæ civitatem in honorem martyris Luciani ibi conditi instaurans, ex vocabulo matris suæ Helenopolim nuncupavit; idem urbem nominis sui statuens in Thracia, sedem Romani imperii et totius caput orientis esse voluit; idem statuit citra ullam hominum cædem Paganorum templa claudi.

4314. 363. Constantius cum Constantino et Constante fratribus, annos XXIV, menses V, dies XIII. Jacobus Nisibenus episcopus agnoscitur, ad cujus preces sæpe urbs discrimine liberata est. Impietas Ariana, Constantii regis fulta præsidio, exsiliis, carceribus et variis afflictionum modis primum Athanasium, deinde omnes non suæ partis episcopos, persecuta est. Maximinus Trevirorum episcopus clarus habetur, a quo Athanasius Alexandriæ episcopus, cum a Constantio quæreretur ad pœnam, honorifice susceptus est. Antonius monachus centesimo quinto ætatis anno in heremo moritur. Reliquiæ apostoli Timothei Constantinopolim invectæ. Constantio Romam ingresso, ossa Andreæ apostoli et Lucæ evangelistæ a Constantinopolitanis miro favore suscepta. Hilarius Pictaviensis episcopus, qui pulsus ab Arianis in Phrygia exsulaverat, cum apud Constantinopolim librum pro se Constantio porrexisset, ad Gallias rediit.

4316. 365. Julianus annos II, menses VIII. Julianus ad idolorum cultum conversus Christianos persequitur. Pagani apud Sebasten Palæstinæ urbem sepulchrum Joannis baptistæ invadunt, ossa dispergunt, eadem rursum collecta et cremata latius dispergunt; sed Dei providentia affuere quidam ex Hierosolymis monachi, qui mixti colligentibus,

quæcunque ipsi poterant ablata ad patrem suum Philippum pertulere. Anno Mundi. Christi. 4316. 365. Ille confestim hæc, supra se enim ducebat tantum thesaurum propriis servare vigiliis, ad pontificem maximum, tunc Athanasium, per Julianum diaconum suum mittit; quæ ille suscepta paucis arbitris, sub cavato sacrarii pariete inclusa, prophetico spiritu profutura generationi posteræ conservavit, cujus præsagium sub Theodosio principe per Theophilum ejusdem urbis episcopum completur, qui destructo Serapis sepulchro, sancti Joannis ibidem consecravit ecclesiam.

Jovianus mensibus VIII. 4317. 366. Synodus Antiochiæ a Meletio et suis facta, in qua *omousio anomoio*que rejecto, medium inter hæc *omoiousion* Macedonianum dogma vindicaverunt. Jovianus lapsu Constantii prædecessoris admonitus, honorificis et officiosissimis literis Athanasium requirit, ab ipso formam fidei et ecclesiarum disponendarum suscepit modum; sed ejus pia lætaque principia mors immatura corrupit.

Valentinianus cum fratre Valente annis XI. 4328. 377. Apollinaris Laodicenus episcopus multimoda nostræ religionis scripta componit, qui postea a fide devians hæresim sui nominis instituit. Damasus Romæ episcopus fecit basilicam juxta Theatrum Sancto Laurentio, et aliam in Catacumbas, ubi jacuerunt corpora sancta apostolorum Petri et Pauli, in quo loco platoniam ipsam, ubi jacuerunt corpora sancta, versibus adornavit. Valens ab Eudoxio Arianorum episcopo baptizatus nostros persequitur. Gratianus Valentiniani filius tertio ejus anno Ambianis imperator factus est. Constantinopoli apostolorum martyrium dedicatur.

---

22 *Valentinianus.*] H. E. 1, ix. § 24.

Anno Mundi. Christi.

4328. 377. Post Auxentii seram mortem, Mediolani Ambrosio episcopo constituto, omnis ad fidem rectam Italia convertitur. Hilarius episcopus Pictavis moritur.

4332. 381. Valens cum Gratiano et Valentiniano, Valentiniani fratris sui filiis, annis IV. Valens lege data, ut monachi militarent, nolentes fustibus jussit interfici. Gens Hunnorum, diu inaccessis reclusa montibus, repentina rabie percita, exarsit in Gothos, eosque sparsim conturbatos ab antiquis sedibus expulit. Gothi, transito Danubio, fugientes a Valente sine armorum depositione suscepti, mox per avaritiam Maximi ducis fame ad rebellandum coacti sunt, victoque Valentis exercitu per Thraciam sese miscentes, simul omnia cædibus, incendiis rapinisque fuderunt.

4338. 387. Gratianus cum fratre Valentiniano annis VI. Theodosius a Gratiano imperator creatus, maximas illas Scythicas gentes, hoc est, Alanos, Hunos et Gothos magnis multisque prœliis vincit; cujus concordiam non ferentes Ariani, post XL annos ecclesias, quas vi tenuere, reliquerunt. Synodus CL Patrum congregatur urbe Augusta adversus Macedonium sub Damaso Romæ episcopo. Theodosius Arcadium filium suum consortem facit imperii. A secundo Gratiani anno, ipso quinquies et Theodosio consulibus, Theophilus paschalem computum scribit. Maximus vir quidem strenuus et probus atque Augusto dignus, nisi contra sacramenti fidem per tyrannidem emersisset, in Brittania invitus propemodum ab exercitu imperator creatus, in Galliam transiit, ibique Gratianum Augustum dolis circumventum apud Lugdunum occidit, fratremque ejus Valentinianum Italia ex-

---

[5] *Valens.*] H. E. 1, ix. § 24. [28] *Maximus.*] H. E. 1, ix. § 24.

pulit; qui tamen justissimam cum matre sua Anno Mundi. Christi.
Justina pœnam luit exsilii, quia et ipsum Ariana 4338. 387.
polluit hæresis, et eminentissimam Catholicæ fidei arcem Ambrosium perfida obsidione vexavit, nec prius quam prolatis beatorum Gervasii et Protasii martyrum, Deo revelante, reliquiis incorruptis, nefanda cœpta deseruit.

Theodosius, qui Gratiano vivente VI annis jam 4349. 398.
orientem regebat, post mortem ejus regnavit annis XI. Ipse et Valentinianus, quem Italia expulsum benigne susceperat, Maximum tyrannum tertio ab Aquileia lapide interficiunt. Qui quoniam Brittaniam omni pene armata juventute copiisque militaribus spoliaverat, quæ tyrannidis ejus vestigia secutæ in Gallias nunquam ultra domum rediere, videntes transmarinæ gentis sævissimæ, Scottorum a circio, Pictorum ab aquilone, destitutam milite ac defensore insulam, adveniunt, et vastatam direptamque eam multos per annos opprimunt. Hieronymus sacræ interpres historiæ librum, quem de Illustribus ecclesiæ Viris scribit, usque ad decimum quartum totius imperii Theodosii annum perduxit.

Arcadius filius Theodosii cum fratre Honorio 4362. 411.
XIII. Corpora sanctorum Abacuc et Michææ prophetarum divina revelatione produntur. Gothi Italiam, Vandali atque Alani Gallias, aggrediuntur. Innocentius Romæ episcopus dedicavit basilicam Gervasii et Protasii martyrum beatissimorum, ex devotione testamenti cujusdam illustris feminæ Vestinæ. Pelagius Britto Dei gratiam impugnat.

---

8 *Theodosius.*] H. E. 1, ix. § 24.
12 *Britanniam.*] H. E. 1, xii. § 28.
24 *Arcadius.*] H. E. 1, x. § 25.
31 *Pelagius.*] H. E. 1, x. § 25.

Anno Mundi. Christi. 4377. 426.

Honorius cum Theodosio minore, fratris sui filio annis XV. Alaricus rex Gothorum Romam invasit, partemque ejus cremavit incendio, IX calendarum Septembrium, anno conditionis ejus MCLXIV, ac sexto die quam ingressus fuerat, deprædata urbe egressus est. Lucianus presbyter, cui revelavit Deus septimo Honorii principis anno locum sepulchri et reliquiarum beati protomartyris Stephani, et Gamalielis ac Nicodemi, qui in evangelio et in Actibus Apostolorum leguntur, scripsit ipsam revelationem Græco sermone ad omnium ecclesiarum personam; quam revelationem Avitus presbyter, homo Hispanus genere, in Latinum vertit eloquium, et adjecta epistola sua, per Orosium presbyterum occidentalibus dedit; qui etiam Orosius ad loca sancta perveniens, quo eum Augustinus ad Hieronymum pro discenda animæ ratione miserat, reliquias beati Stephani accepit, et patriam reversus primus intulit occidenti.

Brittani Scottorum Pictorumque infestationem non ferentes Romam mittunt, et sui subjectione promissa contra hostem auxilia flagitant, quibus statim missa legio magnam barbarorum multitudinem sternit, ceteros Brittaniæ finibus pellit, ac domum reversura præcepit sociis ad arcendos hostes murum trans insulam inter duo maria statuere, qui absque artifice magistro magis cespite quam lapide factus, nil operantibus profuit. Nam mox ut discessere Romani, advectus navibus prior hostis quasi maturam segetem obvia quæque sibi cædit, calcat, devorat. Iterum petiti auxilia Romani advolant, et cæsum hostem trans maria fugant, conjunctisque sibi Brittanis murum, non

20 *Britanni.*] H. E. 1, xii. § 29.
30 *Prior hostis.*] H. E. 1, xii. § 30.

Anno Mundi. Christi.

terra ut ante, pulvereum, sed saxo solidum inter civitates, quæ ibidem ob metum hostium fuerant 4377. 426. factæ, a mari usque ad mare collocant. Sed et in litore meridiano maris, quia et inde hostis timebatur, turres per intervalla ad prospectum maris statuunt; sic valedicunt sociis tanquam ultra non reversuri.

Bonifacius Romæ episcopus fecit Oratorium in cœmeterio sanctæ Felicitatis, et ornavit sepulchrum ejus et sancti Sylvani. Hieronymus presbyter obiit duodecimo Honorii anno pridie calendarum Octobrium, anno ætatis suæ nonagesimo primo.

Theodosius minor, Arcadii filius annis XX et VI. 4403. 452. Valentinianus junior Constantii filius Ravennæ imperator creatur. Placidia mater ejus Augusta nuncupatur. Effera gens Vandalorum, Alanorum, et Gothorum ab Hispanis ad Africam transiens, omnia ferro, flamma, rapinis, simul et Ariana impietate fœdavit; sed beatus Augustinus Hipponensis episcopus et omnium doctor eximius ecclesiarum, ne civitatis suæ ruinam videret, tertio obsidionis ejus mense migravit ad Dominum, quinto calendas Septembres, cum vixisset annis LXXVI; in clericatu autem, vel episcopatu annos ferme XL complesset, quo tempore Vandali, capta Carthagine, Siciliam quoque deleverunt; cujus captivitatis Paschasinus Lilybetanus antistes in epistola, quam de ratione paschali papæ Leoni scripsit, meminit.

Ad Scottos in Christum credentes, ordinatus a papa Celestino Palladius, primus episcopus mittitur anno Theodosii octavo. Recedente a Brittania Romano exercitu, cognita Scotti et Picti reditus denegatione, redeunt ipsi, et totam ab aqui-

---

30 *Ad Scottos.*] H. E. 1, xiii. § 32.

Anno Mundi. Christi. 4403. 452. lone insulam pro indigenis murotenus capessunt; nec mora, cæsis, captis, fugatisque custodibus muri, et ipso interrupto etiam, intra illum crudelis prædo grassatur. Mittitur epistola lacrimis ærumnisque referta ad Romanæ potestatis virum Ætium ter consulem vicesimo tertio Theodosii principis anno, petens auxilium, nec impetrat. Interea fames dira ac famosissima profugos infestat, qua coacti quidam hostibus dedere manus, alii de montibus, speluncis ac saltibus strenue repugnabant, ac strages hostibus dabant. Revertuntur Scotti domum, post non multum tempus reversuri; Picti extremam insulæ partem tum primum et deinceps inhabitaturi detinent. Famem præfatam magna frugum opulentia, opulentiam luxuria et negligentia, negligentiam lues acerrima et acrior mox hostium novorum, id est, Anglorum, plaga secuta est; quos illi unanimi consilio cum rege suo Uurtigerno, quasi defensores patriæ, ad se invitandos elegerunt, sed exceptos mox impugnatores atque expugnatores senserunt. Xistus Romæ episcopus fecit basilicam sanctæ Mariæ matris Domini, quæ ab antiquis Liberi cognominabatur. Eudoxia uxor Theodosii principis ab Hierosolymis remeavit, beatissimi Stephani primi martyris reliquias, quæ in basilica sancti Laurentii positæ venerantur, secum deferens. Blædla et Attila fratres multarumque gentium reges Illyricum Thraciamque depopulati sunt.

4410. 459. Martianus et Valentinianus annis VII. Gens Anglorum sive Saxonum Brittaniam tribus longis

---

4 *Epistola.*] H. E. 1, xiii. § 32.
11 *Revertuntur.*] H. E. 1, xiv. § 33.
19 *Uurtigerno.*] H. E. 1, xiv. § 34.
27 *Blædla.*] H. E. 1, xiii. § 32.
30 *Gens Anglorum.*] H. E. 1, xv. § 35.

Anno Mundi. 4410. Christi. 459.

navibus advehitur, quibus dum iter prosperatum domi fama referret, mittitur exercitus fortior, qui junctus prioribus, primo hostes a quibus petebatur, abegit, deinde in socios arma vertens, totam prope insulam ab orientali ejus plaga usque ad occidentalem igni vel ense subegit, conficta occasione, quod pro se militantibus Britones minus sufficienter stipendia darent. Joannes Baptista caput suum duobus monachis orientalibus, qui ob orationem venerant Hierosolymam, juxta Herodis quondam regis habitaculum revelat, quod deinceps Emisam Phæniciæ urbem perlatum et digno honore cultum est. Hæresis Pelagiana Brittanorum turbat fidem, qui a Gallicanis episcopis auxilium quærentes, Germanum Autisiodorensis ecclesiæ episcopum et Lupum Trecasenum æque apostolicæ gratiæ antistitem, fidei defensores accipiunt. Confirmant antistites fidem verbo veritatis simul et miraculorum signis; sed et bellum Saxonum Pictorumque adversus Britones eo tempore junctis viribus susceptum, divina virtute retundunt, cum Germanus ipse dux belli factus, non tubæ clangore, sed clamore Alleluia totius exercitus voce ad sidera levato hostes in fugam vertit immanes; qui deinceps ad Ravennam perveniens et summa reverentia a Valentiniano et Placidia susceptus, migravit ad Christum; corpus honorifico agmine, comitantibus virtutum operibus, Autisiodorum defertur. Ætius Patricius magna occidentalis reipublicæ salus et regi quondam Attilæ terror, a Valentiniano occiditur; cum quo Hesperium cecidit regnum, neque hactenus valuit relevari.

---

9 *Monachis.*] Tillemont, Mem Hist. Eccl. i. 339, edit. Brux. 1694.

15 *Germanum.*] H. E. 1, xvii. § 39, etc.

Anno Mundi. Christi.
4427. 476. Leo annos XVII. Hic pro Tomo Chalcedonensi per universum orbem singulis orthodoxorum episcopis singulas consonantesque misit epistolas, quid de eodem Tomo sentirent rescribi sibi postulans; quorum adeo consonantia de vera Christi incarnatione suscepit omnium rescripta, ac si uno tempore unoque dictante fuissent universa conscripta. Theodoretus episcopus civitatis, quæ a Cyro Persarum rege condita Cyri nomen habuit, scribit de vera incarnatione Domini salvatoris adversus Eutychem, et Dioscorum Alexandriæ episcopum, qui humanam in Christo carnem negant; scripsit et Historiam Ecclesiasticam a fine librorum Eusebii usque ad suum tempus, id est, usque ad imperium Leonis hujus, sub quo et mortuus est. Victorius, jubente papa Hilario, scripsit Paschalem circulum DXXXII annorum.

4444. 493. Zenon annos XVII. Corpus Barnabæ apostoli, et Evangelium Matthæi ejus stylo scriptum, ipso revelante, reperitur. Odoacer rex Gothorum Romam obtinuit, quam ex eo tempore diutius eorum reges tenuere. Mortuo Theodorico Triarii filio, alius Theodoricus, cognomento Valamer, Gothorum suscepit regnum, qui utramque Macedoniam Thessaliamque depopulatus est, et plurima regiæ civitatis loca igne succendens Italiam quoque infestus occupavit. Honoricus rex Vandalorum Arianus in Africa, exsulatis diffugatisque plus quam CCCXXXIV episcopis Catholicis, ecclesias eorum clausit, plebem variis affecit suppliciis, et quidem innumeris manus abscindens linguas præcidit, nec tamen loquelam Catholicæ confessionis eripere potuit. Brittones, duce Ambrosio Aureliano viro modesto, qui solus forte Romanæ gentis

33 *Ambrosio.*] H. E. 1, xvi. § 38.

Saxonum cædi superfuerat, occisis in eadem pa- Anno
rentibus purpura indutis, victricem eorum gentem Mundi. Christi. 4444. 493.
provocantes ad prœlium, vincunt; et ex eo tempore nunc hi nunc illi palmam habuere, donec advena potentior tota per longum potiretur insula.

Anastasius annos XXVIII. Thrasamundus Van- 4472. 521.
dalorum rex Catholicas ecclesias clausit, et CCXX episcopos exsilio Sardiniam misit. Symmachus papa inter multa ecclesiarum opera, quæ vel a fundamentis creavit, vel prisca renovavit, ad beatum Petrum, et beatum Paulum, et beatum Laurentium pauperibus habitacula construxit, et omni anno per Africam vel Sardiniam episcopis, qui in exsilio erant, pecunias et vestes ministrabat. Anastasius, quia hæresi favens Eutychetis Catholicos insecutus est, divino fulmine periit.

Justinus senior annos VIII. Joannes Romanæ 4480. 529.
ecclesiæ pontifex Constantinopolim veniens, ad portam, quæ vocatur Aurea, populorum turbis ei occurrentibus, in conspectu omnium roganti cæco lumen reddidit; qui dum rediens Ravennam venisset, Theodoricus eum cum comitibus carceris afflictione peremit, invidia ductus, quia Catholicæ pietatis defensor Justinus eum honorifice suscepisset; quo anno, id est, consulatu Probi junioris, et Symmachum Patritium Ravennæ occiderat, et ipse anno sequente ibidem subita morte periit, succedente in regno Athalarico nepote ejus. Hildericus Vandalorum rex episcopos ab exsilio reverti et ecclesias instaurare præcepit, post annos LXXIV hæreticæ prophanationis. Benedictus abbas virtutum gloria claruit, quas beatus papa Gregorius in libro Dialogorum scripsit.

Justinianus Justini ex sorore nepos annos 4518. 567.
XXXVIII. Belisarius Patritius a Justiniano in Africam missus, Vandalorum gentem delevit.

Anno Mundi. Christi.

4518. 567. Carthago quoque anno excessionis suæ XCVI recepta est, pulsis devictisque Vandalis, et Gelismero rege eorum capto Constantinopolim misso. Corpus sancti Antonii monachi divina revelatione repertum Alexandriam defertur, et in ecclesia beati Joannis baptistæ humatur. Dionysius paschales scribit circulos, incipiens ab anno dominicæ incarnationis DXXXII, qui est annus Diocletiani CCXLVIII, post consulatum Lampadii et Orestis, quo anno Codex Justinianeus orbi promulgatus est. Victor quoque Capuanus episcopus librum de Pascha scribens Victorii arguit errores.

4529. 578. Justinus minor annis XI. Narsis Patritius Totilam Gothorum regem in Italia superavit et occidit; qui deinde per invidiam Romanorum, pro quibus multa contra Gothos laboraverat, accusatus apud Justinum et conjugem ejus Sophiam quod servitio premeret Italiam, secessit Neapolim Campaniæ et scripsit genti Longobardorum, ut venirent et possiderent Italiam. Joannes Romanæ ecclesiæ pontifex ecclesiam apostolorum Philippi et Jacobi, quam prædecessor ejus Pelagius cœperat, fecit et dedicavit.

4536. 585. Tiberius Constantinus annos VII. Gregorius tunc apocrisiarius in Constantinopoli, postea Romanus episcopus, libros expositionis in Job condidit, et Eutychium ejusdem urbis episcopum in fide nostræ resurrectionis errasse, Tiberio præsente, convicit; ita ut ipse Augustus librum ejus, quem de resurrectione scripsit, suis quoque Catholicis allegationibus destruens, deliberaret flammis cremari debuisse. Docebat enim idem Eutychius corpus nostrum in illa resurrectionis gloria impalpabile, et ventis aereque subtilius esse futu-

---

25 *Apocrisiarius.*] H.E. II, i. § 83.

Anno Mundi. Christi.

rum, contra illud dominicum, Palpate et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me 4536. 565. videtis habere. Gens Longobardorum, comitante fame et mortalitate, omnem invadit Italiam, ipsamque Romanam vastatrix obsidet urbem, quibus tempore illo rex præerat Albuinus.

Mauritius annos XXI. Hirminigildus Levigildi 4557. 606. Gothorum regis filius, ob fidei catholicæ confessionem inexpugnabilem, a patre Ariano regni privatus infulis, et in carcerem ac vincula projectus, ad extremum nocte sancta dominicæ resurrectionis securi in capite percussus, regnum cœleste pro terreno rex et martyr intravit. Cujus frater Richardus, mox ut regnum post patrem accepit, omnem Gothorum cui præerat gentem, instante Leandro Hispalitano episcopo, qui et Hirminigildum docuerat, catholicam convertit ad fidem. Gregorius Romanæ ecclesiæ pontifex et doctor eximius, anno Mauritii imperii decimo tertio, indictione decima tertia, synodum episcoporum XXIV ad corpus beati apostoli Petri congregans de necessariis ecclesiæ decernit. Idem missis Brittaniam Augustino, Melito, et Joanne, et aliis pluribus cum eis monachis timentibus Deum, ad Christum Anglos convertit; et quidem Ædilberctus mox ad Christi gratiam conversus cum gente Cantuariorum, cui præerat, proximisque provinciis, etiam episcopum doctoremque suum Augustinum, sed et ceteros sacros antistites, episcopali sede donabat. Porro gentes Anglorum ab aquilone Umbri fluminis sub regibus Ælle et Ædilfrido

---

1 *Palpate.*] St. Luke, xxiv. 39.

18 *Gregorius.*] This Council was held in A. D. 595, and the dates given by Beda are accurate.

22 *Missis Britanniam.*] H. E. I. xxii. § 51; II. iii. § 95.

25 *Ædilberctus.*] H. E. I. xxv. § 54.

Anno Mundi. Christi.

sitæ, necdum Verbum vitæ audierant. Gregorius
4557. 606. decimo nono anno Mauritii, indictione quarta, scribens Augustino, Londini quoque et Eburaci episcopos, accepto a sede apostolica pallio, metropolitanos esse debere decernit.

4565. 614. Phocas annos VIII. Hujus secundo anno, indictione VIII, Gregorius papa migravit ad dominum. Hic, rogante papa Bonifacio, statuit sedem Romanæ et apostolicæ ecclesiæ caput esse omnium ecclesiarum, quia ecclesia Constantinopolitana primam se omnium ecclesiarum scribebat. Idem alio papa Bonifacio petente, jussit in veteri fano, quod Pantheon vocabatur, ablatis idololatriæ sordibus, ecclesiam beatæ semper Virginis Mariæ et omnium martyrum fieri; ut ubi quondam omnium non deorum sed dæmoniorum cultus agebatur, ibi deinceps omnium fieret memoria sanctorum. Persæ adversus rempublicam gravissima bella gerentes, multas Romanorum provincias et ipsam Hierosolymam auferunt, et destruentes ecclesias, sancta quæque prophanantes, inter ornamenta locorum vel sanctorum vel communium, quæ abstulere, etiam vexillum dominicæ crucis abducunt.

4591. 640. Heraclius annos XXVI. Anastasius Persa monachus nobile pro Christo martyrium patitur; qui natus in Perside magicas a patre puer artes discebat, sed ubi a captivis Christianis Christi nomen acceperat, in eum mox animo toto conversus, relicta Perside, Chalcedoniam Hierapolimque Christum quærens, ac deinde Hierosolymam petit;

---

[2] *Indictione quarta.*] A. D. 601, see H. E. I. xxix. § 73.

[6] *Indictione VIII.*] As Phocas attained the imperial dignity on 23 November, 602, the second year of his reign must have terminated in November, 604, which makes it more difficult to admit the statement advanced in H. E. II. i. § 81, that he died in 605.

[13] *Pantheon.*] H. E. II. iv. § 99.

Anno Mundi. 4591. Christi. 640.

ubi accepta baptismatis gratia, quarto ab eadem urbe milliario monasterium abbatis Anastasii intravit, ubi VII annos regulariter vivens, dum Cæsaream Palæstinæ orationis gratia venisset, captus a Persis et multa diu verbera inter carceres et vincula, Marzabana judice, perpessus, tandem mittitur Persidem ad regem eorum Chosroem, a quo, tertio per intervalla temporis verberatus, ad extremum una suspensus manu per tres horas diei, sic decollatus cum aliis LXX martyrium complevit. Mox tunica ejus indutus quidam dæmoniacus curatus est. Interea superveniens cum exercitu Heraclius princeps, superatis Persis, Christianos, qui erant captivati, reduxit gaudentes. Reliquiæ beati martyris Anastasii primo monasterium suum, deinde Romam advectæ, venerantur in monasterio beati Pauli apostoli, quod dicitur, ad Aquas Salvias. Anno Heraclii regni XVI, indictione XV, Æduuinus excellentissimus rex Anglorum in Brittaniæ Transumbranæ gentis ad aquilonem, prædicante Paulino episcopo, quem miserat de Cantia venerabilis archiepiscopus Justus, Verbum salutis cum sua gente suscepit, anno regni sui undecimo, adventus autem Anglorum in Brittaniam plus minus annos CLXXX, eique Paulino sedem episcopatus Eburaci donavit. Cui profecto regi in auspitium venturæ fidei et regni cœlestis, potestas quoque terreni creverat regni, ita ut universos Brittaniæ fines, quod nemo Anglorum ante eum, qua vel ipsorum vel Britonum gentes habitabant, sub ditione acciperet. Eo tempore exortum apud Scotos in observatione paschæ errorem Quartadecimanorum Honorius papa per

---

19 *Æduuinus.*] H. E. II. ix. § 110.

Anno Mundi. Christi.

4591, 640. epistolam redarguit; sed et Joannes, qui successori ejus Severino successit, cum adhuc esset electus in pontificatum, pro eodem pascha eis, simul et pro Pelagiana hæresi, quæ apud eos reviviscebat, scripsit.

4593. 642. Heraclonas cum matre sua Martina annis II. Cyrus Alexandriæ, Sergius et Pyrrhus Pagiæ urbis episcopi, Acephalorum hæresim instaurantes, unam operationem in Christo divinitatis et humanitatis, unam voluntatem dogmatizant. E quibus Pyrrhus iis temporibus, id est, sub Theodoro papa, Romam veniens ex Africa, ficta, ut post apparuit, pœnitentia, obtulit eidem papæ, præsente cuncto clero et populo, libellum cum sua subscriptione, in quo condemnarentur omnia, quæ a se vel a decessoribus suis scripta vel acta sunt adversus catholicam fidem; unde et benigne susceptus est ab eo, quasi regiæ pontifex civitatis. Sed quia reversus domum, repetiit et errorem domesticum, memoratus papa Theodorus, advocatis cunctis sacerdotibus et clero in ecclesiam beati Petri apostolorum principis, condemnavit eum sub vinculo anathematis.

4594. 643. Constantinus filius Heraclii mensibus VI. Pyrrhi successor Paulus non tantum vesana doctrina, sicut decessores ejus, sed et aperta persecutione catholicos cruciat, apocrisiarios sanctæ ecclesiæ Romanæ, qui ad ejus correctionem missi fuerant, partim carceribus, partim exsiliis, partim verberibus afficiens. Sed et altare eorum in domo Placidiæ sacratum in venerabili oraculo subvertens diripuit, prohibens eos ibidem missas celebrare. Unde et ipse, sicut præcessores illius, ab apostolica sede justa depositionis ultione damnatus est.

---

[1] *Epistolam.*] H. E. II. xix. § 143.

Anno Mundi. 4622. Christi. 671.

Constantinus filius Constantini annis XXVIII. Hic deceptus a Paulo, sicut Heraclius avus ejus a Sergio, ejusdem regiæ civitatis episcopo, exposuit typum adversus catholicam fidem, nec unam nec duas voluntates aut operationes in Christo definiens esse confitendas, quasi nihil velle vel operari credendus sit Christus. Unde Martinus papa, congregata Romæ synodo c et v episcoporum, damnavit sub anathemate præfatos Cyrum, Sergium, Pyrrhum et Paulum hæreticos. Et post hæc missus ab imperatore Theodorus exarchus, tulit Martinum papam de ecclesia Constantiniana, perduxitque Constantinopolim; qui post hæc relegatus Chersonam ibidem vitam finivit, multis in eodem loco virtutum signis usque hodie refulgens. Facta est autem synodus præfata anno nono imperii Constantini, mense Octobri, indictione octava. Constantinus princeps, Vitaliano papa nuper ordinato, misit beato Petro apostolo Evangelia aurea gemmis albis miræ magnitudinis in circuitu ornata; ipse post aliquot annos, id est, per indictionem sextam, veniens Romam, obtulit super altare ipsius pallium auro textile, toto exercitu cum cereis ecclesiam intrante. Sequente anno facta est eclipsis solis, quam nostra ætas meminit, quasi decima hora diei, quinto nonas Maias. Theodorus archiepiscopus et Hadrianus abbas, vir æque doctissimus, a Vitaliano missi Brittaniam, plurimas ecclesias Anglorum doctrinæ ecclesiasticæ fruge fœcundaverunt. Constantinus, post plurimas et inauditas deprædationes provinciis factas, occisus in balneo periit indictione duodecima; nec longo post tempore etiam Vitalianus papa cœlestia regna petiit.

---

27 *Theodorus et Hadrianus.*] H. E. IV. i. § 253, 254.

Anno Mundi. Christi. 4639. 688.

Constantinus filius Constantini superioris regis annis XVII. Saraceni Siciliam invadunt, et præda nimia secum ablata, mox Alexandriam redeunt. Agatho papa ex rogatu Constantini, Heraclii, et Tyberii principum piissimorum, misit in regiam urbem legatos suos, in quibus erat Joannes Romanæ ecclesiæ tunc diaconus, non longe post episcopus, pro adunatione facienda sanctarum Dei ecclesiarum; qui benignissime suscepti a reverentissimo fidei catholicæ defensore Constantino, jussi sunt, remissis disputationibus philosophicis, pacifico colloquio de fide vera perquirere, datis eis de bibliotheca Constantinopolitana cunctis antiquorum Patrum, quos petebant, libellis. Adfuerunt autem et episcopi CL, præsidente Georgio patriarcha regiæ urbis, et Antiochiæ Macario; et convicti sunt qui unam voluntatem et operationem astruebant in Christo falsasse Patrum catholicorum dicta perplurima. Finito autem conflictu, Georgius correctus est, Macarius vero cum suis sequacibus, simul et prædecessoribus Cyro, Sergio, Honorio, Pyrrho, Paulo et Petro anathematizatus, et in locum ejus Theophanius abbas de Sicilia Antiochiæ episcopus factus; tantaque gratia legatos catholicæ pacis comitata est, ut Joannes Portuensis episcopus, qui erat unus ex ipsis, dominica octavarum Paschæ missas publicas in ecclesia sanctæ Sophiæ coram principe et patriarcha Latine celebraret. Hæc est Sexta Synodus universalis Constantinopoli celebrata et Græco sermone conscripta temporibus papæ Agathonis, exsequente ac resi-

---

29 *Sexta Synodus.*] The proceedings of this Council are intimately connected with the ecclesiastical history of England, having led to the Synod of Heathfield. See H. E. IV. xvii. § 301; Spelman, Conc. i. 157.

Anno Mundi. Christi.

dente piissimo principe Constantino intra palatium suum, simulque legatis apostolicæ sedis et episcopis CL residentibus. 4639. 688. Prima enim universalis synodus in Nicæa congregata est contra Arium, CCCXVIII patrum, temporibus Julii papæ, sub Constantino principe; secunda in Constantinopoli CL patrum, contra Macedonium et Edoxium, temporibus Damasi papæ et Gratiani principis, quando Nectarius eidem urbi est ordinatus episcopus; tertia in Epheso CC patrum, contra Nestorium Augustæ urbis episcopum, sub Theodosio magno principe et papa Cœlestino; quarta in Chalcedone, patrum DCXXX, sub Leone papa, temporibus Martiani principis, contra Eutychem nefandissimorum præsulem monachorum; quinta item in Constantinopoli, temporibus Vigilii papæ, sub Iustiniano principe, contra Theodorum et omnes hæreticos; sexta hæc, de qua in præsenti diximus.

Sancta et perpetua virgo Christi Ædilthryda, filia Annæ regis Anglorum, et primo alteri viro permagnifico, et post Ecfrido regi conjunx data, postquam XII annos thorum incorrupta servavit maritalem, post reginam, sumto velamine sacro, virgo sanctimonialis efficitur; nec mora etiam virginum mater et nutrix pia sanctarum, accepto in construendum monasterium loco, quem Elge vocant; cujus merita vivacia testatur etiam mortua caro, quæ post XVI annos sepulturæ cum veste, qua involuta est, incorrupta reperitur.

Justinianus minor filius Constantini annos X. 4649. 698.
Hic constituit pacem cum Saracenis decennio terra marique; sed et provincia Africa subjugata est Romano imperio, quæ fuerat tenta a Saracenis,

---

[19] *Æthildryda.*] See H. E. IV. xix. § 309.

[26] *Elge.*] Ely, see H. E. IV. xix. § 314.

Anno Mundi. Christi.

ipsa quoque Carthagine ab eis capta et destructa.

4649. 698. Hic beatæ memoriæ pontificem Romanæ ecclesiæ Sergium, quia erraticæ suæ synodo, quam Constantinopoli fecerat, favere et subscribere noluisset, misso et Zacharia protospatario suo, jussit Constantinopolim deportari; sed prævenit militia Ravennatis urbis vicinarumque partium jussa principis nefanda, et eundem Zachariam contumeliis et injuriis ab urbe Roma repulit. Idem papa Sergius ordinavit venerabilem virum Uilbrordum, cognomine Clementem, Fresonum genti episcopum, in qua usque hodie pro æterna patria peregrinus, est enim de Brittania gentis Anglorum, innumera quotidie diabolo detrimenta et Christianæ fidei facit augmenta. Justinianus ob culpam perfidiæ regni gloria privatus exsul in Pontum secedit.

4652. 701. Leo annos III. Papa Sergius in sacrario beati Petri apostoli capsam argenteam, quæ in angulo obscurissimo diutissime jacuerat, et in ea crucem diversis ac preciosis lapidibus adornatam, Domino revelante, reperit, de qua tractis quatuor petalis, quibus gemmæ inclusæ erant, miræ magnitudinis portionem ligni salutiferi dominicæ crucis interius repositam inspexit; quæ ex tempore illo annis omnibus in basilica Salvatoris, quæ appellata Constantiniana, die exaltationis ejus ab omni osculatur atque adoratur populo. Reverentissimus ecclesiæ Lindisfarnensis in Brittania ex anachorita antistes Cuthberctus, totam ab infantia usque ad senium vitam miraculorum signis inclitam duxit; cujus dum XI annos maneret corpus huma-

---

[3] *Erraticæ suæ synodo.*] Commonly called the Quini-Sext, or of Trullo. The reason why it is called 'erratica' by Beda, as well as its character in general, is examined at considerable length by Basnage, Hist. de l'Eglise, p. 554.

[10] *Uilbrordum.*] H. E. v. xi. § 387.

tum, incorruptum post hæc, quasi eadem hora Anno Mundi. Christi.
defuncti, simul cum veste, qua tegebatur, inventum 4652. 701.
est; sicut in Libro de ejus vita et virtutibus, et prosa nuper et hexametris versibus scripto, ante aliquot annos ipsi signavimus.

Tiberius annos VII. Synodus Aquileiæ facta, 4659. 708.
ob imperitiam fidei quintum universale Concilium suscipere diffidit, donec salutaribus beati papæ Sergii monitis instructa, et ipsa huic cum ceteris Christi ecclesiis adnuere consentit. Gisulphus dux gentis Longobardorum Beneventi Campaniam igne, gladio et captivitate vastavit, cumque non esset qui ejus impetui resisteret, apostolicus papa Joannes, qui Sergio successerat, missis ad eum sacerdotibus ac donariis perplurimis, universos redemit captivos, atque hostes domum redire fecit. Cui successit alius Joannes, qui inter multa operum illustrium, fecit oratorium sanctæ Dei Genitrici opere pulcherrimo intra ecclesiam beati Petri apostoli. Hereberctus rex Longobardorum multas cortes et patrimonia Alpium Cottiarum, quæ quondam ad jus pertinebant apostolicæ sedis, sed a Longobardis multo tempore fuerant ablata, restituit juri ejusdem sedis, et hanc donationem aureis scriptam literis Romam direxit.

Justinianus secundo cum Tiberio filio annos VI. 4665. 714.
Hic auxilio Terbelli regis Vulgarorum regnum recipiens, occidit eos qui se expulerant patricios, et Leonem, qui locum ejus usurpaverat, necnon et successorem ejus Tiberium, qui eum de regno ejectum toto, quo ipse regnabat, tempore in eadem civitate in custodia tenuerat; Callinicum vero patriarcham, erutis oculis, misit Romam, et dedit episcopatum Cyro, qui erat abbas in Ponto, eumque alebat exsulem. Hic Constantinum papam

Anno Mundi. Christi.

4665. 714. ad se venire jubens honorifice suscepit ac remisit, ita ut eum die dominica missas sibi facere jubens, communionem de manu ejus acceperit; quem prostratus in terra pro suis peccatis intercedere rogans, cuncta ecclesiæ privilegia renovavit. Qui cum exercitum mitteret in Pontum, multum prohibente papa apostolico, ad comprehendendum Philippicum, quem ibi relegaverat, conversus omnis exercitus ad partem Philippici fecit eum ibidem imperatorem, reversusque cum eo Constantinopolim pugnavit contra Justinianum ad duodecimum ab urbe milliarium, et victo atque occiso Justiniano, regnum suscepit Philippicus.

4667. 716. Philippicus anno I, mensibus VI. Hic ejecit Cyrum de pontificatu, eumque ad gubernandum abbatis jure monasterium suum, Pontum redire præcepit. Idem Constantino papæ misit literas pravi dogmatis, quas ille cum apostolicæ sedis concilio respuit; et hujus rei causa fecit picturas in porticu Sancti Petri, quæ acta sex sanctarum synodorum universalium continerent. Nam et hujusmodi picturas cum haberentur in urbe regia Philippicus jusserat auferri, statuitque populus Romanus ne hæretici imperatoris nomen in chartas aut figuram solidi susciperent; unde nec ejus effigies in ecclesiam introducta est, nec nomen ad missarum solennia prolatum.

4670. 719. Anastasius annis III. Hic Philippicum captum oculis privavit, nec occidit. Idem literas Constantino papæ Romam per Scholasticum patricium et exarchum Italiæ direxit, quibus se fautorem catholicæ fidei et sancti sexti concilii prædicatorem esse docuit. Liuthbrandus rex Longobardorum donationem patrimonii Alpium Cottiarum, quam Hereberechtus rex fecerat et ille repetierat,

admonitione venerabilis papæ Gregorii confirmavit. Anno Mundi. Christi.
Ecberctus vir sanctus de gente Anglorum, et sacer- 4670. 719.
dotium monachica vita etiam pro cœlesti patria peregrinus exornans, plurimas Scoticæ gentis provincias ad canonicam paschalis temporis observantiam, a qua diutius aberraverant, pia prædicatione convertit, anno ab incarnatione Domini DCCXVI.

Theodosius anno I. Hic electus in imperatorem, 4671. 720.
Anastasium apud Nicæam civitatem gravi prœlio vicit, datoque sibi sacramento, clericum fieri ac presbyterum fecit ordinari; ipse vero, ut regnum accepit, cum esset catholicus, mox in regia urbe imaginem illam venerandam, in qua sanctæ sex synodi erant depictæ et a Philippico fuerant dejectæ, pristino in loco erexit. Tiberis fluvius alveum suum egressus multa Romanæ fecit exitia civitati; ita ut in Via Lata ad unam et semis staturam excresceret, atque a porta sancti Petri usque ad pontem Milvium aquæ se descendentes conjungerent; mansit autem diebus VII, donec agentibus Litanias crebras civibus, octavo demum die revertit.

His temporibus multi Anglorum gentis, nobiles et ignobiles, viri et feminæ, duces et privati, divini amoris instinctu de Brittania Romam venire consueverant; inter quos etiam reverentissimus abbas meus Ceolfridus annos natus LXXIV, cum esset presbyter annis XLVII, abbas autem XXXV, ubi Lingonas pervenit, ibi defunctus atque in ecclesia beatorum Geminorum martyrum sepultus est; qui inter alia donaria, quæ adferre disposuerat, misit

---

2 *Ecbertus.*] H. E. v. xxii. § 445.

27 *Ceolfridus.*] The whole circumstances are detailed at considerable length in the Anonymous Life of St. Benedict, which is printed in the Appendix to the present volume.

Anno Mundi. Christi. ecclesiæ sancti Petri Pandectem, a beato Hiero-
4671. 720. nymo in Latinum ex Hebræo vel Græco fonte translatum.

4680. 729. Leo annis IX. Saraceni cum immenso exercitu Constantinopolim venientes triennio civitatem obsident, donec civibus multa instantia ad Deum clamantibus, plurimi eorum fame, frigore, pestilentia perirent, ac sic pertæsi obsidionis abscederent; qui inde regressi Vulgarorum gentem, quæ est super Danubium, bello aggrediuntur; et ab hac quoque victi refugiunt ac naves repetunt suas. Quibus cum altum peterent, ingruente subita tempestate, plurimi etiam mersi, sive confractis per littora navibus, sunt necati. Liuthbrandus audiens quod Saraceni, depopulata Sardinia, etiam loca fœdarent illa, ubi ossa sancti Augustini episcopi propter vastationem Barbarorum olim translata et honorifice fuerant condita, misit et, dato magno precio, accepit, et transtulit ea in Ticinis, ibique cum debito tanto patri honore recondidit.

RELIQUIÆ SEXTÆ ÆTATIS.

HÆC de cursu præteriti seculi ex Hebraica veritate, prout potuimus, elucubrare curavimus, æquum rati ut, sicut Græci Septuaginta translatorum editione utentes, de ea sibi suisque temporum libros condidere, ita et nos, qui per beati interpretis Hieronymi industriam puro Hebraicæ veritatis fonte potamur, temporum quoque rationem juxta hanc scire queamus. Quod si qui laborem hunc nostrum culpaverint esse superfluum, accipiant hi, quicunque sunt, justum, salva charitate, responsum, quod præfatus Hieronymus priscæ cosmographiæ calumniatoribus reddit,—ut si displicet, non legant.

Ceterum cunctis in commune suademus, ut sive quis ex Hebraica veritate, quæ ad nos per memoratum interpretem pura pervenisse etiam hostibus Judæis in professo est, sive ex Septuaginta interpretum translatione, quæ vel minus sollicite primo edita est, ut multi adstruunt, vel post a gentilibus corrupta, ut beato Augustino videtur, seu certe ex utrisque commixto opere codicibus, ut sibi visum fuerit, temporum cursum notaverit, et sive prolixiora seu breviora transacti seculi tempora signaverit, aut signata repererit, nullatenus tamen ex hoc longiora vel breviora, quæ restant, seculi tempora putet, memor semper dominicæ sententiæ, Quia de die ultima et hora nemo scit, neque angeli cœlorum, nisi Pater solus.

Neque enim ullatenus sunt audiendi qui suspicantur hujus seculi statum sex millibus annorum ab initio fuisse definitum, et ne contra sententiam Domini venire videantur, addunt, incertum mortalibus quoto anno sextæ millenariæ partis venturus sit dies Judicii, cujus tamen adventus maxime circa terminum sexti millenarii debeat sperari. A quibus si quæris, ubi hæc putanda vel credenda legerint? mox stomachantes, quia aliud quid respondere non habent, ‘Annon legisti,’ inquiunt, ‘in Genesi quia sex diebus mundum fecerit Deus? unde merito credi debet eum plus minus sex millibus annorum esse staturum.’ Et quod est gravius, fuere, qui propter septimum diem, in quo requievit Deus ab operibus suis, sperarent post sex annorum millia sanctorum laboris in hac vita mortali, septimo mille annorum curriculo eos post resurrectionem in hac ipsa vita immortales, in deliciis et multa beatitudine regnaturos esse cum Christo.

Verum his, quia hæretica sunt et frivola, funditus omissis, intelligamus sincere et catholice sex illos

dies, in quibus mundi hujus ornatum perfecit Deus, et septimum, in quo ab omni opere suo requievit, quem ob id perpetuæ quietis benedictione sanctificavit, non sex annorum millia seculi laborantis et septimum regni beatorum in terra cum Christo, sed sex potius ætates significare mundi labentis, in quibus sancti laborant in hac vita pro Christo, et septimam perpetuæ quietis in alia vita, quam solutæ a corporibus percipiunt animæ sanctæ cum Christo. Quod animarum sabbatum tunc inchoasse recte creditur, cum primus Christi martyr carne occisus a fratre mox anima est æternam translatus in requiem; tunc autem perficietur, cum in die resurrectionis animæ etiam corpora incorrupta receperint. Et quia nulla ætatum quinque præteritarum mille annis acta reperitur, sed aliæ plures annos aliæ pauciores habuere, neque ulla alteri similem habuit summam annorum, restat ut pari modo hæc quoque, quæ nunc agitur, incertum mortalibus habeat suæ longitudinis statum, soli autem illi cognitum, qui servos suos accinctis lumbis lucernisque ardentibus vigilare præcepit, similes hominibus exspectantibus Dominum suum quando revertatur a nuptiis.

VENERABILIS BEDÆ

EPISTOLA AD ECGBERCTUM

ANTISTITEM.

§ 1. DILECTISSIMO ac reverentissimo antistiti Ecgbercto, Baeda, famulus Christi, salutem.

The cause why Beda wrote.

Memini te hesterno dixisse anno, cum tecum aliquot diebus legendi gratia in monasterio tuo demorarer, quod hoc etiam anno velles, cum in eundem devenires locum, me quoque, ob commune legendi studium, ad tuum accire colloquium. Quod si ita, Deo volente, posset impleri, non opus esset tibi hæc per literas scripta dirigere; cum possem liberius ore ad os loquens quæque vellem, sive necessaria ducerem, secreta tibi allocutione suggerere. Verum quia hoc ne fieret, superveniens, ut nosti, corporis mei valitudo prohibuit; agere tamen quod potui, erga dilectionem tuam fraternæ devotionis intuitu, curavi, mittendo, videlicet, per literas quod corporaliter veniendo per collocutionem nequiveram. Precorque te per Dominum, ne harum apices literarum arrogantiæ supercilium esse suspiceris, sed obsequium potius humilitatis ac pietatis veraciter esse cognoscas.

Exhortations concerning

§ 2. Exhortor itaque tuam, dilectissime in

---

6 *Ecgbercto.*] He became bishop of York A. D. 732.

life and doctrine.

Christo antistes, sanctitatem, ut gradum sacrosanctum, quem tibi Auctor graduum et spiritualium largitor charismatum committere dignatus est, sacrosancta et operatione et doctrina confirmare memineris. Neutra enim hæc virtus sine altera rite potest impleri; si aut is, qui bene vivit, docendi officium negligit, aut recte docens antistes rectam exercere operationem contemnit. Qui autem utrumque veraciter agit, profecto talis servus adventum Domini sui gratulabundus exspectat, sperans se citius auditurum, 'Euge serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam; intra in gaudium Domini tui.' Si quis vero, quod absit, gradu episcopatus accepto, nec seipsum a malis actibus bene vivendo, nec subditam sibi plebem castigando, vel admonendo, corrigere curat; quid huic, veniente Domino, hora qua non sperat, eventurum sit, evangelica manifeste sententia declarat, qua dicitur ad inutilem servum, 'Ejicite in tenebras exteriores, ibi erit fletus et stridor dentium.'

§ 3. Ante omnia sane tuæ sanctæ paternitati suadeo, ut ab otiosis te confabulationibus, obtrectationibus, ceterisque linguæ indomitæ contagiis, pontificali dignitate coerceas; divinis autem eloquiis ac meditationibus Scripturarum linguam simul et mentem occupes, et maxime legendis beati Pauli apostoli Epistolis ad Timotheum et Titum, sed et verbis sanctissimi papæ Gregorii, quibus de vita simul et vitiis rectorum, sive in libro Regulæ Pastoralis, seu in homeliis evangelii multum curiose disseruit, ut sit sermo tuus semper sapientiæ sale conditus, eminentior vulgari locu-

---

11 *Euge.*] St. Matt. xxv. 23.

tione, ac divino auditui dignior elucescat. Sicut enim indecens est, si vasa altaris sacrosancta vulgaribus unquam usibus ac vilibus prophanentur officiis, ita perversum omni modo ac miserum est, si is, qui ad consecranda in altari dominica sacramenta ordinatus est, nunc quidem eisdem conficiendis sacramentis Domino famulaturus assistat, nunc egressus ecclesiam ipso ore eisdemque manibus, quibus paulo ante sacra tractaverat, repente frivola loqui vel agere Dominum offensurus incipiat.

How perfection in these is to be attained.

§ 4. Ad custodiendam vero linguæ vel operis munditiam, cum lectione divina, etiam societas eorum, qui Christo fideli devotione famulantur, plurimum juvat; ut si quando vel lingua lascivire, vel operatio prava mihi subrepere cœperit, mox sociorum fidelium manu, ne cadere valeam, sustenter. Quod cum omnibus Dei famulis sibimet ita prospicere utillimum sit, quanto magis illi gradui, qui non suimet tantummodo curam agere, sed etiam erga commissam sibi ecclesiam, necesse habet studium salutis impendere? juxta illum qui dixit, 'præter ea quæ extrinsecus sunt instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarum. Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror?' Quod non ita loquor, quasi te aliter facere sciam, sed quia de quibusdam episcopis fama vulgatum est, quod ipsi ita Christo serviant, ut nullos secum alicujus religionis aut continentiæ viros habeant; sed potius illos qui risui, jocis, fabulis, commessationibus et ebrietati-

---

22 *Illum.*] 2 Cor. xi. 28.

28 *Fama vulgatum.*] It would be easy to illustrate this passage by quotations from the ecclesiastical Laws of the Saxons, by which it appears that the Anglo-Saxon clergy had fallen into many excesses.

bus, ceterisque vitæ remissioris illecebris subigantur, et qui magis quotidie ventrem dapibus, quam mentem sacrificiis cœlestibus pascant. Quos tua sancta auctoritate, si alicubi repereris, velim corrigas, moneasque illos tales suæ conversationis diurnæ sive nocturnæ testes habere, qui et actione Deo digna et exhortatione congrua prodesse populis, ac spirituale ipsorum antistitum opus juvare sufficiant. Lege enim Actus Apostolorum, et videbis, referente beato Luca, quales secum comites apostoli Paulus et Barnabas habuerint, quid etiam ipsi, ubicunque devenissent, operis egerint. Statim namque ut civitates vel synagogas ingressi sunt, verbum Dei prædicare et per omnia disseminare curabant. Quod etiam te, dilectissimum mihi caput, sagaciter cupiam, ubicunque potes, implere; in hoc namque officium a Domino electus, in hoc consecratus es, ut Verbum evangelizes virtute magna, præbente tibi auxilium ipso rege virtutum Domino nostro Jesu Christo. Quod ita rite perficies si ubicunque perveneris, mox collectis ad te ejusdem loci incolis, verbum illis exhortationis exhibueris, simul et exemplum vivendi una cum omnibus, qui tecum venerint, quasi cœlestis militiæ ductor ostenderis.

Advice as to the ordination of presbyters, and the instruction of the people.

§ 5. Et quia latiora sunt spatia locorum, quæ ad gubernacula tuæ diœcesis pertinent, quam ut solus per omnia discurrere, et in singulis viculis atque agellis verbum Dei prædicare, etiam anni totius emenso curriculo, sufficias; necessarium satis est, ut plures tibi sacri operis adjutores adsciscas, presbyteros videlicet ordinando, atque instituendo doctores, qui in singulis viculis prædi-

[9] *Actus Apost.*] xiii. 14; xiv. 1, etc.

cando Dei verbo et consecrandis mysteriis cœlestibus, ac maxime peragendis sacri baptismatis officiis, ubi opportunitas ingruerit, insistant. In qua videlicet prædicatione populis exhibenda, hoc præ ceteris omni instantia procurandum arbitror, ut fidem catholicam, quæ apostolorum symbolo continetur, et Dominicam orationem, quam sancti Evangelii nos scriptura edocet, omnium, qui ad tuum regimen pertinent, memoriæ radicitus infigere cures. Et quidem omnes, qui Latinam linguam lectionis usu didicerunt, etiam hæc optime didicisse certissimum est; sed idiotas, hoc est, eos qui propriæ tantum linguæ notitiam habent, hæc ipsa sua lingua dicere ac sedulo decantare facito. Quod non solum de laicis, id est, in populari adhuc vita constitutis, verum etiam de clericis sive monachis, qui Latinæ sunt linguæ expertes, fierio portet. Sic enim fit, ut cœtus omnis fidelium quomodo fidelis esse, qua se firmitate credendi contra immundorum spirituum certamina munire atque armare debeat, discat; sic, ut chorus omnis Deo supplicantium quid maxime a divina clementia quæri oporteat, agnoscat. Propter quod et ipse multis sæpe sacerdotibus idiotis hæc utraque, et symbolum videlicet, et Dominicam orationem, in linguam Anglorum translatam obtuli. Nam et sanctus antistes Ambrosius hoc de fide loquens admonet, ut verba symboli matutinis semper horis fideles quique decantent, et hoc se quasi antidoto spirituali contra diaboli venena, quæ illis interdiu vel noctu astu maligno objicere posset, præmuniant. Orationem vero Dominicam sæpius decantari ipsa

[2] *Baptismatis.*] We may hence infer that the whole of the population of Northumbria had not yet embraced Christianity, and that there was frequent necessity of adult baptism.

etiam nos consuetudo sedulæ deprecationis ac genuum flexionis docuit.

Exhortations and threatenings.

§ 6. Quod si hæc, ut suggerimus in regendis pascendisque Christi ovibus, tua pastoralis auctoritas perfecerit, dici non potest quantum tibi supernæ mercedis apud Pastorem pastorum in futuro præparaveris. Quanto enim rariora hujus sacratissimi operis in episcopis nostræ gentis exempla reperis, tanto altiora singularis meriti præmia recipies; utpote qui populum Dei per crebram symboli vel orationis sacræ decantationem ad intellectum, amorem, spem, fidem et inquisitionem eorundem, quæ decantantur, cœlestium donorum, paterna pietate ac sollicitudine provocatum accenderis. Sicut e contrario, si commissum tibi a Domino negotium minus diligenter compleveris, pro retentione talenti cum servo nequam et pigro partem es recepturus in futuro; maxime si temporalia ab illis commoda requirere atque accipere præsumseris, quibus nulla cœlestis beneficii dona rependere probaveris. Cum enim Dominus mittens ad evangelizandum discipulos dixisset, 'Euntes autem prædicate, dicentes quia appropinquat regnum cœlorum;' paulo post subjunxit dicens, 'Gratis accepistis, gratis date; nolite possidere aurum, neque argentum.' Si ergo illos gratis Evangelium prædicare jussit, neque aurum vel argentum, vel aliquid pecuniæ temporalis ab eis, quibus prædicabant, accipere permisit, quid rogo illis, qui his contraria gerunt, periculi immineat?

Neglect of episcopal visitation.

§ 7. Attende quid gravissimi sceleris illi commiserint qui et terrena ab auditoribus suis lucra diligentissime requirere, et pro eorum salute æterna

---

22 *Dixisset.*] St. Matt. x. 7, 8, 9.

nihil omnino prædicando, vel exhortando, vel increpando, laboris impendere contendunt. Sollicite atque intentione curiosa, antistes dilectissime, perpende. Audivimus enim, et fama est, quia multæ villæ ac viculi nostræ gentis in montibus sint inaccessis ac saltibus dumosis positi, ubi nunquam multis transeuntibus annis sit visus antistes, qui ibidem aliquid ministerii aut gratiæ cœlestis exhibuerit, quorum tamen nec unus quidem a tributis antistiti reddendis esse possit immunis; nec solum talibus locis desit antistes qui manus impositione baptizatos confirmet, verum etiam omnis doctor qui eos vel fidei veritatem, vel discretionem bonæ ac malæ actionis edoceat, absit. Sicque fit, ut episcoporum quidam non solum gratis non evangelizent, vel manus fidelibus imponant, verum etiam, quod gravius est, accepta ab auditoribus suis pecunia, quam Dominus prohibuit, opus verbi, quod Dominus jussit exercere, contemnant; quum Deo dilectus pontifex Samuel longe aliter fecisse, omni populo teste, legatur. 'Itaque conversatus,' inquit, 'coram vobis ab adolescentia mea usque ad diem hanc, ecce, præsto sum, loquimini de me coram Domino, et coram Christo ejus, utrum bovem alicujus tulerim, an asinum, si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cujusquam munus accepi; et contemnam illud hodie, restituamque vobis. Et dixerunt, Non es calumniatus nos, neque oppressisti, neque tulisti de manu alicujus quippiam.' Cujus innocentiæ ac justitiæ merito inter primos populi Dei duces et sacerdotes annumerari, atque in precibus suis superno auditu atque alloquio

21 *Legatur.*] 1 Sam. xii. 3.

dignus exsistere meruit, dicente psalmographo, 'Moses et Aaron in sacerdotibus ejus, et Samuel inter eos qui invocant nomen ejus; invocabant Dominum et ipse exaudiebat eos, in columna nubis loquebatur ad eos.'

Avarice of the clergy reprehended.

§ 8. Si autem aliquid utilitatis fidelibus conferri manus impositione, qua Spiritus Sanctus accipitur, credimus et confitemur; constat e contrario, quod hæc ipsa utilitas eis, quibus manus impositio defuerit, abest. Cujus nimirum privatio boni ad quos amplius, quam ad ipsos respicit antistites, qui illorum se promittunt esse præsules, quibus spiritalis officium præsulatus exhibere aut negligunt aut nequeunt? Cujus totius facinoris nulla magis, quam avaritia causa est. Contra quam disputans apostolus, in quo Christus loquebatur, aiebat, 'Radix omnium malorum est cupiditas;' et rursum, 'Neque avari,' inquit, 'regnum Dei possidebunt.' Quum enim antistes, dictante amore pecuniæ, majorem populi partem, quam ulla ratione per totum anni spatium peragrare prædicando, aut circuire valuerit, in nomen sui præsulatus assumserit; satis exitiale et sibimet ipsi, et illis, quibus falso præsulis nomine prælatus est, comprobatur concinnare periculum.

The necessity for the erection of new bishopricks.

§ 9. Hæc tuæ sanctitati, dilectissime antistes, paucis de calamitate, qua nostra gens miserrime laborat, insinuans, obsecro sedulus, ut hæc quæ perversissime agi conspicis, quantum vales ad rectam vitæ normam revocare contendas. Habes enim, ut credo, promtissimum tam justi laboris adjutorem, regem videlicet Ceoluulfum, qui et pro

---

1 *Psalmographo.*] Ps. xcix. 6.

7 *Manus impositione.*] Vit. S. Cuthb. Capp. xxix. xxxii.

17 *Radix.*] 1 Tim. vi. 10.

18 *Neque avari.*] 1 Cor. vi. 10.

32 *Ceoluulfum.*] This is he to whom Beda dedicated his Historia Ecclesiastica.

insita sibi dilectione religionis, quicquid ad regulam pietatis pertinet, firma protinus intentione adjuvare curabit, et maxime illa quæ tu, quum sis propinquus illius amantissimus, bona cœperis, ipse ut perficiantur opitulabitur. Quapropter velim solerter illum admoneas, ut in diebus vestris statum nostræ gentis ecclesiasticum in melius, quam hactenus fuerat, instaurare curet. Quod non alio magis, ut mihi videtur, potest ordine perfici, quam si plures nostræ genti consecrentur antistites, exemplumque sequamini Legislatoris, qui quum solus jurgia ac pondus Israeliticæ plebis sustinere non posset, elegit sibi divino adjutus consilio, et consecravit septuaginta seniores, quorum ope atque consilio impositum sibi onus ferre levius posset. Quis enim non videat quanto sit melius tam enorme pondus ecclesiastici regiminis in plures, qui hoc dispertitum facilius ferant, dividi, quam unum sub fasce, quem portare non possit, opprimi. Nam et sanctus papa Gregorius, quum de fide nostræ gentis, quæ adhuc futura et conservanda erat in Christo, ad beatissimum archiepiscopum Augustinum missis literis disputaret, duodecim in ea episcopos, postquam ad fidem venirent, ordinandos esse decrevit; in quibus Eburacensis antistes, accepto a sede apostolica pallio, metropolitanus esse deberet. Quem profecto numerum episcoporum velim modo tua sancta paternitas, patrocinante præsidio piissimi ac Deo dilecti regis præfati, solerter implere contendat, quatenus, abundante numero magistrorum, perfectius ecclesia Christi in his, quæ ad cultum

---

[4] *Propinquus.*] The relationship which existed between Ecgbert and Ceolfrid cannot clearly be made out from the accounts of the Historians.

[23] *Litteris.*] H. E. I. xxix, § 73.

sacræ religionis pertinent, instituatur. Et quidem novimus, quia per incuriam regum præcedentium donationesque stultissimas factum est, ut non facile locus vacans, ubi sedes episcopalis nova fieri debeat, inveniri valeat.

How this is to be accomplished.

§ 10. Quapropter commodum duxerim, habito majori concilio et consensu pontificali simul et regali, edicto prospiciatur locus aliquis monasteriorum, ubi sedes episcopalis fiat. Et ne forte abbas vel monachi huic decreto contraire ac resistere tentaverint, detur illis licentia, ut de suis ipsi eligant eum, qui episcopus ordinetur, et adjacentium locorum, quotquot ad eandem diœcesim pertineant, una cum ipso monasterio curam gerat episcopalem; aut si forte in ipso monasterio qui episcopus ordinari debeat inveniri nequeat, in ipsorum tamen, juxta statuta canonum, pendeat examine, qui de sua diœcesi ordinetur antistes. Quod si hoc, ita ut suggerimus, Domino adjuvante, perfeceris, facillime etiam, ut arbitramur, hoc obtinebis, ut juxta decreta sedis apostolicæ Eboracensis ecclesia metropolitanum possit habere pontificem. Ac si opus esse visum fuerit, ut tali monasterio, causa episcopatus suscipiendi, amplius aliquid locorum ac possessionum augeri debeat, sunt loca innumera, ut novimus omnes, in monasteriorum ascripta vocabulum, sed nihil prorsus monasticæ conversationis habentia; e quibus velim aliqua de luxuria ad castitatem, de vanitate ad temperantiam, de intemperantia ventris et gulæ ad continentiam et pietatem cordis, synodica auctoritate transferantur, atque in adjutorium sedis episcopalis, quæ nuper ordinari debeat, assumantur.

Corrupted state of monastic establishments.

§ 11. Et quia hujusmodi maxima et plurima sunt loca, quæ, ut vulgo dici solet, neque Deo neque

hominibus utilia sunt, quia videlicet neque regularis secundum Deum ibidem vita servatur, neque illa milites sive comites secularium potestatum, qui gentem nostram a barbaris defendant possident; si quis in eisdem ipsis locis pro necessitate temporum sedem episcopatus constituat, non culpam prævaricationis incurrere, sed opus virtutis magis agere, probabitur. Quomodo enim in peccatum reputari potest, si injusta principum judicia recto meliorum principum examine corrigantur; ac mendax stilus scribarum iniquorum discreta prudentium sacerdotum sententia deleatur ac redigatur in nihilum, juxta exemplum sacræ historiæ, quæ tempora regum Judæ a David et Salomone usque ad ultimum Zedechiam describens, nonnullos quidem in eis religiosos, sed plures reprobos, exstitisse designat; vicibusque alternantibus nunc impios bonorum, qui ante se fuerant facta reprobare, nunc e contrario justos impiorum, qui se præcesserant gesta nociva, prout justum erat, juvante se Dei Spiritu, per prophetas sanctos ac sacerdotes omni instantia correxisse; juxta illud beati Esaiæ præcipientis atque dicentis, 'Dissolve colligationes violentarum commutationum; dimitte confractos in remissionem, et omnem conscriptionem iniquam disrumpe.' Quo exemplo tuam quoque sanctitatem decet cum religioso rege, nostræ gentis irreligiosa et iniqua priorum gesta atque scripta convellere, et ea, quæ provinciæ nostræ sive secundum Deum, sive secundum seculum, sint utilia, prospicere; ne nostris temporibus vel religione cessante, amor timorque interni deseratur inspectoris, vel rarescente copia militiæ secularis, absint qui fines nostros a barbarica in-

23 *Dissolve.*] Isai. lviii. 6.

cursione tueantur. Quod enim turpe est dicere, tot sub nomine monasteriorum loca hi, qui monachicæ vitæ prorsus sunt expertes in suam ditionem acceperunt, sicut ipsi melius nostis, ut omnino desit locus, ubi filii nobilium aut emeritorum militum possessionem accipere possint: ideoque vacantes ac sine conjugio, exacto tempore pubertatis, nullo continentiæ proposito perdurent, atque hanc ob rem vel patriam suam, pro qua militare debuerant, trans mare abeuntes relinquant; vel majore scelere atque impudentia, qui propositum castitatis non habent, luxuriæ ac fornicationi deserviant, neque ab ipsis sacratis Deo virginibus abstineant.

§ 12. At alii graviore adhuc flagitio, quum sint ipsi laici et nullius vitæ regularis vel usu exerciti, vel amore præditi, data regibus pecunia, emunt sibi sub prætextu monasteriorum construendorum territoria, in quibus suæ liberius vacent libidini, et hæc insuper in jus sibi hereditarium edictis regalibus faciunt ascribi, ipsas quoque litteras privilegiorum suorum, quasi veraciter Deo dignas, pontificum, abbatum et potestatum seculi, obtinent subscriptione confirmari. Sicque usurpatis sibi agellulis sive vicis, liberi exinde a divino simul et humano servitio, suis tantum inibi desideriis laici monachis imperantes deserviunt; imo non monachos ibi congregant, sed quoscunque ob culpam inobedientiæ veris expulsos monasteriis alicubi forte oberrantes invenerint, aut evocare monasteriis ipsi valuerint; vel certe quos ipsi de suis satellitibus ad suscipiendam tonsuram, promissa sibi obedientia monachica, invitare quiverint. Horum distortis cohortibus, suas, quas instruxere, cellas

---

21 *Litteras privilegiorum.*] See Kemble's Codex Diplomaticus Ævi Saxonici, vol. i. Introd. p. vii.

implent, multumque informi atque inaudito spectaculo, idem ipsi viri modo conjugis ac liberorum procreandorum curam gerunt, modo exsurgentes de cubilibus, quid intra septa monasteriorum geri debeat sedula intentione pertractant. Quin etiam suis conjugibus simili imprudentia construendis, ut ipsi aiunt, monasteriis loca conquirunt, quæ pari stultitia, cum sint laicæ, famularum se Christi permittunt esse rectrices. Quibus apte convenit illud vulgi proverbium, quia vespæ favos quidem facere cum possint, non tamen in his mella, sed potius venena thesaurizent.

Chiefly owing to the misconduct of the prefects.

§ 13. Sic per annos circiter triginta, hoc est, ex quo Aldfrid rex humanis rebus ablatus est, provincia nostra vesano illo errore dementata est, ut nullus pene exinde præfectorum exstiterit, qui non hujusmodi sibi monasterium in diebus suæ præfecturæ comparaverit, suamque simul conjugem pari reatu nocivi mercatus astrinxerit; ac prævalente pessima consuetudine, ministri quoque regis ac famuli idem facere sategerint. Atque ita ordine perverso innumeri sint inventi, qui se abbates pariter et præfectos, sive ministros, aut famulos regis, appellant, qui etsi aliquid vitæ monasterialis ediscere laici non experiendo, sed audiendo, potuerint, a persona tamen illa ac professione, quæ hanc docere debeat, sunt funditus exsortes; et quidem tales repente, ut nosti, tonsuram pro suo libitu accipiunt, suo examine de laicis non monachi, sed abbates efficiuntur. Sed

6 *Conjugibus.*] How completely this was opposed to the first principles of monachism may appear by referring to Mabillon's Preface to his Acta SS. ord. S. Bened. i. § 112; ii. § 84.

14 *Ablatus est.*] As this king died A. D. 705, it follows that the present letter must have been written in A. D. 734 or 735, very shortly before Beda's death.

quia præfatæ virtutis nec notitiam probantur habere nec studium, quid his aliud quam evangelica convenit maledictio illa, qua dicitur, 'Cæcus si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt?' Quæ nimirum cœcitas posset aliquando terminari, ac regulari disciplina cohiberi, et de finibus sanctæ ecclesiæ cunctis pontificali ac synodica auctoritate procul expelli, si non ipsi pontifices magis hujusmodi sceleribus opem ferre atque astipulari probarentur? qui non solummodo hujusmodi decreta injusta justis infringere decretis non curant, verum suis potius subscriptionibus, ut præfati sumus, confirmare satagunt; eadem ipsi phylargyria dictante, ad confirmandum male scripta, qua emtores ad comparandum hujusmodi monasteria coacti. Multa quidem adhuc tibi possem de his et hujusmodi prævaricatoribus, quibus nostra provincia miserrime vexatur, his intimare literis, si non teipsum nossem hæc eadem certissime cognovisse. Nam neque hæc ita scripsi, quasi certissime te ea, quæ antea nescires, essem docturus, sed ut te amica exhortatione commonerem, ea, quæ optime noveras, errata diligenti, prout vales, instantia corrigere.

Repetition of exhortations to Ecgbert, as to monasteries,

§ 14. Et jam jamque te multum deprecor atque obtestor in Domino, ut commissum tibi gregem sedulus ab irruentium luporum improbitare tuearis; teque non mercenarium, sed pastorem, constitutum esse memineris, qui amorem summi Pastoris solerti ovium ipsius pastione demonstres, proque eisdem ovibus, si ita res poposcerit, cum beato apostolorum principe animam ponere paratus sis. Precor sollicite præcaveas, ne cum idem princeps

---

[3] *Cæcus.*] St. Matt. xv. 14.

apostolorum ceterique fidelium gregum duces in die Judicii maximum suæ pastoralis curæ fructum Christo obtulerint, tuarum aliqua pars ovium inter hœdos ad sinistram Judicis secerni, atque in æternum cum maledictione mereatur ire supplicium; quin potius ipse tunc eorum numero merearis ascribi, de quibus ait Esaias, 'Minimus erit inter mille, et parvulus inter gentem fortissimam.' Tui namque est officii diligentissime prospicere, quid in singulis monasteriis tuæ parochiæ recti, quid perversi geratur; ne vel abbas regularum inscius aut contemtor, vel abbatissa minus digna famulorum famularumve Christi præponatur examini, nec rursum prævisioni spiritualium magistrorum contemtrix et indisciplinata contumacium auditorum turba resultet; maxime quia, sicut vulgo fertur, dicere estis soliti, quod non ad regum curam, non ad aliquorum seculi principum causam, sed ad vestrum tantummodo antistitum inquisitionem atque examen, quid in singulis monasteriis agatur, pertineat, nisi forte in monasteriis quilibet in ipsos principes peccasse comprobetur. Tui, inquam, est officii procurare, ne in locis Deo consecratis Diabolus sibi regnum usurpet, ne pro pace discordia, pro pietate jurgia, pro sobrietate ebrietas, pro charitate et castitate fornicationes et homicidia, sibi sedem vendicent; nec apud te inveniantur aliqui, de quibus merito quæratur ac dicatur, Vidi impios sepultos, qui cum adviverent, in loco sancto erant, et laudabantur in civitate, quasi justorum operum.'

§ 15. Eorum quoque, qui in populari adhuc vita and the laity.
continentur, solicitam te necesse est curam gerere,

---

7 *Minimus.*] Isai. lx. 22. 29 *Vidi.*] Eccles. viii. 10.

ut sicut in primordio hujus epistolæ præmonuimus, sufficientes eis doctores vitæ salutaris adhibere memineris, et hoc eos inter alia discere facias, quibus operibus maxime Deo placere, a quibus se debeant, qui Deo placere desiderant, abstinere peccatis, qua cordis sinceritate in Deum credere, qua divinam clementiam supplicantes debeant devotione precari, quam frequenti diligentia signaculo se dominicæ crucis, suaque omnia adversum continuas immundorum spirituum insidias, necesse habeant munire, quam salutaris sit omni Christianorum generi quotidiana Dominici corporis ac sanguinis perceptio, juxta quod Ecclesiam Christi per Italiam, Galliam, Africam, Græciam, ac totum orientem solerter agere nosti. Quod videlicet genus religionis, ac Deo devotæ sanctificationis, tam longe a cunctis pene nostræ provinciæ laicis per incuriam docentium, quasi prope peregrinum, abest, ut hi, qui inter religiosiores esse videntur, non nisi in Natali Domini et Epiphania et Pascha sacrosanctis mysteriis communicare præsumant, cum sint innumeri innocentes et castissimæ conversationis pueri ac puellæ, juvenes et virgines, senes et anus, qui absque ullo scrupulo controversiæ, omni die dominico, sive etiam in natalitiis sanctorum apostolorum sive martyrum, quomodo ipse in sancta Romana et apostolica ecclesia fieri vidisti, mysteriis cœlestibus communicare valeant. Ipsi etiam conjugati, si quis sibi mensuram continentiæ ostendat, et virtutem castitatis insinuet, idem et licenter possint, et libenter facere velint.

These abuses arise chiefly from the love of money.

§ 16. Hæc tibi, sanctissime antistes, et tuæ dilectionis intuitu et generalis gratia utilitatis breviter adnotare studui, multum desiderans multumque exhortans, ut gentem nostram a vetustis abstrahere cures erroribus, et ad certiorem et direc-

tiorem vitæ callem reducere satagas; et si sunt aliqui cujuslibet gradus sive ordinis viri, qui bona tua cœpta retinere atque impedire conentur, tu tamen propositum sanctæ virtutis, supernæ memor retributionis, ad firmum usque finem perducere contendas. Scio namque nonnullos huic nostræ exhortationi multum contradicturos, et maxime eos, qui seipsos illis facinoribus, a quibus te prohibemus, esse sentiunt irretitos; sed meminisse te decet apostolicæ responsionis, 'Quia obedire oportet Deo, magis quam hominibus.' Mandatum quippe est Dei, 'Vendite quæ possidetis, et date eleemosynam. Et nisi quis renunciaverit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.' Traditio autem moderna quorundam est, qui se Dei famulos esse profitentur, non solum possessa non vendere, verum etiam comparare non habita. Qua ergo fronte audet quisquam ad servitium Domini accessurus, vel ea, quæ in seculari vita habuerat, retentare, vel sub prætextu vitæ sanctioris illas, quas non habuerat, congregare divitias; cum etiam apostolica sit notissima censura, quæ Ananiam et Sapphiram hoc facere molientes, non ullo pœnitentiæ vel satisfactionis remedio corrigere, sed ex ipsa statim mortis ultricis acceleravit damnatione puniri? et quidem illi non aliena colligere, sed sua incongrue retinere maluerunt. Unde manifeste patet, quam longe abstiterit animus apostolorum a suscipiendis pecuniarum acquisitionibus, qui sub illa proprie regula Domino serviebant, 'Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei;' et e contra, partis sinistræ proposito

---

10 *Obedire.*] Act. v. 29. 12 *Vendite.*] St. Luc. xii. 33.
31 *Beati.*] St. Matt. v. 3.

nihilominus instituebantur exemplo, 'Væ vobis divitibus, quia habetis consolationem vestram.' An forte errasse ac mendacium scripsisse putamus apostolum, quum nos admonens dicebat, 'Fratres, nolite errare,' statimque subtexuit, 'Neque avari, neque ebriosi, neque rapaces, regnum Dei possidebunt.' Et iterum, 'Hoc autem scitote, quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, aut rapax, quod est idolorum servitus, non habet hereditatem in regno Christi et Dei.' Quum ergo apostolus avaritiam et rapacitatem idololatriam manifeste cognominet, quomodo putandum est eos errasse, qui vel subscriptioni avari mercatus, rege licet imperante, manum subtraxerint, vel ad eradendas inutiles scripturas ac subscriptiones, eorum manum apposuerint?

§ 17. Et quidem miranda est temeritas stultorum, vel potius deflenda miseria cœcorum, qui cum sine ullo respectu superni timoris, passim ea, quæ apostoli et prophetæ afflatu Sancti Spiritus scripserunt, rescindere ac nihili pendere probantur, illud e contra, quod ipsi vel similes ipsorum instinctu avaritiæ vel luxuriæ scripserunt, quasi sanctum ac divinitus cautum eradere atque emendare formidant, in morem, ni fallor, ethnicorum, qui contemto Dei cultu ea, quæ ipsi sibi de corde suo finxerunt ac fecerunt, numina venerantur, timent, colunt, adorant et obsecrant, dominica illa insectatione dignissimi, qua pharisæos cum suas deuteroses legi Dei præponerent, redarguit, dicens, 'Quare et vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram?' Qui si etiam chartas

---

1 *Væ vobis.*] S. Luc. vi. 24.
4 *Fratres.*] 1 Cor. vi. 10.
7 *Hoc autem.*] Eph. v. 5.
31 *Quare.*] St. Matt. xv. 3.

protulerint in defensionem concupiscentiarum suarum adscriptas, ac nobilium personarum subscriptione confirmatas, tu nunquam, precor, dominicæ sanctionis obliviscaris, in qua dicitur, 'Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus cœlestis, eradicabitur.' Et certe a te discere vellem, sanctissime antistes, Domino protestante ac dicente, 'Quia lata porta et spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem, et multi sunt qui intrant per eam; cum angusta porta et arcta via sit, quæ ducit ad vitam, et pauci sint qui inveniant eam,' quid de eorum vita vel salute æterna confidas, qui toto vitæ suæ tempore per latam portam et spatiosam viam incedere noscuntur, et ne in minimis quidem rebus voluptati suæ, vel corporis vel animi, causa supernæ retributionis, obsistere vel repugnare curabant; nisi forte per eleemosynas, quas inter concupiscentias quotidianas ac delitias pauperibus dare videbantur, criminibus absolvi posse credendi sunt, quum manus ipsa et conscientia, quæ munus offerat Deo, munda a peccatis esse debeat et absoluta, aut certe per mysteria sacrosanctæ oblationis, quibus ipsi, dum viverent, indigni exstiterant, per alios jam mortui redimi posse sperandi sunt? An forte illis permodica culpa videtur esse concupiscentiæ? De qua paulo latius disputem. Hæc Balaam virum prophetiæ spiritu plenissimum a sorte sanctorum fecit extorrem. Achan communione anathematis polluit ac perdidit, Saul regni infulis nudavit, Giezi prophetiæ meritis privavit ac perpetuæ lepræ peste cum suo semine fœdavit, Judam Iscariotem de apostolatus gloria deposuit, Ananiam et Sapphiram, de quibus prædiximus,

---

4 *Omnis.*] St. Matt. xv. 13. 8 *Quia*] St. Matt. vii. 13.

monachorum collegio indignos etiam corporis morte mulctavit, et, ut ad superiora veniamus, hæc angelos a cœlo dejecit, et protoplastos a paradiso perpetuæ voluptatis expulit. Et si nosse vis, hic est ille triceps inferorum canis, cui fabulæ Cerberi nomen indiderunt, a cujus rabidis dentibus nos prohibens Joannes apostolus ait, 'Charissimi, nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo. Quoniam omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum et superbia vitæ, quæ non est ex Patre, sed ex mundo est.' Hæc contra virus avaritiæ breviter sunt dicta. Ceterum si de ebrietate, commessatione, luxuria, et ceteris hujusmodi contagionibus pari ratione tractare voluerimus, epistolæ modus in immensum extenderetur.

Gratia te summi Pastoris ad pastionem ovium suarum salutiferam perpetuo conservet incolumem, dilectissime in Christo antistes. AMEN.

---

[7] *Joannes.*] 1 Ep. St. John, ii. 15.

[20] *Antistes.*] The edition of Sir James Ware adds here, 'Scripta Non. Novembr. indictione tertia,' which cannot be correct, since it would imply that this letter was written in A. D. 735.

APPENDIX.

APPENDIX.

NUMBER I.

Venerabilis BEDÆ *epistola ad Albinum abbatem*[1].

DESIDERATISSIMO et reverentissimo patri Albino, Beda Christi famulus, salutem. Gratantissime suscepi munuscula tuæ dilectionis, quæ per venerabilem fratrem nostrum Nothelmum presbyterum mittere dignatus es, et maxime litteras, quibus me jam secunda vice in ecclesiastica gentis nostræ historia, ad quam me scribendam jamdudum instigaveras, creber adjuvare atque instituere curasti. Propter quod et ipse tibi rectissime eamdem historiam, mox ut consummare potui, ad transscribendum remisi. Sed et aliud, quod te partim desiderare comperi, volumen tibi vice remunerationis æque ad transscribendum destinavi, videlicet, illud quod de structura templi Salomonis atque allegorica ejus interpretatione nuper edidi. Teque, amantissime pater, supplex obsecro, ut pro mea fragilitate cum his, qui tecum sunt, famulis Christi, apud pium Judicem sedulus intercedere memineris: sed et eos, ad quos eadem nostra opuscula pervenire feceris, hoc idem facere monueris. Bene vale, semper amantissime in Christo pater optime.

---

[1] See H. E. Prologue, § 2. This letter was copied by Mabillon from a MS. belonging to the Monastery of St. Arnulph in Metz, and was printed by him in his Vetera Analecta; Par. 1723, p. 398.

NUMBER II[1].

GREGORIUS[2] *Virgilio episcopo, Arelatensi metropolitæ.*

QUAMVIS fraternitatem vestram bonis esse intentam operibus, et sponte se exhibere in causis Deo placitis, confidamus, verumtamen utile esse fraterna vos alloqui caritate credimus; ut solatia, quæ vos ultro decet impendere, nostris quoque provocati epistolis augeatis. Atque ideo indicamus sanctitati vestræ Augustinum, servum Dei, præsentium portitorem, cujus zelus et studium bene est nobis cognitum, cum aliis servis Dei, pro animarum nos illuc compendio transmisisse, sicut ipse vobis coram positus poterit indicare. In qua re oratione vos eum et auxiliis adjuvare necesse est, atque ubi opus exegerit, solatiorum vestrorum ei præbere suffragia, et paterna ac sacerdotali illum consolatione, sicut convenit, refovere; quatenus dum sanctitatis vestræ fuerit solamina consecutus, si quid Deo nostro lucrifacere, sicut optamus, valuerit, et vos possitis pariter mercedem acquirere, qui ad bona opera suffragii vestri devote copiam ministratis.

Candidum autem presbyterum, communem filium, et patrimoniolum ecclesiæ nostræ fraternitas vestra, quippe ut unanimis nobis, studeat habere commendatum, ut aliquid inde pauperum alimoniis sanctitate vestra valeat adjuvante proficere. Quia igitur patrimoniolum ipsum per annos plurimos prædecessor vester tenuit, et collectas apud se pensiones servavit; fraternitas vestra, cujus sint res vel quibus erogentur, consideret, atque eas animæ suæ respectu suprascripto filio nostro Candido presbytero nobis restituat dirigendas. Nam valde est exsecrabile, ut quod a regibus gentium servatum est, ab episcopis dicatur ablatum.

---

[1] The reader is here presented with such of the Letters of Gregory the Great as serve to illustrate Beda's account of the introduction of Christianity into England and its progress during the pontificate of that Father of the Church.

[2] Greg. Epp. Lib. VI. ep. liii. Letter from Gregory to Virgilius, archbishop of Arles, recommending Augustine and Candidus. See H. E. I. xxiv. and note [13].

GREGORIUS[1] *Desiderio Viennensi, et Syagrio Augustodunensi, episcopis Galliæ a paribus.*

DE fraternitatis vestræ sincera caritate bene confidimus, quod amore beati Petri apostolorum principis hominibus nostris vestra devote solatia commodetis; præsertim dum causæ qualitas exigat ubi etiam sponte concurrere et laborare magis optetis. Indicamus itaque sanctitati vestræ, nos Augustinum servum Dei præsentium portitorem, cujus zelus et studium bene nobis est cognitum, cum aliis servis Dei pro animarum illuc causa, disponente Domino, direxisse; cujus relatione quid sibi injunctum sit, subtiliter agnoscens, fraternitas vestra ei modis omnibus, in quibus causa poposcerit, impendat solatia; ut boni operis adjutores, sicut decet et convenit, possitis exsistere. Ita ergo fraternitas vestra in hac re se devotam studeat demonstrare, ut bona, quæ de vobis, opinione narrante, didicimus, vera esse opere comprobemus. Dilectissimum vero communem filium Candidum presbyterum, cui patrimoniolum ecclesiæ nostræ commisimus in illis partibus constitutum, vobis per omnia commendamus.

GREGORIUS[2] *Protasio episcopo de Aquis Galliæ.*

QUANTUS in vobis beati Petri apostolorum principis amor excellat, non solum officii vestri prærogativa, sed etiam devotio, quam circa utilitates ecclesiæ ipsius geritis, patefecit. Quæ quia Augustino servo Dei, præsentium latore, cognovimus referente, de affectu et veritatis studio, quod in vobis est, valde gaudemus, et gratias agimus, quia etsi corpore absentes, mente tamen et animo nobiscum vos esse monstratis; quippe erga quos caritatem

---

[1] Greg. Epp. Lib. VI. ep. liv. Letter from Gregory to Desiderius, bishop of Vienne, and Syagrius, bishop of Autun, recommending Augustine and Candidus.

[2] Greg. Epp. Lib. VI. ep. lv. Letter from Gregory to Protasius, bishop of Aix-en-Provence, recommending Augustine and Candidus.

fraternam, ut convenit, exhibetis. Ut igitur bona, quæ de vobis prædicavit opinio, rerum possit veritas confirmare, Virgilio fratri et coepiscopo nostro dicite, ut pensiones, quas prædecessor ejus per annos plurimos de patrimoniolo nostro percepit, et apud se retinuit, ad nos, quia pauperum res sunt, studeat destinare. Qui si forte aliquo se modo, quod non credimus, excusare voluerit, vos, qui veritatem ipsam subtilius nostis, revera qui in ecclesia ipsa tunc temporis curam Vicedomini gerebatis, qualiter se habet causa, disserite, et ne res sancti Petri et pauperum ejus apud se retinere debeat, imminete. Sed et si fortasse hominibus nostris necessarium fuerit, vestrum in causa testimonium non negate; ut tam pro veritate, quam pro voluntatis vestræ devotione beatus Petrus apostolus, cujus amore hæc facitis, sua vobis et hic et in futura vita intercessione respondeat. Candidum presbyterum communem filium, cui patrimoniolum ipsum commisimus, sanctitati vestræ magnopere commendamus.

GREGORIUS[1] *Stephano abbati.*

LÆTOS nos relatio Augustini servi Dei præsentium portitoris effecit, quod dilectionem tuam, ut oportet, vigilantem esse narravit; denique et presbyteros et diaconos, cunctamque congregationem, unanimes vivere ac concordes affirmat. Et quoniam præpositorum bonitas subjectorum salubris est regula, omnipotentem Dominum deprecamur, ut in bonis te semper operibus gratia suæ pietatis accendat, et commissos tibi ab omni diabolicæ fraudis tentatione custodiat, et tecum in caritate, et placita sibi vivere conversatione concedat.

Quia vero humani generis inimicus insidiari nostris actibus non quiescit, sed assidua calliditate hoc nititur, ut Deo servientes animas in qualibet parte decipiat; ideo, dilectissime fili, hortamur, ut sollicitudinem tuam vigi-

[1] Greg. Epp. Lib. VI. ep. lvi. Letter from Gregory to Stephen the abbot, recommending St. Augustine.

23 *Congregationem.*] There is some doubt as to the monastery over which this Stephen presided, but it probably was Lerins.

lanter exerceas, et ita commissos tibi oratione et cura providenti custodias, ut lupus circumiens nullam dilaniandi occasionem inveniat; quatenus dum Deo nostro incolumes, quorum suscepisti curam, reddideris, et præmia labori tuo gratia sua rependat, et tibi æternæ vitæ desideria multiplicet.

Cochleares vero et circulos, quos direxisti, suscepimus, et caritati tuæ gratias agimus; quia qualiter pauperes diligas ostendisti, qui ad usus eorum, quæ sunt necessaria, transmisisti.

GREGORIUS[1] *Arigio Patricio Galliæ.*

QUANTA in vobis bonitas, quantaque mansuetudo cum Christo placita caritate resplendeat, latore præsentium Augustino, servo Dei, referente, comperimus; atque omnipotenti Deo gratias agimus, qui hæc in vobis pietatis suæ dona concessit, per quæ inter homines valde laudabiles, et ante conspectum ipsius, quod est veraciter utile, gloriosi possitis exsistere. Oramus ergo omnipotentem Dominum, ut hæc in vobis, quæ concessit, dona multiplicet, et sua vos cum omnibus vestris protectione custodiat, et ita actionem gloriæ vestræ in hoc seculo disponat, ut et hic vobis et in futura, quod magis optandum est, vita proficiat. Salutantes itaque gloriam vestram paterna dulcedine petimus, ut lator præsentium, et servi Dei, qui cum eo sunt, vestra, in quibus necesse fuerit, solatia consequantur; quatenus dum vestrum favorem invenerint, injuncta sibi melius, adjuvante Domino, valeant adimplere.

Præterea filium nostrum Candidum presbyterum, quem ad gubernationem patrimonii ecclesiæ nostræ, quod illic est, transmisimus, vobis per omnia commendamus; confidentes a Deo nostro vos mercedis vicem recipere, si rebus pauperum solatia sua gloria vestra devota mente præstiterit.

---

[1] Greg. Epp. Lib. VI. ep. lvii. Letter from Gregory to Arigius, recommending St. Augustine and Candidus.

GREGORIUS[1] *Theodorico et Theodeberto fratribus, regibus Francorum a paribus.*

POSTQUAM Deus omnipotens regnum vestrum fidei rectitudine decoravit, et integritate Christianæ religionis inter gentes alias fecit esse conspicuum, magnam de vobis materiam præsumendi concepimus, quod subjectos vestros, ad eam converti fidem per omnia cupiatis, in qua eorum nempe reges estis et domini. Atque ideo pervenit ad nos Anglorum gentem ad fidem Christianam, Deo miserante, desideranter velle converti, sed sacerdotes e vicino negligere, et desideria eorum cessare sua adhortatione succendere. Ob hoc igitur Augustinum, servum Dei, præsentium portitorem, cujus zelus et studium bene nobis est cognitum, cum aliis servis Dei illuc prævidimus dirigendum. Quibus etiam injunximus, ut aliquos secum e vicino debeant presbyteros ducere, cum quibus eorum possint mentes agnoscere, et voluntates admonitione sua, quantum Deus donaverit, adjuvare. In qua re, ut efficaces valeant atque idonei apparere, excellentiam vestram paterna salutantes caritate quæsumus, ut hi, quos dereximus, favoris vestri invenire gratiam mereantur. Et quia animarum causa est, vestra eos potestas tueatur et adjuvet; ut Deus omnipotens, qui vos in causa sua devota mente et toto studio solatiari cognoscit, causas vestras sua propitiatione disponat, et post terrenam potestatem ad cœlestia vos regna perducat.

Præterea dilectissimum filium nostrum Candidum presbyterum, et patrimoniolum ecclesiæ nostræ, quod in illis partibus est constitutum, ut commendatum excellentia vestra habere debeat, postulamus; quatenus beatus Petrus apostolorum princeps sua vobis intercessione respondeat, qui mercedis intuitu, tuitionem in rebus pauperum ejus impenditis.

---

1 Greg. Epp. Lib. VI. ep. lviii. Letter from Gregory to Theodric and Theodbert, recommending Augustine and Candidus.

16 *Presbyteros ducere.*] See H. E. I. xxv. note 14.

GREGORIUS[1] *Brunichildæ reginæ Francorum.*

EXCELLENTIÆ vestræ Christianitas ita nobis veraciter olim innotuit, ut de bonitate ejus nullatenus dubitemus; sed magis certum modis omnibus teneamus, quia in causa fidei devote et studiose concurrat, et religiosæ sinceritatis suæ solatia copiosissime subministret. Ex qua re bene confidentes, paterna caritate salutantes indicamus ad nos pervenisse Anglorum gentem, Deo annuente, velle fieri Christianam; sed sacerdotes, qui in vicino sunt, pastoralem erga eos sollicitudinem non habere. Quorum ne animæ in æterna damnatione valeant deperire, curæ nobis fuit præsentium portitorem Augustinum, servum Dei, cujus zelus et studium bene nobis est cognitum, cum aliis servis Dei illuc dirigere; ut per eos potuissemus ipsorum voluntates addiscere, et de eorum conversione, vobis quoque annitentibus, in quantum est possibile, cogitare. Quibus etiam injunximus, ut ad agenda hæc e vicino secum debeant presbyteros ducere. Excellentia ergo vestra, quæ prona in bonis consuevit esse operibus, tam pro nostra petitione, quam etiam divini timoris consideratione, eum dignetur in omnibus habere commendatum, atque ei tuitionis suæ gratiam vehementer impendat, et labori ejus patrocinii sui ferat auxilium; et ut plenissime possit habere mercedem, ad suprascriptam Anglorum gentem sua tuitione securum ire provideat: quatenus Deus noster, qui in hoc seculo vos bonis sibi placitis decoravit, hic et in æterna requie cum suis vos sanctis faciat gratulari.

Præterea dilectum filium nostrum Candidum presbyterum, et patrimoniolum ecclesiæ nostræ, quod illic constitutum est, vestræ Christianitati commendantes, petimus ut tuitionis vestræ gratiam in omnibus consequatur.

---

[1] Greg. Epp. Lib. VI. ep. lix. Letter from Gregory to Brunichild, queen of the Franks, recommending Augustine and Candidus.

NUMBER III.

GREGORIUS[1] *Mennæ Telonæ, Sereno Massiliæ, Lupo Cabilloni, Aigulfo Mettis, Simplicio Parisiis, Melantio Rotomo, et Licinio, episcopis Francorum a paribus.*

LICET fraternitatem vestram suscepti officii cura commoneat, ut religiosis viris, et præcipue in causa animarum laborantibus, omni debeat adnisu concurrere; non tamen ab re est, si sollicitudinem vestram epistolarum nostrarum sermo pulsaverit: quia, sicut ignis, aura flante, fit grandior, ita bonæ mentis studia commendatione proficiunt. Quia igitur, Redemtoris nostri gratia cooperante, tanta de Anglorum gente ad Christianæ fidei gratiam multitudo convertitur, ut reverendissimus communis frater et coepiscopus noster Augustinus eos, qui secum sunt, ad hoc opus exsequendum per diversa loca asserat non posse sufficere; aliquantos ad eum monachos, cum dilectissimis et communibus filiis Laurentio presbytero, et Mellito abbate, prævidimus transmittendos. Et ideo fraternitas vestra eis caritatem, quam decet, exhibeat, atque ita illis, ubicumque necesse fuerit, auxiliari festinet; quatenus dum, vobis opitulantibus, nullas illic remorandi causas habuerint, et ipsi vestra se relevatos consolatione congaudeant, et vos solatiorum exhibitione in causa, pro qua directi sunt, possitis participes inveniri[2].

---

[1] Beda informs us (H. E. I. xxix. § 72) that Augustine having applied to Gregory for further aid in the conversion of Britain, received additional assistants, of whom Mellitus, Justus, Paulinus and Rufinianus were the chief. These he furnished with the above recommendatory letter to several Gallican bishops, which is found in his Epp. Lib. VI. ep. lviii.

[2] The missionaries were provided with letters to numerous other bishops, from which the following passages are extracted.

Ex epistola ad Desiderium Viennensem episcopum, 'Monachos vero, quos una cum dilectissimo filio nostro Laurentio presbytero, et Mellito abbate, ad reverendissimum fratrem et coepiscopum nostrum Augustinum transmisimus, vobis in omnibus commendamus, ut fraternitate vestra solatiante, nulla illos ad profi-

GREGORIUS[1] *Brunichildæ reginæ Francorum.*

GRATIAS omnipotenti Deo referimus, qui inter cetera pietatis suæ dona, quæ excellentiæ vestræ largitus est, ita vos amore Christianæ religionis implevit, ut quidquid ad animarum lucrum, quidquid ad propagationem fidei pertinere cognoscitis, devota mente et pio operari studio non cessetis. Quanto autem favore, quantaque opitulatione excellentia vestra reverendissimum fratrem et coepiscopum nostrum Augustinum proficiscentem ad Anglorum gentem adjuverit, nec ante silentio fama conticuit, et postea quidam ab eo ad nos monachi redeuntes subtiliter retulerunt. Et quidem hæc de Christianitate vestra mirentur alii, quibus adhuc beneficia vestra minus sunt cognita; nam nobis, quibus experimentis jam nota sunt,

---

ciscendum mora valeat impedire.' Lib. VI. ep. liv.

Ex epistola ad Virgilium Arelatensem episcopum, 'Monachos vero, quos ad reverendissimum fratrem et coepiscopum nostrum Augustinum transmisimus, fraternitas vestra habeat in omnibus commendatos; et ita eis ad proficiscendum solatiari studeat, atque concurrere, ut vobis sibi opitulantibus celeriter, Deo protegente, quo directi sunt, valeant pergere.' Lib. VI. ep. lv.

Ex epistola ad Aetherium Lugdunensem episcopum, 'Præterea fraternitas vestra monachos, quos ad reverendissimum fratrem et coepiscopum nostrum Augustinum direximus, habere studeat in omnibus commendatos, suamque illis caritatem propter Deum exhibeat; atque illis ita studio sacerdotali obnixe concurrat, et suo eos solatio ad agendum iter adjuvare festinet; ut dum nulla eis illic res morandi causas intulerit, et hi celerius pergere, et vos mercedem de præstitis invenire, possitis. Datum die 10 Julii, indictione IV.' Lib. VI. ep. lvi.

Ex epistola ad Arigium Vapicensem episcopum, 'Præterea monachis, quos ad reverendissimum fratrem et coepiscopum nostrum Augustinum transmisimus, caritatem suam fraternitas vestra, ut consuevit, impendat; et ita eis, tam per se quam per alios, quos potuerit, ad proficiscendum solatiari studeat; ut dum, vobis providentibus, nullas illic difficultates vel moras habuerint, et nos, quod de vobis confidimus, sentiamus, et Deus vobis omnipotens pro conversione animarum, pro quibus transmissi sunt, suam gratiam recompenset.' Lib. VI. ep. lvii.

[1] Gregory thought it expedient to secure the assistance and protection of the secular power as well as of the ecclesiastical in favour of the monks who were on their way into England. For this purpose he furnished them with the present letter. Epp. Lib. VI. ep. lxii.

non mirandum est, sed gaudendum: quia per hoc, quod aliis impenditis, vos juvatis. Qualia igitur, quantaque in conversione suprascriptæ gentis Redemtor noster fuerit miracula operatus, excellentiæ vestræ jam notum est. Ex qua re magnam vos oportet habere lætitiam; quia majorem sibi partem hac in re præstitorum, vestrorum solatia vendicant, cujus post Deum auxiliis verbum illic prædicationis innotuit. Nam qui alterius bonum adjuvat, suum facit.

Sed ut mercedis vestræ magis magisque sit fructus uberior, petimus, ut monachis præsentium portitoribus, quos cum dilectissimis filiis nostris Laurentio presbytero et Mellito abbate ad prædictum reverendissimum fratrem et coepiscopum nostrum, pro eo quod illos qui secum sunt, sufficere sibi dicit non posse, transmisimus, patrocinii vestri suffragia benignius ministretis, atque ita eis in omnibus adesse dignemini; quatenus dum bonis excellentiæ vestræ initiis meliora successerint, et nullas illic moras vel difficultates invenerint, tanto erga vos ac dulcissimos nobis nepotes vestros Dei nostri misericordiam provocetis, quanto pro ejus vos amore in hujusmodi causis misericorditer exhibetis[1].

---

[1] They were also provided with other letters, from which the following extracts are given.

Ex epistola ad Theodoricum, regem Francorum. ‘ Quanta præterea bona reverendissimo fratri et coepiscopo nostro Augustino, ad Anglorum gentem proficiscenti, excellentia vestra præbuerit, revertentes ab eo quidam monachi retulerunt. Unde uberes gratias referentes, petimus ut his quoque monachis, qui ad eum directi sunt, suffragia vestra copiosius præbere, atque eos ad proficiscendum juvare, dignemini; ut quanto beneficia vestra eis amplius exhibetis, tanto majorem vicissitudinem ab omnipotente Deo, cui serviunt, exspectetis.’ Ep. lix.

Ex epistola ad Theodbertum, regem Francorum. ‘ Quanta præterea bona proficiscenti ad Anglorum gentem reverendissimo fratri et coepiscopo nostro Augustino excellentia vestra impenderit, referentibus quibusdam monachis, qui ab eo reversi sunt, cognovimus. De qua re maximas gratias exsolventes, petimus ut ex monachis, præsentium portitoribus, quos ad eumdem fratrem nostrum direximus, vestra uberius beneficia ministretis; quatenus dum, vobis patrocinantibus, nullas illic difficultates invenerint, sed cœptum iter facile, Christo adjuvante, peregerint, uberiorem mercedis vestræ fructum ante Dei nostri oculos faciatis.’ Ep. lx.

Clothario regi Francorum. ‘ Inter tot curas et sollicitudines, quas pro subjectarum

NUMBER IV[1].

Felicis *Messanensis episcopi ad S. Gregorium.*

Domino[2] beatissimo et honorabili, sancto patri Gregorio papæ, Felix, vestræ salutis ac sanctitatis amator. Beatissimæ vestræ salutis ac sanctitatis jura, penes Deum sunt manifesta. Dum prædicationibus scilicet apostolicis et doctrinis, veræ fidei cultura, universa repleta sit terra; per divinorum tamen eruditionem eloquiorum, vestra instruente admonitione exhortatoria, superædificatur orthodoxa Christi ecclesia, apostolica institutione fundata et a fidelibus patribus firmissime roborata. Ad quam beatissimi omnes apostoli pari honoris et potestatis consortio præditi, populorum agmina convertentes, pie sancteque de tenebris ad lumen, de lapsu ad veram fidem, de morte

---

vobis gentium regimine sustinetis, exsistere vos in causa Dei laborantibus adjutores, eximiæ laudis et magnæ mercedis est. Et quia tales vos bonis præcedentibus ostendistis, ut præsumere de vobis meliora possimus, petere quæ pro mercede vestra sunt, libentissime provocamur. Quidam igitur, qui cum reverendissimo fratre et coepiscopo nostro Augustino ad Anglorum gentem perrexerant, revertentes, quanta eumdem fratrem nostrum excellentia vestra in præsentia positum, caritate refecerit, quantisque suffragiis proficiscentem adjuverit, narraverunt. Sed quia illorum Deo nostro opera grata sunt semper, qui a bonis, quæ cœperint, non recedunt; paterno affectu salutantes, petimus, ut monachos præsentium portitores, quos ad prædictum fratrem nostrum, una cum dilectissimis filiis nostris Laurentio presbytero et Mellito abbate, transmisimus, habeatis peculiariter commendatos. Et quidquid illi ante exhibuistis, his quoque ad laudis vestræ cumulum uberius impendatis; quatenus dum, vobis providentibus, cœptum sine mora iter expleverint, bonorum vestrorum omnipotens Deus recompensator exsistat, atque vobis et in prosperis custos, et in adversitatibus sit adjutor.' Ep. lxi.

[1] This and the following epistle have reference to the directions which Augustine received from Gregory (H. E. i. xxvii. § 63), respecting the marriage of relatives. Felix, bishop of Messana, imagining that too great laxity had been permitted in these instructions, addressed to Gregory the letter of expostulation, given above, and received in answer that by which it is followed.

[2] Lib. xiv. ep. xvi.

ad vitam, homines divinæ prædestinationis gratia præscitos, salutaribus præceptis ac monitis perduxerunt. Quorum sanctorum apostolorum vestra paternitas honoranda sequens merita, et perfectius implens exempla, ecclesiam Dei morum probitate et actuum sanctitate condecorat; et fide sacra Christianisque moribus vigens, quæ fieri Deo placita præcepit, studiis pontificalibus indesinenter operatur et perficit, servans divinæ legis præcepta, quia 'Non auditores legis justi sunt apud Deum,' sicut narrat apostolus, 'sed factores legis justificabuntur.'

Hæc quidem meditantes, ad nos perlatum est a quibusdam Roma venientibus, vos Augustino consodali nostro, per venerabilem sanctitatem vestram postmodum episcopo Anglorum genti ordinato et illuc directo, atque Anglis scripsisse, quos olim ad fidem conversos per vos cognovimus, ut quarta progenie conjuncti non separentur. Quæ consuetudo dudum in illis aut in istis partibus, quando una vobiscum ab infantia nutritus atque edoctus fui, non erat; nec in ullis prædecessorum vestrorum decretis, vel reliquorum generaliter vel specialiter patrum institutis legi, vel hactenus ab ullis sapientibus esse concessum didici. Sed semper usque ad septimum originis suæ gradum hæc a sanctis antecessoribus vestris et ceteris sanctis patribus, tam in Nicæna synodo, quam et in aliis sanctis Conciliis congregatis, servari debere reperi; et a recte viventibus ac Dominum timentibus hominibus, studiose prævideri cognovi. Dum hæc nobiscum versabantur, supervenere et alia, de quibus necessarium nobis videtur vestram consulere auctoritatem. Venerunt quippe ad nos tam Benedictus Syracusanæ ecclesiæ episcopus, quam et alii fratres nostri equidem episcopi, lacrimantes ac dicentes per seculares et laicos nimis se esse turbatos atque animo afflictos super immoderatis actibus eorum, pro quibus et aliqua injusta eis impingebantur. Sunt etiam quædam ecclesiæ in nostra provincia, super quarum consecrationibus dubitatur, et tam propter antiquitatem, quam et propter earum custodum incuriam, nescitur utrum dedicatæ ab episcopis fuerint, necne.

Super quibus omnibus nos a vestra sanctitate ac vestræ sanctæ sedis auctoritate instrui precamur; et utrum ea quæ, sicut prædiximus, vos præfato consodali nostro Augustino episcopo et Anglorum genti scripsisse audivimus, specialiter eis, aut generaliter omnibus, scripta

sint, scriptis vestris imbui quærimus, et de hac sive de aliis præscriptis rebus pleniter informari cupimus. Nos enim ea, quæ legimus, et observari a fidelibus cognovimus, non increpando, quod absit, vobis significamus; sed quid rationabiliter et fideliter super his observare debeamus, requirimus. Et quoniam non modicum murmur super hac re nobiscum versatur, quid respondere fratribus et coepiscopis nostris debeamus, a vobis, quasi a capite, responsum quærimus; ne super his ancipites remaneamus, aut murmur illud tam vestris temporibus, quam posteris, inter nos aut alios remaneat, rumorque vester, qui semper bonus et optimus fuit, detractionibus laceretur, vel subrogetur; aut nomen vestrum, quod absit, supervenientibus temporibus blasphemetur. Nos enim quæ recta sunt, auctore Deo, humili corde servantes, uno vinculo caritatis vobis constricti, vestram religionem in omnibus, ut fideles alumni defendentes, a vobis, quæ recta sunt quærimus; scimus enim ut semper sanctæ sedis præsules primo apostoli, deinde successores eorum fecerunt, vos universalis ecclesiæ, et maxime episcoporum, qui oculi propter contemplationem et speculationem vocantur Domini, curam gerere, ac de religione et lege nostra assidue cogitare, sicut scriptum est, 'Beatus qui meditabitur in lege Domini die ac nocte.' Quæ meditatio, non lectione per figuram litterarum tantum conspecta, sed exuberante in vobis Christi gratia, in vestra cognoscitur conscientia immobiliter insita. Nullatenus de vestro corde recedente lege Christi Domini sacrosancta, sicut in psalmis dicit propheta, 'Os justi meditabitur sapientiam, et lingua ejus loquetur judicium; lex Dei ejus in corde ipsius,' non atramento sed Spiritu Dei vivi vestris in arcanis conscripta; non igitur in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis. Extinguatur, oramus, vestris sapientissimis responsis et auxiliis omnis tenebrarum caligo; ut lucifer nobis resplendeat per vos, sanctissime pater, et dogmatica definitio omnes ubique lætificans; quia gloriosi sanctæ ecclesiæ patres propria et piissima dogmata in æternæ vitæ firmam hereditatem prædicasse noscuntur.

Incolumem vos et Deo placitum, sancte pater patrum, orantem pro nobis Dominus custodiat in ævum. Amen.

---

23 *Beatus.*] Ps. i. 1, 2.

Reverendissimo fratri Felici episcopo, Gregorius, servus servorum Dei.

CAPUT nostrum, quod est Christus, ad hoc sua membra nos esse voluit, ut per ejus largam caritatem et fidem, unum nos in se corpus efficeret, cui ita nos adhærere convenit, ut quia sine ipso nihil esse possumus, per ipsum possimus esse quod dicimur. Ab arce capitis res nulla nos dividat; ne ab eo, si membrum ejus esse refugimus, relinquamur, et velut dejecti de vite palmites arescamus. Ut ergo Redemtoris nostri habitaculum esse mereamur, in dilectione ipsius toto mentis studio maneamus. Ipse namque ait, 'Qui diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et apud eum mansionem faciemus.' Exegit ergo dilectio tua, frater carissime, ut ex auctoritate sedis apostolicæ tuis deberemus consultis respondere. Quod licet non prolixe, sed succincte agere festinaremus, propter quasdam importunitates, quæ, nostris præpedientibus peccatis, in nos supervenere; tuis tamen hæc, per reliqua sanctorum patrum instituta, studiis perquirere latius et investigare committimus. Non enim potest mens attrita et oneribus atque importunitatibus prægravata tantum boni peragere, et libere de his loqui, quantum delectata et oppressionibus soluta. Non ergo ista ob id prætulimus, ut hæc et alia, quæ necessaria fore cognoverimus, tuæ sanctitati velimus denegare, sed ut quod hic minus invenitur, latius perquiratur.

De tribus enim apostolicam sedem, in qua alitus es et edoctus, capitulis consulendam, prædecessorum tuorum sequens exempla, credidisti, id est, de consanguinitatis conjunctione, et de vexatione episcoporum a subditis, et de ecclesiarum dubitatione consecrationum. Quod autem scripsi Augustino, Anglorum gentis episcopo, alumno videlicet, ut recordaris, tuo, de consanguinitatis conjunctione, ipsi et Anglorum genti, quæ nuper ad fidem venerat, ne a bono quod cœperat, metuendo austeriora, recederet, specialiter, et non generaliter, ceteris me scripsisse cognoscas. Unde et mihi omnis Romana civitas

---

12 *Qui.*] St. John, xiv. 21.

exstitit testis, nec ea intentione hæc illis scriptis mandavi, ut postquam firma radice in fide fuerint solidati, si infra propriam fuerint consanguinitatem inventi, non separentur, aut infra affinitatis lineam, id est usque ad septimam generationem, conjungantur; sed adhuc illos neophytos exsistentes sæpissime eos prius illicita docere vitare, et verbis ac exemplis instruere, et quæ post de talibus egerint, rationabiliter et fideliter excludere oportet. Nam juxta apostolum, qui ait, 'Lac vobis potum dedi, non escam,' ista illis modo, non posteris, ut supradictum est, temporibus tenenda indulsimus; ne bonum, quod infirma adhuc radice plantatum erat, erueretur, sed cœptum firmaretur, et usque ad perfectionem custodiretur. Sane si in his secus, quam debuimus, aliquid egimus, non protervіæ, sed commiserando actum esse cognoscas; unde et testem invoco Deum, qui cogitationes omnium hominum novit, cujus etiam oculis omnia nuda sunt et aperta. Nam si ea destruerem, quæ antecessores nostri statuerunt, non constructor, sed eversor esse juste comprobarer, testante veritatis voce, quæ ait, 'Omne regnum in seipsum divisum non stabit;' et omnis scientia et lex adversus se divisa destruetur. Ideoque necesse est ut omnes concorditer statuta sanctorum patrum nostrorum teneamus, nihil videlicet per contentionem agentes, sed ad omne studium bonæ devotionis unanimes, divinis et apostolicis constitutionibus, auxiliante Domino, pareamus.

O quam bona est caritas, quæ absentia per imaginem, præsentia sibimetipsis exhibet per amorem, divisa unit, confusa ordinat, inæqualia sociat, imperfecta consummat! quam recte prædicator egregius vinculum perfectionis vocat; quia virtutes quidem ceteræ perfectionem generant, sed tamen eas ita caritas ligat, ut ab amantis mente dissolvi jam nequeant. His rite perpensis, caritative jam dictis indulsi, nec præceptum dedi, sed consilium; nec regulam in his posteris ullis tenendam tradidi, sed de duobus periculis, quod facilius sit vitandum ostendi. Si igitur in rebus secularibus suum cuique jus et proprius ordo servandus est, quanto magis in ecclesiasticis dispositionibus nulla debet induci confusio, ne ibi discordia

---

9 *Lac.*] 1 Cor. iii. 2. 20 *Omne.*] St. Matth. xii. 25.

locum inveniat, unde pacis debent bona procedere? Quod hac ratione servabitur, si nihil potestati, sed totum æquitati tribuitur. Quapropter multum cor nostrum magnitudini vestræ congaudet, quod sic vos in vestris actibus studiosos invenimus, ut vos et nostri curam habeatis, et talia sciscitando inquirere studeatis; quatenus talia vobis non solum apud homines gloriam, sed et apud omnipotentem Dominum præmia mercedis acquirant.

Ceterum super vexatione episcoporum, de qua nos consulere voluistis; scimus quia a nullis vita præsulum perturbari debet excessibus, quia valde indignum est, ut hi, qui throni Dei vocantur, aliqua motione a regibus vel subditis turbentur. Quoniam si David regum justissimus in Saaul, quem constabat jam a Domino reprobatum esse, manum mittere non præsumsit, quanto magis cavendum est, ne manum detractionis aut vituperationis, sive indiscretionis aut dehonorationis, quidam mittant in unctum Domini, vel in prædicatores sanctæ ecclesiæ? quia eorum vexatio sive detractio ad Christum pertinent, cujus vice in ecclesia legatione funguntur. Unde summopere cavendum est omnibus fidelibus, ne clanculo aut publice episcopum suum, id est, unctum Domini, detractionibus aut vituperationibus dilanient, perpendentes illud exemplum Mariæ, quia pro eo quod Moysi famulo Dei propter Æthiopissam detraxit, immunditia lepræ mulctata sit. Et illud Psalmistæ, 'Nolite tangere Christos meos, et in prophetis meis nolite malignari.' Et in lege divina legitur, 'Diis non detrahes, et populi tui principi non maledices.' Unde valde prævidendum est subditis, tam clericis quam laicis, ne episcoporum aut præpositorum suorum vitam temere reprehendere audeant, si quid eos fortasse agere reprehensibiliter vident; ne unde mala redarguunt, inde per elationis impulsum in profundiora mergantur. Admonendi sunt etiam, ne cum culpas præpositorum suorum considerant, contra eos audaciores fiant. Sed sic eorum prava apud semetipsos considerent, ut divino timore constricti, ferre sub eis jugum reverentiæ non recusent; quoniam facta episcoporum vel præpositorum oris gladio non sunt ferienda, etiam cum recte reprehendenda videantur; quoniam a prædecessoribus

26 *Nolite.*] Ps. cv. 15. 28 *Diis.*] Exod. xxii. 28.

nostris et a reliquis multis sanctis episcopis statutum fore cognovimus, ut oves pastores suos non facile reprehendant, nec eos criminari vel accusare præsumant; quia cum in præpositos delinquimus, ejus ordinationi, qui nobis eos præbuit, obviamus. Unde Moyses, dum contra se et Aaron conqueri populum cognovisset, ait, 'Nos enim quid sumus? Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Deum.' Quapropter admonendi sunt subditi utriusque ordinis viri, ut cum magistrorum facta conspiciunt, ad suum cor redeant, et de eorum increpationibus non præsumant; quia 'non est discipulus super magistrum, nec servus super Dominum suum.'

De dedicationum vero ecclesiarum dubitatione, super qua inter cetera nos consulere voluistis, hoc vos rite tenere debetis quod ab antecessoribus nostris traditum accepimus; id est, ut quoties tam de baptismo aliquorum, vel confirmatione, quam de ecclesiarum consecratione dubitatio habetur, et nec scriptis nec testibus ratio certa habetur, utrum baptizati, vel confirmati, sive ecclesiæ consecratæ sint; ut baptizentur tales ac confirmentur, atque ecclesiæ canonice dedicentur, ne talis dubitatio ruina fidelibus fiat; quoniam non monstratur iteratum, quod non certis indiciis ostenditur rite peractum. Hæc nos, adminiculante divina gratia, ita tenere cupimus, vobisque, ut postulastis, tenere et docere mandamus, et ea, quæ a sanctis patribus ante nos sunt statuta, non proterve irrumpere, sed fideliter servare, optamus. Unde Redemtoris nostri misericordiam exoramus, ut sua vobis in omnibus gratia suffragetur, et effectu implere vos tribuat quod velle concessit; quia in hac re tanto commoda retributionis accrescunt, quanto et studium laboris augetur. Progeniem vero suam unumquemque de his, qui fideliter edocti sunt, et jam firma radice plantati stant inconvulsi, usque ad septimam observare decernimus generationem. Et quamdiu se affinitate agnoscunt propinquos, ad hujus copulæ non accedere societatem præsumant; nec eam, quam aliquis ex propria consanguinitate conjugem habuit, vel aliqua illicita pollutione maculavit, in conjugium ducere ulli profecto licet Christianorum, vel licebit; quia incestuosus est talis coitus, et

---

6 *Ait.*] Exod. xvi. 8. 11 *Non est.*] St. Matth. x. 24.

abominabilis Deo et cunctis bonis hominibus. Incestuosos vero nullo conjugii nomine deputandos a sanctis patribus dudum statutum esse legimus. Ideo nolumus nos in hac re a vobis sive a ceteris fidelibus reprehendi; quia quod in his Anglorum genti indulsimus, non formam dando, sed considerando ne Christianitatis bonum, quod cœperant, imperfectum demitterent, egimus.

Paterna ergo vos dilectione salutantes, hortamur ut propositas opportunitate occasiones in vestra efficacia enixius elaborare debeatis, atque id modis, quibus possibile fuerit, omni studio agere contendatis; quatenus prædicabile desiderium vestrum in auxilium omnium, adjuvante Domino, compleatis. Nec hoc quoque in hac sollicitudinis parte relinquimus, quod omnes incestuosi a liminibus sanctæ ecclesiæ sint separandi, quousque per satisfactionem precibus sacerdotum canonice eidem sanctæ ecclesiæ catholicæ reconcilientur. Sunt enim mali segregandi a bonis et iniqui a justis, ut saltem rubore suo conscientias suas recognoscant, et convertantur a pravitatibus suis. At si incorrigibiles apparuerint, segregentur a fidelibus usque ad satisfactionem, juxta Salvatoris Domini sententiam, qua inter cetera de peccante in se fratre præcipiendo, ait, 'Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te et ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Si autem non audierit te, adhibe tecum unum vel duos, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Quod si eos non audierit, dic ecclesiæ. Si autem et ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus.' His ergo et aliis multis sanctorum patrum auctoritatibus segregandi sunt mali a bonis, ne pereant justi pro injustis, sicut scriptum est, 'Perit justus pro impio;' debet enim discretio semper fieri inter bonos et malos, sicut est inter hœdos et oves. Manifesta quoque peccata non sunt occulta correctione purganda, sed palam sunt arguendi, qui palam nocent; ut dum aperta objurgatione sanantur, ii, qui eos imitando deliquerant, corrigantur. Dum enim unus corripitur, plurimi emendantur; et melius est ut pro multorum salute unus condemnetur, quam per unius licentiam multi periclitentur. Nec mirum si inter homines

---

23 *Ait.*] St. Matth. xviii. 13.

hæc ratio custoditur, cum et inter jumenta hoc fieri persæpe cognovimus, ut ea, quæ scabiem aut impetiginem habere videntur, separentur a sanis, ne illorum morbo cetera sana damnentur vel pereant. Satius est ergo ut mali aperte corrigantur, quam pro illis boni pereant.

Unde volumus vos omnes in unum convenire episcopos, ut de incidentibus causis fiat disceptatio, et salubris de ecclesiastica observatione collatio; quatenus dum per hoc et præterita corriguntur, et regulam futura suscipiunt, omnipotens ubique Dominus fratrum concordia collaudetur. Cujus vobis adesse præsentiam, si hæc observaveritis, scitote, quia scriptum est, ‘Ubi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi in medio eorum sum.’ Si ergo dignatur adesse duobus vel tribus congregatis, quanto magis non deerit, ubi plures conveniunt sacerdotes? Et quidem quia adhibendum bis in anno concilium, patrum sit regulis institutum, non latet. Sed ne forte aliqua excusatio sit, semel decrevimus congregari, ut exspectatione concilii nihil pravum, nihil præsumatur illicitum; nam plerumque, etsi non amore justitiæ, metu tamen examinationis, abstinetur ab hoc, quod omnium notum est posse displicere judicio.

Hanc, frater carissime, observantiam nostris relinquendam posteris teneamus, et omnia, quæ ad eruditionem nostram sacris apicibus scripta sunt, custodiamus, atque ad ea quoscumque possumus excitemus. Certum quippe est, quia si toto corde præceptis salutaribus nos occupamus, omnem vitiorum labem effugimus; quia dum his, quibus ædificamur, innitimur, locum sine dubio deceptionis excludimus. Quapropter oportet, ut enixius in cunctis studiosos vos circa fratres atque subjectos ostendatis; ut omnes, cum quibus aliti estis atque didicistis sanctæ Romanæ ecclesiæ præceptionibus parere, apostolicæ sedis præcepta multiplicare, apertissimeque nota facere agnoscant; quia quod specialiter tibi tuisque et fratrum tuorum caritati, ut tuæ literæ innotuerunt, consultis scribimus, generaliter omnibus tenere mandamus. Circa subjectorum autem actus fraternitas tua sit vigilans, ut vestrum illis exemplum instructio, et vita magistra sit; linguæ vestræ exhortatione discant quod metuant, et

---

[12] *Ubi.*] St. Matth. xviii. 20.

doceantur quod diligant; ut dum talenta credita cum lucro multiplicantur, in diem retributionis, annuente divina gratia, audire mereamini, 'Euge serve bone et fidelis, intra in gaudium Domini tui.' Curam præterea de omnibus, quæ vobis aliisque fratribus nostris, et generaliter cunctis, pro illicitarum rerum prohibitione scripsimus, habere vos per omnia cognoscamus; quia omni studio omnique adnisu necesse est ut fraternitatis vestræ vigilantia compleantur, atque illic omnia, quæ pro animarum scripsimus salute, fideliter recenseantur; quatenus et vos per hoc vestrum zelum, qualiter vobis illicita displiceant, ostendatis, et nos utiliter providisse, qui vos ac vestram ad hoc præ ceteris personam elegimus, videamur.

Omnipotens autem Deus sua vos protectione custodiat, honoremque perceptum vobis omnibus servare concedat. Amen.

NUMBER V.

GREGORIUS[4] *Augustino episcopo Anglorum.*

GLORIA in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis; quia granum frumenti mortuum est cadens in terram, ne solum regnaret in cœlo, cujus morte vivimus, cujus infirmitate roboramur, cujus passione a passione eripimur, cujus amore in Britannia fratres quærimus, quos ignorabamus, cujus munere, quos nescientes quærebamus, invenimus. Quis autem narrare sufficiat quanta hic lætitia in omnium corde fidelium fuerit exorta, quod gens Anglorum, operante omnipotentis Dei gratia, et tua fraternitate laborante, expulsis errorum tenebris, sanctæ fidei luce perfusa est; quod mente integerrima jam calcat idola, quibus prius vesano timore subjacebat; quod omnipotenti Deo puro corde substernitur; quod a pravi operis lapsibus sanctæ prædicationis regulis ligatur; quod præceptis divinis animo subjacet, et intellectu sublevatur;

---

[3] *Euge.*] St. Matth. xxv. 21.

[4] Beda has preserved portions of a letter (H. E. I. xxxi. § 75) in which Gregory admonishes Augustine not to be elated with the success of his ministry amongst the Saxons. Those parts of the letter which are there omitted, are given above.

quod usque ad terram se in oratione humiliat, ne mente jaceat in terra. Cujus hoc opus est, nisi ejus qui ait, 'Pater meus usque modo operatur, et ego operor?' Qui, ut mundum ostenderet, non sapientia hominum, sed sua se virtute convertere, prædicatores suos, quos in mundum misit, sine literis eligit; hoc etiam modo faciens, quia in Anglorum gente fortia dignatus est per infirmos operari. Sed est in isto dono cœlesti, frater carissime, quod cum magno gaudio vehementissime debeat formidari[4].

Occurrit autem menti ista cogitanti quid de uno Dei famulo actum sit, etiam egregie electo. Certe Moyses, dum Dei populum ex Ægypto educeret, mira, sicut tua fraternitas novit, signa in Ægypto operatus est. In Sina monte quadraginta diebus et noctibus jejunans, Legis tabulas accepit inter coruscos et tonitruos, pertimescente omni populo; omnipotentis Dei servitio solus familiari etiam collocutione conjunctus est; Rubrum Mare aperuit; in itinere ducem habuit nubis columnam; esurienti populo manna de cœlo deposuit; carnes desiderantibus usque ad satietatem nimiam in heremo per miraculum ministravit. Sed cum jam sitis tempore ad petram ventum fuisset, diffisus est, seque de eadem aquam educere posse dubitavit, quam, jubente Domino, largis utique fluentis aperuit. Quanta autem post hæc per triginta et octo annos in deserto miracula fecerit, quis enumerare, quis investigare valeat? Quoties res dubia animum pulsasset, recurrens ad tabernaculum, secreto Dominum requirebat, atque de ea protinus, Deo loquente, docebatur. Iratum populo Dominum placabat suæ precis interventione; surgentes in superbia atque in discordia dissidentes, dehiscentis terræ hiatibus absorbebat; victoriis premebat hostes; signa monstrabat civibus. Sed cum jam ad repromissionis terram ventum fuisset, vocatus in montem est; et quam culpam ante annos triginta et octo, ut dixi, fecerat, audivit, quia de educenda aqua dubitavit. Et propter hoc, quia terram repromissionis intrare non

---

[3] *Pater.*] St. John, v. 17.

[4] Then follows the extract given in the Historia Ecclesiastica, after which Gregory proceeds as above.

posset, agnovit. Qua in re considerandum nobis est quam timendum sit omnipotentis Dei judicium, qui per illum famulum suum tot signa faciebat, cujus culpam tam longo tempore adhuc servabat in cogitatione.

Igitur, frater carissime, si et illum agnoscimus post signa pro culpa mortuum, quem ab omnipotente Deo novimus præcipue electum; quanto nos debemus metu contremiscere, qui necdum adhuc novimus, si electi sumus?

De reproborum vero miraculis quid dicere debeo, cum tua bene fraternitas noverit quid in Evangelio veritas dicit, 'Multi venient in illa die dicentes mihi, Domine, in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo dæmonia ejecimus, et in tuo nomine virtutes multas fecimus? Sed dicam illis, quia nescio qui estis; recedite a me omnes operarii iniquitatis.' Valde ergo premendus est animus inter signa et miracula; ne fortassis in his propriam gloriam quærat, et privato suæ exaltationis gaudio exsultet. Per signa enim animarum lucra quærenda sunt, et illius gloria, cujus virtute ipsa eadem signa geruntur. Unum vero Dominus nobis signum dedit, de quo et vehementer gaudere, et electionis gloriam in nobis possumus agnoscere, dicens, 'In hoc scietur quia mei discipuli estis, si dilectionem habueritis ad invicem.' Quod signum propheta requirebat, cum diceret, 'Fac mecum, Domine, signum in bonum, ut videant qui oderunt me, et confundantur.'

Hæc autem dico, quia auditoris mei animum in humilitate sternere cupio. Sed ipsa tua humilitas habeat fiduciam suam. Nam peccator ego spem certissimam teneo, quia per omnipotentis Creatoris ac Redemtoris nostri Dei et Domini Jesu Christi gratiam jam peccata tua dimissa sunt, et idcirco electus es, ut per te dimittantur aliena. Nec habebis luctum de quolibet reatu in posterum, qui de multorum conversione gaudium conaris facere in cœlo. Idem vero Conditor et Redemtor noster, cum de pœnitentia hominis loqueretur, ait, 'Ita dico vobis, majus gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta novem

12 *Multi.*] St. Matth. vii. 22.
23 *Dicens.*] St. John, xiii. 35.
25 *Fac.*] Psal. lxxxv. 17.
37 *Ita.*] St. Matth. xviii. 13.

justis, quibus non opus est pœnitentia.' Et si de uno pœnitente grande sit gaudium in cœlo, quale gaudium factum credimus de tanto populo a suo errore converso, qui ad fidem veniens, mala quæ egit pœnitendo damnavit? In hoc itaque cœli et angelorum gaudio repetamus ipsas, quas prædiximus, voces angelorum; dicamus igitur, dicamus omnes, 'Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.'

NUMBER VI.

GREGORIUS[8] *Berthæ reginæ Anglorum.*

QUI post terrenam potestatem regni cœlestis gloriam cupit acquirere, ad faciendum lucrum Creatori suo debet enixius laborare; ut ad ea, quæ desiderat, operationis suæ gradibus possit ascendere, sicut vos fecisse gaudemus. Remeantes igitur dilectissimus filius noster Laurentius presbyter et Petrus monachus, qualis erga reverendissimum fratrem et coepiscopum nostrum Augustinum gloria vestra exstiterit, quantaque illi solatia, vel qualem caritatem impenderit, retulerunt; et omnipotentem Deum benediximus, qui conversionem gentis Anglorum mercedi vestræ dignatus est propitius reservare. Nam sicut per recordandæ memoriæ Helenam, matrem piisimi Constantini imperatoris, ad Christianam fidem corda Romanorum accendit, ita et per gloriæ vestræ studium in Anglorum gente ejus misericordiam confidimus operari. Et quidem jamdudum gloriosi filii nostri, conjugis vestri, animos prudentiæ vestræ bono, sicut revera Christianæ, debuistis inflectere, ut pro regni et animæ suæ salute fidem, quam colitis, sequeretur; quatenus et de eo et per eum, de totius gentis conversione, digna vobis in cœlestibus gaudiis retributio nasceretur. Nam postquam, sicut diximus, et recta fide gloria vestra munita et literis docta est, hoc

---

7 *Gloria.*] St. Luke, ii. 14.

8 Beda has introduced into his Historia Ecclesiastica (I. xxxii. § 76) a letter written in A. D. 601, to Ethelbert by Gregory. The Register of that pope shows that in the same year, and probably on the same occasion, he addressed an epistle to Bertha, which it has been thought expedient to introduce above.

vobis nec tardum nec debuit esse difficile. Et quoniam, Deo volente, aptum nunc tempus est, agite ut, divina gratia cooperante, cum augmento possitis quod neglectum est reparare.

Itaque mentem gloriosi conjugis vestri in dilectione Christianæ fidei adhortatione assidua roborate, vestra illi sollicitudo augmentum in Deum amoris infundat, atque ita animos ejus, etiam pro subjectæ sibi gentis plenissima conversione succendat, ut et magnum omnipotenti Domino de devotionis vestræ studio sacrificium offerat, et ea, quæ de vobis narrata sunt, et crescant et vera esse modis omnibus approbentur; quia bona vestra non solum jam apud Romanos, qui pro vita vestra fortius oraverunt, sed etiam per diversa loca, et usque Constantinopolim ad serenissimum principem pervenerunt. Unde, sicut nobis de Christianitatis vestræ solatiis lætitia facta est, ita quoque de perfecta operatione vestra angelis fiat gaudium in cœlis. Sic vos in adjutorio supradicti reverendissimi fratris et coepiscopi nostri, et servorum Dei, quos illuc misimus, in conversione gentis vestræ devote ac totis viribus exhibete; ut et hic feliciter cum glorioso filio nostro, conjuge vestro, regnetis, et post longa annorum tempora futuræ quoque vitæ gaudia, quæ finem habere nesciunt, capiatis. Oramus autem omnipotentem Deum, ut gloriæ vestræ cor et ad operanda quæ diximus, gratiæ suæ igne succendat, et æternæ mercedis fructum vobis de placita sibi operatione concedat.

NUMBER VII.

Concilium Romanum sub Bonifacio IV.

Bonifacii[1] *papæ IV. decretum Synodi promulgatum in Concilio Romano, III. kal. Martias, anno Christi DCX.*

Quomodo liceat monachos cum sacerdotali officio ubi ubi ministrare.

SUNT nonnulli fulti nullo dogmate, audacissime quidem, zelo magis amaritudinis quam dilectione inflammati, asse-

[1] Beda, H. E. II. iv. § 99, mentions the proceedings of the Synod of Rome, held 27 Feb. A. D. 610, which we here intro-

rentes monachos, quia mundo mortui sunt et Deo vivunt, sacerdotalis officii potentia indignos, neque pœnitentiam, neque Christianitatem largiri, neque absolvere posse per sacerdotali officio divinitus injunctam potestatem; sed omnino labuntur. Nam si ex hac causa veteres æmuli vera prædicarent, apostolicæ compar sedis beatissimus Gregorius monachico cultu pollens, ad summum nullatenus apicem conscenderet. Quoniam quidem hæc ostiatim fungendi, ligandi, solvendique potestas a Deo summa conceditur. Augustinus quoque ejusdem sanctissimi Gregorii discipulus Anglorum prædicator egregius, ac Pannoniensis Martinus beatissimus, cujus sanctitatis fama longe lateque diffusa totus personat mundus, alii quoque jam plurimi sanctissimi pretiosissimo monachorum habitu fulgentes nequaquam annulo pontificali subararentur, si, quia monachi fuerunt, prædictis uti prohiberentur. Neque enim Benedictus monachorum præceptor almificus hujuscemodi rei aliquo modo fuit interdictor; sed eos secularium negotiorum edixit expertes fore solummodo. Quod quidem apostolicis documentis et omnium sanctorum patrum institutis, non solum monachis, verum etiam canonicis, maximopere imperatur. ‘Nemo enim militans Deo implicat se negotiis secularibus.’ Utrisque etiam præfatorum patrum exemplis perspicacibus circum quoque, ut mundo mortui sint, evidentissima ratione præcipitur. Tantorum igitur patrum instituti exemplis, quibus periculosissimum est refragari, credimus a sacerdotibus monachis ligandi solvendique officium, Deo imperante, haud indigne administrari, si eos digne contigerit ad hoc ministerium sublimari. Quod incunctanter affirmat, quisquis statum monachorum et habitum potentatumque evidenter considerat. Verbi gratia: Angelus Græce, Latine nuncius dicitur. Sacerdotes igitur monachi atque canonici, qui quotidie sancta Dei præcepta annunciant, angeli vocantur, ratione non incongrua. Sed unusquisque angelicus ordo quanto claritate Dei vicinius contemplatur, tanto dignitate sublimior affirmatur. Nam uti Cherubim, monachi sex alis velantur. Duæ quidem

---

duce as illustrating the ecclesiastical history of England. Two versions are given, the first from the collection of Holstein, p. 242, the second from a MS. formerly belonging to Claud Hardy, senator of Paris. See Labbe's Concilia, v. 1617, edit. Par. 1671.

22 *Nemo.*] 2 Tim. ii. 4.

in capitio, quo caput tegitur, verisimilibus demonstrantur assertionibus. Illud vero tunicæ, quod brachiis extenditur, alas duas esse dicimus: et illud tandem, quo conditur corpus, sex alarum numerum certissime implere asseritur. Decertantes igitur monachicæ professionis presbyteros sacerdotalis potentiæ arcere officio, omnimodo præcipimus, ut ab hujuscemodi nefandis ausibus reprimantur in posterum, quia quanto quisque celsior, tanto potentior.

Ex[1] *concilio sancti Bonifacii papæ, qui quartus a beato Gregorio fuit. Quod liceat monachis ubi ubi cum sacerdotali officio celebrare.*

SUNT nonnulli stulti dogmatis, magis zelo amaritudinis quam dilectionis inflammati, asserentes monachos, quia mundo mortui sunt et Deo vivunt, sacerdotali officio indignos, neque pœnitentiam, aut Christianitatem, seu absolutionem largiri posse per sacerdotalis officii injunctam gratiam; sed omnino falluntur. Nam si ex hac causa veteres æmuli vera prædicarent, apostolicæ sedis compar beatus Gregorius monachico pollens cultu, ad summum apicem nullatenus conscenderet, cui solvendi ligandique potestas concessa est. Augustinus quoque ejusdem sanctissimi Gregorii discipulus Anglorum prædicator egregius, et Pannoniensis Martinus, aliique quamplurimi viri sanctissimi preciosissimo monachorum habitu fulgentes nequaquam annulo pontificali subarrharentur. Neque enim Benedictus monachorum præceptor hujus rei aliquo modo fuit interdictor, sed eos secularium negotiorum dixit expertes esse debere: quod quidem apostolicis documentis, et sanctorum patrum institutis, non solum monachis universis, verum etiam canonicis, summopere imperatur. Utrisque enim perspicacibus sanctorum patrum exemplis, ut mundo mortui sint, præcipitur. Credimus igitur a sacerdotibus monachis ligandi solvendique officium digne administrari, si tamen digne contigerit eos hoc ministerio sublimari. Quod evidenter affirmat quisquis statum monachorum et habitum considerat. Angelus enim Græce, Latine nuncius dicitur. Sacerdotes igitur monachi atque canonici,

[1] The second copy of the Decree of Pope Boniface the Fourth.

qui Dei præcepta adnunciant, Angeli vocantur: sed uniusquisque angelicus ordo, quanto vicinius Dominum contemplantur, tanto sublimius dignitate firmantur. Numquid non ut Cherubim monachi sex alis velantur? duæ in capitio, quo caput tegitur, veris demonstrantur assertionibus. Illud vero quod brachiis extenditur, duas alas esse dicimus; et illud quo corpus conditur, alas duas. Sic sex alarum numerus certissime conficitur. Decertantes igitur contra monachos in hac re sacerdotalis potentiæ arcere officio præcipimus, ut ab hujuscemodi nefandis ausibus in posterum reprimantur, quia quanto quisque excelsior, tanto potentior.

Ejusdem[1] *Bonifacii IV. epistola ex eodem concilio data ad Athelbertum regem Anglorum.*

Domino excellentissimo atque præexcellentissimo regi Anglorum Athelberto, Bonifacius episcopus, servus servovorum Dei.

DUM Christianitatis vestræ integritas ita circa Conditoris sui cultum excreverit, ut longe lateque resplendeat, et in omni mundo annunciata, vestræ Deo dignæ operationis augmenta referat, enormes largitori omnium bonorum Deo grates exsolvimus, qui vos de excelso prospexit, et in tanto virtutum culmine erexit. Quapropter, gloriose fili, quod ab apostolica sede per coepiscopum nostrum Mellitum postulatis, libenti animo concedimus: id est, ut vestra benignitas in monasterio in Dorovernensi civitate constituto, quod sanctus doctor vester Augustinus, beatæ memoriæ Gregorii discipulus, sancti Salvatoris nomini consecravit, cui ad præsens præesse dignoscitur dilectissimus frater noster Laurentius, licenter per omnia monachorum regulariter viventium habitationem statuat. Apostolica auctoritate decernentes, ut ipsi vestræ salutis prædicatores monachi, monachorum gregem sibi associent, et eorum vitam sanctam tum moribus exornent. Quæ omnia decreta, si quis successorum vestrorum regum, sive episcoporum, clericorum, sive laicorum, irrita facere tentaverit, a

---

[1] See H. E. II. iv. § 99.

principe apostolorum Petro, et a cunctis successoribus suis, anathematis vinculo subjaceat, quo ad usque quod temerario ausu peregit, Deo placita satisfactione pœniteat, et hujus inquietudinis veram emendationem faciat. In Christo valeas, domine fili.

NUMBER VIII.

A.D. 731. ANNO[1] DCCXXXI, Ceoluulf rex captus et adtonsus et remissus in regnum; Acca episcopus de sua sede fugatus.

A.D. 732. Anno DCCXXXII, Ecgberct pro Vilfrido episcopus factus.

Cynibertus episcopus Lindisfarorum obiit.

A.D. 733. Anno DCCXXXIII, eclipsis facta est solis XIX kalendas Septembris [14 Aug.] circa horam diei tertiam; ita ut pene totus orbis solis, quasi nigerrimo et horrendo scuto, videretur esse coopertus.

Anno eodem Tatuini archiepiscopus, accepto ab apostolica auctoritate pallio, ordinavit Aluic et Sigfridum episcopos.

A.D. 734. Anno DCCXXXIV, luna sanguineo rubore perfusa, quasi hora integra, II kalendarum Februariarum [31 Jan.] circa galli cantum, dehinc nigredine subsequente ad lucem propriam reversa.

A.D. 734. Anno eodem, [sc. DCCXXXIV,] Tatuini episcopus obiit.

A.D. 735. Anno DCCXXXV, Nothelmus archiepiscopus ordinatur;

---

[1] The following short Chronicle, chiefly of Northumbrian affairs, is of considerable value. It is appended to most of the editions of Beda, but occurs very seldom in the MS. copies. The text here given is that of Smith's edition, collated with Simeon of Durham, 'de gestis regum Anglorum,' into which the greater part of these Annals is incorporated.

[12] *Cynibertus.*] This paragraph is wanting in More's MS.

[17] *Tatuini.*] This paragraph, also, is not in More's MS.; but it, as well as that which relates to Tatwine, were known to Symeon of Durham, see that writer, col. 99, 100.

[18] *Aluic.*] Alwig. *S. Dunelm.*

[23] *Reversa.*] Bishop More's copy as well as by far the greater number of the MSS. end here.

[24] *Tatuini.*] Die iij kal. Augusti, *add. S. Dun.*

et Ecgberctus episcopus, accepto ab apostolica sede pallio, primus post Paulinum in archiepiscopatum confirmatus est; ordinavitque Fruidbertum et Fruiduualdum episcopos, et Bæda presbyter obiit.

A. D. 737. Anno DCCXXXVII, nimia siccitas terram fecit infecundam; et Ceoluulfus sua voluntate adtonsus regnum Eadbercto reliquit.

A. D. 739. Anno DCCXXXIX, Edilhartus Occidentalium Saxonum rex obiit; et Nothelmus archiepiscopus.

A. D. 740. Anno DCCXL, Cudberctus pro Nothelmo consecratus est. Ædilbaldus rex Merciorum per impiam fraudem vastabat partem Nordanhymbrorum; eratque rex eorum Eadberctus occupatus cum suo exercitu contra Pictos. Æd iluualdus quoque episcopus obiit, et pro eo Conuulfus ordinatur antistes. Aruwini et Eadberctus interemti.

A. D. 741. Anno DCCXLI, siccitas magna terram occupavit. Carolus rex Francorum obiit; et pro eo filii Caroloman et Pippin regnum acceperunt.

A. D. 745. Anno DCCXLV, Uilfrid episcopus, et Ingualdus Londoniæ episcopus, migraverunt ad Dominum.

A. D. 747. Anno DCCXLVII, Herefridus vir Dei obiit.

A. D. 750. Anno DCCL, Cudretus rex Occidentalium Saxonum surrexit contra Ædilbaldum regem et Œngusum. Theneorus atque Eanredus obierunt. Eadberctus campum Cyil cum aliis regionibus suo regno addidit.

A. D. 756. Anno DCCLVI, anno regni Eadbercti quinto, idibus Januarii [13 Jan.] eclipsis solis facta est. Postea eodem

---

[1] *Ecgberctus.*] Eboraci antistes, *S. D.*

[3] *Fruidbertum.*] He was bishop of Hexham, and according to Ric. Hagustald, col. 298, was consecrated on 6 Ides of September, A. D. 734, which falling upon the festival of the Nativity of the Virgin, appears to be the correct date. He died, according to the same authority (which here agrees with this Continuation), 23 Dec. 766.

[3] *Fruiduualdum.*] Bishop of Candida Casa, or Whitherne, died A.D. 764. S. Dunelm. Chron. Mailr. ad ann.

[7] *Eadbercto.*] He was the son of Eata, and reigned from A. D. 737 until 758, when he resigned his crown, and died 20 Aug. 768.

[14] *Æd iluualdus.*] Lindisfarnensis ecclesiæ antistes, *S. D.*

[14] *Conuulfus.*] Kynewlf, *S. D.*

[15] *Aruwini.*] Arwine filius Eadulfi occisus est, die x kal. Jan. feria vii. *S. D.*

[19] *Uilfrid.*] Not Wilfrid of York, but perhaps of Winchester.

[23] *Regem.*] Regem Merciorum, *S. D.*

anno et mense, hoc est, nono kalendarum Februariarum [24 Jan.] luna eclipsim pertulit, horrendo et nigerrimo scuto.

Bonifacius, qui et Vinfridus, Francorum episcopus, cum quinquaginta tribus martyrio coronatus est; et pro eo Redgerus consecratur archiepiscopus a Stephano papa.

A. D. 757. Anno DCCLVII, Ædilbaldus rex Merciorum a suis tutoribus noctu morte fraudulenta miserabiliter peremtus occubuit; Beonredus regnare cœpit; Cyniuulfus rex Occidentalium Saxonum obiit. Eodem etiam anno Offa, fugato Beonredo, Merciorum regnum sanguinolento quæsivit gladio.

A. D. 758. Anno DCCLVIII, Eadberctus rex Nordanhymbrorum, Dei amoris causa et cœlestis patriæ, violentia accepta sancti Petri tonsura, filio suo Osuulfo regnum reliquit.

A D. 759. Anno DCCLIX, Osuulfus a suis ministris facinorose occisus est; et Ediluualdus anno eodem a sua plebe electus intravit in regnum; cujus secundo anno magna tribulatio mortalitatis venit, et duobus ferme annis permansit, populantibus duris ac diversis ægritudinibus, maxime tamen dysenteriæ languore.

A. D. 761. Anno DCCLXI, Oengus Pictorum rex obiit, qui regni sui principium usque ad finem facinore cruento tyrannus perduxit carnifex; et Osuini occisus est.

A. D. 765. Anno DCCLXV, Aluchredus rex susceptus est in regnum.

A. D. 766. Anno DCCLXVI, Ecgberctus archiepiscopus prosapia regali ditatus ac divina scientia imbutus, et Frithubertus, vere fideles episcopi, ad Dominum migraverunt.

---

25 *Regnum.*] Northanhymbrorum, *S. D.*

26 *Archiepiscopus.*] Eboracæ civitatis, *S. D.*

27 *Frithubertus.*] Hagustaldensis ecclesiæ antistes, *S. D.*

NUMBER IX.

VITA S. CUTHBERTI,

AUCTORE ANONYMO.

Prologus.

Scope of the present work and qualifications of the writer.

§ 1. PRÆCEPTIS tuis utinam, sancte episcope Eadfride, et totius familiæ, tam affectu valeam parere, quam voto. Est enim mihi et hoc opus arduum, et meæ intelligentiæ facultas exigua. Ego autem quod ad me pertinet, etiam si delicatæ materiæ superer quantitate, satis habeo, jussioni vestræ possibilitatis meæ, obedientiam non defuisse, quæ tametsi ministerium minime explevit injunctum, certe debitum exsolvit obsequium. Vosque deprecor, ut, si quidpiam secus quam voluistis, provenerit, imbecillitatem meam atque onus impositum æquo jure perpendentes, imperfecti laborem negotii, officii magis æstimetis, quam meriti. Maximum enim indicium erga vos meæ reverentiæ est imperiis vestris amplius me impendere voluisse, quam possim.

§ 2. Quod si dignum aliquid vestræ lectioni confecero, id erit profecto divini muneris. Tum etiam benevolentia vestra inertes quoque ad profectum excitat, nec dubitatur ipsorum fide perficiendum, quorum est adhortatione susceptum; cum mihi quoque fiducia fit peragere posse, quod præcipitis, qui id tam confidenter injungitis. Quis

---

4 *Præceptis.*] This passage, as far as the beginning of § 3, was wanting in the MS. of Treves.

4 *Eadfride.*] The same prelate to whom Beda dedicated his prose life of St. Cuthbert; see the note there given.

8 *Superer quantitate.*] Super quantitatem, *MS.*

namque non intelligat, vestris orationibus jam præsumtum esse, quod etiam per me creditis ad implendum? Magna namque cum lætitia suscepi vestræ caritatis imperium. Etenim ingens mihi lucrum est atque utilitas hoc ipsum, quod recordor, Sancti Cuthberti. Est siquidem perfecta via ad virtutem illum scire quis fuerit. Ideo, ut breviter dicam, omnia quæ de eo sermo referenda jactavit, credite, et minima vos æstimate de maximis audisse, non enim ambigo nec vos potuisse omnia cognoscere.

§ 3. Igitur Vitam Sancti Cuthberti scribere exordiar, et qualem se vel ante episcopatum, vel in episcopatu, gesserit; quamvis nequaquam ad omnes illius potuerim pervenire virtutes; ideo enim ea, in quibus ipse tantum sibi conscius fuit, nesciuntur, quia laudem ab hominibus non requirens, quantum in ipso fuit, omnes virtutes suas latere voluisset. Quamquam etiam ex his, quæ nobis comperta erant, plura omisimus, quia sufficere credidimus, si tantum excellentiora notarentur, simul et legentibus consulendum fuit, ne quod aliis pararet copia congesta fastidium. Obsecro itaque eos, qui lecturi sunt, ut fidem dictis adhibeant, neque me quidquam, nisi quod compertum et probatum sit, scripsisse arbitrentur; alioquin tacere quam dicere falsa maluissem. Verum quoniam ad omnium operum ejus numerum nec littera nec sermo proficere potest, ad ea quæ gesta sunt, accedamus.

---

[10] *Igitur.*] Here commenced the MS. from Treves, prefixed to which was the title, 'De præfatione scribendi.'

LIBER PRIMUS.

Vita ante ingressum in monasterium acta.

St. Cuthbert's future bishoprick predicted.

§ 4. PRIMUM quidem ponimus, quod in prima ætate accidisse relatu multorum didicimus, ex quibus est sanctæ memoriæ episcopus Tuma, qui spiritalem Dei electionem prædestinatam a Sancto Cuthberto audiens didicit et presbyter nostræ ecclesiæ Elias, dicentes. Dum ergo puer esset annorum octo, omnes coetaneos in agilitate et petulantia superans, ita ut sæpe postquam fessis membris requiescebant alii, ille adhuc in loco joci, quasi in stadio, triumphans, aliquem secum ludificantem exspectaret. Tunc congregati sunt quadam die multi juvenes in campi planitiem, inter quos ille inventus, et joci varietatem, et scurrilitatem agere cœperunt; alii namque stantes nudi, versis capitibus contra naturam deorsum ad terram, et expansis cruribus, erecti pedes ad cœlos sursum prominibant: alii sic, alii vero sic fecerunt.

§ 5. Interea quidam infans erat cum eis, ferme trium annorum; hic incipiebat constanter ad eum dicere, 'Esto stabilis, et relinque vanitatem joci.' Qui et iteravit negligenti verba præcepti ejus, plorans et lacrimans, quod eum pene nullus consolari potuit. Postremo tamen interrogatus quid sibi esset, clamare cœpit, 'O sancte episcope et presbyter Cuthberte, hæc tibi et tui gradus contraria naturæ, propter agilitatem non conveniunt.' Ille vero non bene intelligens adhuc, tamen joci vanitatem derelinquens, consolari infantem cœpit; revertensque ad domum suam prophetiæ verba in mente retinens, sicut sancta Maria omnia verba prædicta Jesu memorans conservabat.

---

3 *Primum.*] Vit. Pros. Cap. I.; Vit. Met. Cap. I.

5 *Tuma.*] Otherwise and more generally called Trumuine; see Beda's Prose Life of Cuthbert, Cap. I, and Acta Sanctorum, 9 Feb.

7 *Elias.*] Beda does not mention this individual.

29 *Conservabat.*] St. Luke, ii. 51.

§ 6. Videte, fratres, quomodo iste antequam per laborem operum suorum agnoscatur, per providentiam Dei electus ostenditur; sicut de Patriarcha per Prophetam dicitur, Jacob dilexi, Esau autem odio habui; Samuel quoque et David utrique in infantia electi inveniuntur. Jeremias vero propheta et Joannes Baptista in officium Domini a vulva matris sanctificati leguntur. Sicut Doctor gentium affirmavit, dicens, Quos autem prædestinavit, hos et vocavit.

His diseased knee cured by an angel.

§ 7. In eadem ætate alio miraculo Dei electioni prædestinatum Dominus magnificavit eum. Dum ergo esset puer, ut dixi, adhuc laicus, in infirmitate premente eum acriter detinebatur. Namque genu tumente, astrictis nervis, claudicans, pede altero terram non tangens, foris deponatus juxta parietem in solis ardore jacens, vidit hominem honorabilem et miræ pulcritudinis, super equum ornatissimum, in albis vestimentis sedentem, de longinquo ad se venire. Qui appropinquans ei salutansque verbis pacificis, interrogavit, si voluit tali hospiti ministrare. Ille etiam intrepida mente corporis infirmitatem revelans, ait, ' Si Deus voluisset, et me nodis infirmitatis pro peccatis non obligasset, in honorem ejus ministrare hospitibus piger non essem.' Deinde itaque vir ille post hæc verba descendens de equo, considerato genu ejus, quod a nullis medicis, ut dixerat ante, curatum erat, præcepit ei dicens, ' Coquere farinam tritici simul et lac, et cum calido unguens linire debes.' Puer autem post discessum viri, præcepto obediens, Angelum Dei esse intellexit. Post paucos dies secundum fidem ejus sanatus, gratias agebat Deo miseranti, qui sanitatem integre, sicut cæcato Tobiæ, per Angelum suum curantem dederet. Et ab hoc tempore, ut ille probatissimis viris revelavit, Angelorum auxilio, deprecatus Dominum in maximis angustiis suis, non est defraudatus.

A.D. 651. Sees the soul of Aidan car-

§ 8. Alio quoque tempore, in adolescentia sua, dum adhuc esset in populari vita, quando in montanis juxta

[3] *Prophetam.*] Malach. i. 2, 3; Rom. ix. 13.
[4] *Samuel.*] 1 Reg. iii. 7.
[5] *David.*] Ps. lxxviii. 70.
[5] *Jeremias.*] i. 5.
[6] *Joannes.*] St. Luke, i. 40.
[8] *Dicens.*] Rom. viii. 20.
[10] *In eadem ætate.*] Vit. Pros. Cap. II; Vit. Met. Cap. II.
[35] *Alio.*] Vit. Pros. Cap. IV; Vit. Met. Cap. IV.

fluvium, quod dicitur Leder, cum aliis pastoribus pecora domini sui pascebat, pernoctans in vigiliis, secundum morem ejus, mente fideli uberrimis orationibus, vidit visionem, quam ei Dominus revelavit. Hoc est cœlo aperto, non reseratione elementorum, sed spiritualibus oculis intuens, (sicut beatus Jacob patriarcha in Luza, quæ cognominabatur Bethel) angelos ascendentes et decendentes videbat; et inter manus eorum animam sanctam, quasi in globo igneo, ad cœlum efferri. Denique illam visionem tam mirabilem statim suscitatis pastoribus, ut viderat, indicavit, prophetans quoque eis animam esse sanctissimi episcopi, aut alterius magnæ personæ, ut rei effectus probabat. Etenim post paucos dies, celeberrimum obitum sancti episcopi nostri Ægdani, eadem hora noctis, qua ille viderat visionem, longe lateque nunciatum esse audierunt.

ried to heaven by angels.

§ 9. Unum adhuc miraculum, quod in juventute sua ei contigit, non omitto. Pergenti namque eo ab austro ad flumen, quod Wir nominatur, in eo loco ubi Leunckcester dicitur, et transvadato eo, ad habitacula vernalia et æstivalia, propter imbrem et tempestatem, reversus est. Nam quia illo tempore hiemali desertis habitaculis, sibi et equo ejus fatigato causa itineris et famis, ab hominibus ibi consolationem non invenit, distratum equum trahens in domum et alligans ad parietem, exspectans serenitatem oransque ibi ad Dominum, vidit equum caput sursum elevantem ad tecta domunculæ, partemque fœni tectorum avide apprehendens traxit ad se. Cum quo statim panis calidus cum carne, involutus in panno lineo diligenter, seorsum cadens emissus est. Ille vero, consummata oratione, probavit animadvertitque sibi esse cibum a Deo prædestinatum per emissionem Angeli, qui sæpe in angustiis suis adjuvit eum, gratias agens Deo, benedixit

Miraculously supplied with food during a journey.

---

1 *Leder.*] A river in Scotland emptying itself into the Tweed.

7 *Bethel.*] Gen. xxxv. 6.

14 *Ægdani.*] He was the first bishop of Lindisfarne, and died A. D. 651.

17 *Unum.*] Vit. Pros. Cap. VI; Vit. Met. Cap. VI.

19 *Leunckcester.*] Probably the present Lanchester, situated near the river Wear, not far from Durham. As its name indicates, it has been a Roman station. Beda in his accounts of this miracle does not state where it was performed. The Bollandists erroneously imagine that it was Lumley Castle, near Chester-le-Street, a very recent building.

et manducavit; jamque divino cibo satiatus et suffultus, in fortitudine ejus glorificans Dominum, prospere proficiscebatur.

Incidents omitted by the writer.

§ 10. Cetera vero opera juventutis floridæ pullulantia silentio prætereo, ne fastidium lectori ingenerem, anhelans perfectæ ætatis fructum paratissimum, in virtutibus Christi sub servitio Dei singulariter intimare. Omitto namque, quomodo in castris contra hostem cum exercitu sedens, ibique habens stipendia parva, tamen omne spatium abundanter vivens, divine auctus est, sicut Daniel et Tres Pueri, cibo regali non contenti, servili tamen et eo parvissimo, mire saginati sunt. Nec non prætereo, quomodo animam Præfecti in obitu suo ad cœlum elevari vidit. Taceo quoque, quam mire dæmones effugavit, et insanientes verbo orationis suæ sanavit.

LIBER SECUNDUS.

Vita monastica; vasta prædicta; miracula.

Enters the monastery of Melrose.

§ 11. Bene ergo disponens duriori se vitæ lege in monasterio confringere, a populari vita revertens, religiosa tamen atque immaculata, et ad meliora proficiens, sanctum laborem toleranter ferebat, quem voluntariæ servitutis longum in Dei opere studium consuetudoque in naturam verterat. Inediæ autem et vigiliarum in tantum patiens erat, ut incredulitatem viribus vinceret. Pernoctabat in oratione sæpissime, nonnunquam etiam biduo triduoque sic permanens quarta demum die reficiebatur, recordatus Pauli Apostoli dictum, Omnis quidem disciplina in præsenti quidem videtur non esse gaudii, sed mœroris; postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam justitiæ reddit. O Fratres, conversatione ejus dignum me esse non usurpo, quinimo nullius sermone explicari potest. Erat enim aspectu angelicus, sermone nitidus, opere sanctus, corpore integer, ingenio optimus, consilio magnus, fide catholicus, spe patientissimus, caritate diffusus; sed virtutum tramitem enodabo.

---

27 *Omnis.*] Hebr. xii. 11.

Incident at Ripon.

§ 12. Fuit igitur miraculum aliud, in quo primum sanctus homo Dei Cuthbertus a Domino glorificatus est, postquam servitutis Christi jugum tonsuræque Petri formam, in modum coronæ spinæ caput Christi cingentis, Domino adjuvante, susceperat, in cœnobio, quod dicitur Hrype, sicut nostri fidelissimi testes, et adhuc viventes, indicaverunt. Ministrare namque hospitibus advenientibus statim neophytus a familia electus est. Inter quos quidem quadam die in matutina hora, hyemali et nivali tempore, apparuit ei Angelus Domini in forma stabilis viri perfectaque ætate, sicut patriarchæ Abrahe in valle Mambre Angeli in forma virorum apparuerunt. Deinde ergo suscepto eo secundum morem ejus benigne, putans adhuc hominem esse, et non Angelum, lavatis manibus et pedibus linteaminibusque tergens, et manibus humiliter propter frigorem fricans et calefaciens pedes ejus; ut horam diei tertiam ad capiendum cibum exspectaret, nolentem renuentemque causa itineris diligentissime invitabat, et postremo, adjurando tamen in nomine Domini nostri Jesu Christi, consentiendo superabat. Facto jam signo diei horæ tertiæ et oratione consummata, mensam statim apposuit, præparato cibo desuper, quem habebat; quia enim panis casu aliquo non erat in diversorio, tantum micas pro benedicto pane congregatus super mensam constituit. Ibat etiam homo revertens ad monasterium, quærens panem, et non invento eo (adhuc enim coquebant panes in fornace), reversus est ad hospitem, quem solum reliquerat manducantem, et non invenit eum ibi, nec vestigia pedum ejus; jam enim nix erat super faciem terræ. Obstupefacto ergo sibi, mensam removit ad cubiculum, intelligens eum Angelum Dei esse. Et primo in introitu ejus nares odore panis suavissimi repletæ sunt, et inventis quoque tribus panibus calidis, gratias egit Domino, quod in eo impletum est dictum

---

[1] *Fuit.*] Vit. Pros. Cap. VII.

[3] *Tonsura Petri.*] The tonsure of St. Peter, or of Rome, in distinction from that of St. Paul, or of the East, was one of the questions discussed with so much acrimony at the Synod of Streneshalh. See H. E. iii. 26. The nature and form of the tonsure are described by Usher, Primord. p. 922. and by Alford. Annal. A. D. 664, § 12. Amalarius Fortunatus (ob. A. D. 814), in his work De Eccl. Offic. iv. 39, quotes this passage.

[12] *Mambre.*] Gen. xviii. 1.

[34] *Dictum Domini.*] Matth. x. 40.

Domini, 'Qui recipit vos, me recipit; et qui recipit me, recipit eum, qui me misit.' Et iterum; 'Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet; et qui recipit justum in nomine justi, mercedem justi accipiet.' Et ab hac jam die frequenter esuriente eo, Dominus cibavit eum, ut professus est fidelibus Fratribus, non propter jactantiam, sed propter ædificationem multorum, ut Paulus de semetipso multa locutus est.

His exploit at Coldingham.

§ 13. Et hoc dicendum puto, quod relatu multorum bonorum agnovi, ex quibus est Pleculf presbyter. Eo tempore, quo fuit nobiscum in monasterio, quod dicitur Mailros, accersitus est a sanctimoniali vidua matreque omnium in Christo Abba. Veniens ergo, ut invitatus est ad cœnobium, quod dicitur Colodesbyrig, manensque ibi aliquot dies, non deferens relaxando suæ constitutionis propositum, cœpit nocte maritima loca circuire, morem consuetudinis cantandi et vigilandi servans. Quo comperto a quodam clerico familiæ, incipiebat occulte de longinquo subsequi eum tentando, scire volens, quomodo vitam nocturnam transigeret. Ille vero homo Dei Cuthbertus in obstinata mente appropinquans ad mare [ingressus est] usque ad lumbare in mediis fluctibus; et mari aliquando usque ad ascellas tumultuante et fluctuante tinctus est. Dum autem [e] mare ascendens et in arenosis littoris flectens genua orabat, venerunt statim post vestigia ejus duo pusilla animalia maritima, humiliter proni in terram, lambentes pedes, volutantes tergebant pellibus suis, et calefacientes odoribus suis. Post servitium autem et ministerium impletum, accepta ab eo benedictione, ad cognatas undas maris recesserunt.

§ 14. Ille autem homo Dei in galli cantu revertens ad orationem communem cum fratribus, [venit] ad ecclesiam Dei. Clericus vero familiæ supradictus in scopulosis locis latens, visu pavidus et tremebundus, tota nocte coangustatus prope mortem accesserat. Crastina autem

---

9 *Et hoc dicendum.*] Vit. Pros. Cap. X; Vit. Met. Cap. VIII.

13 *Abba.*] Probably Æbba. This abbess of Coldingham gave the name to the present promontory called St. Abb's Head.

14 *Colodesbyrig.*] In the A. SS. erroneously printed 'Colodersbyrig.' Coldingham is situated in Berwickshire, about ten miles from the borders of England. See H. E. iv. 19, where Ebba is also mentioned.

28 *Calefacientes.*] Calefacientibus, *MS.*

die prosternens se ante pedes hominis Dei, flebili voce veniam indulgentiæ deprecavit. Cui homo Dei prophetali sermone respondit, ‘Frater mi, quid est tibi? Numquid propius appropinquasti mihi tentando, quam debuisti? Hoc tamen tibi confitenti uno modo indulgetur, si votum voveris, nunquam te esse quamdiu vixero narraturum.’ Frater autem sic vovens et perficiens, benedictus et salvatus ab eo exiit. Post vero obitum ejus multis fratribus narrans servitionem animalium, sicut leones in veteri Lege legimus Danieli servire, et quod spiritalibus oculis latitantem eum et probantem viderat, sicut Petrus Ananiam et Saphiram Spiritum Sanctum tentantes, mirabiliter diffamavit.

§ 15. Alio quoque tempore de eodem monasterio, quod dicitur Mailros, cum duobus fratribus pergens, et navigans ad terram Pictorum, ubi Mudpieralegis prospere pervenerunt. Manserunt autem ibi aliquot dies in magna penuria, nam fames premebat eos, et tempestas maris potestatem itineris navigandi prohibuit. Ille vero homo Dei pernoctans juxta littora maris in oratione, pervenit ad eos mane, in die Epiphaniæ Domini, nam post Natalitia Domini pergere cœperunt. Suadens autem dixit eis, ‘Eamus, et quæremus, petentes a Deo secundum id quod promisit, dicens, Petite et dabitur vobis, quærite et invenietis, pulsate et aperietur vobis. Puto enim quod aliquid nobis Dominus donaverit, ad celebrandum diem, in quo Magi cum muneribus adoraverunt eum, et in quo Spiritus Sanctus in specie columbæ baptizato in Jordane super eum descendit, et in quo aquam in Cana Galileæ vertit in vinum, ad confirmandam fidem discipulorum suorum.’

Fed by a miracle.

§ 16. Tunc itaque surgentes exierunt. Ille autem præcedens eos, quasi præviator, usque ad mare pervenerunt. Et statim videntes tres partes delphini carnis, quasi humana manu cum cultello sectas et aqua mundatas invenerunt. Homo igitur Dei provolutis genibus gratias

10 *Danieli.*] Dan. vi. 22.

12 *Tentantes.*] Act. v. 1.

14 *Alio quoque.*] Vit. Pros. Cap. XI; Vit. Met. Cap. IX.

16 *Mudpieralegis.*] A corrupted reading; in the prose Life by Beda it is ‘Niduari,’ (see cap. xi.) probably meaning a people dwelling on the banks of the river Nith, which falls into the Solway.

agens Domino, dixit sociis suis, 'Tenete portantes, et benedicite Dominum. Ecce, enim, tres partes tribus viris tribusque noctibus et diebus sufficiunt; quarta vero die serenum erit mare ad navigandum.' Illi namque portaverunt et coxerunt, mirabilemque suavitatem carnis degustaverunt. Manentes autem tribus diebus in valida tempestate, quarta die, secundum verbum ejus, in serenitate navigantes prospere portum salutis tenuerunt, sicut nobis unus e duobus fratribus supra, nomine Tydi, qui presbyter est adhuc vivens, coram multis testibus indicavit, glorificans Deum, quod eadem misericordia tunc homini Dei, quæ et olim in deserto Heliæ, carnes largitus est, et eodem spiritu imbutus, tempestatem et serenitatem prævidit, quo et apostolus Paulus in Actibus Apostolorum navigantibus prophetavit.

Provided with food by an eagle.

§ 17. Supradictus autem presbyter Tydi aliud miraculum, quod multis cognitum est, indicavit; scilicet [quadam] die proficiscebatur juxta fluvium Tesgeta tendens in meridiem, inter montana docens rusticanos et baptizabat. Habens quoque puerum in comitatu ejus secum ambulantem, dixit ad eum, 'Putasne quis tibi hodie prandium præparavit?' Quo respondente, nullum in illa via scire cognatum, et nec ab alienis incognitis aliquod genus misericordiæ sperante, servus Domini iterum ait ad eum, 'Confide, fili, Dominus providebit victum sperantibus in se, qui dixit, Quærite primum regnum Dei, et justitiam ejus, et hæc omnia adijcientur vobis; et ut impleatur Prophetæ dictum, Junior fui etenim senui, et non vidi justum derelictum, etc. Dignus namque est operarius mercede sua.'

§ 18. Ergo post alia verba, intuens in cœlum, vidit aquilam volantem in aere, et dixit puero suo, 'Hæc est aquila, cui præceperat Dominus ministrare nobis hodie cibum.' Post paullulum autem iter agentibus, viderunt aquilam super ripam fluminis sedentem. Currens etiam

---

[14] *Actibus App.*] xxvii. 22.

[16] *Supradictus.*] Vit. Pros. Cap. XII; Vit. Met. Cap. X.

[18] *Tesgeta.*] This is apparently corrupted by the scribe. Perhaps it may be intended for 'Tevyota,' the river Teviot, in Roxburghshire, consequently considerably to the south of Melrose.

[26] *Quærite.*] Matth. vi. 33.

[28] *Junior.*] Ps. xxxvi. 25.

[29] *Dignus.*] St. Luke, x. 7.

ad aquilam puer, secundum præceptum servi Dei, hæsitans, invenit piscem grandem, portantique ad eum integrum dixit puero, 'Cur piscatori nostro jejunanti partem ad vescendum non dedisti?' Tunc vero puer, sicut præceperat vir Dei, partem piscis aquilæ dedit, alteram autem secum portantes, inter homines assaverunt et manducaverunt, aliisque dederunt, et satiati, adorantes Dominum, gratias agentes in voluntate Dei, ad montana, ut supra diximus, proficiscebantur, docentes et baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.

Assailed by the Devil.

§ 19. Eo tempore ibi inter montana baptizans, ut diximus, in villa quadam Verbum Domini secundum morem ejus diligenter docuit et prophetali Spiritu Dei prævidit tentantem diabolum, et Verbi Domini auditum retardare volentem illudente phantasia, prædicens, inter alia verba ait, 'O Fratres carissimi, si aliqua tentatio exorta foris repente exstiterit, vos tamen stabiles estote, nec foras currentes a Verbi Dei auditione tardamini, per illusionem prohibiti.' Post hæc, iterum cœpto ordine Evangelii verba exponens, audierunt, accensa domo, strepitum ignis vociferantesque homines. Tunc itaque homines, exceptis paucis, quos manu retinuit, instabiliter currentes prosiluerunt, et ad domum quasi inflammatam usque pervenerunt, dissipantes parietes ejus, et exstinguere flammam volentes. Deinde extemplo nec vestigia fumi, quod ignem præcedit et sequitur, videntes, et agnoscentes se illusos esse, secundum prædictum servi Dei, per phantasiam diaboli, ad domum, unde venerunt reversi sunt, provolutis genibus ante pedes prædicatoris. Orante jam eo pro illis per illusionem Sathanæ fallatis, veniam indulgentiæ impetraverunt, confitentes se, multifariam fallacis astutiæ seductionem spiritualem per visibilia phantastica intelligere. Igitur unusquisque per doctrinam ejus bene emendatus et confirmatus, gaudentes ad domum suam reversi sunt.

A fire extinguished by his prayers.

§ 20. Eodem tempore invitatus est sanctus homo Dei a quadam muliere, que dicitur Kenspid, adhuc vivens,

---

11 *Eo tempore.*] Vit. Pros. Cap. XIII; Vit. Met. Cap. XI.

36 *Eodem tempore.*] Vit. Met. Cap. XII; Vit. Pros. Cap. XIV.

37 *Kenspid.*] Here we recognise the name of Kenswith, the letter *w* being frequently mistaken for *p*, which it closely resembles in the Saxon alphabet.

sanctimonis vidua, quæ enutrivit eum ab octo annorum usque ad perfectam ætatem, in qua servitium Dei arripuit. Ideo namque eam Matrem appellavit, sæpe visitans eam. Venit quadam die ad villam, in qua habitabat, quæ dicitur Hruringaham; tunc ardente domo, quæ in extrema parte vici ad orientem posita videbatur, et de eodem climate flante maximo vento, ignis excitatus est. Mater vero pavida ad domum, ubi manebat, cucurrit, et ut auxilium Dei petere dignetur a globis igneis circumdantibus habitacula eorum servari poposcit. Ille jam intrepida mente stabilitatem intimavit, dicens, 'Noli timere, hæc enim flamma tibi non nocet!' Et procidens ante januam pronus in terram oravit in silentio, et statim etiam deprecante eo, ventus ingens exstitit ab occidente, et omnem magnitudinem flammæ ab omnibus innocenter abegit. Et sic evidenter in se esse Dei virtutem videntes, protectione ejus innoxii servati sunt; gratias agentes benedixerunt Dominum.

Casts out a devil.

§ 21. Fuit quidam vir religiosus specialiter carus homini Dei, nomine Hildmer, cujus uxor a dæmonio vexabatur nimis. Illa namque multum vastata et usque ad exitum mortis coangustata, frendens dentibus gemitum lacrimabilem emittebat. Supradictus vero vir de amara morte nihil dubitans ad monasterium nostrum proficiscens, vocavit ad se S. Cuthbertum, nam illo tempore ecclesiæ nostræ Præpositus erat, et indicans ei uxorem suam pene usque ad mortem infirmantem, quod calamitas esset insaniæ non revelavit,—jam enim erubescebat illam olim religiosam tamen a dæmonio vexatam indicare, nesciebat enim nec intelligebat quod talis tentatio fræquenter Christianis accidere solet—, sed tantum presbyterum aliquem secum mittere et requiem sepulturæ deposcebat. Statim autem homo Dei exiit præparare aliquem ad mittendum cum illo; et primo recessu ejus a Spiritu Dei imbutus cito conversus revocans eum dixit, 'Hoc quippe ministerium meum est, et non alterius tecum pergere.'

§ 22. Tunc vero præparavit se homo Dei, et omnes

---

[5] *Hruringaham.*] Probably 'Wrangholm,' Bleau's 'Wrangumm, between the rivers Leader and Tweed.

[19] *Fuit quidam.*] Vit. Met. Cap. XIII; Vit. Pros. Cap. XV.

[20] *Hildmer.*] Beda informs us that this individual was the Prefect of Ecgfrid king of Northumbria. This event occurred during the time that Cuthbert was Præfectus of Lindisfarne.

simul portati sunt equis, et videns socium suum flentem et lacrimantem duabus causis, (hoc est, pro moriente uxore se deserto, et orphanis relictis, et maxime pro ignominiosa insania, in qua horribiliter redactam et impudenter confractam, et saliva pollutam, olim tantum pudicam et castam, sciebat homini Dei exspectandam,) consolari eum cœpit mitissimis verbis, et omnem infirmitatem, quam ei celaverat qualis esset revelavit, et postremo addidit prophetico ore dicens, 'Jam enim quando veniemus ad habitacula vestra, uxor tua, quam morituram putas, in obviam mihi occurrens in acceptione habenarum istius equi, quas nunc in manibus teneo, per Dei adjutorium, effugato dæmone, salvata ministrabit nobis.' Igitur perveniunt, sicut homo Dei dixerat, ad villam, et mulier quasi de somno surgens venit in obviam, et primo tactu fræni plene pulsato dæmone sanitati pristinæ reddita, ut illa cum gratiarum actione lectata est, ministravit illis.

LIBER TERTIUS.

Farne ingreditur, miracula, etc.

His residence at Lindisfarne.

§ 23. BENE igitur in supradicto cœnobio, quod Mailros dicitur, Præpositus Sanctus Cuthbertus serviens Domino, et plura mirabilia per eum Dominus faciens, quæ propter infirmorum infidelitatem conatus sum scribere, postremo tamen secularem gloriam fugiens clam et occulte ad ædes enavigavit. Deinde a venerabili et sancto episcopo Eata invitatus et coacte ad hanc insulam nostram, quæ dicitur Lindisfarne, cum adjutorio Dei voluntatis advenit, præsens et absens demoniacos sanavit, et alios varios languores curavit. Vivens ibi quoque secundum sanctam Scripturam, contemplativam vitam in actuali agens, et nobis regularem vitam primum componens constituit, quam usque hodie cum Regula Benedicti observamus.

Proceeds to Farne Island.

Post plures itaque annos ad insulam, quam Farne nominant, undique in medio maris fluctibus circumcinc-

[32] *Observamus.*] This narrative is considerably expanded by Beda, Vit. Pros. § 25, 26, 27, 28, perhaps upon the authority of some of the monks of that establishment.

[33] *Post plures.*] Vit. Pros. Cap. XVII.

tam, solitariam vitam concupiscens, ubi prius pene nullus potuit solus, propter varias dæmonum phantasias, aliquod spatium manere. Ille quippe intrepida mente fugavit eos, durissimam et lapideam rupem deorsum ferme cubitum viri in terram fodiens loci spatium fecit, alterum vero cubitum mirabilem murum desuper cum lapidibus incredibilis magnitudinis, nisi scientibus tantam Dei virtutem in eo esse, et terra commixtis constructum ædificavit, faciens ibi domunculas, de quibus, nisi sursum cœlum, videre nihil potuit.

Miraculously removes a large stone.

§ 24. Fuit namque lapis in interiore parte insulæ, quem vehere in vehiculo suo quatuor Fratribus visitantibus eum, in adjutorium ædificii sui præcepit. Illi sine mora statim obedientes venerunt ad lapidem, quem in media via, ne vehiculum ejus confringerent, aut se ipsos læderent, non perducentes reliquerunt. Deinde vero navigantes Fratres post non plures dies iterum visitantes eum venerunt, et viderunt agnoscentes lapidem suum ab illis immobilem in structura servi Dei apte compositum, laudentes et glorificantes Deum magnifice in servis suis mira operantem, recordantes, 'Mirabilis Deus in sanctis suis.'

Obtains a fountain of water by his prayers.

§ 25. Iterum alia die visitantes Fratres venerunt ad eum, quibus ille secundum morem ejus primum Verbum Dei prædicavit, deinde etiam post prædicationem cœpit dicere, 'O Fratres carissimi! scitis quia locus iste pene inhabitabilis est propter aquæ penuriam; ideo oremus Dei auxilium, et fodite in medio pavimento domus hanc saxolam terram, quia potens est Dominus Deus de rupe petrina petenti aquam suscitare; ille enim olim Moysi percutienti virga de petra aquam sitienti populo dedit, Sampsonem quoque de maxillis asini sitientem potavit.' Fratres vero secundum præceptum ejus foderunt terram, et orante eo, statim aquæ vivæ sursum in obviam ejus manantem de saxosa terra erumpere invenerunt, cujus nos magnam suavitatem dulcedinis usque hodie degustantes cum gratiarum actione probavimus. Ille etiam servus Dei anachoreta professus est, ut relatu fidissimorum agnovi, in ea aqua a Deo donata omnis liquoris sibi esse suavitatem.

---

[22] *Iterum.*] Vit. Pros. Cap. XVIII; Vit. Met. Cap. XVI.

[33] *Sursum.*] A fountain, or spring of water.

Miraculously supplied with timber.

§ 26. Miraculum quoque aliud quod Dominus pro amore militis sui fecerat, silentio non prætereo. Concupiscens enim petivit a venientibus Fratribus et visitantibus eum lignum duodecim pedum in longitudinem, ad fundamentum alicujus domunculæ. Nam illic scopulum concavatum fluctibus mare irrumpens extremam partem loci illius contigit, supra cujus scopuli oram loco adhærenti transversum lignum duodecim pedum, ut diximus, componere prædestinans, desuper etiam ædificium domunculæ construere cogitavit. Hoc vero a Fratribus deposcens non impetrasset, (et hoc illis Deus non imputet in malum,) nisi a Deo nostro Jesu Christo, facta oratione, adjutorium accepisset; nam eadem nocte mare fluctibus undans, in honorem servi Dei stipitem duodecim pedum deferens specialiter ad ostium scopuli, ubi ponendus erat in ædificium, natantem deportavit. Fratres itaque mane vigilantes viderunt, gratias agentes Deo, et admirantes quod mare in honorem Christi magis obediens anachoritæ quam homines patraverant; et adhuc usque hodie navigantibus domus super lignum transversum ædificata apparet.

Miracle of the crows.

§ 27. Sicut ergo mare servivit homini Dei, ita et aves cœli obedierunt ei; nam cum quadam die in insula sua fodiens sulcabat terram,—primum enim de duobus vel tribus annis de opere manuum suarum, antequam clausus obstrictis januis intus maneret, laborans quotidianum victum acceperat, sciens dictum esse, 'Qui non laborat, nec manducet,'—vidit duos corvos, ante illic longo tempore manentes, tecta domus navigantium in portu positæ dissipantes, nidumque sibi facientes. Prohibuit autem eos levi motu manus, ne hanc injuriam Fratribus nidificantes facerent. Illis vero negligentibus, postremo, mutato spiritu, austere præcipiens in nomine Jesu Christi de insula discedere exterminavit. Illis igitur nec requies, nec mora, patriam secundum præceptum ejus deserentibus, post triduum alter e duobus revertens ante pedes hominis Dei fodientis terram supra sulcum expansis alis et inclinato capite sedens et mœrens humili voce veniam indulgentiæ deposcens crocitare cœpit. Servus autem

---

1 *Miraculum.*] Vit. Pros. Cap. XXI; Vit. Met. Cap. XIX.

22 *Sicut ergo.*] Vit. Pros. Cap. XX; Vit. Met. Cap. XVIII.

Dei, intelligens pœnitentiam eorum, veniam revertendi dedit. Illi vero corvi in eadem hora perpetrata pace, cum quodam munusculo ad insulam ambo reversi sunt; habens enim in ore suo quasi dimidiam suis adipem ante pedes ejus deposuit. Illis jam indulgens hoc peccatum, usque adhuc illic manent. Hæc mihi testes fidelissimi visitantes eum, et de adipe per totum anni spatium calciamenta sua linientes, cum glorificatione Dei indicaverunt.

Communications with Elfleda.

§ 28. Præterea sanctimonialis virgo et regalis Elfleda abbatissa, sanctum anachoretam Dei humiliter in nomine Domini in obviam sibi navigare ad Coquede se petivit; cui ancilla Dei flectens genua multa interrogare cœpit, postremo autem per nomen Domini nostri Jesu Christi et per novem ordines angelorum et omnium sanctorum personas fiducialiter adjuravit, interrogans de longitudine vitæ fratris sui regis Egfridi. Ipse autem homo Dei graviter adjuratus, timens Dominum, cœpit dicere de brevitate vitæ hominis circuitu verborum, et adjunxit dicens, 'O ancilla Dei! numquid non parvum est, licet aliquis vivet duodecim menses?' Illa vero statim arripiens mente esse dictum, amaro fletu lacrimavit; sicut ei et multis aliis post anni spatium casus regalium a maligna manu hostilis gladii omnem amaritudinem renovavit. Adhuc adjungit dicens, 'Per eandem Unitatem et Trinitatem supradictam adjuro te, ut dicas quem heredem habebit.' Ipse etiam paullulum tacens dixit, 'Illum autem non minus tibi esse fratrem usurpaveris, quam alterum.' Hoc quippe et incredibile videbatur; diligentius tamen interrogavit in quo loco esset. Ipse vero patienter sustinens eam ait, 'O serva Dei! quid miraris licet sit in aliqua insula super hoc mare?' Illa jam cito rememoravit de Alfrido, qui nunc regnat pacifice, fuisse dictum, qui tunc erat in insula, quam Hy nominant. Addens quoque interrogationem de eomet ipso, quia sciebat regem invitare eum voluisse ad episcopatum, si sic regi effectus evenisset, et quale spatium esset in episcopatu, ipse vero se non esse dignum excusans, tamen neque in mari, neque in terra, a tali honore gradus occultari potuisse dicebat, 'Et in brevi spatio annorum duorum requiem laboris inveniam. Et tu quoque audi quod ego præcipio tibi in nomine

---

9 *Præterea.*] Vit. Pros. Cap. XXIII. XXIV; Vit. Met. Cap. XXI.

Domini nostri Jesu Christi, ut quamdiu vixero, nulli hoc indicaveris.' Et post multa verba prophetica, quæ omnia sine dubio acciderunt, ad locum suum navigavit.

General commendations.

§ 29. Sic namque vivens per plures annos solitarius perdurabat ab hominum aspectibus segregatus; æquali quoque ad cuncta ferebatur examine, nam eodem vultu, eodem animo perseverabat. Omni hora hilaris et lætus, nec recordatione peccati tristia ora contraxit, nec magnis stupentum præconizatione ejus elatus laudibus. Sermo vero modestus sale conditus consolabatur mœstos, docebat inscios, concordabat iratos, omnibus suadens nihil amori Christi esse præponendum. Præponebatque ante oculos omnium magnitudinem bonorum futurorum, et beneficia retexebat indulta; quia proprio Filio suo non pepercit, sed pro omnium salute tradidit illum.

LIBER QUARTUS.

Episcopus Lindisfarnensis, miracula, mors.

Becomes bishop of Lindisfarne.

§ 30. Postquam igitur ab Egfrido rege et episcopis Saxonum omnique senatu deposcente, ad episcopatum nostræ ecclesiæ Lindisfarnensium electus est, tunc supradicto rege et episcopo sanctæ memoriæ Tumma et de familia nostra electissimis viris venientibus ad eum, intus clauso cum consilio senatus, provolutis genibus adjurantibusque eum per Dominum nostrum Jesum Christum, invitus, coacte, lacrimans et flens abstractus est, exspectante etiam adhuc senatu cum archiepiscopo Theodoro. Jam vero post spatium sumto episcopatu, qualem se quantumque præstitisset, non est nostræ facultatis evolvere, sed tamen melius est partem aliquam exponere, quam totam omittere. Idem etiam constantissime perseverat, qui prius fuerat; eadem in corde humilitas, eadem in vestitu vilitas erat, atque ita plenus auctoritatis et gratiæ implebat episcopi dignitatem, non tamen ut propositum monachi et anachoretæ virtutem desereret. In omnibus etiam observans Pauli apostoli doctrinam ad Titum dicentem, recordatus est, 'Oportet episcopum

---

18 *Postquam.*] Vit. Met. Cap. XXII; Vit. Pros. Cap. XXVI.
36 *Titum.*] i. 7.

sine crimine esse, ut Dei dispensatorem,' [etc.] Ideo namque parus fuit ejus sermo et apertus, plenus gravitatis et honestatis, plenus suavitatis et gratiæ, tractans de ministerio legis, de doctrina fidei, de virtute continentiæ, de disciplina justitiæ. Unumquemque diversa admonens exhortatione, secundum morum qualitatem, videlicet, ut prænosceret quid, cui, quando, quomodo proferret. Cui præ ceteris speciale officium erat, ut jejuniis et orationibus et vigiliis incumberet, Scripturas legens. Memoriam enim pro libris habuit, percurrens Canones, exempla Sanctorum imitatus cum Fratribus pacem implens, tenens quoque humilitatem et illam supereminentem caritatem, sine qua omnis virtus nihil est. Curam pauperum gerens, esurientes pascens, nudos vestiens, peregrinos suscipiens, captivos redimens, viduas et pupillos tuens, ut mercedem vitæ æternæ inter choros angelorum cum Domino nostro Jesu Christo accipere mereatur.

His exemplary conduct.

§ 31. In episcopatu igitur sanctus Cuthbertus pollens virtutibus, dignitatem gradus et auctoritatem Dominus per eum in signis et prodigiis perfecte pleneque augebat, quia quod de Apostolis legimus, 'Quemcumque solveritis super terram,' et reliqua, spiritualiter et carnaliter in eo implebatur, sicut presbyteri et diaconi ejus, qui præsentes erant, indicaverunt nobis. Fiebant enim, ut in Actibus Apostolorum dictum est, signa et prodigia multa in plebe.

Cures the wife of Earl Heunna.

§ 32. Ex quibus est, quod cujusdam comitis Aldfridi, nomine Heunna, in regione quæ dicitur Henitis habitans, uxor ejus pene usque ad mortem infirmitatis languore detinebatur. Pergens vero sanctus episcopus noster prædicans verbum Dei in populo, pervenit ad supradicti comitis vicum. Ille autem statim in obviam exiens episcopo, et gratias agens Domino pro adventu ejus, suscipiens benigne ministravit eis, et lavatis manibus et pedibus, rem, ut erat miserabilis et lacrimabilis omni familiæ, hoc est, uxoris velut mortuæ vitam desparabilem, episcopo sancto revelavit; benedictionem aquæ ab eo petivit, credens quod si obitui addicta esset facilius moreretur, aut si vita reddita citius sanaretur. Ille sanctus

---

21 *Legimus.*] Matt. xviii. 18.
25 *Dictum.*] Act. v. 12.
27 *Ex quibus.*] Vit. Pros. Cap. XXIX.

episcopus coram omnibus benedixit aquam deditque presbytero suo, Beta nomine, qui adhuc vivit. Ipse vero suscipiens portavit ad cubiculum, ubi illa velut mortua ultimum spiritum trahens jacebat; aspergensque super eam et lectum ejus, osque aperiens, partem aquæ degustavit. Ipsa itaque arripiens statim sensum intellectus gratias agens benedixit Deum, qui tales hospites ad reddendam sanitatem emiserat ei. Jam jamque surgens, ut socrus Petri, sanata ministravit eis. Illa enim primum totius familiæ episcopo poculum lætitiæ dedit, qui sibi exspiranti calicem mortis auferebat.

Another cure effected by him.

§ 33. Presbyter Ædelwald, qui nunc est Præpositus cœnobii quod dicitur Mailros, sibi præsente alterum infirmitatis languorem sanari relatu ejus agnovi. Nam dixit; 'Quadam die cum episcopo sancto venimus ad vicum, qui Bedesfeld dicitur. Ibi autem quædam puella, cognata mea et propinqua, infirmabatur; tantam enim dolorem capitis et totius alterius lateris pene per totum anni spatium patiebatur, quod nullus medicus malagmate corporali potuit sanare. Noster itaque episcopus, audiens infirmitatem, qua premebatur puella, rogantibus nobis, misertus est ei, ungens eam chrismate benedictione sua consecrato, quæ ab illa hora cito virtute proficiens, dolorem de die in diem deserens, sanitati pristinæ reddita est.'

Cures paralysis.

§ 34. Simile quoque huic aliud miraculum ostensione multorum probabilium virorum, qui præsentes fuerunt, ex quibus est Henna, sine dubio didici, dicentis. 'Quodam tempore episcopus sanctus proficiscens ab Hagustaldese, tendebat ad civitatem, quæ Vel dicitur. Mansio tamen in media via facta est, in regione ubi dicitur Alise. Namque congregato populo de montanis, manum ponens super capita singulorum, liniens unctione consecrata, quam benedixerat, Verbum Dei prædicans, manserat ibi duos dies. Interea itaque venerunt mulieres portantes quemdam juvenem, in grabato jacentem, et deportaverunt eum in silva haud procul a tentoriis nostris, ubi erat

---

12 *Presbyter.*] Vit. Pros. Cap. xxx.

12 *Ædelwald.*] See H. E. v. 12.

26 *Simile.*] Vit. Pros. Cap. XXXII.

30 *Vel.*] Vel, vulgo, Wal, versus Vallum Picticum.' Note by the Bollandists.

sanctus episcopus, et rogaverunt eum per nuntium adjurantes in nomine Domini Jesu Christi, ut cum reliquis suis sanctis benediceret eum, et orationem fundens pro eo ad Dominum, veniam peccatorum suorum a Deo peteret, pro quibus ligatus vindictam sustinebat. Ille igitur episcopus indubitantem videns fidem illarum, expellens nos ab eo, oravit ad Dominum, benedicens puerum, morbum depellens, sanitatem adjungens, glorificavit Dominum Christum, adjuvantem servum suum in se sperantem. Surrexit enim puer in illa hora manducans, et cum mulieribus pergens gratias agens magnificavit Dominum in servis suis mira facientem.'

Cures a child.

§ 35. Presbyter Tidi a me memoratus mihi indicavit, dicens, 'Sanctus episcopus noster in quodam vico, qui dicitur Medilpong in mortalitate illa, quæ plures depopulavit regiones, prædicans Verbum Dei reliquis hominum, conversus ad me, mitissime dixit, 'Estne aliquis in villa hac adhuc pestilentia ista languens, ut exeam ad eum prædicans et benedicens ei?' Ego jam ostendens signavi ei mulierem, stantem haud procul a nobis lacrimantem et plorantem propter filium suum nuper mortuum, alterumque toto corpore tumescentem et in ultimo anhelantem inter ulnas semimortuum tenentem. Ille vero sine mora surgens accessit ad eam, benedicens osculatus est infantem, dixit ei 'O mulier, noli flere, filius tuus iste salvus erit, et nullus de viventibus adhuc totius familiæ tuæ pestilentia peribit.' Cujus rei sic factum esse mulier et filius adhuc vitam comitem ducentes testes sunt.'

Another cure wrought by him.

§ 36. Nec silentio prætereundum existimo, quod quidam presbyter noster adhuc vivens, jam tunc laicus cujusdam comitis minister, præsente eo, opus misericordiæ factum recordavit, dicens, 'Eo autem tempore, quo sanctus episcopus inter populares Verbum Dei prædicans cœpit pergere, a domino meo, nomine Sibba, Ecgfridi regis

---

[13] *Presbyter.*] Vit. Pros. Cap. XXXIII.

[15] *Medilpong.*] Obviously an error for 'Methilwong,' the Field of Discussion, the place in which the popular assemblies of the Saxons used to be held.

[29] *Nec silentio.*] Vit. Pros. Cap. XXV.

[30] *Presbyter.*] Beda has preserved the name of this presbyter, Baldhelm.

comite, juxta fluvium etiam quod dicitur Opide habitante, invitatum, ad vicum ejus cum psalmis et hymnis cantantibus religiose pervenit. Suscepto ergo benigne, dominus meus cujusdam servi ejus desperabilem et miserabilem vitam in infirmitate jam depressam, quin imo in ultimo jam spiritu anhelantem et morientem judicavit. Misertus autem sanctus episcopus bene dicensei aquam, ministranti et mihi præcipiens dixit, ‘ Da servo domini tui infirmanti aquam, Deo adjuvante, secundum fidem nostram salutiferam, ut Dominus ei indulgens delicta peccatorum suorum, pro quibus afflictus est, aut in præsenti vitam victuro, aut in futuro seculo obituro, requiem laboris donet.’ Ego jam jamque præcepto obediens per ter depotavi eum, quem sine mora, Spiritu Dei auxiliante, (ut Spiritus Sanctus nescit tarda molamina,) vivificatum atque antiquæ sanitati redditum aspexi. Et adhuc vivens Domino gratias agebat benedicens episcopo, sine intermissione orabat pro eo.’

The death of Egfrid revealed to him.

§ 37. Eo tempore quo Egfridus rex, Pictorum regnum depopulans, postremo tamen secundum prædestinatum Dei judicium superandus et occidendus, vastabat, sanctus episcopus noster ad civitatem Luel pergens visitavit reginam, illic rei effectum exspectantem. Sabbato ergo die, sicut presbyteri et diaconi, ex quibus multi adhuc supersunt, affirmaverunt, hora nona, considerantibus illis murum civitatis et fontem in ea a Romanis mire olim constructum, secundum id quod Paga civitatis præpositus ducens eos revelavit, stans episcopus juxta baculum sustentationis, inclinato capite ad terram deorsum, et iterum elevatis oculis ad cœlum suspirans, ait, ‘ O, o, o! existimo enim perpetratum esse bellum, judicatumque esse judicium de populis nostris bellantibus adversum.’ Tunc jam diligenter sciscitantibus illis quid factum esset, scire volentibus occultans respondit, ‘ O filioli mei, considerate quam admirabilis sit aer, et recolite quam inscrutabilia sunt judicia Dei.’ Itaque post paucos dies mirabile et lacrimabile bellum in eadem hora et eadem die, qua illi ostensum est, longe lateque nunciatum esse audierunt.

---

[1] *Opide.*] Twide (?) This conjecture is rendered highly probable by Beda's narrative, which informs us that the Saint was then on his way from Melrose to Lindisfarne.

[19] *Eo tempore.*] Vit. Pros. Cap. XXVII; Vit. Met. Cap. XXIX.

Announces his death to Herebert.

§ 38. Ad eandem supradictam civitatem Luel quidam anachoreta probabilis, nomine Hereberht, ab insulis occidentalis maris ante ad eum assidue pergens, ad episcopi nunc colloquium tetendit, et secundum consuetudinem suam colloquium spiritale post orationem inter eos frequentatam renovavit. Igitur episcopus sanctus post multa verba spiritalia, quibus instruebat eum, ait prophetice, hoc enim multis dixerat, 'O frater carissime, loquere, interroga necessaria tibi, jam enim ab hac hora nunquam iterum in hoc seculo, sicut Paulus Ephesiis promiserat, nos invicem erimus visuri.' Tunc vero anachoreta, volutis genibus ante pedes ejus, flens et lacrimans ait, 'Adjuro te per Jesum Christum filium Dei, ut roges sanctam Trinitatem, ut ne me in præsenti seculo orbatum a te post obitum tuum derelinquat, sed in gaudium æterni regni tecum me recipiat.' Cui autem ille statim orans respondit adhuc jacenti, 'Surge et gaude, hoc enim a Domino Jesu Christo secundum verbum tuum perpetratum et indubitatum recipies.' Ergo quia magis moror longo ambitu verborum? Uno tempore unaque nocte et eadem hora noctis episcopus et anachoreta uterque obiit secundum promissionem episcopi, regnantes simul cum Christo in secula seculorum.

A revelation made to him.

§ 39. Fidelissima abbatissa Elfleda de sancto episcopo aliud scientiæ spiritualis miraculum mihi revelavit. Nam cum quadam die in parochia ejus, quæ dicitur Osingadum, simul in convivio sederet, vidit hominem Dei miro stupore in excessu mentis occupatum, cultrumque, quod habebat in manu, super mensam deserens cecidit. At illa, aliis non audientibus, humiliter interrogavit quid esset quod ostensum erat. Ipse vero respondit, 'Vidi animam servi Dei ex familia tua inter manus angelorum ad cœlum efferri, et in choro angelorum sanctorumque martyrum collocatam.' Interroganti autem ei, quo nomine vocaretur, respondit, 'Tu mihi cras celebranti missam nominabis eum.' Itaque in illa hora abbatissa mittebat nuncium ad cœnobium suum interrogare quis ex Fratribus nuper esset defunctus, ille autem omnes viventes illic invenerat. Postremo tamen diligenter inquirentes, unum ex Fratribus eorum in pastoralibus habitaculis, de summo cacuminis ligni deorsum cadentem fracto corpore exani-

---

[1] *Ad eandem.*] Vit. Pros. Cap. XXVIII.

mem audierunt. Nuncius autem crastina die reversus ad abbatissam res, ut erat gesta, referebat. Illa vero statim ad episcopum sanctum cucurrit, dedicantique eo die ibi ecclesiam, et missam cantantibus tunc in eo loco, ubi dicitur, 'Memento, Domine, famulorum,' anhelans in basilicam pervenit, nomenque Fratris, quod dicebatur Hadpuald, indicavit, intelligens in eo non solum in hoc prophetiæ spiritum, sed et in omnibus apostolicam providentiam agnoscebat, quæ et mortem ejus multis modis evidenter prædixit.

Returns to Farne.

§ 40. Igitur post duos annos episcopatus sui secularem honorem sponte deserens, prophetali spiritu Dei imbutus, vitæ obitum providens, pristinæ solitariæ conversationis amore illectus, ad insulam, unde olim coacte abstractus est, iterum revertebatur, colloquio et ministerio angelorum contentus, fundans spem fidemque ad Deum plene ponens, languente jam corpore, quadam infirmitate depresso, solus manebat.

Cures his attendant.

§ 41. In ultimo itaque tempore infirmitatis suæ fratrem quemdam fidelem et probatum, qui adhuc vivens Pallistod dicitur, dysenteriæ languore infirmantem, specialiter ad se venire et ministrare intus clausus præcepit. Ille vero gratanter accedens, primo tactu ejus, sicut memorans frequenter cum lacrimis indicare solet, plene omnem gravitatem languoris deseruisse eum; qui prius depressus, quasi morti addictus, sanitati se vitæ redditum esse sentiens, cum gratiarum actione Fratribus indicavit.

§ 42. Postquam ergo sanctæ memoriæ Cuthbertus episcopus, peracta communione, elevatis oculis et manibus ad cœlum, commendans Domino animam suam, emittens spiritum suum sedensque sine gemitu abiit in vitam Patrum; a navigantibus ad insulam nostram delatus, toto corpore lavato, capite sudario circumdato, oblatis super sanctum pectus positis, vestimenta sacerdotalia indutus, in obviam Christi calceamentis suis præparatis, in sindone cerata curatus, animam habens cum Christo gaudentem, corpus incorruptibile, requiescens et quasi dormiens in sepulcro lapideo, honorabiliter in basilica deposuerunt.

---

7 *Hadpuald.*] Hadwuald (?) See Beda's Vit. Pros. Cap. XXXV.

11 *Igitur.*] Vit. Pros. Cap. XXXVI.

20 *Pallistod.*] Read Walhstod, with Beda, Vit. Met. Cap. XXXVIII.

His body raised after having been interred eleven years.

§ 43. Nam post annos undecim, Spiritu Sancto suadente et docente, consilio a decanibus facto, et a sancto episcopo Eadbertho licentia data, reliquias ossium sancti Cuthberti episcopi totius familiæ probatissimi viri de sepulcro proposuerunt elevare. Invenerunt itaque in prima apertione sepulcri, quod dictu mirum est, totum corpus tam integrum quam ante annos undecim deposuerant; non marcescente et senescente cute et arescentibus nervis, corpus erectum et rigidum est, sed membra plena vivacitate in articulis motabilia requiescebant; collum enim capitis et genua crurum, sicut viventis hominis, elevata de sepulcro ut voluerunt flectere potuerunt. Omnia autem vestimenta et calceamenta, quæ pelli corporis ejus adhærebant, attrita non erant. Nam sudarium revolventes, quo caput ejus cingebatur, pristinæ candiditatis pulcritudinem custodiens, et ficones novi, quibus calceatus est, in basilica nostra inter reliquias pro testimoniis usque hodie habentur.

A demoniac cured by his influence.

§ 44. Dominus itaque pro honore sancti martyris sui post obitum ejus plurimorum hominum sanitates secundum fidem eorum donaverat. Nam quidam paterfamilias filium suum a dæmonio fatigatum, vociferantem et lacrimantem, lacerantemque corpus suum, in plaustro ad insulam nostram vehebat ad reliquias sanctorum apostolorum et martyrum Dei, ita ut occulte erat edoctus a presbytero sæpe memorato, nomine Tidii, qui sanare filium ejus, et fugare dæmonium non valebat. Igitur, sicut diximus, clamante et vociferante dæmonioso, plurimorum aures horror invasit, multis desperantibus aliquod sanitatis remedium miserabili puero posse conferri. Quidam tamen bonæ et integræ fidei, ad Deum spem ponens, et deposcens sancti Cudberti adjutorium, misericordia commotus, aquam benedixit, et partem humi de illa fossa, in qua lavacrum corporis sancti episcopi nostri post obitum effusum est, capiens, aspersit in eam. Puer vero, degustata aqua benedicta, a garrula voce illa desinit, crastinoque die cum patre suo gratias agens Domino, ad reliquias sanctorum, pro quorum amore sanatum se a Deo credidit, in

---

1 *Nam.*] See H. E. IV. 30; Vit. Pros. Cap. XLII.

2 *Decanibus.*] Diaconibus (?)

19 *Dominus.*] Vit. Pros. Cap. XLI; Vit. Met. Cap.

conspectu familiæ nostræ oravit, et glorificans Dominum in sanctis suis, ad domum, unde venerat, sanatus reversus est.

Heals a messenger from Wilbrord.

§ 45. In honore quoque sancti confessoris Dei et incorruptibilis corporis, volente Domino Deo in eo complere, quod de Joanne evangelista Christus Jesus proficiscens promisit, Volo eum sic manere donec veniam, multa mirabilia quotidie in præsentia nostra, Domino præstante, agentur, ex quibus est, quod nuper factum recolimus. Quidam namque frater de familia Vulbrordi episcopi, trans mare veniens usque ad nos, in hospitalem susceptus est, quem manentem in hospitio gravis infirmitas arripuit. Fatigatus enim longo tempore, et postremo pene consumtus, de vita præsenti dubitans, desperavit. Ministro autem cœnobii nostri dominica die dixit, 'Deduc me hodie post celebratam missam, si aliquo modo potueris, ad locum, ubi corpus confessoris Dei requiescit. Credo enim sperans in Deum pura fide, mente fideli, ut aut pro honore servi sui, de incorruptibili et pleno corpore, membris meis languore marcescentibus plenitudinem sanitatis augeat; aut cœlestis gloriæ, quam anima ejus possidet, mihi, de vinculis liberato angustiæ, partem aliquam tribuat.' Quid magis moror verbis? Difficulter a ministro deductus prosternens se in faciem, ante reliquias oravit, jamjamque facta oratione gratias agens Domino, sanatus surrexit, deambulansque sibi sine ductu alterius ad diversorium rediit, et post paucos dies in voluntate Dei sospes proficiscebatur.

Another cure.

§ 46. Miraculum aliud simile huic silentio non prætereo, quod in præsenti anno factum est. Fuit namque quidam adolescens paralyticus de alio monasterio in plaustro deductus ad medicos edoctos cœnobii nostri. Illi enim omni cura eum, qui pene cunctis membris mortificatis, dissolutus jacebat, mederi cœperunt, nihilque proficientes post longum laborem, omnino deseruere, desperantes curare eum. Puer itaque desertum se a medicis carnalibus ut vidit, plorans et lacrimans ministro suo dixit, 'Primum utique mihi hoc malum dissolutionis et mortificationis inchoans a pedibus, per omnia membra disseminavit; ideo namque deposce ab abbate calceamenta, quæ cir-

---

[7] *Volo.*] Johan. xxi. 21.

cumdederunt pedes sancti martyris Dei incorruptibilis;' et secundum consilium ejus ficones detulit, pedibus suis nocte illa circumdedit, et requievit. Surgens in matutinis, quod dictu mirum est, Domino laudem stans cantavit, qui prius pene absque lingua nullum membrum movere potuit. Crastina autem die circuibat loca sanctorum martyrum, gratias agens Domino, quod meritis sancti episcopi, secundum fidem ejus, pristinæ sanitati redditus est.

Concluding address.

Igitur Fratres mei, pauca dictavi, multa et innumerabilia omittens, ne crapulatus aliquis et gravatus omnia simul respueret. Nam de hoc sileo, quomodo in multis locis, infirmantes dæmoniaci professi sunt pro eo tantum futuro deseruisse dæmones, et nunquam iterum possessuros; vel iterum quomodo præsens, verbo tantum alios sanavit. De Fratribus quoque taceo, qui in corde suo proposuerunt, nullo alio sciente, sibi necessaria deposcere; ille vero prophetali spiritu prævenit eos, præparans eis secundum desideria cordis eorum antequam aliquis ex eis peteret eum. De quo spiritu Paulus dixit, Nobis autem revelavit per Spiritum sanctum. Nec de pane benedicto in duobus locis qualia et quanta mirabilia facta sunt dico, vel de aquæ potu benedicto, et post eum alii bibenti omnis suavitas liquoris apparuit, vel quomodo diaconus sancti episcopi Winfridi a reliquiis supradicti confessoris Dei per duas vices de infirmitate sanatus sit.

---

[20] *Dixit.*] 1 Cor. ii. 20.

[25] *Winfridi.*] The Bollandists read 'Pinfridi,' by mistaking the Saxon character which represents w for P.

NUMBER X.

HISTORIA TRANSLATIONIS S. CUTHBERTI[1].

CAPUT I.

A. D. 875. Arrival of the Danes, and their cruelties.

§ 1. DEUS omnipotens, juste misericors, misericorditerque justus, dum gentem Anglorum pro suis multiplicibus offensis flagellare disponeret, paganarum gentium, Fresonum videlicet atque Danorum, immanitatem illi permisit dominari. Quæ gentes, Vbba duce Frisonum et Halfdene rege Danorum agentibus, in Britanniam, quæ nunc Anglia dicitur, venientes, in tres turmas divisæ, tribus in partibus terram pervaserunt. Nam Eboracæ civitatis mœnia, una ex his restauravit, regionemque in circuitu incolens ibidem pausavit; reliquæ duæ, multo ista ferociores, regnum Merciorum terramque Australium Saxonum occuparunt, incendiis, rapinis, atque homicidiis quaquaversum omnia, tum divina tum humana, exterminantes. Videres tunc nobiles et præclaros sacerdotes circa ipsa, in quibus Dominici Corporis et Sanguinis sacrosancta mysteria confecerant, altaria, trucidari, virgines rapi, matronalia jura solvi, infantes ab ipsis matrum uberibus avulsos, ad terram alios elidi, per pedes alios suspendi, inter barbaras manus alios decerpi; postremo, neque sexui, neque ætati, nec ulli quoque gradui, crudelibus parci. Nec sic tamen

---

[1] 'Ex codice MS. Nicolai Belfortii, suppleta ex Historia Dunelmensi Turgoti.' Note by the Editors of the Acta Sanctorum. No copy of the MS. is known to exist in the English Libraries; the above text is necessarily that of the Bollandists, compared, where practicable, and in one place supplied from the History of Symeon of Durham, edit. Bedford, Lond. 1732.

[4] *Deus.*] See Symeon Dunelm, cap. xxi.

[6] *Fresonum.*] Frisconum, MS.

A. D. 875. bestialis illa crudelitas satiari potuit, nisi omnes etiam regii generis, per quos suæ ditioni aliquod timebat periculum, extingueret; solusque ex omni regio semine pater primi Eaduuardi regis Elfredus vix effugeret. Hic quippe, ne simili plecteretur sententia, tres, quibus illa debacchari permissa est barbaries, annos, maxima cum penuria in Glestingiensibus latitavit paludibus.

A. D. 878. St. Cuthbert appears to Elfred.

§ 2. Sed Dei clementia barbaricam illam immanitatem cum jam cessare solita miseratione sua decrevisset, contigit eumdem Elfredum, ceteris omnibus piscatum missis, solum eum sola conjuge, unoque familiari ministro domi sedisse. Adfuit interim peregrino habitu quidam obnixe eleemosynam postulans; cui mox ipse vultu animoque lætissimus sine mora cibum dari præcepit. Cumque a ministro audisset, nihil ad diurnum victum remansisse, præter panem unum et modicum vini, lætior ex hoc factus, 'Deo,' inquit, 'gratias, qui me pauperem suum, et tam longe a communi hominum sejunctum per hunc suum quoque pauperem visitare dignatur.' Et hæc dicens, utriusque medietatem erogari jubet hilariter, apostolicum illud opere complens, 'Hilarem datorem diligit Deus.' Quo ille, qui pauper videbatur, accepto, 'Domino,' inquit, 'tuo pro tanta compassione sæpius gratificare non differas; spero enim, quia hanc ipsam ejus beneficentiam larga cœlestis misericordia uberius compensabit.' Hæc dixerat illi ministro, ac deinde suo minister domino, moxque ad locum minister regressus, pauperem nusquam, panem vero et vinum ita reperit integrum, ut nec ullum prorsus sectionis haberet signum. Quod factum ipse secum stupens, domino itidem suo festinus indicare voluit. Cujus miraculi novitate percepta, ipse pariter et ejus uxor non minore percelluntur stupore. Et quamvis curiose perquirentes, viam, qua ille venisset vel redisset, investigare nequierunt, cum præsertim locus ille aquis palustribus conclusus, non nisi cum navi valebat adire.

§ 3. Interea nona diei hora lucescente, hi, qui piscatum exierant, tres naves piscibus onustas domum duxerunt, asserentes tantam piscandi copiam non pervenisse

---

4 *Elfredus.*] King of the West Saxons.

8 *Sed Dei.*] See Symeon, cap. xxv.

21 *Hilarem.*] 2 Cor. ix. 7.

totis tribus annis, quibus illis in paludibus deguerant. A. D. 878. Tantis itaque Dei beneficiis jocundati, diem illum solito lætiorem deducunt. Venit nox; quisque post diurnos labores quieturus, suo se reponit in loco. Cum alto sopore omnes opprimerentur, Elfredus in lecto recubit solus pervigil, labores sui exsilii mœsto corde secum retractans, simulque de peregrino, ac inopinata piscium multitudine admirans. Et ecce lumen, quovis solari radio splendidius, totum cubiculum cœlitus illustrat; ipse perterritus, priores omnes obliviscitur curas, et solum luminis illius fulgorem stupidus contuetur. Tunc quidam in ipso lumine, pontificaliter infulatus, senior, nigro quidem capillo, sed vulto admodum venusto, processit, textumque Evangeliorum auro gemmisque mirifice perornatum dextera prætendens. Stupentem illum atque paventem sic dictis permulcet amicis, 'Non te, dilecte mi Elfrede, hic mei adventus splendor conturbet, non te barbarici furoris timor amplius sollicitet; Deus enim, qui pauperum suorum gemitus non spernit, jamjam tuis finem ponet laboribus, et ego deinceps tibi quoque adjutor ero promtissimus.' His protenus ille confortatus affatibus quis esset aut quare venisset rogat obnixius. Tunc senior subridens, 'Ille,' inquit, 'ego sum, cui cibum hodie dari jusseras; sed ego non tantum pro pane et vino, quantum pro interna tua devotione delectabar. Quod vero nomen meum interrogas, servum Dei Cuthbertum scito me nominari, ideo huc ad te missum, ut per me familiarius intelligas, qualiter a persecutione diu te affligente expediaris. Ergo misericordiam et justitiam præcipue diligas, eosdemque filios tuos præ omnibus docens moneo, quoniam te impetrante, Deoque donante, totius Britanniæ imperium vobis conceditur disponendum. Si Deo mihique fidelis exstiteritis, me post hæc ad conterendum omne robur inimicorum inexpugnabile scutum habebitis. Quare nunc omnem tristitiæ postpone torporem, atque cum crastina primum aurora rutilaverit, ad proximum naviga littus, cornuque tuo tribus fortiter intona vicibus. Sicut enim cera defluit ab ignis calore, sic ab hujus clangore tuorum superbia inimicorum, volente Deo, dissolvetur, et tuorum erigetur amicorum audacia. Hujus quoque diei horam circiter nonam, de carioribus amicis quingeni, omnes bene armati, ad te convenient. Et hoc signo credas, quod septem transactis

A. D. 878.

diebus, apud montem Assandune totius hujus terræ concurret exercitus, te velut regem suum in adversis simul et prosperis sequi paratissimus; ubi cum hostibus inito certamine victor procul dubio eris.' Hæc sanctus ubi disseruit, mirantis ab oculis ipso cum lumine disparuit. Elfredus autem de omnibus, quæ audierat, complendis certissimus, illius se patrocinio commendavit attentius.

The battle of Assandune.

§ 4. Surgente aurora, illo solito agilior ad littus usque perveniens jussa exsequitur. Tubæ ipsius clangorem inimici pariter et amici audiunt, et de amicis meliores quingenti annis munitissimi conveniunt. Ad quos ille visionis ordinem pandens, 'Nunc,' inquit, 'vidimus quanta parentes nostri, parentes jam defuncti, a barbaris tormenta pro suis nostrisque offensis justo Dei judicio pertulerint; et nos quidem ad similia diu noctuque exquirimur, nec ullum jam tutum fugæ locum habemus. Rogo itaque monitis sancti Cuthberti defensoris nostri obediamus, Deo fideles exsistamus, vitia fugiamus, virtutum exercitia diligamus, sic profecto defensionis experiemur ubique patrocinium.' Promissus denique totius terræ exercitus cum Elfredo ad prædictum montem prædicta die convenit; nec minus ex adverso feralis illa barbaries infinitæ suæ multitudini prioribusque eventibus confisa accurrit. Fit statim ad prœliandum congressus, sed dispar pugnantium eventus. Hinc namque Christianus quam salubre sit in cœlesti fidere auxilio comprobat interficiendo; illinc Paganus quam detestabile sit humana præsumere superbia experitur cadendo. Hoc itaque prœlio absque detrimento sui exercitus confecto, Elfredus totius Britanniæ imperium obtinuit; et quoniam sancti confessoris præcepta, quæ susceperat in penuria, memoriter tenuit in curia, semper et ubique omnibus adversantium moliminibus prævaluit.

---

[1] *Assandune.*] Probably Eddington, in the western part of Wiltshire.

CAPUT SECUNDUM.

§ 5. PER ejusdem quoque persecutionis tempora, intolerabilis tribulatio Northanhumbrorum finibus subito emergens, Dei ecclesias graviter concussit. Tunc quidam magni meriti, nomine Eardulfus, episcopatum Lindisfarnensis ecclesiæ, qua tunc beatissimus Dei confessor Cuthbertus corpore quiescebat, probabiliter coram Deo et hominibus disponebat. Hic dictorum memorati patris, quæ ultima ab hac vita migraturus suis contradiderat, recordans, loco magis cedere quam reprobis subdi elegit. Sic enim ipse inter alia pacis ac dilectionis præcepta paterno more suis tunc consuluit, dicens, 'Si vos unum e duobus necessitas coegerit, multo plus cupio ut eruentes de tumulo tollentesque vobiscum ossa mea, ab hoc loco recedeatis, et ubi Deus providerit maneatis, quam ut ulla ratione iniquitati consentientes, schismaticorum jugo colla subdatis.' Erat tunc quoque abbas quidam, Ereadus nomine, et ipse apud Deum miræ sanctitatis, nec exiguæ apud homines nobilitatis, qui ejusdem cum episcopo erga beatissimum Dei confessorem semper exstitit devotionis. Hac tribulatione igitur intonante, memorati duo, sumtis secum religiosæ conversationis quibusdam aliis, incorruptum venerandi patris corpus de Lindisfarnensi monasterio discedentes asportaverunt. Hoc populus ipsius postquam audivit, domibus cum tota supellectile relictis, cum uxoribus et parvulis continuo subsequitur. Est enim huic,—qui suis dicitur proprie populus, quoniam speciali quadam provisione ab eo servatur, nec alibi nisi sub eo vivere valet, sicut nonnullæ gentes, quæ in extraneis æque ut in propriis degere sciunt terris,—tanta in eo tuitionis securitas, ut pene nullas adversitatum pertimescat injurias. Hoc tamen quod tanta eos pietate ad se confugientes ab adversariis sæpe vindicaverit, de quo in

A. D. 875. State of Northumbria.

---

[2] *Per ejusdem.*] See Symeon, cap. xxi. xxv. xxvi.

[5] *Eardulfus.*] This bishop, the last of Lindisfarne, came to the see in A. D. 854

[12] *Dicens.*] See Beda's Life of St. Cuthbert, cap. xxxix.

[17] *Earedus.*] Eadredus, Symeon.

A. D. 875.

sequentibus quædam dicemus, ipsorum meritis, cum præter paucos pravorum actuum omnes sint, nullus applicet; sed in hoc quantum fidei firmitas valeat, quisque consideret.

The body of St. Cuthbert removed from Lindisfarne.

§ 6. Tunc igitur per Dei providentiam contigit, ut cum sanctissimi confessoris pretiosissimo corpore diu migrantes, totam pene pervagerentur terram. Episcopus autem et abbas, propter diuturnum laborem nimio tandem confecti tædio, ut suis finem laboribus et sancto corpori sedem in Hibernia quærerent, mutuo inter se diu consilio ventilabant; præsertim quia nullam in tota hac terra remanendi spem habebant. Proinde adhibitis quoque ad hoc, qui sapientiores erant et ætate provectiores, placuit universis istud consilium. 'Evidenter,' inquiunt, 'in terra peregrina requiem quærere admonemur, quia nisi hoc Dei ipsiusque sancti esset voluntas, jampridem et suæ sanctitati locus condignus et nobis opportunus fuisset provisus.' Et hæc quidem illi; sed incomprehensibilis Dei sapientia aliter disposuit. Nam cum ad ostium Dyruuentæ fluminis convenissent, ex quo facilior ac brevior patet in Hiberniam transitus,—navis ad transponendum paratur, venerabile corpus imponitur, et quibus innotuerat consilium cum episcopo et abbate pauci ingrediuntur, ceteris omnibus quid agere vellent ignorantibus. Sed quid moramur? Sociis a littore spectantibus vale dicto, secundis flatibus vela expediunt, recto in Hiberniam ductu proram dirigunt. Tunc quis putas mœror fuit residentium? quis planctus mœrentium? In terram corruunt, pulvere capita respergunt, vestes scindunt, pectora lapidibus pugnisque contundunt, et in hujusmodi voces tandem simul erumpunt. 'Tu pater et patrone noster, en, tamquam oves luporum dentibus, ita miseri et captivi adversariis sævientibus exponimur.' Nec illi plura.

§ 7. Continuo venti mutantur, fluctus intumescunt, et quod nunc erat tranquillum mare fit tempestuosum et obscurissimum; navique jam sine remige huc illuc jactata, qui intus erant velut mortui obriguerant. Tres insuper miræ magnitudinis undæ horrifico cum murmure super-

---

38 *Undæ.*] From this word to 'tenera,' § 20, (see the present edition, p. 302,) there was a hiatus in the MS. used by the Bollandists, which has been supplied from Simeon Dunelm, ii. 11; the narratives appearing to agree closely.

A. D. 875.

venientes, navem medias pene usque tabulas impleverunt, atque terribili miraculo, postque Ægypti plagas inaudito, protinus in sanguinem convertebantur. Qua tempestate dum navis verteretur in latera, cadens ex ea textus Evangeliorum auro gemmisque perornatus, in maris ferebatur profunda. Ergo postquam sensu aliquantulum recepto semetipsos qui vel ubi essent recordantur, genua flectunt, veniamque stulti ausus, toto corpore ad pedes sancti corporis prostrati, petunt. Arrepto itaque gubernaculo, navem ad littus et ad socios retorquent, et continuo flantibus a tergo ventis, illuc sine aliqua difficultate perveniunt. Tunc qui prius fleverant dolendo, versa vice plus jam flebant gaudendo; episcopus vero cum sociis suis pudore simul et dolore non minus lacrimans, toto corpore in terram prosternitur, sibique indulgeri obnixius precatur.

A copy of the Gospels lost,

§ 8. Interea populus longo per annorum spacia labore, famis necessitate cunctarumque rerum egestate compulsus, a comitatu sancti corporis dilabitur, et per loca inhabitata, ut qualitercumque vitam sustentarent, dispergitur. Exceptis enim episcopo et abbate cum suis admodum paucis, omnes discesserunt, præter illos septem, qui ejus obsequio corporis familiarius, ut dictum est, adhærere semper consueverunt. Hi nimirum fuerunt illi qui, deficientibus monachis, nutriti ab eis et educati, ut superius diximus, de insula Lindisfarnensi venerandum sancti confessoris corpus sunt secuti, nunquam illud quousque viverent relicturi. Quorum quatuor, qui tribus aliis majores esse videbantur, hæc fuerunt nomina, Hunred, Stithard, Edmund, Franco, de quorum stirpe multi in Northanymbrorum provincia tam clerici quam laici se descendisse tanto magis gloriantur, quanto progenitores sui sancto Cuthberto fidelius deservisse narrantur. Cum ergo, cunctis discedentibus, soli cum tanto thesauro relicti essent, adversis undique rebus, maximas sustinuerunt angustias, nec tamen quo consilio evaderent, quove solatio respirarent, excogitare potuerunt. 'Quid,' inquiunt, 'facturi sumus? Quo patris reliquias ferentes ibimus? Barbaros fugientes per septem annos totam provinciam lustravimus, jamque nullus in patria fugæ superest locus. Ne vero peregrinantes alicubi requiem quæramus, manifesta flagelli castigatione prohibiti sumus. Super hæc omnia fames dira incumbens quacunque

A. D. 875. solatium vitæ quærere compellit, sed gladius Danorum ubique sæviens nobis cum hoc thesauro transitum non permittit. Porro si, illo relicto, nobis ipsis providerimus, inquirenti postmodum ejus populo, ubinam sit pastor et patronus eorum, quid respondebimus? furto an violentia nobis ablatum dicemus? In exsilium transportatum, an solum in desertis nunciabimus relictum? Profecto manu illorum justa confestim morte interibimus, omnibusque post futuris seculis infamiam nostri relinquemus, cunctorum maledicta lucrabimur.'

But recovered by the aid of St. Cuthbert.

§ 9. Tanta rerum angustia gementibus tandem consuetum piissimi patroni affuit auxilium, quo et animos eorum mœrore et corpora relevavit labore, quia factus est Dominus refugium pauperum, adjutor in opportunitatibus in tribulatione. Cuidam namque illorum, videlicet Hunredo, per visum assistens, jussit ut, æstu maris recedente, codicem qui de navi, ut superius dictum est, medias ceciderat in undas, quærerent, fortassis enim contra hoc, quod ipsi sperare possent, Deo miserante, invenirent. Nam et de illius libri amissione, maxima illorum mentes perturbaverat mœstitia. Quibus verbis hæc quoque adjungens, 'Tu,' inquit, 'citius surgens frænum, quod in arbore videbis pendere, equo quem non longe hinc invenies ostendere, moxque ad te sponte accurrentem curabis frænare, quem deinceps carrum, in quo meum corpus circumfertur, trahentem, vos levigato labore sequi valebitis.' His perceptis, confestim somno expergefactus, visionem se vidisse narravit; moxque aliquos e sociis ad mare, quod erat vicinum, librum, quem amiserant, quæsituros misit. Per id quippe temporis, in locum qui Candida Casa, vulgo autem Huuiterna vocatur, devenerant. Itaque pergentes ad mare, multo quam consueverat longius recesisse conspiciunt, et tribus vel eo amplius milliariis gradientes, ipsum sanctum Evangeliorum codicem reperiunt, qui ita forinsecus gemmis et auro sui decorem, ita intrinsecus literis et foliis priorem præferebat pulchritudinem, ac si ab aqua minime tactus fuisset. Quæ res animos eorum anxios non parum gaudio replevit, virumque memoratum de ceteris, quæ audierat, minime dubitare permisit. Pergens ergo frænum, sicut per somnium didicerat, in arbore suspensum invenit, deinde huc illucque circumspiciens, paulo remotius caballum rufi coloris conspexit, qui unde vel quomodo in illum solitudinis

A. D. 875.

locum pervenerit, sciri nullatenus potuit. Cui, sicut jussus fuerat, dum manu elata frænum ostenderet, concite adveniens manibus illius sese frænandum obtulit. Quo ad socios perducto, pro patris Cuthberti corporis præsentia tanto libentius postmodum laborare gaudebant, quanto ejus suffragia nunquam in necessitate sibi defutura pro certo sciebant. Adjungentes itaque caballum vehiculo, quod illum cœlestem thesaurum theca inclusum ferebat, eo securius per quælibet loca sequebantur, quo a Deo sibi proviso equo ductore utebantur. Porro liber memoratus in hac ecclesia, quæ corpus ipsius sancti patris habere meruit, usque hodie servatur; in quo nullum omnino, ut diximus, per aquam læsionis signum monstratur. Quod plane et ipsius sancti Cuthberti, et ipsorum quoque meritis, qui ipsius libri authores exstiterant, gestum creditur, Eadfridi, videlicet, venerandæ memoriæ episcopi, qui hunc in honorem beati Cuthberti manu propria scripserat, successoris quoque ejusdem venerabilis Ethelwoldi, qui auro gemmisque perornari jusserat, sancti etiam Bilfridi anachoritæ, qui vota jubentis manu artifici prosecutus, egregium opus composuerat: erat enim aurificii arte præcipuus. Hi pariter amore dilecti Deo confessoris et pontificis ferventes, suam erga ipsum devotionem posteris omnibus innotescendam hoc opere reliquerunt.

CAPUT TERTIUM.

A. D. 883. Guthred's accession to the throne.

§ 10. Cum ergo et corpori suo sedem providere, et servientes sibi a longo per septem annos labore vellet respirare, rex impius Haldene crudelitatis suæ, quam in ecclesiam ipsius sancti, ceteraque sanctorum loca exercuerat, vindictam, Deo vindice, persolvit. Nam cum insania mentis gravissimus corpus ejus invasit cruciatus, unde etiam fœtor exhalans intolerabilis, toti eum exercitui reddidit exosum. Contemtus ergo ab omnibus et projectus, cum tribus tantum navibus de Tina profugit, nec multo post cum suis omnibus periit. His ita gestis, ad

[10] *Liber*.] This book is now deposited in the British Museum, amongst the Cottonian MSS. Nero, D. IV. It has been so frequently and so well described, that any further notice is here unnecessary. See the present volume, p. 46, note [2].

A. D. 883. monasterium, quod in sua quondam villa vocabulo Creca fuit, illud venerabile corpus deferunt, ibique ab abbate, cui nomen erat Geve, benignissime suscepti, velut in proprio, quatuor mensibus residebant. Interea cum exercitus, et qui supererant de indigenis sine rege nutarent, sæpe nominato abbati Eadredo, religiosæ conversationis viro, ipse beatus Cuthbertus per somnium astitit, jamque suorum quieti providens, ei hæc facienda injunxit. 'Pergens,' inquit, 'ad exercitum Danorum, mea te ad illos missum legatione dices, ut scilicet puerum, quem viduæ illi vendiderant, vocabulo Guthredum, filium Hardecnut, ubinam sit tibi ostendant. Quo invento et precio libertatis ejus viduæ persoluto, ante totius exercitus frequentiam producatur, atque ab omnibus, me volente ac jubente, in Oswiesdune hoc est, monte Oswiu, electus, posita in brachio ejus dextro armilla, in regnum constituatur.' Evigilans ergo abbas rem sociis retulit, moxque profectus jussa per ordinem complevit; productoque in medium juvene, tam barbari, quam indigenæ, reverenter jussa sancti Cuthberti suscipiunt, atque unanimi favore puerum ex servitute in regnum constituunt. Quo cum gratia cunctorum et amore regni sede potito, cum, sopitis jam perturbationum procellis, tranquillitas redderetur, sedes episcopalis, quam in Lindisfarnensi insula superius diximus, in Cuncacestre restauratur. Translato itaque illuc, post quatuor menses, de Creca beatissimi patris incorrupto corpore, simul et qui Deo servirent ibidem institutis, eximius antistes Eardulphus, vir ubique in prosperis et adversis sancto Cuthberto adhærens, primus ibi cathedram pontificalem conscendit; nec parum honoris et donorum illi ecclesiæ rex Guthredus contulit, eique, qui ex servo se in regem promoverat, devota deinceps humilitate subditus fideliter servivit. Unde cuncta, quæ pro privilegiis ecclesiæ suæ ac libertate, atque pro sibi ministrantium sustentatione mandaverat, ille, ut promtus minister, mox adimplere festinavit. Denique, memorato abbati per visum astans ipse sanctus, 'Dicito,' inquit, 'regi, ut totam inter Weor et Tyne terram, mihi et in

---

16 *Armilla.*] A bracelet, a common ornament amongst men in the middle ages. Du Cange has collected many instances of it being used as a mark of royalty, in his Notes to the Alexiad, pp. 261, 262.

25 *Cuncacestre.*] Now Chester-le-Street, in the county of Durham. This occurred in A. D. 883.

A. D. 883.

mea ecclesia servientibus, perpetuæ possessionis jure largiatur, ex qua illis ne inopia laborent, vitæ subsidia procurentur. Præcipe illi præterea, ut ecclesiam meam tutum profugis locum refugii constituat, ut quicunque qualibet de causa ad meum corpus confugerit, pacem per triginta et septem dies, nulla unquam infringendam occasione, habeat.'

§ 11. Hæc per fidelem internuncium abbatem audita, tam ipse rex Guthred, quam etiam potentissimus, cujus superius mentio facta est, Elfredus, declaranda populis propalarunt, eaque toto non solum Anglorum, sed et Danorum, consentiente ac collaudante exercitu, in perpetuum servanda constituerunt. Eos autem, qui institutam ab ipso sancto pacem, quoquomodo irritare præsumserint, damno pecuniæ mulctandos censuerunt, ut scilicet quantum regi Anglorum, pace ipsius fracta, debeant, tantundem ipsi sancto violata ejus pace persolvant, videlicet, ad minus octoginta et sedecim libras. Terra quoque, quam præceperat, inter memorata duo flumina mox ei donata, communi regum supradictorum et totius populi sententia decretum est, ut quicunque sancto Cuthberto terram donaverit, vel pecunia ipsius emta fuerit, nemo deinceps ex ea cujuslibet servitii aut consuetudinis sibi jus aliquod usurpare audeat, sed sola ecclesia inconcussa quiete ac libertate cum omnibus consuetudinibus, et ut vulgo dicitur, cum saca et socna et infangentheof, perpetualiter possideat. Has leges et hæc statuta quicunque quolibet nisu infringere præsumserint, eos in perpetuum, nisi emendaverint, Gehennæ ignibus puniendos, anathematizando sententia omnium contradidit. Interjecto tempore aliquanto, gens Scottorum innumerabili exercitu coadunato, inter cetera suæ crudelitatis facinora Lindisfarnense monasterium sæviens et rapiens invasit; contra quos dum rex Guthredus per sanctum Cuthbertum confortatus pugnaturus staret, subito terra dehiscens hostes vivos omnes

---

[26] *Cum saca et socna et infangentheof.*] An explanation of these terms is given in Kemble's Codex Diplom. Anglo-Sax. Introd. p. xlv.

[31] *Gens Scottorum.*] According to Fordun, this expedition took place under Gregory the Great, but he gives a different account of its results (Scotichron, iv. 17). The abstract of the Durham Chronicle given by Leland (Collect. i. 424) fixes the battle of Mundingdene, within a mile to the south of Norham.

A. D. 883.

absorbuit, renovato ibi miraculo antiquo, quando aperta est terra et deglutivit Dathan, et operuit super congregationem Abiron. Qualiter autem gestum sit, alibi constat esse scriptum.

A. D. 894. His liberality to the church of Durham.

§ 12. Anno ab incarnatione Domini DCCCXCIIII, rex Guthredus, cum non paucis annis prospere regnasset, moriens, privilegia ecclesiæ patris Cuthberti, de quiete, de libertate ipsius, de pace confugientium ad sepulchrum ejus a nullo unquam irritanda; alia quoque in ecclesiæ ipsius munimentum statuta, omnibus post se regibus, episcopis et populis in æternum conservanda reliquit, quæ etiam usque hodie servantur. Denique ea nemo unquam impune conabatur infringere. Quorum Scotti, ut præfati sumus, cum pacem ejus violassent, subito terræ hiatu absorpti in momento disparuerunt. Alios quoque in simili præsumtionis scelere, quam terribilis vindicta percusserit, in sequentibus dicetur. Mortuo Guthredo, rex Elfredus Northanimbrorum regnum suscepit disponendum. Postquam enim sanctus Cuthbertus ei apparuerat, paterno regno, id est, Occidentalium Saxonum, et provinciam Orientalium Anglorum, et Northanimbrorum post Guthredum adjecit.

A. D. 899. Death of Alfred.

§ 13. Anno ab incarnatione Domini DCCCXCIX, idem piisimus rex Anglorum Elfredus, peractis in regno viginti octo annis et dimidio, defunctus est, Edwardo filio in regnum patri succedente; qui ab ipso diligentissime admonitus fuerat, ut sanctum Cuthbertum ejusque ecclesiam quam maxime diligendo semper honori haberet, recolendo ex quantis angustiis et calamitatibus patrem eripiens regno restituerit, et plus quam antecessores ejus habuerant, ei subactis hostibus augmentaverit.

The bishoprick of Cutheard.

§ 14. Eodem anno, quo rex Elfredus mortuus est, ille sæpe memoratus antistes Eardulfus in senectute bona suorum præmia laborum recepturus ab hac vita migravit, anno, scilicet, nonodecimo ex quo sacrum beati patris Cuthberti corpus in Cuncacestre translatum fuerat, sui vero episcopatus anno quadragesimo sexto. In cujus loco Cutheardus, et ipse coram Deo et hominibus vita

---

35 *Nonodecimo.*] In Leland's Abstract (Collect. i. 424) it is said that he died in the eighteenth year of the translation.

38 *Cutheardus.*] He succeeded in A. D. 899, or 900, and died in 915.

probabili commendatus, omnium electione cathedram episcopalem suscepit regendam. Qui magna sollicitudine rerum sufficientiam Deo coram incorrupti corporis præsentia servituris providens, quas et quot villas ipsius sancti pecunia comparatas, prioribus regum donariis adjecerit, ecclesiæ cartula, quæ antiquam regum et quorumque religiosorum munificentiam erga ipsum sanctum continet, manifeste declarat. Itaque Edwardo non solum Occidentalium Saxonum, verum etiam Orientalium Anglorum, Northanimbrorum quoque regna disponente, et Cutheardo Berniciorum administrante præsulatum, rex quidam paganus vocabulo Reingwald, multa cum classe Northanimbrorum partibus applicuit. Nec mora, irrupta Eboraca, indigenas quosque meliores vel occidit, vel extra patriam fugavit. Occupavit quoque totam mox terram sancti Cuthberti, villasque ipsius duobus suis militibus, quorum unus Scula, alter Onlafbald appellabatur, distribuit. Horum Scula, a villa quæ vocatur Iodene usque Bilingham sortitus dominium, miseros indigenas gravibus tributis et intolerabilibus afflixit. Unde usque hodie Eboracenses, quoties tributum regale solvere coguntur, ei parti terræ sancti Cuthberti, quam Scula possederat, in levamentum sui mulctam pecuniæ imponere nituntur. Scilicet legem deputant, quod paganus per tyrannidem fecerat, qui non legitimo regi Anglorum, sed barbaro et alienigenæ, et regis Anglorum hosti militabat; nec tamen quamvis multum in hoc laboraverint, pravam consuetudinem huc usque, sancto Cuthberto resistente, introducere potuerunt. Aliam vero partem villarum Onlafbald occupavit, qui multo quam socius ejus immaniorem et crudeliorem se, in sui perniciem, omnibus exhibebat. Denique, cum multis sæpe injuriis episcopum, congregationem, atque populum sancti Cuthberti molestaret prædiaque ad episcopium jure pertinentia sibi pertinaciter, usurparet, episcopus volens eum Deo lucrari, 'Quæso,' inquit, 'pertinacis animi rigorem deponas, et ab illicita

A. D. 899.

---

[6] *Ecclesiæ cartula.*] See Hutchinson's Hist. of Durham, i. 62.

[12] *Reingwald.*] It appears from Adam of Bremen (ii. 15) that Anlaph, Sigtrich, and Reginold, the sons of Gundred, ravaged the north of England about this time. They were probably the persons mentioned in the text; see § 17.

[19] *Iodene .... Bilingham.*] Eden and Billingham, in the county of Durham.

A.D. 899. rerum pervasione ecclesiasticarum jam te cohibeas; nam si hæc monita spreveris, ipsum confessorem suas suorumque injurias per te irrogatas graviter vindicaturum esse non dubites.' At ille contra hæc diabolico spiritu inflatus, 'Quid,' inquit, 'hujus hominis mortui minas quotidie mihi objicitis? Quid contra me vobis valebit ipsius, in quo speratis, auxilium? Deorum meorum potentiam contestor, quod tam ipsi mortuo, quam vobis omnibus, deinceps inimicissimus ero.' At episcopus omnesque fratres in terram prostrati, a Deo et sancto confessore superbas illius minas adnullari flagitabant. Jam miser ille ad ostium venerat, jam alterum intra limen, alterum extra, pedem posuerat, et ibi tanquam clavis per utrumque pedem confixus, nec egredi, nec regredi valebat, sed immobilis ibi prorsus manebat. Ubi diutius tortus, beatissimi confessoris sanctitatem palam confitebatur, sicque impiam animam eodem in loco reddere compellebatur. Quo exemplo alii omnes conterriti, neque terras, neque aliud quid, quod ecclesiæ jure competebat, quoquo modo ulterius pervadere præsumserunt.

CAPUT QUARTUM.

A.D. 915. Tilred succeeds.

§ 15. DEFUNCTO autem Cutheardo, cum jam quintum decimum suo in episcopatu ageret annum, substitutus est ad ecclesiæ regimen bonæ actionis vir Tilredus. Cujus pontificatus septimo anno, Edwardo rege defuncto, filius ejus Ethelstanus suscepta regni gubernacula gloriosissime rexit, primusque regum totius Britanniæ quaquaversum adeptus est imperium, adjuvante atque impetrante hoc apud Deum beato Cuthberto, qui avo illius Elfredo quondam apparens promiserat, 'Totius,' inquiens, 'Britanniæ regnum filiis tuis, me impetrante, concedetur disponendum.' Denique huic Ethelstano pater moriturus universa replicare cœpit, quæ et quanta suo patri pietatis beneficia beatus Cuthbertus impenderit, qualiter ex lati-

---

24 *Tilredus.*] From A.D. 915 to 928.

25 *Pontificatus septimo anno.*] Here there is a chronological error, or in the calculation of the pontificates of Cutheard or Tilred, for Edward the Elder died in 924.

bulis, ad quæ metu hostium confugerat, ad bellandum A. D. 915. contra hostem prodire jusserit, moxque ad illum totius Angliæ exercitum congregaverit, nec difficulter hoste prostrato, patrio illius regno plurimam Britanniæ partem adjecerit, semperque deinceps promtus illi adjutor exstiterit. 'Idcirco,' inquit, 'fili, tanto patrono tamque benigno liberatori nostro devotum te semper et fidelem exhibe, memor quid filiis Elfredi, si pietatem et justitiam fecerint, si ei fideles exstiterint, ipse promiserit.' Hæc pii patris monita Ethelstanus libenter suscipiens, libentius regno potitus, est exsecutus. Denique ante illum nullus regum ecclesiam sancti Cuthberti tantum dilexit, tam diversis tamque multiplicibus regiis muneribus decoravit. Unde hostibus passim emergentibus ubique prævalens, omnibus illis vel occisis, vel servitio sibi subactis, vel extra terminos Britanniæ fugatis, majori quam ullus regum Anglorum ante illum gloria regnabat. Hujus imperii primo anno, qui est annus Dominicæ incarnationis, nongentesimus nonus decimus, natus est sanctus Dunstanus, qui septuagesimo ætatis suæ anno, regnante Ethelredo rege, transivit ad Dominum.

A. D. 922.

Ethelstan's liberality on his expedition into Scotland.

§ 16. Anno incarnationis Dominicæ CMXXII, Tilredus, cum in episcopatu jam tredecem annos et quatuor menses egisset, defunctus est, et in ejus locum Wigredus eligitur episcopus et consecratur. Cujus pontificatus anno decimo, Ethelstanus rex, dum Scotiam tenderet, cum totius Britanniæ exercitu, sancti Cuthberti patrocinia quærens ejus sepulchrum expetiit, suffragia postulavit, eique diversis speciebus in ecclesiæ ornamentum multa, quæ regem deceret, donaria contulit, quæ in hac Dunelmensi ecclesia usque hodie servata, piam ipsius regis erga ecclesiam sancti patris Cuthberti devotionem, et æternam representant memoriam. Quæ et quanta sint, descripta per ordinem cartula comprehendit. His ornamentorum donariis, villarum quoque non minus quam duodecem possessiones ad sufficientiam inibi servientium superadjecit. Quorum nomina quoniam alibi scripta tenentur, hic ea ponere necessarium non habetur. Leges quoque et consuetudines

---

18 *Primo anno.*] Athelstan succeeded to the throne in A. D. 924.

34 *Cartula.*] An abstract of Athelstan's will is given by Leland in his Collect. I. 525, in which are set out the names of the lands which he bestowed upon St. Cuthbert.

A. D. 922. ipsius sancti, quas avus ejus rex Elfredus et Guthredus rex instituerant, ipse approbavit, et inviolabili firmitate in perpetuum servandas censuit. Oblatione autem facta, eos, si qui aliquid ex his auferre vel quoquomodo minuere præsumsissent, gravissimæ maledictionis anathemate percussit, ut scilicet, in die Judicii cum Juda traditore Domini damnationis sententia feriantur. Exercitus quoque jussu regis sepulchrum sancti confessoris LXXXXVI, et eo amplius libris argenti honoravit. Ita se suisque sancti confessoris patrocinio commendatis, disposito itinere profectus est, fratrem Eadmundum multum obtestatus, ut si quid sinistri in hac sibi expeditione eveniret, corpus suum in ecclesiam sancti Cuthberti sepeliendum referret. Fugato deinde Oswino rege Cumbrorum, et Constantino rege Scottorum, terrestri et navali exercitu Scotiam sibi subjugando perdomuit.

A. D. 937. The battle of Brunanburgh.

§ 17. Quarto post hæc anno, hoc est, nongentesimo tricesimo vii Dominicæ nativitatis anno, apud Weondune, quod alio nomine Etbrunnanwerc, vel Brunnanbyrig, appellatur, pugnavit contra Onlaf, Guthredi quondam regis filium, qui DC. et XV. navibus advenerat, secum habens contra Ethelstanum auxilia regum præfatorum, scilicet Scottorum et Cumbrorum; at ille sancti Cuthberti patrocinio confisus, prostrata multitudine infinita, reges illos de regno suo propulit, suisque gloriosum reportans triumphum, hostibus circumquaque tremendus, suis erat pacificus, et in pace postmodum vitam terminavit, fratri Eadmundo imperii monarchiam relinquens. Hujus regni anno tertio, Wigredus cum decem et septem annos in episcopatu habuisset, defunctus, Uthredum habuit successorem. Interim rex Edmundus et ipse in Scotiam cum exercitu tendens, sancti Cuthberti suffragia postulaturus, ad ejus sepulchrum divertit, et ut frater ejus quondam Ethelstanus regalibus donis illud honoravit, auro scilicet et palliis, leges quoque illius, sicut unquam meliores fuerant, firmavit.

A. D. 947. The expulsion of Sexhelm from the bishoprick.

§ 18. Defuncto autem Uhtredo episcopo, Sexhelm loco ejus est ordinatus, sed vix aliquot mensibus in ecclesia residens, sancto Cuthberto illum expellente,

---

14 *Oswino.*] Owino. *Leland.*

20 *Pugnavit.*] This battle occurred in 938; according to the abstract given by Leland, one year later.

37 *Defuncto.*] In A. D. 947.

A. D. 947.

aufugit. Cum enim a via prædecessorum suorum aberrans, populum ipsius sancti et eos, qui in ecclesia ejus serviebant, avaritia succensus affligeret, exterritus a sancto per somnium jussus est quantocius discedere. Dum ille differret, secunda nocte vehementius eum increpans festinanter abire jussit, pœnam ei intentans, si tardaret. Nec sic quidem ille obedire voluit, cum, ecce, tertio, multo quam ante severior, illum aggreditur, et quam citius eum aufugere præcepit, nec quicquam de rebus ecclesiæ secum asportare præsumeret, si aliquandiu tardaret, mortem illi citius affuturam minabatur. Expergefactus de somno cœpit infirmari, et ne mortem mox incurreret abire quamvis ægrotans festinavit. Dum autem fugiens circa Eboracum venisset sanitatem recepit, pro quo Aldredus cathedram episcopalem conscendit.

A. D. 948. The episcopate of Elfsig.

§ 19. Anno ab incarnatione Domini DCCCCXLVIII, Edmundo rege mortuo, frater ejus Eadredus solium regni conscendit, vir pietatis cultor et justitiæ, qui etiam, sicut et fratres ejus, ecclesiam sancti Cuthberti regalibus donariis visitavit. Mortuo autem Aldredo episcopo, Elfsig pro eo ipsius ecclesiæ gubernacula in Cunecacestre suscepit, ordinatus Eboraci ab Oscetilo archiepiscopo tempore Eadgari regis, qui Edwio fratri in regnum successerat. Transactis autem in episcopatu suo XXII. annis, Elfsig defunctus est, pro quo electus est et consecratus episcopus vir eximiæ religionis Aldhunus, anno ab incarnatione domini DCCCCLXXXX, qui est duodecimus annus imperii regis Ethelredi, qui post mortem fratris Edwardi fraude novercæ suæ miseranda nece peremti, sceptrum regni obtinuit. Erat autem idem antistes prosapia nobilis, sed placita Deo conversatione multo nobilior, habitu, sicut omnes prædecessores ejus, et actu probabilis monachus. Cujus probitatis laudem a majoribus sibi traditam indigenæ pene omnes, acsi eum hodie viderent, prædicare solent.

A. D. 990.

A. D. 995. The body of S. Cuthbert removed to Ripon.

§ 20. Anno autem ab incarnatione Domini DCCCCLXXXXV, imperii vero Ethelredi regis XVII, idem antistes, incipiente jam accepti præsulatus VI anno, cœlesti præmonitus est oraculo, ut cum incorrupto sanctissimi patris corpore quantocius fugiens superventuram piratarum rabiem declinaret. Tulit illud CXIII anno, ex quo in Cunecacestre locatum fuerat, et inde cum omni, qui ejus dicitur populo, in Ripun transportavit. In qua fuga illud memorabile fertur, quod in tanta multitudine nemo a minimo

A.D. 995.

usque ad maximum ulla infirmitatis molestia affligebatur, sed sine ullo labore, sine ullo incommodo, viam gradiendo peragebant. Nec solum homines sed etiam animalia tenera et nuper quoque nata sana et incolumia sine aliqua difficultate et vexatione toto itinere gradiebantur. Post tres autem vel quatuor menses pace reddita, cum corpus patris ad priorem locum reportarent, et jam ad orientalem plagam Dunhelmi in locum, qui Werdelau dicitur, venirent, vehiculum nullo poterat ingenio promoveri. Alloquens ergo populum episcopus præcepit omnes per triduum jejunio, vigiliis ac precibus cœlestis ostensionem judicii expetere. Quo facto, revelatum est eis ut in Dunhelmum illud transferrent, ibidemque sedem ad requiescendum præpararent. Itaque ad Dunhelmum corpus sanctum detulerunt, factaque citissime de virgis ecclesiola, ibidem illud ad tempus locarunt.

Description of Durham.

§ 21. Præfatus autem antistes cum sanctissimo corpore Dunhelmum veniens, locum quidem natura munitum, sed non facile habitabilem, invenit, quoniam densissima eum silva totum occupabat, in medio nihilominus planitie non grandi exsistente, quam arando et seminando excolere consueverant. Ipsa igitur silva totius populi et comitis Nortanhymbrorum Vcthredi auxilio tota exstirpata, locum in brevi habitabilem fecit, et ecclesiam non parvam de lapide inchoavit. Interea sanctum corpus de illa virgea ecclesiola in aliam translatum, quæ ' Alba Ecclesia' vocabatur, tribus ibi annis, dum major construeretur, requievit. Venerandus autem antistes Aldunus ecclesiam tertio, ex quo eam fundaverat anno, pridie nonas Sep-

---

[4] *Tenera.*] Here the MS. used by the Bollandists recommenced.

[8] *Werdelau.*] Some speculations upon the scite may be seen in Hutchinson's Durham, i. 79, and ii. 3.

[12] *Eis.*] Cuidam religioso, nomine Eadmero, revelatum est. S. Dunelm, iii. 1.

[15] *Detulerunt.*] In A. D. 995.

[15] *De virgis.*] The present church of St. Mary-le-Bow derives its name from the materials of which its predecessor, which stood upon the same scite, was erected. Hutchinson's Hist. ii. 288, Surtees's Hist. i. x.

[17] *Præfatus.*] Simeon here introduces a passage respecting certain individuals, by whom the body was accompanied, iii. 1, 2.

[22] *Consueverant.*] . . . . ubi episcopus Aldhunus non parvam de lapide postea ecclesiam erexit . . . *add.* S. Dunelm, iii. 2.

[24] *Fecit.*] Simeon here adds that the work was assisted by the whole population between the rivers Coquet and Tees.

A.D. 999.

tembris sollenniter dedicavit, et sanctissimi patris Cuthberti corpus in locum, quem paraverat translatum debito cum honore posuit. Taliter cum sancto corpore sedes episcopalis hoc in loco usque ad præsens permansit, quæ a rege quondam Oswaldo et Aidano pontifice in Lindisfarnensi insula primitus fuerat instituta. Ab anno itaque, quo pontifex Aidanus episcopalem cathedram in insula Lindisfarnensi conscenderat, usque ad annum, quo Aldunus eamdem in Dunelmo ascenderat, computantur anni trecenti sexaginta unus, a transitu sancti Cuthberti trecenti novem.

§ 22. Defuncto Alduno episcopo, et triennio jam pene ecclesia vacante pastore, Eadmundus vir religiosus et strenuus eligitur, quem presbyter cum diacono sibi ad altare ministrante, infra canonem, voce quasi de tumba patris prolata, episcopum designari audierat. Sub hoc antiste in ipsa Dunhelmensi ecclesia claruit quidam presbyter, qui piis et religiosis operibus magnæ apud sanctum Cuthbertum familiaritatis, vocabulo Elfredus filius Westou exstiterat. Hic in omnibus sancto Cuthberto erat devotus, vir multum sobrius, eleemosynis deditus, in orationum studio assiduus, lascivis et impudicis terribilis, honestis ac Deum timentibus venerabilis, custos ecclesiæ fidelissimus. Is habuerat unum de capillis sancti Cuthberti, quem adventantibus solebat ostendere, et ex illo sanctitatem ejus mirantibus plus admirationis adjicere. Solebat namque impleto prunis ardentibus thuribulo capillum ipsum imponere, qui inibi diutius nequaquam consumi poterat, sed candescere ac veluti aurum in igne rutilare, indeque post longas moras sublatus in propriam formam paulatim redire. Hoc sane miraculum multi discipulorum ejus, nec non et quidam hujus monasterii frater multæ

---

[1] *Dedicavit.*] On 4 September, 999, see S. Dunelm, III. 4.

[12] *Alduno.*] Many additional facts regarding him are furnished by S. Dunelm, III. iv. v.

[13] *Eadmundus.*] See Leland's Collect. i. 530, where a different account is given of the circumstances which led to his promotion to the see; also S. Dunelm, III. vi.

[19] *Elfredus filius Westou.*] Concerning him and his dealings with St. Cuthbert, see Reginaldus Dunelm. cap. xxvi, S. Dunelm, III. vii, and the further details furnished by Mr. Raine in his History of St. Cuthbert.

[20] *Exstiterat.*] Qui usque ad tempus Egelwini episcopi permansit, S. Dunelm, III. vii.

A. D. 999. simplicitatis ac humilitatis, nomine Gamelo, qui nunc in Christo dormit, sæpius se vidisse attestati sunt.

§ 23. Porro memoratus presbyter, cum honestam ac religiosam ageret vitam, jussus per visionem, per antiqua monasteriorum et ecclesiarum loca cucurrit, in provincia Northanhymbrorum ossa sanctorum, quæ in illis sepulta noverat, de terra levavit, ac declaranda populis et veneranda super humum locata reliquit, ossa nimirum Baltheri et Bilfridi anachoretarum, Acca quoque et Alcmundi episcoporum Hagustaldensium, nec non regis Oswini et abbatissarum venerabilium Ebbæ et Eteligithæ. De quorum omnium reliquiis aliquam secum partem in Dunhelmum asportavit et cum patris Cuthberti corpore locavit. Ad Mailrosense quoque monasterium per revelationem admonitus proficiscens, ossa sancti Boisili, qui beati Cuthberti quondam magister in eodem monasterio exstiterat, inde in ipsius discipuli ecclesiam transtulit. Ad monasterium etiam, quod est in Gyruii, ubi Bedam doctorem conversatum, defunctum et sepultum noverat, singulis annis, adveniente anniversaria dormitionis ejus die, venire, ibique precibus et vigiliis insistere solebat. Quod cum quodam die faceret, et aliquot ibidem dies solus in ecclesia orando et vigilando transegisset, nescientibus sociis, summo diluculo solus, quod ante non consueverat, Dunhelmum rediit, sui videlicet secreti nullum volens testem habere. Nam cum multis postea vixisset annis, tamquam jam adeptus quod concupierat, ad præfatum monasterium amplius venire non curavit. Unde sæpius a suis familiariter requisitus ubinam venerabilis Bedæ ossa quiescerent, respondere solebat, 'Hoc nemo me certius novit. Firmum O dilectissimi, et procul dubio certum habeatis, quod eadem theca, quæ corpus patris

---

[8] *Baltheri et Bilfridi.*] See Acta SS. 6 Mart.

[9] *Acca.*] See Decem Script. 297.

[9] *Alcmundi.*] Alcmund bishop of Hexham was consecrated in 768 and died on 7 Sept. 781. See Acta SS. on that day.

[11] *Eteligithæ.*] In the abstract by Leland, the reading is 'Etheldrithæ;' but the text is supported by S. Dunelm. III. vii.

[15] *Boisili.*] See Acta SS. 23 Januar.

[17] *Transtulit.*] .... et juxta illius corpus in altero scrinio decenter, sicut hactenus habentur, condidit. *Addit. S. Dunelm.*

[32] *Corpus.*] Sacratissimum corpus, S. Dunelm.

Cuthberti, ossa venerandi doctoris Bedæ continet. Extra hujus loculi hospitium nemo quærat portionem ejus reliquiarum.' A. D. 999.

CAPUT QUINTUM.

Miracle during the pontificate of Egilric, A. D. 1042–1056.

§ 24. POST Eadmundi obitum, Dunelmensem ecclesiam Egilrico regnante, inusitata res ministris altaris procul dubio iram Dei ostendit imminere, si ad sacrosanctum mysterium sine castitate præsumant accedere. Quidam namque presbyter nomine Fleoccher feminæ copulatus indignam vitam ducebat. Ad quem multi tam nobiles quam privati quodam die placitaturi convenerunt, atque ut Missam ipsis ante placitum celebraret, rogaverunt. At ille, qui ipsa nocte cum uxore dormierat, se facturum negavit, donec tandem illis semel, bis, terque rogantibus, divinum timorem vicit humana verecundia. Hora vero, qua sacrosanctum mysterium erat sumturus, particulam Dominici corporis, quæ in calicem missa fuerat, ita cum sanguine in teterrimam speciem commutatam vidit, ut magis in calice picis colorem quam panis et vini conspiceret. Illico reatum intelligens pallere et quasi flammis jamjam tradendis ultricibus, nimium cœpit pavere. Præterea multum anxius erat quid de calice facere deberet, utpote exhorrens illud velut suam mortem sumere, ac nihilominus, quoniam consecratum erat, in terram effundere metuens; tandem magno cum timore ac formidine sumsit, sed tantæ fuit amaritudinis, ut nihil amarius esse potuisset. Ceterum peracta missa, confestim ad episcopum festinavit,

---

[3] *Reliquiarum.*] Simeon here furnishes additional information tending to prove that the remains of Beda had been transferred to Durham by the instrumentality of this Elfrid.

[5] *Post.*] In recasting this narrative, Simeon has here introduced two chapters respecting King Cnut's donations, the siege of Durham by the Scots, and the history of bishop Egilric.

[9] *Fleoccher.*] Feoccher non longe ab urbe habens ecclesiam, habitabat, sed cum uxori copulatus esset, indignam ..... S. Dunelm. III x.

[17] *Missa fuerat.*] An interesting passage, showing one of the results of the gradual introduction of the doctrines of transubstantiation and celibacy. See Mabillon's Preface to Act. SS. Ord. S. Bened. sec. iii. § 75. Simeon here reads, quæ, juxta morem, missa fuerat in calicem.

cujus pedibus prostratus rem ex ordine retulit, indictamque pœnitentiam complevit, et juxta sui præceptum episcopi caste et religiose deinceps vixit.

Legend concerning Judith, the wife of earl Tosti.

§ 25. Pontificante post Egelricum Egelwino, Judith filia comitis Flandrensium Baldewini, uxor comitis Northanimbrorum Tosti, honesta valde et religiosa, quæ sanctum Cuthbertum plurimum diligebat, diversa ecclesiæ ejus ornamenta contulerat et adhuc plura, cum multis terrarum possessionibus, se daturam promiserat, si in ecclesiam ejus et ad sepulcrum ipsius sibi liceret intrare. Sed cum rem tantam per se tentare non auderet, unam de pedissequis suis secretiori hora præmisit. Jam pedem illa intra cœmeterium erat positura, cum subito veluti ventorum violentia cœpit repelli et viribus deficere, vixque ad hospitium reversa decidit in lectum, et tandem dolore isto gravissimo cum vita caruit. Hoc facto comitissa vehementer exterrita contremuit, atque humiliter satisfaciendo imaginem crucifixi, imaginem Dei genetricis et imaginem sancti Johannis evangelistæ ipsa et conjux ejus fieri jusserunt, auroque et argento vestierunt ac perplura alia ad decorem ecclesiæ obtulerunt.

Story respecting Tosti and a fugitive.

§ 26. Nec silentio prætereundum quanta nostris quoque temporibus ejusdem beatissimi patris fulserint miracula. Regnante nuper piissimo rege Eadwardo, miraculum contigit prioribus simile, per quod in unius præsumtoris peremtione multi deinceps correcti sunt a tali præsumtione. Dum enim Tostius comes ille cunctis notissimus, in par-

---

[3] *Vixit.*] Simeon here adds, 'Hoc sane ita factum sicut retulimus, ab ipsius presbyteri filio presbytero et duobus capellanis episcopi, qui postea nobiscum in hac ecclesia in monachili habitu conversati sunt, sicut ab ipso, in quo factum est, presbytero, didicerat, frequenter referentibus, audivimus.'

[4] *Egelwino.*] . . . nihilominus ecclesiæ nihil inferre, imo multo magis quam frater ejus ante illum, ornamenta resque alias satagebat auferre. S. Dunelm. III. xi.

[10] *Rem tantam.*] 'The reasons why women ought not to come to St. Cuthbert's Feretory, nor enter the precincts of the monastery,' are given in Hutchinson's History, ii. 231.

[17] *Crucifixi.*] . . . quæ, sicut in sequentibus dicetur, a raptoribus suo fuerat spoliata ornatu . . . *addit.* S. Dunelm.

[22] *Nec silentio.*] This legend is passed over by Simeon.

[27] *Tostius.*] In Simeon, III. xi. Tosti's devotion and liberality to the church of Durham are mentioned in high terms of admiration; the passage is omitted in the present history.

tibus Northanhymbranis comitatum administraret, quidam pravæ actionis vir, nomine Haldanhamal, ab eo comprehensus compedibus arctissime constringitur. Multa iste mala fecerat furtis, rapinis, homicidiis atque incendiis; comitem sæpe offenderat, nec unquam prius comprehendi potuerat. Cujus parentes et amici compassionis affectu permoti multa pro eo, ne capite plecteretur, comiti offerebant et plura promittebant. Sed quia toties tantisque malefactis eum irritaverat, nihil pro vita ipsius se respicere unquam velle juravit. Tunc ille animo consternatus solum sibi cogitabat esse remedium, si quomodo vinculis expeditus ad beatissimi patris Cuthberti monasterium confugeret; in eadem quippe villa, qua ipse corpore requiescit, hoc est in Dunhelmo, tunc et ipse custodiebatur. Adhibitis ergo omnibus ingenii ac virium suarum conatibus, sed frustra, eo quod timor, qui ex præcepto comitis imminebat, arctissime ut custodiretur, custodes urgebat; ingemuit et jam torquente conscientia, plus animæ quam corporis formidans periculum, Deo dilectum confessorem magna cordis contritione rogavit. Interea dum malorum suorum emendationem promittit, si modo evaderet, subito compedes solutus liberumque abeundi locum patere conspicit. Lætus ex hoc itaque, sed quomodo custodes evaderet solicitus, omnem salutis suæ confidentiam beati patris Cuthberti commisit patrocinio. Nec mora, custodibus ad alia occupatis et nihil tale suspicantibus, fugæ esse locum perspexit, compedes ocius excussit, cursu rapidissimo monasterium intravit, oppositisque seris januas omnes ipse solus firmavit. Casu quippe evenerat, ut post Primam egressis fratribus ille veniens nullum intus inveniret.

§ 27. Re cognita inter milites comitis, nam et ipse in eadem villa tunc erat, continuo quidam, Barwic nomine, qui omnes in curia potestate præibat, usque ad monasterii januas illum insequebatur; quas cum obseratas, illumque intus esse advertit, ingenti mox furore accensus, 'Quid,'

---

[9] *Respicere.*] Recipere (?)

[10] *Solum . . . remedium.*] Concerning the rights of sanctuary at Durham, see Hutchinson's History, ii. 227.

[33] *Barwic.*] This is probably the individual named 'Barcwid' by Simeon, III. xi. where the fact is hinted at as detailed elsewhere at length.

inquit, 'moramur? quare januas non frangimus? Neque enim hujus hominis mortui pax adeo est tenenda, ut fures et homicidæ, huc si confugiant, nobis insultent quod impune evaserint.' Sed vix verba compleverat, et subito quasi sagittam desuper venientem caput sibi ad cor suum transverberasse sibi videri protestebatur. Nec plura locutus in terram corruit, gemensque, ululans et stridens dentibus ad hospitium deportatur a suis, nec unum postea verbum proloquens, in eisdem tormentis ad diei tertii eandem usque horam supervixit. Eoque ita defuncto et sepulto, talis tantusque de tumulo ejus fœtor per annum dimidium exhalavit, ut per id loci transitum omnes aversarentur. Hoc itaque exemplo comes ipse cum ceteris, quibus hæc longe lateque innotuerant, perterritus, illum ulterius capere non præsumebat, immo postea non parum honorare incipiebat. Omnes etiam qui, ut a monasterio ille abstraheretur, vel saltem consensisse se meminerunt, similem metuentes ultionem, auri argenti et gemmarum non modicam quantitatem super beatissimi confessoris sepulcrum contulerunt, multis cum lacrimis veniam implorantes, nihilque tale ulterius se præsumturos jurantes. Ex quorum mox oblatione mirifici operis crux et incomparandi pretii textus Evangeliorum auro gemmisque perornantur; quæ in eodem monasterio ad hujus facti monumentum usque in præsens servantur. Hæc sic gesta fuisse ut scribimus, a fratrum qui videre, et ipsius ore, qui sic evaserat, non semel audivimus.

Story respecting Osulf.

§ 28. Fuit et alius quidam pravæ actionis vir, nomine Osulfus, qui die quadam in campo expergefactus a somno, serpentem sibi collum stringere sentiebat, quem mox comprehensum ad terram elidit; sed iterum atque iterum serpens collum ejus complectitur, ipso identidem projiciente nihilque proficiente; atque ita miser ille serpentem sive in aquam sive in ignem jacere, immo et ferro in particulas dissecare potuit, sed qualiter confestim rediret scire non valuit. Et imprimis quidem parvus erat, sed paulatim in majus excreverat, nec tamen ulla interim veneni infusione ipsum lædebat. Quoties vero ecclesiam intravit, quam sanctissimi Cuthberti corporis præsentia illustrat, mox

---

28 *Fuit.*] S. Dunelm. III. xii. who relates this miracle 'sicut a multis qui viderant quam sæpe audivimus.'

sub ipso ingressu serpens eum dimittebat, nec quamdiu in ecclesia morabatur ad eum accedere audebat. Cum vero exiret protinus collo ejus serpens aderat, atque ita per multum tempus tale sustinuit incommodum, donec tandem salubri consilio usus, tribus continuis diebus et noctibus in ecclesia orans perstitit, sicque postmodum a serpentis complexu liberatus est.

Punishment of a thief.

§ 29. Eodem tempore, quidam ad sollenne sanctissimi confessoris festum cum domino suo venerat, qui cum super sepulcrum ex advenientium oblationibus denariorum multitudinem conspiceret, furtum animo concepit. Accessit itaque et astantes fallendo, dum quasi sepulcrum oscularetur, ad quatuor vel quinque nummos suo ore attraxit. Nec mora; os illius intus cœpit ardere, adeo ut ferrum ex igne candens, sicut postea fatebatur, in ore suo gestare videretur. Exspuere nummos volebat, sed nec aperire os poterat. Cum ita intollerabili cruciatu torqueretur, huc atque illuc per ecclesiam discurrebat, atque omnes, dum insanire putabatur, in pavorem convertebat. Tandem de medio populi prorumpens de ecclesia, de loco ad locum incessanter ferebatur, et cum ore non posset, horrendis motibus et nutibus graviter se cruciari ostendebat. Ad ultimum reversus in se, ad sepulcrum concite revertit, prostrato corpore veniam a sancto quæsivit, et res quascumque habuit obtulit. Cumque jam suam super sepulcrum oblationem ponens illud oscularetur, nummi de ore ejus super sepulcrum ceciderunt. Ita liberatus, statim conscenso equo abire festinavit, nec unquam postea Dunhelmum rediit; nam cum ei sæpius a domino suo multa fuissent oblata, ut secum illo veniret, non solum non venire renuit, sed nec tam prope, ut ecclesiam videre posset, accedere unquam ausus est.

Death of Cumin.

§ 30. Anno ab incarnatione Domini millesimo sexagesimo nono, ex quo corpus beati Cuthberti Dunhelmum ab Alduno est perlatum, septuagesimo quarto, tertio

---

7 *Liberatus est.*] . . . in peregrinationem profectus est, nec unquam postea visus in patria . . . *addit*. S. Dunelm. III. xii.

8 *Eodem tempore.*] S. Dunelm. III. xiii.

32 *Ausus est.*] Simeon here inserts a chapter respecting the gifts offered by Copsi to Durham.

34 *Anno.*] S. Dunelm, III. xv.

regni sui, Willelmus rex Anglorum, quemdam Rodbertum nomine Cumin, populis Northanhymbrorum comitem præfecit. Qui cum septingentis hominibus Dunhelmum veniens et ubique per domos hostiliter agens, occisus est ibi cum suis omnibus præter unum, qui vulneratus evasit, quinto calendas Februarii. Unde rex offensus, ducem quemdam, qui ejus mortem ulcisceretur, cum exercitu direxit. Cum autem ad Alvertonam venissent, et jam mane facto, Dunhelmum essent profecturi, tanta nebularum densitas orta est, ut vix sese alterutrum videre, viam vero invenire nullo modo valerent. Stupentibus illis et conferentibus invicem quidnam facerent, adfuit qui diceret homines illos quemdam in sua urbe sanctum habere, qui eis in adversis semper protector adesset, eosque a nemine unquam impune lædi permitteret. Quibus auditis, ad propria reversi sunt.

The monks return to Lindisfarne.

§ 31. Rege autem Willelmo eodem anno Eboracum veniente cum exercitu et omnia circumcirca vastante, episcopus Egelwinus et majores natu, habito invicem consilio, incorruptum sancti patris corpus, septuagesimo quinto anno, ex quo ab Halduine in Dunhelmum est perlatum, tollentes, ad Lindisfarnensem ecclesiam fugere cœperunt. Et prima quidem nocte in ecclesia beati Pauli in Gyruum, secunda in Beclinthum, tertia in Tughala mansit, quarta die ad ipsius insulæ aditum, comitante omni populo ejus, pervenit. Sed quoniam circa vesperam venerant, qua videlicet hora, secundum tempus suum, circumquaque plenum mare erat, episcopo et majoribus quibusque congemiscentibus, ne frigore hiemis, quæ solito asperior ingruerat, parvuli omnes nocte illa periclitarentur, erat enim paulo ante Natale Domini, ecce, subito mare siccum eis aditum, illo tantum loco recedens, permisit, cum circumquaque plenissimum fluctuaret. Mox ingressi omnes Deo et beatissimo confessori laudes decantantes, siccis pedibus cum sacro sui patroni corpore insulæ littus attingebant. Quo etiam in facto valde hoc

---

6 *Quinto calendas.*] Secundo calendas S. Dunelm. III. xv, but in the Hist. de gestis regum Anglor. ad an. 1069, he agrees with the text.

22 *Fugere cœperunt.*] Fugam ineunt iij idus Decembris, feria sexta. S. Dunelm. ad an. 1069, col. 199.

24 *Beclinthum.*] Betlingthun (?)

fuit mirabile quod fluctus marini præcedentes continuo sequerentur, ita ut nec paulatim euntibus præcurrerent, nec concite peragentibus diutius remanerent; sicut attestati sunt qui tunc feretrum ibi portabant. Instante autem Quadragesima, reddita tranquillitate, sacrum corpus Dunhelmum reportarunt, et reconciliata sollenniter ecclesia, octavo kalendas Aprilis suo loco reposuerunt.

CAPUT SEXTUM.

Punishment of Gillo-Michael.

§ 32. In fuga memorata, quidam ultra amnem Tynam præpotens, Gillo-Michael, id est, Puer Michaelis, per contrarium appellatus, cum rectius Puer Diaboli nuncuparetur, multas fugientibus injurias irrogavit, iter illorum impediens, ipsos affligens, prædas ex eis agens, et quodcumque poterat mali faciens; sed non impune. Locato enim in insula sancto corpore, quidam ex clero provectæ ætatis ab episcopo domum remittebatur, exploraturus quomodo circa Dunhelmum et ecclesiam illam sese res haberet. Jam aliquantulum viæ peragerat cum, incumbente nocte, paullulum in medio campo requiescens, obdormivit, et manifestam de præfati viri interitu visionem vidit, quam sicut ex illius verbis frequenter audierunt plurimi, hic ex ordine scribendam judicavi.

§ 33. ‘Ductus,’ inquit, ‘Dunhelmum, ut mihi videbatur, in ecclesia adstabam, ubi duos summæ auctoritatis viros ante altare, versis ad orientem vultibus, assistere vidi. Alter ætatis mediæ vir, episcopalibus vestimentis sollenniter indutus, habitu venerando et vultu horribili, magnæ reverentiæ pontificem se monstrabat. Alter a dextris ejus assistens, rubicundi coloris pallio circumamictus, facie paullulum producta, barba admodum tenui, statura procera, pulcerrimi juvenis formam gerebat. Post aliquod intervallum temporis reflectentes ad altari oculos

---

[7] 8 *kal. Aprilis.*] 8 Idus Aprilis, S. Dunelm. III. XV. Here again the Hist. Regum supports the chronology of the text.

[9] *In fuga.*] S. Dunelm. III. XVI.

[21] *Audierunt plurimi.*] Audivimus. S. Dunelm.

[27] *Horribili.*] Venerabili, S.D.

per ecclesiam vertunt; cujus desertionem quasi graviter ferens episcopus ait, 'Væ tibi Cospatrice, væ tibi Cospatrice! qui meam suis rebus ecclesiam evacuasti et in desertum convertisti.' Hic enim Cospatricius hoc maxime consilium dederat, ut fugientes ecclesiam relinquerent, ipseque maximam ornamentorum ejus partem secum adduxerat. Interea dum cuperem ad illos accedere, nec auderem, juvenis ille digito innuens, moderata voce me nomine meo advocavit, et an nossem quæ esset illa pontificalis persona interrogavit. Cui cum nescire me responderem, 'Iste,' ait, 'est tuus dominus, sanctus videlicet antistes Cuthbertus.' Confestim ad ejus pedes procidi, obsecrans ut suæ ecclesiæ et suorum miseriis subveniret. Aliquanto post, inclinatis reverenter ad altare capitibus, lento inde maturoque gressu simul procedebant, atque ubi ad ostium pervenerunt, juvenis ille prior egressus paullulum processit, sed episcopus in ipso ostio substitit. Qui respiciens, meque, qui a longe sequebar, advocans, 'Dic,' inquit, 'Ernaue, nosti quis sit iste juvenis?' Cui ego, 'Domine,' inquam, 'non novi.' Et ille 'Hic est,' ait, 'sanctus Oswaldus.' Inde simul australem plagam urbis paullo longius progredientes subsistunt; quo et ego vocatus ab episcopo, veni; jussusque deorsum adspicere, vallem infinitæ profunditatis animabus hominum plenam vidi; ubi et memoratus Gillo-Michael pœnis atrocioribus cruciabatur. In locis enim teterrimis prostratus jacebat, et fœnaria falce præacuta ultra citraque transfossus intollerabiles patiebatur cruciatus. Clamabat miser, diros ululatos de flebiles voces sine intermissione miserabiliter emittens, nullaque erat misero intercapedo temporis, qua vel ad horam respirare posset; similesque cruciatus ceteri omnes patiebantur. Inquisitus a sancto Cuthberto num aliquem ibi agnoscerem, respondi, me Gillonem agnoscere. Ille autem, 'Vere,' ait, 'hic ipse est, mortuus namque his miseriis et doloribus est deputatus.' At ego, 'Domine,' inquam, 'mortuus non est, sero namque in domo sua sanus et incolumis est epulatus, grandeque convivium nunc illis et illis locis eum exspectat.' At ille, 'Ego,' inquit, 'dico quia mortuus est; ipse enim et alii, quos cum eo vidisti, quoniam pacem meam fregerunt et mihi in meis injuriam fecerunt, hæc tormenta sustinent.'

§ 34. 'His dictis evigilavi, statimque socios hortatus sum ut mecum festinarent; mirantibus illis tam subitam

festinationem, præfati hominis mortem ex ordine visionis indicavi. Quod illi credere nolentes, me etiam, quia credidi deriserunt. Peracto autem totius noctis itinere, mane facto parumper de via ad proximam ecclesiam divertimus Missam audituri. Interrogatus quid novi adferrem, prædicti hominis mortem nunciavi. Illi, quia pridie sanum noverant, dicebant falsum esse; donec ex illius familia quidam advenientes dominum suum nocte ipsa mortuum nunciarunt. Ego autem diligenter coram omnibus horam mortis inquirens, illa ipsa mortuum fuisse agnovi, qua horrendis cruciatibus traditum, sancto Cuthberto ostendente, conspexi. Cujus tormenta intolerabilia comiti Cospatricio, sed et ea, quæ audieram de illo, dum referrem, intremuit; moxque nudis pedibus ad insulam, ubi sanctum corpus fuerat, incedens, veniam precibus et muneribus petivit. Verumtamen postea nunquam ei fuit, qui prius, status honoris, sed expulsus de comitatu multas, quamdiu vixit, adversarum rerum importunitates et afflictiones pertulit.'

The flight and capture of bishop Egilwin.

§ 35. Reportato in Dunhelmum, sicut jam diximus, beatissimi patris corpore, Egolwinus, quintodecimo sui episcopatus anno, partem thesaurorum ecclesiæ asportans Angliam relicturus navem conscendit. Sed vento repulsus in Scotiam, et post ab hominibus regis captus apud Elig, ad Abendunam perducitur, ibique ex regis præcepto diligenti custodia tenetur. Admonitus frequenter reddere quæ de ecclesia tulerat, nihil se inde accepisse cum juramento affirmabat. Sed cum quadam die manducaturus manus lavaret, ex illius brachio armilla usque ad manum, cunctis intuentibus, delapsa, manifesto perjurio notavit episcopum. Quamobrem, jubente rege, in carcerem detruditur, ubi dum ex nimia anxietate cordis comedere nollet, fame ac dolore moritur.

The interference of William I. prevented.

§ 36. Tempore Walcheri episcopi, primi ex ordine clericali Dunelmensis ecclesiæ episcopi, excepto quodam

---

[21] 15 *sui episcopatus anno.*] That is, A. D. 1070.

[23] *Sed.*] Sed cum jam cupito itinere versus Coloniam navigaret, vento .... S. Dunelm. III. xvii.

[34] *Tempore.*] Several facts connected with the election and character of bishop Walcher are mentioned by S. Dunelm. III. xviii.

simoniaco, post aliquot menses mortuo, rex prædictus Willelmus de Scotia, quo cum exercitu ierat, rediens, Dunhelmum intravit, et diligenter interrogans an corpus beati Cuthberti ibidem requiesceret, cunctis vociferantibus et jurantibus illid ibi haberi, credere noluit. Decrevit ergo rem visu explorare, habens secum episcopos et abbates qui, eo jubente, id deberent perficere; jam enim disposuerat ut, si sanctum ibi corpus inventum non esset, nobiliores et natu majores universos obtruncari præciperet. Omnibus itaque paventibus et Dei misericordiam per sancti Cuthberti merita implorantibus, in ipsa Omnium Sanctorum festivitate prædicto episcopo Missam celebrante, rex quod animo conceperat jam perficere volens, repente nimio calore cœpit æstuare et æstuando fatigari, ut vix tantum calorem tolerare posset. Festinius ergo exit de ecclesia, relictoque ingenti copia parato convivio, equum ascendit, et quousque ad Thesam veniret cursum agere non cessavit. Quo indicio magnum Dei confessorem Cuthbertum ibi requiescere fatebatur.

Punishment inflicted on Ranulph the tax-gatherer.

§ 37. Post tempus aliquod quemdam, vocabulo Ranulfum, illo miserat, qui ipsius sancti populum regi tributum solvere compelleret, quod illi graviter ferentes, consuetum in adversis sancti Cuthberti auxilium implorabant. Nocte igitur finita, post quam tributum erat impositurus, beatus Cuthbertus ei per somnium assistens, baculo pastorali, quem manu gestabat, illum impulit, et pontificali auctoritate ac minaci vultu increpavit eum, dicens quod non impune hoc præsumsisset, et nisi recederet pejora esset passurus. Itaque de somno evigilans, tanta detinebatur infirmitate ut nullo modo posset de lecto surgere. Mox coram omnibus, quæ viderat et audierat, narravit, et ut pro se apud sanctum confessorem intercederent, rogavit; mittensque ad sepulcrum ejus pallium se illi fidelem ac devotum servum fore promisit, si culpam et culpæ pœnam dimittere dignaretur. Verum

---

1 *Simoniaco.*] Namely, the bishop Sexhelm who is mentioned above.

20 *Post tempus.*] S. Dunelm. III. XX.

22 *Ferentes.*] . . . scilicet, quod novas consuetudines cogerentur subire, . . . *addit.* S. Dunelm.

34 *Pallium.*] . . . quod hucusque in hac ecclesia in hujus facti memoriam servatur, . . . S. Dunelm.

invalescente infirmitate, per diversa episcopatus loca in feretro se circumferri fecit; reatumque suum et vindictam omnibus ostendit. Et quamdiu in locis ad episcopatum pertinentibus morabatur, jugi ægritudine laborabat; cum vero ea relinquens, ad propria remeare cœpisset, confestim ab infirmitate convaluit.

§ 38. Post detestabilem omnibusque notissimam Walcheri Dunhelmensis episcopi occisionem, cum rex gloriosus idem Willelmus ad vindicandam tanti sceleris immanitatem exercitum direxisset, omnes mox illi præsumtores et homicidæ silvis se ac montibus abdiderunt. Vulgus omne in sua confidens innocentia, (sicut scriptum est, Justus ut leo confidit,) solitum sibi cunctisque probatum angustiis beatissimi confessoris petiit patrocinium; et consueto more res suas in ipsius comportavit monasterium. Interea quidam ex his qui erant in castello, genere quidem Francigena, cum tot inibi arcas, nullo custodiente, conspiceret, (custodes enim in interioribus monasterii, quæ sui erant ministerii, non ista curabant, nec etiam quamvis alibi rapientes aliqui regionis illius indigenæ templa Dei temerare præsumunt,) spiritu deceptoris actus, aptum furandi locum se reperisse arbitratus est. Igitur notata nocte quadam, qua hoc opportune ageret, a custodibus monasterii, ut secundum morem patriæ inibi vigilandi licentia sibi concederetur, eo quod ita Deo vovisset, rogavit. Illi nihil suspicantes mali, quod omnibus devotis conceditur, illius quoque, quam simulabat, devotioni annuunt. Ille, accepta licentia, cum custodes dormire perspiceret, male devotus furtum opere adimplevit. Paucis inde revolutis diebus, cum nec furti suspicio ulla haberetur, quia, ut diximus, furtum in ecclesia facere nullus ibi præsumit, gravissima ac repentina ægritudine ille corripitur, et tanquam igne ferventissimo decoquitur. Cujus ardoris magnitudine in insaniam versus lecto exsilit, et ut in sola erat camisia, cursu rapidissimo in campum adit, suum qui illic pascebat equum ascendit, et in monasterium ante ipsum Crucifixum cum impetu magno venit, ululans horribiliterque proclamans, 'Miserere et parce mihi sancte Cuthberte; sed quoniam non vis scio,

Punishment of sacrilege.

---

[6] *Convaluit.*] S. Dunelm. then recounts the benefactions of William to the see of Durham.

quia hæc et hæc (nominavit enim ea quæ tulerat) in monasterio furari præsumsi.' Talia in monasterio huc et illuc discurrens atque insaniens, dum sine intermissione vociferaretur, invitus inde ad hospitium adducitur, lorisque fortibus constringitur, quoniam, quidquid ore vel manibus adprehendere poterat, velut canis dilacerabat. Cumque tres sive quatuor noctes in tali tormento agens in horas magis magisque insaniret, tandem, qualiter nescio, a vinculis elapsus in monasterium furiis agitatus prorupit. Corruit quoque mox coram dilecti Deo confessoris tumba, et dum chorus 'Te Deum laudamus' (nam nocturnæ interim laudes agebantur,) personaret, ille ululando et horribiliter clamando quæ supra posuimus frequenter iteravit, his quoque alia quædam superadjiciens. Nam cum clamaret, 'Miserere mei, sancte Cuthberte!' adjecit, 'sed quia non vis scio, postquam me tuo baculo tam graviter impulisti.' Fatebatur enim sanctissimum confessorem nocturna visione ad se venisse, magnaque indignatione tres sibi inflixisse ictus graves, quorum dolore cor suum jam penetrante ad mortem torqueretur. Hæc atque hujusmodi plura dum vesanis motibus atque clamoribus frequentaret, in eodem loco mox toti corpore contrahitur, miseraque illius anima æternaliter arsura inde abstrahitur.

§ 39. Ubi autem prius jacuerat miracula coruscare et infirmi sanitatem cœperunt recuperare. Transacto namque tempore non parvo, femina quædam de natione Scottorum, toto corpore ab infantia debilis, Dunelmum fuerat perducta, cujus miseriæ nemo tam inhumanus qui non posset condolere. Pedes namque et crura post tergum retorta post se trahebat, atque ita manibus reptando de loco ad locum se miseranda ferebat. Contigit autem ut ad præfatum locum, ubi sanctum corpus paucis diebus requieverat, miserabilis illa se trahendo perveniret. Ubi se in suum officium, retorquentibus nervis, subito illa exsilire cœpit, et rursus ad terram

---

25 *Ubi autem.*] S. Dunelm. III. iii.

33 *Præfatum locum.*] From the position of this chapter in S. Dunelm. the place here mentioned would appear to be 'Werdelau,' where the body of Cuthbert rested before being conveyed into Durham.

cadere et clamore universos perturbare. Quæ post paullulum erecta pedibus suis sacrissima constitit, et Salvatori suo Christo per intercessionem sancti Cuthberti gratiarum actiones retulit. Hoc audito, civitas tota festinat ad ecclesiam, signa pulsantur, clerus 'Te Deum laudamus' personat, populus suis vocibus in Dei laudem concrepat, Cuthbertum vere magnum et Deo dilectum prædicat. Illa vero, quæ sanata fuerat, per multas regiones ac nationes discurrit, et iter omne pedes incedendo peregit. Nam et Romam gratia orationis adiit, et inde revertens in Hiberniam profecta est, omnibus per factum in se miraculum Dei gloriam et ejus dilecti confessoris ubique prædicans sanctitatis excellentiam. Hoc sane ita factum quemadmodum descripsimus, a quibusdam presbyteris, qui viderunt religiosis et ætate provectis et omnino simplicibus, frequenter audivimus.

NUMBER XI.

HISTORIA ABBATUM GYRVENSIUM,

AUCTORE ANONYMO.

VITA SANCTISSIMI CEOLFRIDI ABBATIS, SUB QUO B. BEDA HABITUM PERCEPIT SANCTÆ RELIGIONIS, ET POST CUJUS OBITUM PRO MERITIS CŒPIT ASSUMERE PALMAM ÆTERNÆ FELICITATIS.

Ceolfrith,

§ 1. PRÆCEPIT apostolus Paulus, scribens ad Hebræos, 'Mementote præpositorum vestrorum, qui locuti sunt vobis verbum Dei, quorum intuentes exitum conversationis imitamini fidem;' unde liquido patet quia optime agitis, charissimi, jubendo de memoria reverentissimi patris et præpositi nostri Ceolfridi, qui locutus est nobis verbum Dei, fieri sermonem. Erat enim revera talis cujus Deo devotæ conversationis non solum exitus, sed et introitus et processus, sit jure sequendus, cujus fidei non fictæ sit imitanda constantia.

becomes a monk.

§ 2. Nobilibus quippe ac religiosis editus parentibus et ipse a primis pueritiæ annis virtutum studio deditus, ubi octavum ferme et decimum agebat annum ætatis, deposito habitu seculari monachus fieri maluit, intravitque monas-

---

[4] *Vita.*] The following lives of the abbots of Wearmouth and Jarrow, from which Beda derived most of his materials for his work upon the same subject, is the production of an anonymous but contemporary writer. It is here printed, for the first time, from the Harleian Manuscript 3020, written apparently in the ninth century.

[8] *Hebræos.*] Heb. xiii. 7.

[13] *Præpositi nostri . . . sermonem.*] From these words we are justified in assuming that the present Life was written by a monk of Wearmouth at the request of his brethren, and perhaps that it was used as a Sermon.

terium quod, positum in loco, qui dicitur In Gætlingum, religiosus ac Deo amabilis frater ejus Cynifridus rexerat, sed non multum ante Tunberchto cognato ipsorum regendum commiserat, qui postea Hagustaldensis ecclesiæ antistes ordinatus est. Ipse discendarum studio Scripturarum Hiberniam secedens simul et desiderio liberius Domino in lacrimis precibusque serviendi.

§ 3. Devote igitur susceptus a præfato cognato suo Ceolfridus devotius est ipse conversatus; lectioni, operationi, et disciplina regulari per omnia studens. Nec multo post idem Cynifridus pestilentia longe lateque grassante, cum aliis quoque Anglorum nobilibus, qui gratia legendi Scripturas illo præcesserant, a morte transitoria perpetuam migravit ad vitam, et Tunberctus una cum Ceolfrido et non paucis e fratribus ejus monasterii invitatus a Wilfritho episcopo ad monasterium Hrypense secessit, ubi Ceolfridus juxta morem regulari subditus conversationi, tempore procedente, a præfato episcopo ad presbyteratum electus atque ordinatus est, annorum circiter viginti et septem. Qui mox ordinatus ob studium discendi maxime vitæ monasterialis et gradus, quem subierat, instituta, Cantiam petiit.

Resides with Botulf.

§ 4. Pervenit et ad Anglos Orientales, ut videret instituta Botulfi abbatis, quem singularis vitæ et doctrinæ virum, gratiaque Spiritus plenum, fama circumquaque vulgaverat; instructusque abundanter quantum brevi potuit domum rediit, adeo ut nemo per id temporis vel in ecclesiastica, vel in monasteriali regula, doctior illo posset inveniri; nec tamen vel gradus, vel eruditionis, vel etiam nobilitatis suæ intuitu, ut quidam, ab humilitatis statu voluit revocari, qui in omnibus regulari se satagebat

---

[1] *In Gætlingum.*] Gilling, near Richmond, in Yorkshire, founded by queen Eanfled, to commemorate the death of king Oswin, see H. E. III. 14, 24.

[3] *Tunberchto.*] According to the authority of Richard prior of Hexham, Tunberct was bishop of that see for three years, but was expelled A. D. 684. See Decem Scripp. 295.

[11] *Pestilentia.*] This was probably the pestilence which ravaged Ireland in A. D. 664, H. E. III. 27.

[16] *Monasterium Hrypense.*] See H. E. III. xxviii.

[24] *Botulfi abbatis.*] Botulf abbot of Ikanhoe, in Lincolnshire. A life of him written by one who lived shortly afterwards may be seen in Mabillon's Acta SS. sec. III. p. i, p. 3.

memoriæ Johannem archicantorem Romanæ ecclesiæ, abbatem monasterii beati Martini, secum Brittanniam ducunt, qui nos abundanter ordinem cantandi per ordinem et viva voce simul et litteris edocuit.

The monastery of St. Paul founded.

§ 11. Post octo autem annos quam præfatum monasterium statuere cœperant, placuit Ecgfrido regi, pro redemtione animæ suæ, etiam aliam quadraginta familiarum terram reverentissimo abbati Benedicto donare, in qua ecclesia et monasterium beato Paulo fieret; non quidem a prioris monasterii societate sejunctum, sed eidem in omnibus unanima fraternitate connexum. Quod opus sibi injunctum Ceolfrithus strenuosissime perfecit, namque acceptis secum duo et viginti fratribus, (decem quidem attonsis, duodecim vero tonsuræ adhuc gratiam exspectantibus,) venit ad locum primis autumni abscessum; constructis omnibus, quæ maxime necessitas monasterii poscebat, domibus, ipsam regularis custodiæ disciplinam: eundem cantandi legendique ritum omnem canonicum, quem in priori monasterio servabant, ibi quoque celebrandum suscepit; dum nequaquam omnes, qui cum eo venerant, psalmos cantare, quanto minus legere in ecclesia, vel antiphonas sive responsoria dicere, nossent. Sed juvit eos amor religionis, et studiosi rectoris exemplum atque instantia sollers, qui donec altum monasterialis observantiæ radicem fieret, sæpius horis omnibus canonicis cum fratribus ecclesiam frequentare, refici et quiescere solebat; quatenus si qua corrigenda, si qua novitios essent docenda, præsens ipse perficeret.

Ceolfrith and Eosterwini co-abbots.

§ 12. Tertio autem ex quo monasterium fundavit anno, cœpit ædificare ecclesiam beati Pauli apostoli nomine consecrandam, ubi Ecgfridus ipse locum altaris designaverat; quod in tantum crevit opus in dies, ut cum pauci essent operarii, secundo ex quo inchoatum est anno, ad dedicationem usque perveniret. Eo autem tempore quo reverentissimus abbas Benedictus illuc miserat abbatem Ceolfridum, constituit et Eosterwini, quem præfatus sum, presbyterum cognatumque suum, prioris monasterii rectorem, non quia unum idemque monasterium duos habere vel possit vel debeat abbates, sed quia ipse pro insita sibi sapientia et maturitate consiliorum sæpius ad regem

---

15 *Abscessum.*] Here there appears to be an error in the MS.

solebat evocari. Nec vacabat eum semper gubernandis disponendisque monasterii curis, implicare quæsivit sibi socium, quo auxiliante, debitum pondus regiminis levius securiusque portaret. Insuper et Romam ire festinabat, quatenus ea, quæ necesse essent monasteriis, quæ condiderat, de peregri patriam bona referret.

Death of Eosterwini, Sigfrid succeeds.

§ 13. Qui, dum transmarinis moraretur in locis, ecce, subita pestilentiæ procella Brittanniam corripiens lata nece vastavit, in qua plurimi de utroque ejus monasterio, et ipse venerabilis ac Deo dilectus abbas Eosterwini raptus est ad Dominum, quarto ex quo abbas esse cœperat anno. Pro quo fratres, una cum consilio Ceolfridi abbatis, Sigfridum diaconum ejusdem monasterii, miræ sanctitatis virum et Scripturarum studiis abundanter instructum ac singulariter intentum, constituere abbatem.

State of Ceolfrith's monastery.

§ 14. Porro in monasterio, cui Ceolfridus præerat, omnes qui legere, vel prædicare, vel antiphonas ac responsoria dicere possent ablati sunt, excepto ipso abbate et uno pueruło, qui ab ipso nutritus et eruditus, nunc usque in eodem monasterio presbyterii gradum tenens, jure actus ejus laudabiles cunctis scire volentibus et scripto commendat et fatu. Qui, videlicet, abbas præfatæ gratia plagæ multum tristis, præcepit ut, intermisso ritu priori, psalmodiam totam, præter Vesperem et Matutinas, sine antiphonis transigerent; quod cum unius hebdomadis spatio inter multas ejus lacrimas et querimonias esset actitatum, diutius hoc fieri non ferens rursus statuit ut antiphonatæ psalmodiæ, juxta morem, instauraretur, cunctisque adnitentibus, per se et quem prædixi puerum, quæ statuerat, non parvo cum labore complebat, donec socios operis divini sufficientes vel nutriret ipse vel aliunde colligeret.

Benedict's return home.

§ 15. At ubi Benedictus a Roma patriam peregrina merce, ut semper, onustus advenit, mœstus quidem est de clade quæ acciderat, sed gavisus satis quia Sigfridus, Deo amabilis vir, pro Eosterwini abbas esset electus; præcepitque ut susceptam monasterii curam strenue gereret, ipso quoque in doctrina et orationibus juvante. Verum non multo post uterque incidit in infirmitatem, et crescente per tempus molestia, in lectum ambo sternuntur, ita ut ne ad sedendum quidem exsurgere possent.

Ceolfrid abbot of both monasteries.

§ 16. Unde inito cum fratribus consilio, Benedictus vocavit Ceolfridum, eumque utriusque monasterii abbatem constituit, præcipiens ut unum per omnia esset monasterium, tametsi duobus in locis positum, uno semper abbati gubernandum, eodem privilegii munimine tutatum; et sicut ejusdem privilegii, quod ab Agathone papa susceperat, scripta continent, simul et regula sancti patris Benedicti, nunquam abbas eidem monasterio juxta successionem generis, sed juxta vitæ modum et doctrinæ quæreretur industriam, secundum quod ipse in præsenti Ceolfridum statuerat, qui magis sibi spirituali quam carnali erat cognatione connexus, cum haberet fratrem carnis quidem sibi consanguinitate proximum, sed inopia cordis a se longissime distantem.

Death of Sigfrid and Benedict, A. D. 688.

§ 17. Constitutus est autem ibi abbas Ceolfridus tertio anno regis Aldfridi, indictione prima, quarto iduum Maiarum die [13 Mai.], qui erat annus octavus ex quo monasterium beati Pauli fundaverat. Et eodem anno venerabilis abbas et diaconus Sigfridus, longa excoctus ægritudine, migravit ad regna cœlestia, undecimo kalendas Septembris [22 Aug.], tertio quam abbas esse cœperat anno. Porro, anni sequentis exordiis, id est, secundo idus Januarii [12 Jan.], Deo dilectus abba Benedictus et ipse post longæ caminum infirmitatis, in qua Deo semper agere gratias solebat, requiem lucemque vitæ cœlestis adiit, annis in regimine monasteriali sedecim exactis.

§ 18. Octo quippe annos ipse beati Petri apostoli monasterium regebat, et alios totidem etiam beati Pauli monasterio per Ceolfridum curam impendebat; quorum primis quatuor annis monasterium beati Petri (sicut superius expositum est) Æosterwyni adjutore, gubernabat; sequentibus tribus Sigfridum, ultimo Ceolfridum, habebat regendi consortem. Sepultus est autem Benedictus in porticu beati Petri, ad orientem altaris, ubi postmodum etiam reverentissimorum abbatum Eosterwini et Sigfridi sunt ossa translata.

Ceolfrid presides over both monasteries.

§ 19. Quo ad vitam translato de morte, Ceolfridus utriusque monasterii, vel potius unius monasterii duobus

---

6 *Agathone papa.*] He filled the papal throne from A. D. 678 to 10 January, 682.

in locis siti, curam suscepit, et per annos viginti septem vigilanti solertia servabat. Erat enim vir acer ingenio, strenuus actu, fervens zelo justitiæ, flagrans amore simul et timore divino, severus in corripiendis peccantibus, mitis in refovendis pœnitentibus, studiosus in servandis docendisque regularis vitæ statutis, benignus in pauperibus recreandis atque eleemosyna danda, largus etiam in pecunia vel ea quæ petebantur donanda, vel ea quæ ipsi donabantur remuneranda, orationum et psalmodiæ religiosa frequentia curam gerens.

His care of the monastery.

§ 20. Itaque monasteria, quibus præerat, et extrinsecis abundanter opibus et non minus locupletavit internis, et ut ab improborum irruptione securiora redderet, missis Romam legatariis, epistolam privilegii a beatæ memoriæ papa Sergio petiit, et accepit, instar illius, quam ab Agathone decessor ejus Benedictus acceperat. Nam et vasis, quæ ad ecclesiæ vel altaris officium pertinent, copiosissime ditavit; et bibliothecam, quam de Roma vel ipse vel Benedictus attulerat, nobiliter ampliavit, ita ut inter alia tres Pandectes faceret describi, quorum duo per totidem sua monasteria posuit in ecclesiis, ut cunctis qui aliquod capitulum de utrolibet Testamento legere voluissent, in promtu esset invenire quod cuperent; tertium autem Romam profecturus donum beato Petro apostolorum principi offerre decrevit.

Determines to reside at Rome.

§ 21. Namque ubi longo jam senio defessus vidit se ultra non posse exemplum pristini vigoris suis præmonstrare discipulis, invenit utile consilium ut, relicto juvenioribus regimine monasteriali, ipse apostolorum limina peregrinaturus adiret; ibique terrenis absolutus curis inter libera orationum studia diem spectaret ultimum, imitatus exemplum fratris sui Cynefridi, qui, sicut supra commemoravimus, studio vitæ contemplativæ monasterii curam reliquit, et patriam propter Dominum spontaneo mutavit exsilio.

Preparations for his departure.

§ 22. Paravit igitur navem, recensuit legatarios quos Romam destinaret, ordinavit et munera quæ beato Petro

---

15 *Sergio.*] A. D. 688—701.

20 *Pandectes.*] A name for a volume containing the Scriptures of the Old and New Testament. See the verses written by Alcuin and printed by Baronius A. D. 778, § 27.

32 *Supra.*] See § 2.

essent referenda, sufficienter ea quæ tanto itineri essent necessaria procuravit. Sed quod ipse cum his esset iturus consulte ad tempus celavit, ne, videlicet, si palam vulgaretur quod proposuerat, vel prohiberetur, vel retardaretur ab amicis, vel certe a pluribus ei pecunia largiretur, quos ipse remunerandi nec spatium nec facultatem haberet. Hanc etenim semper habebat consuetudinem animi dapsilis, ut si quid ei muneris ab aliqua sive majorum seu minorum personarum daretur, nequaquam irremuneratum dimitteret, sed ampliori sæpius largitorem suum gratia donaret.

Announces his intention.

§ 23. Igitur omnibus paratis et die profectionis instante, convocavit in ecclesiam fratres qui erant in monasterio beati Petri, et quæ disponeret pandit. Flebant omnes ruentes in faciem, pedesque illius apprehendunt, fusis lacrimis obsecrant ne tam repentinus abscederet, sed vel una die apud eos substiteret. Acquievit precantibus, mansitque apud eos die illa et nocte, (erat autem tertia feria ante Dominicam diem Pentecosten,) et mane, comitantibus plurimis, profectus est ad fratres positos in monasterio beati Pauli, locutusque cum eis, quia abire jam disposuisset indicavit, et illis, multum plorantibus ac de subito ejus decessu turbatis, leniter ac blande affatus universos rogavit ut regulam quam docuerat servarent, in timore Domini permanerent, neque iter quod proposuerat suis precibus fletibusque impedirent, et ei si quid intemperantius justo egisset veniam darent, quia et ipse cunctis qui se in aliquo offenderant jam toto ex corde demiserit, Dominumque omnibus placatum esse et tunc et semper optaverit.

§ 24. Non autem parum diu obnitentibus tandem et ipse multum lacrimans obtinuit quatenus ei cum benedictione et gratia decenti viandi licentiam darent, precabanturque obnixe ut si ad beatorum Apostolorum loca sacra perveniret, crebris eos in precibus Domino commendaret; si antea transiret, pro eorum semper incolumitate intercedere meminisset.

His arrangements before his departure.

§ 25. Profectus est die eodem, sive desiderio viandi accensus seu lugentium fratrum tædio compulsus, præcipiens ut cum suæ gratia benedictionis, juxta regulam sancti patris Benedicti et sui statuta privilegii, quemcunque de suis digniorem putarent, abbatem sibi constituissent. Rediensque ad monasterium beati Petri mox mane facto,

cantata Missa ad sanctum Petrum et ad sanctam Mariam, et communicantibus qui aderant, confestim paratus vocat fratres omnes in ecclesiam beati Petri, rogat pro se orare, dicit et ipse orationem, accendit thymiama, habensque in manu thuribulum consistit in gradibus ubi legere consuerat, dat osculum plurimis, nam ne omnibus posset luctu et suo et ipsorum præpeditur. Egreditur cum thuribulo ad oratorium beati Laurentii martyris, quod est in dormitorio fratrum, sequuntur et ipsi cantantes antiphonam de propheta 'Viam justorum recta facta est, et iter sanctorum præparatum est, et ambulantes de virtute in virtutem,' adjuncto et psalmo sexagesimo sexto, 'Deus misereatur nobis, et benedicat nos, inlumina vultum suum super nos, et misereatur nobis.' Et ibi incenso thure exiens, rursum alloquitur omnes ut pacem invicem servent, ab odiis, detractionibus et scandalis caveant, peccantes quosque juxta præceptum Evangelii singuli primum, deinde bini vel terni alloquantur atque ad viam veritatis revocare satagent, et si fructus sequatur de industria gaudeant, sin alias, sic tandem ad publicum eorum errata proferant, concordiam unitatemque germanam cum fratribus qui essent ad sanctum Paulum custodiant, unum utrorumque monasterium esse meminerint ab eodem semper abbate regendum, ne rupto itineris fœdere fraternitatis pandatur exteris janua nocivæ irruptionis, juxta exemplum Hebrææ plebis, quæ, ut per stultitiam filii Salomonis contra seipsam divisa est, nunquam ad externa acquievit.

He embarks,

§ 26. Completa allocutione, rursus assumta antiphona cum psalmo memorato egrediuntur ad fluvium, lugubro carmine patrem utpote jam decessurum deducentes, itidemque singulis osculum pacis dat, intercepto sæpius cantu præ lacrimis, et dicta in littore oratione, ascendit navem, residet in prora, sederunt juxta diacones, unus crucem quam fecerat auream, alter cereas tenens ardentes.

and proceeds on his journey.

§ 27. Currente trans fluvium navi, aspectans contra in mœrentes suo abscessu fratres, audiensque sonum sublimem mixti cum luctu carminis, nullatenus valuit ipse a singultu et lacrimis temperare. Hoc autem solum crebra voce repetiit, 'Christe, miserere illi cœtui! Domine Omnipotens, protege illam cohortem! Scio autem certissime quia nullos unquam meliores illis et promtiores

ad obedientiam novi. Christe Deus defende illos!' Sic egressus navem adorat ad crucem, ascenditque equum et abiit, abjectis secularium rerum curis, festinans ab ipsa quoque cognata sibi Anglorum gente peregrinari in terris quo liberior puriorumque animo ad contemplanda angelorum consortia redderetur in cœlis.

Proceedings of the monks.

§ 28. Reversi ad ecclesiam fratres completa oratione consilium ineunt quid faciant, placuitque quod inter preces et jejunia quærerent a Domino quem sibi abbatem præponerent. Sed quia præceperat abiens pater venerabilis ne qui de illis ipsa suæ egressionis die jejunaret, quin potius omnes majus convivium haberent, et ob id etiam quosdam de suis comitibus apud eos usque ad consummatum prandium exspectare præceperat, (erat autem quinta feria ante Dominicam Pentecosten,) visum est sequenti die ac nocte jejunandum, et sabbato tantum ad horam nonam reficiendum, quia propter vigilias Dominicæ sollennitatis nequibant ultra protelare jejunium. Sed et psalmos non paucos per congruas canonicæ orationis horas augendos, obsecrandamque ab omnibus supernam pietatem, quatenus eo die quo per Sancti Spiritus adventum ecclesiæ suæ primordia consecrare dignata est, etiam ipsis, portioni videlicet ecclesiæ, per ejusdem Spiritus gratiam dignum ostenderet Rectorem.

Election of Hwætbercht.

§ 29. His ita completis, venerunt illo de monasterio sancti Pauli perplures e fratribus die Dominico Pentecosten, et unanimo consilio elegerunt Hwætberchtum in loco abbatis ordinandum, qui in monasterio eodem a prima ætate conversatus, et ecclesiastica simul ac monasteriali scientia imbutus, jam tunc presbyterii gradu pollebat. Hic ergo mox abbas electus scripsit epistolam quo apostolico papæ patrem prædecessoremque suum commendaret, simul et munera quæ mitteret paravit, secutusque ejus vestigia cum quibusdam e fratribus legit illi epistolam, et dona quæ deferret protulit, inveniens eum in monasterio Ælberhti, quod est situm in loco qui Cornu Vallis appellatur.

---

36 *Cornu Vallis.*] The situation of this monastery is now unknown. It was probably destroyed by the Danes shortly after this occurrence, and never rebuilt. From what is stated at § 31, it was perhaps situated upon the river Humber.

§ 30. Qui libenter accipiens electionem fratrum et ipse hanc sua benedictione firmavit eumque abundanter in pluribus, qualiter regendo monasterio præesse deberet, instituit. Hujus autem epistolæ exordium est,

Letter from Hwætbercht to the pope.

'Domino in Domino dominorum dilectissimo terque beatissimo papæ Gregorio, Hwætberchtus, humilis servus vester, abbas cœnobii beatissimi apostolorum Petri de Saxonia, perpetuam in Domino salutem.

'Gratias agere non cesso Dispensationi superni examinis, una cum sanctis fratribus, qui mecum in his locis ad inveniendam requiem animabus suis, suavissimum Christi jugum portare desiderant, quod te nostris temporibus tam glorificum electionis vas regimini totius ecclesiæ præficere dignata est; quatenus per hoc quo ipse divinitus impleris lumen et veritatis et fidei etiam minores quosque affatim juvare suæ pietatis aspergeret. Commendamus autem tuæ sanctæ benignitati, dilectissime in Christo pater et domine, venerabiles dilectissimi patris nostri canos, Ceolfridi, videlicet, abbatis ac nutritoris tutorisque nostræ spiritalis in monastica quiete libertatis et pacis. Et primum quidem gratias agimus sanctæ et individuæ Trinitati, quod ipse, et si non sine maximo nostro dolore, gemitu, luctu, ac prosecutione lacrimarum, a nobis abiit, ad suæ tamen diu desideratæ quietis gaudia sancta pervenit; dum ea, quæ juvenem se adisse, vidisse, atque adorasse semper recordans exsultabat, etiam senio defessus beatorum apostolorum devotus limina repetiit, et post longos amplius sexaginta annorum labores curasque continuas, quibus monasteriis regendis abbatis jure præfuit, incomparabili virtutis amore, quasi nuper ad conversationem vitæ cœlestis accitus, ultima confectus ætate jam moriturus, rursus incipit peregrinari pro Christo, quo liberius prisca sollicitudinum secularium spineta camino spiritali fervens compunctionis ignis absumat. Deinde etiam vestræ paternitati supplicamus, ut quod nos facere non meruimus, vos erga illum ultimæ pietatis seduli munus expleatis; pro certo scientes quia et si vos corpus

---

[6] *Gregorio.*] Gregory the Second came to the papal see in 714, and died in 731.

habetis ipsius, et nos tamen et vos Deo devotum ejus spiritum, sive in corpore manentem, seu corporis vinculis absolutum, magnum pro nostris excessibus apud supernam pietatem intercessorem habemus et patronum.'

Ceolfrid's voyage to Gaul.

§ 31. Profectus est autem Ceolfridus a suo monasterio pridie nonarum Junii [4 Jun.], quinta sabbati, decensurus in mare per Humbri flumen, quarta nonarum Julias [4 Jul.] die Sabbati, navem ascendit, quæ priusquam Gallicum littus tangeret, tribus in provinciis in terram appulsa est, in quibus singulis ipse a cunctis honorifice susceptus et veneratione habitus est, quia gratia antiqui perfectionis incomparabili virtutis exemplo consummare decreverit.

His arrival and death.

§ 32. Adiit, emensa navigatione, Galliæ terras pridie idus Augusti [12 Aug.], quarta sabbati, sed et illis in partibus magnifice ab universis maxime ab ipso rege Helwrico honoratus est, qui acceptis donis quæ obtulit, etiam epistolas illi per omnes regni sui provincias dedit, ut in pace susciperetur ubique, neque ei quispiam dispendium itineris facere præsumeret. Insuper et Longabardorum regi Liudbrando illum una cum suis omnibus benigne exhibendum commendavit. Pervenit autem Lingonas Burgundiorum civitatem die septimo kalendarum Octobrium [25 Sept.], sexta Sabbati, ubi ætate pariter longa et ægritudine lassatus, immo, secundum quod loqui solent Scripturæ, deficiens in senectute bona, adpositus est ad patres suos. Erat enim septuaginta et quatuor annorum, presbyterii gradu functus annis quadraginta septem, abbatis locum per se regens annis triginta quinque.

His devotion.

§ 33. Reliquit autem in monasteriis cohortem militum Christi numero plus quam sexcentorum; porro terram, juxta supputationem consuetudinis Anglorum, familiarum ferme centum quinquaginta; qui ut a suo monasterio egressum est usque dum diem clausit extremum, excepta psalmodia canonica, ter quotidie psalterium David ex

---

7 *Flumen.*] Fluminis, *MS.*

16 *Helwrico.*] Although here called king of Gaul, he appears to have been only ruler of some of its districts.

16 *Acceptis.*] Exceptis, *MS.*

17 *Regni.*] Regem, *MS.*

20 *Liudbrando.*] Liutprand was king of the Lombards from A. D. 712 to 736.

21 *Lingonas.*] Now Langres, on the river Marne, in Champagne, but on the borders of Burgundy.

ordine decantavit, addens ad consuetudinem priscam, qua per annos plurimos canendo psalterium currere solebat; et sacræ oblationis hostiam pro se suisque Domino offerre nullo die prætermisit, etiam cum præ nimietate languoris equitare non valens caballario ferreretur in grabato, excepta illa dumtaxat una, qua quatientibus navem procellis, tota laborabat in mari, et quatuor ante obitum suum diebus.

§ 34. Erant in comitatu ejus octoginta circiter viri diversis collecti de partibus, qui illum universi quasi patrem sequebantur et colebant suum. Nam et ipse suis præceperat ministris, ut si quidem de comitantibus se alimentum non habere comperissent, confestim ei vel cibum vel pretium darent; erat quippe natura misericors et pauperum cultor eximius. Denique profecturo et proficiscente illo unanimus egenorum vagorumque gemitus, quasi patre se et alitore destitutum, testabatur. Quod virtutis genus ipse non solum timore et amore superno commendatum, sed et a parente, quasi hereditario jure susceptum, sedulus exercere curabat. Siquidem pater ipsius, cum nobilissimum comitatus ageret officium, in tantum misericordiæ, quæ fit in pauperes, semper operibus gaudebat, ut cum quodam tempore permagnificentias suscipiendo regi epulas parasset, sed hunc superveniens inopinata belli necessitas, ne eo venire posset, retardaret, ille, gratias divinæ Dispensationi referens, statim omnes pauperes, peregrinos, languentes, circumquaque vocari ad epulas, et quæ regi terreno ac ministris ejus exhibenda proposuerat, summo jam Regi in humilibus illius æternæ gratia retributionis exhibuerit. Ipse quidem per se maribus omnem impendens famulatum, porro conjugem suam feminis humillimæ ancillarum famulæ per seipsam in omnibus exhibere præcipiens.

Anecdote of his father.

§ 35. Pervenit autem Lingonas Ceolfridus circa horam diei tertiam, octavo kalendarum Octobrium [22 Sept.], ut diximus, incipiente indictione quintadecima; applicansque in pratis ejusdem civitatis gratanter a Gangulfo regionum illarum domino susceptus est, quippe qui ipsum et in via prius inveniens illo venire et benigne suscipi,

32 *Conjugem ... famulæ.*] Such is the reading of the MS. The text is here apparently corrupted.

etiam si ipse non adesset, præcepit; multum obsecrans ne inde nisi sospes abiret, sed ibi potius ad loca sanctorum martyrum, si ita Deus voluisset, vitæ cœlestis exspectaret introitum.

His burial. § 36. Contigit autem ut ipso die, quo venerat, circa horam decimam migraret ad Dominum, cujus corpus mane magno et comitum ipsius et accolarum civitatis illius agmine portatum est per tria ferme millia passuum in monasterium ejusdem Ganguulfi, quod erat ad meridianam plagam civitatis, spatio circiter milliarii et dimidii, sepultumque in ecclesia sanctorum martyrum geminorum, quorum nomina sunt hæc, Speusippus, Eleosippus, Meliosippus. Qui una geniti matre uno partu, ibi antiquo tempore martyrio coronati, in eodem loco sepulti sunt, ubi et avia illorum, nomine Leonella, sepulta est, et ipsa per confessionem martyrii egressa de corpore.

§ 37. Sepulto igitur patre, quidam ex fratribus, qui eum deduxerunt, patriam rediere, narraturi in monasterio ipsius ubi et quando transiret e corpore; quidam vero dispositum Romam iter peregere, delaturi munera quæ miserat. In quibus videlicet muneribus erat Pandectes, ut diximus, interpretatione beati Hieronymi presbyteri ex Hebræo et Græco fonte transfusus, habens in capite scriptos hujusmodi versus,

Corpus ad eximii merito venerabile Petri,
  Dedicat ecclesiæ quem caput alta fides,
Ceolfridus, Anglorum extimis de finibus abbas,
  Devoti affectus pignora mitto mei.
Meque meosque optans tanti inter gaudia patris
  In cœlis memorem semper habere locum.

§ 38. Porro quidam in eadem civitate Lingonense, propter amorem sepulti ibidem parentis sui, residere maluerunt, qui tamen postea destinata Romam veniendi vota compleverunt. Tantam autem gratiam apud Ganguulfum comites reverentissimi abbatis invenerunt, ut et magnificis omnes epulis, sepulto eo, reficeret, et huc et illuc abeuntibus duces itineris, simul et viaticum, præberet;

---

22 *Ut diximus.*] See § 20.

sed et ibidem residentibus annonam, quamdiu manere vellent, constitueret.

§ 39. Quid vero de eo, vel muneribus ejus, apostolicus papa senserit testatur epistola, quam remisit, cujus hoc principium est, Letter from pope Gregory to Hwætberht.

'Gregorius episcopus, servus servorum Dei, Hwætberhto religioso abbati.

'Scriptorum tuæ amplectendæ religionis serie relegendo perspecta, congaudere te veritati, cujus gratia vocantur ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt; de nostra promotione monstrans ac juris apostolici, cujus ministerio fungimur quamquam immeriti, te subesse promtissime profiteris. Quibus ex causis debere te noveris eum, quem, gratularis, præesse continui collaborando in precibus instantius, ut possit et sibi et tibi multisque prodesse,—eum proinde, cujus Deo dicatos venerabiles canos commendare studuisti, de temporalibus, antequam susciperetur a nobis, ad æterna, Deo vocante, translatum; misso, ad æternam sui memoriam, munere meo Domino et communi patrono beato Petro, apostolorum domino summo, fidem ejus in muneris collatione probantes, dignum commemorationibus assiduis censuimus, ac probatissimum præceptorum in sanctis ac regularibus institutis dignis auditoribus prævium ante Deum existere peroramus ut illum, Aaron et Moysi sanctis divinæ plebis ducibus, ad promissionis patriam tendentibus evocatis, sanctoque illi Heliæ, subito in ætheris rapto, meritis excolendis gratia superna, quæ illum assumsit, æquiperet, ac superstitem discipulum institutum cum ad seculis gubernandis Jesu elegantissimi ducis ac Finees Helisei dignitatum charismatibus indultis, perornet. Vale.'

§ 40. Narrabant autem nobis reversi comites Deo dilecti patris nostri, quia proxima nocte postquam sepulturæ traditum est venerabile corpus ipsius, tribus ejus de ecclesiæ custodibus, juxta morem, excubias noctis agentibus, subito fragrantia miræ odoris totam ecclesiam repleverit; secuta sit autem et lux, quæ et ipsa non parvo Appearances after his death.

---

37 *Fragrantia.*] Flagrantia, *MS.*

tempore permanens, tandem tecta ecclesiæ petierit; qui citissime egressi et aspectantes viderint eandem lucem cursim cœlos petere, ita ut fulgore ipsius cuncta in circuitu loca, velut interdiu, viderentur illustrata, ut palam daretur intelligi ministros æternæ lucis et perpetuæ suavitatis affuisse, qui sedem sancti corporis sua visitatione consecraverint. Unde mos increbruit ejusdem loci incolis, ut per singula diurnæ vel nocturnæ orationis tempora, expleto psalmodiæ ritu canonico, omnes viri ad tumbam illius supplicaturi genua curvent. Sed et alia signa et sanitates ibidem factas fama vulgavit, donante Illo qui sanctos suos et in præsenti certantes juvare et in futuro consuevit victores coronare. AMEN.

EXPLICIT VITA SANCTORUM ABBATUM

BENEDICTI, CEOLFRIDI, ĖASTERWYNI, SIGFRIDI,

ATQUE HWÆTBYRHTI.

---

[9] *Ritu.*] Rite, *MS.*

NUMBER XII.

SERMO IN NATALE S. BENEDICTI ABBATIS.

SERMO[1] BEATI BEDÆ SACERDOTIS ET CONFESSORIS IN NATALE SANCTI BENEDICTI ABBATIS, [QUI] FUIT CONSTRUCTOR MONASTERII SANCTI PETRI PRINCIPIS APOSTOLORUM, QUOD DICITUR ÆT WYRE MUÐE IN REGIONE NORDIAMHUMBRORUM.

'IN illo tempore dixit Simon Petrus ad Jesum, Ecce, nos relinquimus omnia et secuti sumus te.'

Audiens a Domino Petrus quia dives difficile intraret regnum cœlorum ..... [etc.] Cujus rei et in nobis ipsis, fratres carissimi, sæpe exemplum sumsimus, cum alicubi pro rerum necessitate digredientes cuncta nobis monasteriorum habitacula, quasi propria, patere cognovimus, cunctos in nostrum obsequium sincerissima devotione pronos aspeximus; et maxime in beatæ memoriæ patre nostro Benedicto, cujus hodie venerandam assumtionis diem debita sollemnitate recolimus, totum lectionis hujus tenorem videmus perfectissime compleri. Derelictis enim omnibus, secutus est Christum, quando spretis

---

[1] The following Sermon, transcribed from the Harleian Manuscript 3020, is written in commemoration of St. Benedict, surnamed Biscop, founder of the monastery of St. Peter at Wearmouth. The Manuscript here quoted ascribes it to the pen of Beda, an assertion of dubious authority; it contains internal evidence however of having been written by a monk of Wearmouth, for the edification of his brethren of that establishment, at a period of time not very far distant from the death of the individual whose virtues are here recorded.

12 *Rei.*] Regi, *MS.*

eis, quæ in ministerio regali adquisierat, vel adquirere valebat, cum esset nobilis natu, ad beatorum apostolorum limina Romam peregrinaturus advolavit, et quia rudis adhuc in gente Anglorum fides et ecclesiarum institutio florebat, ibi potius perfectam vivendi formam sumeret, ubi per summos Christi apostolos totius ecclesiæ caput eminet eximium. Ibi ergo eruditus in Christo, illis in partibus attonsus, ibi est monasterialibus imbutus institutis, ibidem totum vitæ suæ tempus erat exacturus, si non apostolica domini papæ prohibuisset auctoritas, qui eum propter ducendum Britanniam sanctæ recordationis archiepiscopum Theodorum patriam adire præcepit.

§ 2. Nec longo post tempore etiam [per] reges seculi cognito virtutum ejus studio, locum ejus monasterii construendi, non ab aliqua minorum personarum ablatum, sed de suis propriis donatum, curabant. Quem ille acceptum mox perfectissime, juxta regularem disciplinam, interius exteriusque instituit, non pro captu decreta nobis statuens, sed antiquorum statuta certissima monasteriorum, quæ in peregrinatione didicerat, sibi suisque observanda proponens. Nec cuilibet vestrum, fratres, grave debet videri si nota loquamur, sed delectabile potius æstimari, quia vera loquimur, quando patris nostri spiritalia gesta narramus, cui manifesto miraculo Dominus, quod fidelibus suis promisit, adimplevit; quia omnis, qui reliquit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet in hoc tempore, et in seculo venturo vitam æternam. Reliquit quippe cognatos, quando patriam deseruit, accepit centuplum, quia non solum a cunctis in hac terra pro virtutum industria merito venerationi habitus est, sed et in Gallia, sed et in Italia, Roma quoque ac maris insulis; ab omnibus, qui eum nosse potuere, dilectus, adeo ut ipse papa apostolicus ad profectum monasterii hujus, quod illum nunc fundasse gaudebat, Johannem illi abbatem atque archicantorem Romanæ ecclesiæ, sicut caritas vestra bene meminit, Britanniam a Roma deducendum præstaret, per quem idem monasterium morem canendi ac ministrandi canonicum, juxta ritum sanctæ Romanæ atque apostolicæ ecclesiæ, perciperet. Reliquit domos et agros, quos habuerat, pro Christo, a quo agrum semper virentis paradisi et domum non manufactam, sed æternam in

cœlis, se accipere sperabat. Reliquit uxorem et filios; non quidem uxorem acceptam et filios ex ea natos, sed uxorem prorsus accipere, ex qua filios habere posset, castitatis amore contemsit; mallens ad illa centum quadraginta quatuor millia electorum pertinere, qui cantant canticum novum ante sedem Dei et Agni, quod nemo potest dicere nisi illi, ' Hi enim sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati, et sequuntur Agnum quocunque abierit.' Et accepit centuplum, quando non in his solummodo, sed et in transmarinis eum partibus plurimi suas in domus recipere viantem, suorum fructibus agrorum reficere desiderabant, quando matronæ perplures illi, quando viri Deo devoti pro animi constantis excellentia, non minore quam conjugibus aut parentibus propriis, dilectionis instantia serviebant. Accepit centuplum domus et agros quando loca hæc, in quibus monasteria construeret, adeptus est; uxorem si dimississet pro Christo, et hoc centuplum acciperet, quia nimirum centuplo majus esset tunc meritum caritatis inter continentes propter fructum spiritus, quam inter lascivientes quondam propter desiderium carnis. Filios, quos carnaliter habere despexit, centuplum accipere meruit spiritales, (centenarius quippe numerus, ut sæpe dictum est, perfectionem figurate denunciat,) nos namque sumus filii ejus, quos in hanc monachicæ devotionis domum pius provisor induxit; nos sumus ejus filii, quos diversis carnaliter editos parentibus, in unam sanctæ professionis familiam spiritaliter fecit adgregari; nos sumus filii ejus, si iter virtutum ejus imitando tenemus, si non a semita regulari, quam docuit, torpendo deflectimus.

§ 3. Meminimus namque, fratres, qui illum nosse potuimus, dicere crebro auditu quos post obitum illius in nostræ fraternitatis consortium pietas superna congregavit, quia quamdiu sospes erat corpore, pro gloria sanctæ Dei ecclesiæ, et maxime pro hujus monasterii pace, honore et quiete, semper laborare perstabat, et toties mari transito, nunquam, ut est consuetudinis quibusdam, vacuus et inutilis rediit, sed nunc librorum copiam sanctorum, nunc reliquiarum beatorum martyrum Christi, munus venerabile detulit, nunc architectos ecclesiæ fabricandæ, nunc vitrifactores ad fenestras ejusdem ordinandas pariter ac muniendas, nunc cantandi et in ecclesia per totum annum ministrandi secum magistros adduxit; nunc epistolam

privilegii a domino papa missam, qua nostra libertas ab omni extrinseca incursione tutaretur, adportavit; nunc picturas sanctarum historiarum, quæ non ad ornamentum solummodo ecclesiæ, verum ad instructionem intuentium, proponerentur, advexit, videlicet, ut qui per literarum lectionem non possent opera Domini et Salvatoris nostri, per ipsarum circuitum discerent imaginum.

§ 4. Qui in his et hujusmodi rebus ideo tam plura laborare studuit, ne nobis aliqua sic laborandi remaneret necessitas; ideo toties transmarina loca adiit, ut nos omnibus scientiæ salutaris dapibus abundantes intra monasterii claustra quiescere et cum secura libertate Christo servire queamus. Qui etiam cum corporis infirmitate corriperetur premereturque acerbius, semper inter Deo debitas gratiarum actiones, de monasteriorum, quas didicerat docueratque, regulis servandis, semper de ecclesiasticis observationibus, quas per omnes civitates et maxime Romæ viderat, semper de locis sanctis, quæ se lustrasse juvenem meminit, loqui et iterare delectabile habebat. Sic longis virtutum studiis suffultus et exercitiis, longo insuper anno se infirmitatis martyrio excoctus, post centupla gratiæ præsentis munera, ad vitam transivit æternam.

§ 5. Unde necesse est, fratres, ut, tanquam boni filii et tanto parente digni, exempla et præcepta illius in omnibus servare curemus, neque ulla nos a vestigiis tanti ductoris sequendis animæ vel carnis illecebra revocet; quatenus et ipsi, qui carnales affectus, substantiamque reliquimus terrenam, qui uxores ducere et filios carnaliter procreare angelicæ conversationis amore fastidivimus, augescente virtutum spiritalium merito, et in præsenti centuplum accipere de societate sanctorum, et in seculo venturo vitam possidere mereamur æternam; præstante, [etc.]

---

20 *Et exercitiis.*] Exercitus, MS.

INDEX NOMINUM ET RERUM.

Ubi litera H. *numeris præfigitur, ibi designantur Liber et Caput Historiæ Ecclesiasticæ ; ubi vero literæ* ii. *numero præfiguntur, ibi Operum Minorum pagina designatur.*

FINIS.

Chiswick: Printed by C. Whittingham.

DATE DUE		
JUN	1986	

